

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
викладачів і здобувачів вищої освіти Донбаського державного
педагогічного університету, вчителів та учнів закладів
загальної середньої освіти,
працівників закладів позашкільної освіти

Випуск 15. Частина II

Круглий стіл

*«Нова українська школа: теорія і практика (обмін досвідом)»
(м. Слов'янськ – м. Дніпро – м. Дружківка, 15–17 травня 2024 р.)*

Затверджено
на засіданні Вченої ради ДДПУ.
Протокол № 7 від 15.04.2024 р.

Слов'янськ – Дніпро 2024

Редакційна колегія:

Г. І. Бондаренко – кандидат педагогічних наук, доцент, консультантка комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка);

О. П. Калігаєва – заступник директора з навчально-виховної роботи Донецького обласного центру технічної творчості дітей та юнацтва (м. Слов'янськ);

С. А. Лазебник – начальник відділу освіти Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка);

О. І. Легчилина – директорка комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка);

Б. І. Маторін – директор видавництва Б. І. Маторіна (м. Слов'янськ); старший викладач кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету (м. Слов'янськ – м. Дніпро);

Н. М. Маторіна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету (м. Слов'янськ – м. Дніпро); докторант кафедри полоністики і перекладу факультету філології та журналістики Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк);

І. А. Решетова – кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри менеджменту, вчений секретар Донбаського державного педагогічного університету (м. Слов'янськ – м. Дніпро);

Н. О. Рижих – завідувач відділу організаційно-масової роботи Донецького обласного центру технічної творчості дітей та юнацтва (м. Слов'янськ);

А. А. Рубан – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету (м. Слов'янськ – м. Дніпро);

Н. І. Тесленко – заступник директора з навчально-виховної роботи Слов'янського закладу загальної середньої освіти I–III ступенів № 5 Слов'янської міської ради Донецької області, вчитель української мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель (м. Слов'янськ).

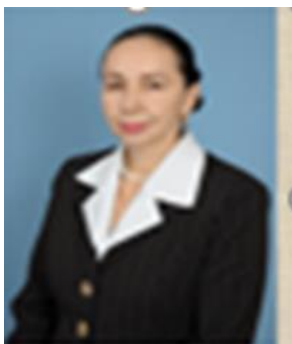
П 278 Перспективні напрями сучасної науки та освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів і здобувачів вищої освіти Донбаського державного педагогічного університету, вчителів та учнів закладів загальної середньої освіти, працівників закладів позашкільної освіти / відп. ред. А. А. Рубан. Слов'янськ – Дніпро: ДДПУ, 2024. Вип. 15. Ч. II. Круглий стіл «Нова українська школа: теорія і практика (обмін досвідом)» (м. Слов'янськ – м. Дніпро – м. Дружківка, 15–17 травня 2024 р.). 252 с.

Розглядаються пропозиції щодо змін в освіті, обмін досвідом стосовно їх впровадження з метою формування конкурентоспроможних учнів, здатних вільно та швидко адаптуватися в умовах інформаційного суспільства та європейської інтеграції України. Збірник розраховано на наукових робітників, викладачів вишів, учителів, аспірантів, здобувачів вищої освіти та ін.

*Присвячується
85-річчю Донбаського державного педагогічного
університету*

*Артемова Л. М.
(м. Дружківка)*

ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ ХІМІЇ

Актуальність теми

Процес навчання і пізнання найбільш плідний через продуктивну діяльність. Залучення учнів до роботи над проєктами, створення комп'ютерних презентацій допомагає забезпечити неформальне засвоєння курсу хімії. Удосконалюються практичні навички учнів роботи з ПК, пошуку інформації, створення продукту, навички самоосвіти, розвиваються творчі здібності. Створені презентації вчитель може використати під час викладання предмета, організації дистанційного навчання учнів, що перебувають на індивідуальному навчанні або відсутні тривалий час через хворобу чи участь у змаганнях і конкурсах.

Забезпечення розвитку творчих здібностей учнів під час використання ІКТ при вивченні хімії, привертаючи школярів до створення комп'ютерних продуктів. Перетворення педагогічного керівництва самоосвітою особи на пріоритет організації навчальної праці.

Мета

Забезпечення розвитку творчих здібностей учнів під час використання ІКТ при вивченні хімії, привертаючи школярів до створення комп'ютерних продуктів. Перетворення педагогічного керівництва самоосвітою особи на пріоритет організації навчальної праці.

Зміст роботи над проблемою Цифрова дидактика на уроках хімії – активізація творчої діяльності учнів у процесі створення і використання проєктів-презентацій Power Point на уроках хімії.

Ми розробили «Вимоги до презентацій» де головний принцип:

- помістити максимум інформації в мінімум тексту;
- максимальна наочність матеріалу, поступове наповнення слайду;
- використання різних «маркерів» для виділення елементів тексту (марковані тексти);
- уся презентація виконується в одній кольоровій палітрі, зазвичай, на базі одного шаблону;

- використання аматорських світлин, відео, голосові супроводження, таблиці, схеми;
- до хімічних реакцій використовувати відео, анімацію та анімаційні рівняння реакцій паралельно;
- не перевантажувати анімаційними ефектами саму презентацію;
- по можливості застосовувати дані про Україну, область, місто;
- наприкінці презентації повинен бути тест (бажано інтерактивний) на 5–6 питань з теми, що була розглянута;
- на окремому слайді – повні відповіді на питання тесту та критерії оцінювання.

Робота з готовою презентацією на уроках не є її звичайним переглядом. Ми прагнемо максимально активізувати учнів. Працюємо з кожним слайдом. НАПРИКЛАД: Після поголошення теми уроку учням пропонується самим, виходячи з назви теми, сформулювати, вибрати завдання уроку. Клацаючи мишкою, учні по черзі виводять на екран текст сформульованих завдань. Після появи заголовка слайду учням пропонується дати перелік властивостей речовин. Після появи переліку учні по черзі дають відповіді для заповнення таблиці. Учням пропонується, розглянувши мультиплікацію та відеофрагмент, скласти рівняння реакції. Обговорюються коефіцієнти, частини рівняння з'являються по черзі. Відповіді на питання тесту надані повністю та позначені іншим кольором. Учні дізнаються не лише літеру відповіді, а й, найголовніше, саму відповідь.

Змістовна лінія роботи над проектом:

1. Ознайомлення зі змістом презентації, оголосити план роботи для учасників заходу.
2. Центральне завдання – чітко означити результат, виконавши серію завдань.
3. Список інформаційних ресурсів (на електронних чи паперових носіях), необхідних для виконання завдання.
4. Опис процедури роботи, яку необхідно виконати учням під час презентації.
5. Розроблення критеріїв оцінювання – залежить від типу навчальних завдань, які розв'язуються під час презентації.
6. Висновок – аналіз досвіду, отриманого учнями під час роботи над презентацією.

Результат роботи

Створення учнями та вчителем медіатеки презентацій до уроків у програмі Power Point.

Приклади проєктів-презентацій

https://docs.google.com/presentation/d/17pVQ1jgYxuWOO4hNKOIH-pIEUpvjxKj6zchba-n924s/edit?usp=drive_link

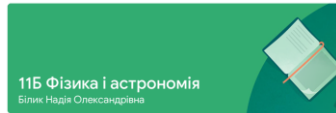
https://docs.google.com/presentation/d/1R94zSO_1-c98kpkPmHahDIDj9SEjrdpneAxiNdMk_Io/edit?usp=drive_link

Білик Н. О.
(м. Дружківка)

ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ ФІЗИКИ ТА АСТРОНОМІЇ

Освіта нового ХХІ століття – це освіта, основою якої є розвиваюча, культурно-творча домінанта, виховання особистості, здатної до саморозвитку і самоосвіти, яка вміє застосовувати набуті знання, критично мислити, працювати з сучасною технікою, прагне вдосконалювати своє життя та життя своєї країни. Наведу приклади застосування у своїй роботі деяких типів цифрових інструментів під час проведення уроку фізики та астрономії в 11 класі з розділу «Атомна та ядерна фізика» з теми: «Ядерний реактор, перспективи створення термоядерного реактора».

№ з/п	Назва сукупності цифрових інструментів	Її призначення	Назва цифрового інструмента	Покликання або скріншот
1	Системи керування навчанням: Moodle,	організують матеріал, комунікацію та завдання в	Google Classroom	

	Canvas, Google Classroom	одному місці		
2	Системи передавання інформації: Microsoft Teams, Google Workspace, Slack, платформа YouTube	доносять навчальний матеріал у зручному форматі:	YouTube (відео)	Анімаційний ролик. Як працює АЕС? https://www.youtube.com/watch?v=2gBM MjOZ7fA
			Google Docs (текст)	
			Презентація	https://docs.google.com/presentation/d/1wG37k1JAwpZKvFnQVKheqYXvUANsNzJ2/edit?usp=sharing&oid=112472875638530188544&rtpof=true&sd=true
3	Інструменти для колективної роботи: Microsoft Teams, Google Workspace,	допомагають налагодити співпрацю учнів і вчителів, також взаємодію між ними	Онлайн-дошка – Padlet Тип розміщення матеріалів- лінія часу	https://padlet.com/belnaal/g2ovujwsuoxg83fw

	Zoom, Google Drive, онлайн дошки (padlet, miro, Jamboard)		Інтерактивний плакат	 <p>Атомні електростанції України</p> <p>https://docs.google.com/presentation/d/1kyeEAHEz6c7ZjCYOSs635MDbCd2LkSto/edit?usp=sharing&ouid=10702348488008412220&rtpof=true&sd=true</p>
			онлайн конференція в Meet	
4	Інструменти оцінювання: Kahoot!, Quizizz, Edpuzzle Гугл форма	автоматизують цей процес шляхом виконання учнями інтерактивних завдань	Тестове опитування для учнів 11 класу з теми: «Модель ядра атома» на освітній платформі «На урок»	<p>https://naurok.com.ua/test/join?gamecode=9699060</p>
5	Інструменти для індивідуальної та групової роботи: Google Classroom, Інтерактивні вправи LarningApps	допомагають налагодити співпрацю учнів і вчителів, а також взаємодію між ними	Інтерактивна вправа засобами LarningApps Кросворд з фізики для учнів 11 класу з теми: «Ядерна фізика. Частки. Ядерний реактор»	<p>https://learningapps.org/watch?v=pju1a823c22</p>

Отже, застосування цифрових технологій у навчанні – велика можливість інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Теоретичні та методичні засади інтеграції природничо-наукової освіти основної школи: посібник / Ільченко В. Р., Гуз К. Ж, Ільченко О. Г., та ін. Київ: Видавничий дім «Сам», 2017. 320 с.

2. Топузов О. М. Формування фізичної компетентності учнів засобами проблемного навчання. *Рідна школа*. 2008. № 9. С. 43–45.

Білик Н. О.
(м. Дружківка)

**ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ФІЗИКИ ТА
АСТРОНОМІЇ.
ТВОРЧЕ ІНТЕГРОВАНЕ ЗАВДАННЯ З ФІЗИКИ
ТА АСТРОНОМІЇ
(10 клас)**

Бог не дав людині крил, однак він дав їй парашут.

Саме такий вислів можна почути від бувалих парашутистів.

Із старовинних переказів, легенд та розповідей мандрівників середньовіччя відомо про використання людьми пристроїв, що нагадують парасольки для стрибків із башт та круч. Проте лише в кінці 15 століття з'явився перший технічний проєкт парашута. Запропонував його італійський вчений-інженер і художник Леонардо да Вінчі.

Перша людина, яка добровільно (з парашутом) стрибнула з повітряної кулі, був французький аеронавт Андре-Жак Гарнерен; це трапилося 22 жовтня 1797 року.

Вправа «Парашутист»

З літака, що рухається 24 жовтня о 14.00 на висоті 1300 м над землею у небі Києва, стрибає парашутист і пролітає в умовах вільного падіння (до розкриття

парашута) 20 м.

1. Який характер руху парашутиста до розкриття парашута?

а) рівномірний   б) рівносповільнений   в) рівноприскорений

2. Яка назва прискорення руху парашутиста до розкриття парашута?

а) доцентрове   б) лінійне   в) прискорення вільного падіння   г) прискорення рівносповільненого руху

3. Яке числове значення та одиниця вимірювання прискоренням парашутиста до розкриття парашута?

а) 0 м/с^2 б) 10 м/с^2 в) 5 м/с^2 г) 10 м/с

4. Як називається сила, яка обумовлює рух парашутиста до розкриття парашута?

а) сила тяжіння   б) вага тіла   в) сила пружності   г) сила опору повітря

5. У якій частині атмосфери знаходився парашутист у момент розкриття парашута?

а) тропосфера   б) стратосфера   в) мезосфера   г) термосфера
д) екзосфера

6. Чи відбулося відкриття парашута у штатному режимі? Вважайте, що нормальний час розкриття парашута має бути рівним 1–4 с.

7. Якою була швидкість парашутиста у момент розкриття парашута?

8. Як зміниться час розкриття парашута, якщо стрибок відбудеться в Одесі?

Відповіді:

Завдання 1. Правильна відповідь: в. Неправильні відповіді: а, б.

Завдання 2. Правильна відповідь: в. Неправильні відповіді: а, б.

Завдання 3. Правильна відповідь: в. Неправильні відповіді: а, б, г

Завдання 4. Правильна відповідь: а. Неправильні відповіді: б, в, г.

Завдання 5. Правильна відповідь: а. Неправильні відповіді: б, в, г, д.

Завдання 6. Відкриття парашута відбулося у штатному режимі, бо підрахований час дорівнює 2с й нормальний час розкриття парашута має бути рівним 1-4 с.

Завдання 7. Швидкість парашутиста у момент розкриття парашута дорівнювала 20 м/с.

Завдання 8. Час розкриття парашута в Одесі збільшиться у порівнянні з часом розкриття парашута у Києві.

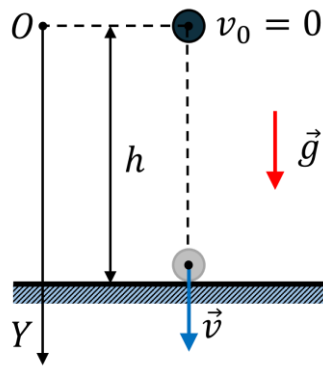
Рішення завдань 7-8

Дано:

$$h = 20 \text{ м}$$

$$v_0 = 0$$

$$g = 10 \frac{\text{м}}{\text{с}^2}$$

Розв'язання

$$y = y_0 + v_{0y}t + \frac{g_y}{2}t^2$$

$$y_0 = h; \quad v_{0y} = 0; \quad g_y = g$$

$$y = 0$$

$$h = \frac{g}{2}t^2 \Rightarrow t = \sqrt{\frac{2h}{g}}$$

$$t = \sqrt{\frac{2 \cdot 20}{10}} = \sqrt{4} = 2 \text{ (с)}$$

$$v_y = v_{0y} + g_y t \quad v = gt$$

$$[v] = \frac{\text{м}}{\text{с}^2} \cdot \text{с} = \frac{\text{м}}{\text{с}} \quad v = 10 \cdot 2 = 20 \left(\frac{\text{м}}{\text{с}} \right)$$

Відповідь: $t = 2 \text{ с}; v = 20 \frac{\text{м}}{\text{с}}$.

Рішення завдання 8.

Час розкриття парашута – величина обернено пропорційна кореню квадратному від прискорення вільного падіння та залежить від висоти, з якої він падає: $t = \sqrt{\frac{2h}{g}}$ (див. рішення задачі 7). Прискорення вільного падіння можна визначити, застосувавши другий закон Ньютона та закон всесвітнього тяжіння:

$$F_{\text{тяж}} = mg \quad F_{\text{тяж}} = G \frac{mM_3}{(R_3 + h)^2}$$

$$mg = G \frac{mM_3}{(R_3 + h)^2} \Rightarrow g = G \frac{M_3}{(R_3 + h)^2}$$

Якщо тіло перебуває на поверхні Землі ($h = 0$) або на висоті кількох кілометрів ($h \ll R_3$): $g = G \frac{M_3}{R_3^2} \approx 9,8 \frac{\text{м}}{\text{с}^2}$.

Через обертання Землі, а також через те, що форма Землі – еліпсоїд (екваторіальний радіус Землі більший за полярний на 21 км), прискорення вільного падіння залежить від географічної широти місцевості й для Одеси буде меншим, ніж для Києва.

Тому час розкриття парашута в Одесі збільшиться у порівнянні з часом розкриття парашута у Києві.

Стислий опис завдань вправи:

1) Компетентність, що відпрацьовується під час виконання завдання:
природничо-наукова грамотність

2) Предмет: Фізика

3) Клас: 10

Категорія завдань 1-5 за технологією PISA	
Тип завдання	Змістове
Компетентність	Пояснювати явища науково
Контекст	Межі науки й технології / глобальний
Когнітивна вимога	Низька
Категорія завдань 6 за технологією PISA	
Тип завдання	Процедурне
Компетентність	Пояснювати явища науково
Контекст	Межі науки й технології / глобальний
Когнітивна вимога	Середня
Категорія завдань 7 за технологією PISA	
Тип завдання	Процедурне
Компетентність	Пояснювати явища науково
Контекст	Межі науки й технології / глобальний
Когнітивна вимога	Достатня
Категорія завдань 8 за технологією PISA	
Тип завдання	Процедурне
Компетентність	Пояснювати явища науково
Контекст	Межі науки й технології / глобальний
Когнітивна вимога	Висока

Компетентнісний потенціал вправи «Парашутист»:

– спілкування державною мовою, бо задля виконання вправи необхідно усвідомлено користуватися сучасною науковою мовою, розуміти фізичні терміни, поняття;

– математична компетентність, бо саме при рішенні цього завдання потрібно використовувати математичний апарат як мову фізичної науки;

– основні компетентності у природничих науках і технологіях, бо для рішення вправи необхідно розуміти та пояснювати усно і письмово фізичний зміст законів фізики, взаємодій, процесів та явищ природи;

– інформаційно-цифрова компетентність, бо виконання завдання передбачає розвиток вміння працювати з інформацією: аналізувати, відбирати потрібну, оцінювати, узагальнювати, створювати нову;

– ініціативність і підприємливість, бо саме ця вправа спонукає аналізувати і визначати домінуючі та другорядні фактори і чинники, що мають значення для перебігу подій.

Виконання вправи сприяє реалізації змістовної лінії «Здоров'я і безпека», бо серед завдань вправи є завдання про оцінку режим польоту, яке пов'язане з безпекою руху парашутиста.

До міжпредметних зв'язків, які розвиваються при виконанні завдання «Парашутист» належать: зв'язки з астрономією, географією, математикою.

Вправу «Парашутист» можна застосувати під час уроків курсу «Фізика та астрономія 10 клас» з таких тем:

- 1) Вільне падіння та рух під дією постійної сили тяжіння.
- 2) Гравітаційна взаємодія та гравітаційне поле, сила тяжіння

ЛІТЕРАТУРА

1. Теоретичні та методичні засади інтеграції природничо-наукової освіти основної школи: посібник / Ільченко В. Р., Гуз К. Ж, Ільченко О. Г., та ін. Київ: Видавничий дім «Сам», 2017. 320 с.

2. Топузов О. М. Формування фізичної компетентності учнів засобами проблемного навчання. *Рідна школа*. 2008. № 9. С. 43–45.

3. PISA: усе, що треба знати про глобальне дослідження освіти: веб-сайт. URL: <https://osvitoria.media/experience/pisa-use-shho-treba-znaty-pro-globalne-doslidzhennya-osvity/>

4. PISA-2022: поради, як вчителям підготувати учнів до тестування з природничих наук: веб-сайт. URL: <https://nus.org.ua/articles/pisa-2022-porady-vchytelyam-shhodo-vykladannya-pryrodnychuh-nauk/>

5. 110 років від дня загибелі "Титаніка": цікаві факти про перший і останній рейс суперлайнера: веб-сайт. URL: <https://focus.ua/uk/lifestyle/512387-110-let-so-dnya-gibeli-titanika-interesnye-fakty-o-pervom-i-poslednem-reyse-superlaynera>

*Білик Н. О.
(м. Дружківка)*

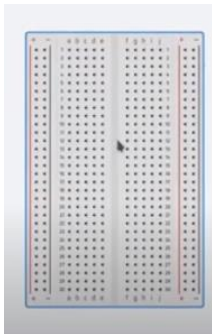
**МАКЕТУВАННЯ НА УРОКАХ ФІЗИКИ ТА
АСТРОНОМІЇ.
ПРОЄКТ З ВИКОРИСТАННЯМ СВІТЛОДІОДУ
«КОЛЬОРОВИЙ ВОГНИК»**

Мета: отримання свічення RGB-світлодіоду

Прилади та матеріали: сервіс www.tinkercad.com, мала макетна плата, батарея (9В), RGB-світлодіод, резистор, кнопка, з'єднувальні дроти.

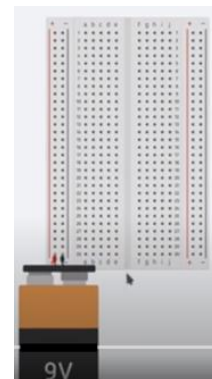
Послідовність виконання роботи

- 1) Доєднайтеся до сервісу www.tinkercad.com, натисніть кнопку «Створити ланцюг»
- 2) Виберіть серед обладнання малу макетну плату та для зручності роботи поверніть її на кут 90°

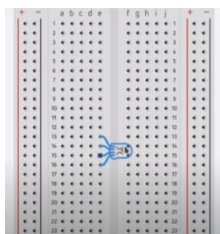
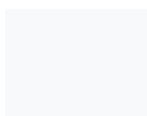

- 3) Візьміть батарейку на 9В та доєднайте її до макетної плати, дотримуючись правила полярності (+ до+, -до-). Для зручності роботи батарейку теж поверніть на кут 90° .

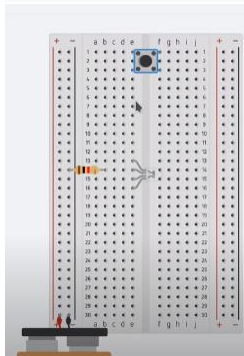
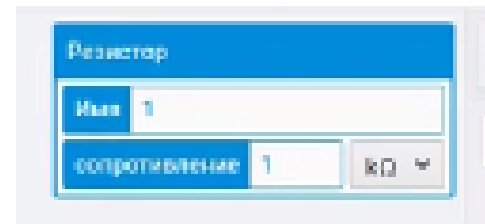
- 4) Візьміть RGB-світлодіод, поверніть його на 90° та доєднайте його до макетної плати.

кут

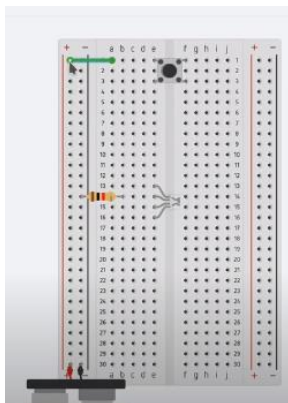

5) Візьміть резистор 1кОм, поверніть його на кут 90° та доєднайте його до макетної плати.

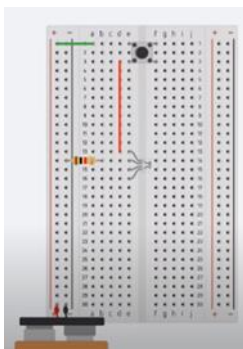

6) Візьміть кнопку, поверніть її на кут 90° та доєднайте її вгорі до макетної плати

7) Поєднайте з'єднувальним дротом зеленого кольору + клему джерела струму та резистор

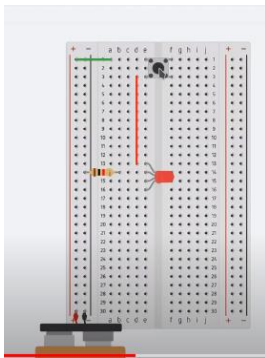

8) Поєднайте з'єднувальним дротом червоного кольору кнопку з червоною клемою світлодіоду

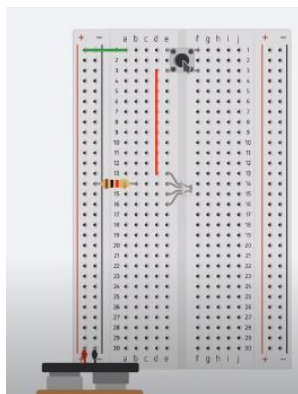
9) Перевірте роботу проекту – запустіть модель, натисніть кнопку «Почати моделювання»

10) Натисніть на кнопку – світлодіод світиться
Відпустіть кнопку – світлодіод припиняє світитися

11) Зробіть висновок

12) Надайте доступ до свого проекту іншим споживачам та додаткам

*Божко С. В., Білик С. А.
(м. Дружківка)*

**ЦИФРОВА ДИДАКТИКА
НА УРОКАХ
МАТЕМАТИКИ.
ФОРМУВАННЯ
КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ НА
УРОКАХ
МАТЕМАТИКИ**

*Школа повинна бути не коморою знань,
а середовищем думки.*

Василь Сухомлинський

Освіта як одна з найважливіших ланок суспільства, з одного боку залежить від процесів, що відбуваються в ньому, і має швидко реагувати та відповідати вимогам стану науково-технічного прогресу. А з іншого, впливати на всі процеси і сфери життя, оскільки готує фахівців, розвиває особистість, формує певні життєві погляди. Тому на особливу увагу заслуговує проблема впровадження та перспективи інформаційних та комунікативних технологій. Важливо вміло організувати процес навчання так, щоб учень активно, зацікавлено й захоплено працював на уроці, бачив плоди своєї праці і міг їх оцінити. Допомогти вчителю розв'язати це непросте завдання може поєднання традиційних методів навчання та сучасних інформаційних технологій, у тому числі й комп'ютерних.

Компетентність як педагогічне явище

У вітчизняній педагогічній літературі уживаються і поняття «компетенція» («компетенції», «групи компетенцій»), і поняття «компетентність» («групи компетентностей»). Тлумачний словник подає вельми схожі трактування цих загальних понять. 7 Компетенція: добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи чи особи. Компетентний: який має достатні знання в якій-небудь галузі, який обізнаний з чим-небудь; добре обізнаний, тямущий; який ґрунтується на знанні, кваліфікований; який має певні повноваження, повноправний, повновладний. Поняття «компетенція» традиційно вживається в значенні «коло повноважень», «компетентність» же

пов'язується з обізнаністю, авторитетністю, кваліфікованістю. Тому доцільно в педагогічному сенсі користуватися саме терміном «компетентність».

Особливості формування комунікативних навичок в учнів

Комунікативні навички і власне спілкування – це багатоплановий процес, необхідний для організації контактів між людьми в ході спільної діяльності.

У системі взаємозв'язків людини з іншими людьми виділяються такі функції спілкування, як інформаційно-комунікативна, комунікативна для регуляції і афективно-комунікативна.

Інформаційно-комунікативна функція спілкування – це, по суті, передача і прийом інформації як деякого повідомлення. У ньому мають місце два складові елементи: текст (зміст повідомлення) і відношення до нього людини (комунікатора).

Регулятивно-комунікативна функція спілкування спрямована на організацію взаємодії між людьми, а також на корекцію людиною своєї діяльності або стану. Ця функція визнана співвідносити мотиви, потреби, наміри, цілі, завдання, передбачувані способи діяльності учасників взаємодії, коригувати хід виконання намічених програм, регулювати діяльність.

Афективно-комунікативна функція спілкування є процесом внесення змін у стан людей, що можливо і при спеціальній (цілеспрямованій), і при мимовільній дії. У першому випадку свідомість і емоції змінюються під впливом враження (процесу передачі емоційного стану іншими людьми), навіювання або переконання. Потреба людини в зміні свого стану проявляється у неї як бажання виговоритися, вилити душу тощо. Завдяки спілкуванню у людини змінюється загальний настрій. Саме спілкування може як посилювати, так і знижувати міру психологічної напруги.

У ході спілкування школярів діють механізми соціальної перцепції, вони більше дізнаються один про одного.

Формування ключових компетентностей учнів на різних етапах уроку математики

Без належної математичної підготовки неможлива повноцінна освіта сучасної людини та забезпечення її неперервності. Сьогодні все більше спеціальностей потребують високого рівня застосування математики. Вона є опорним предметом під час вивчення фізики, хімії, інформатики, біології, географії, економіки, креслення та інших навчальних дисциплін.

У Дружківській гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради Донецької області математичний профіль існує майже 20 років. Одним із головних завдань курсу є забезпечення умов для досягнення кожним учнем практичної компетентності.

Моделюючи навчальну діяльність, ми у своїй роботі виділяємо такі моменти :

- 1) урок проводити у досить високому темпі, який допомагає мобілізувати увагу;
- 2) враховувати психологічні особливості дітей;
- 3) створювати проблемні ситуації на уроках;
- 4) використовувати різні форми та види діяльності на уроках;
- 5) застосовувати алгоритмічний підхід;
- 6) залучати учнів до роботи з довідниковою та додатковою літературою;
- 7) розвивати не тільки міжпредметні, але й надпредметні навички;
- 8) організовувати позакласну роботу.

Приклади формування компетентностей учнів на різних етапах уроку

На етапі *Перевірки домашнього завдання:*

1. Рецензування відповідей (домашнього завдання).

Результат: формування пізнавальної компетентності.

2. Математичний диктант (по сторінках домашнього завдання з обмеженим часом рішення).

Результат: формування самоосвітньої компетентності.

На етапі *Пояснення нового матеріалу:*

1. Доведення теорем, лемм тощо.

Результат: формування полікультурної компетентності.

2. Лекція з використанням отриманої учнями інформації.

Результат: формування інформаційної компетентності.

3. Дослідницька лабораторія (колективна експериментальна робота).

Результат: формування пізнавальної, самоосвітньої та соціальної компетентностей

На етапі *Закріплення, відпрацювання вмінь та навичок*

1. Навчальна самостійна робота

Мета: вивчити властивості дробу та ін.

Результат: формування пізнавальної компетентності.

2. Дослідження різноманітних видів пам'яті.

Мета: закріплення знань про похідну та її застосування; розробка правил (алгоритмів) запам'ятовування.

Результат: формування компетентності, яка допомагає саморозвитку особистоті.

3. Розв'язування задач, виразів з коментуванням.

Мета: закріплення умінь розв'язувати задачі та вирази.

Результат: формування інтелектуальної та полікультурної компетентностей

4. Математична естафета.

Результат: формування пізнавальної компетентності.

5. Розв'язування задач декількома способами.

Результат: формування інтелектуальної компетентності.

6. Робота з підручником

Результат: формування комунікативної і пізнавальної компетентностей, розвиток індивідуальних здібностей (навчальна практична робота).

На етапі *Творча робота*

1. Створювання проєктів

Результат: формування полікультурної компетентності.

2. Засідання математичного гуртка.

Результат: формування полікультурної, комунікативної компетентностей.

На етапі *Контроль*

1. Створення реклами (презентації) вивченої теми (уроку), робота в групах зі взаємною оцінкою.

Результат: формування інтелектуальної компетентності.

2. Самостійна робота зі взаємоперевіркою; диференційована контрольна робота.

Результат: формування соціальної компетентності.

На етапі *Домашнє завдання*.

1. Скласти питання, задачі та вирази з теми уроку.

Результат: формування компетентності, яка допомагає саморозвитку особистоті.

2. Різномірні задачі: репродуктивні, особливої складності, на кмітливість, математичну логіку тощо.

Результат: формування інтелектуальної компетентності.

Аналізуючи результати своєї багаторічної роботи, можемо впевнено стверджувати про те, що така організація роботи сприяє підвищенню інтересу до математики та якості знань здобувачів освіти з усіх навчальних предметів.

Роль вчителя у формуванні математичного мовлення та його зв'язок з математичним мисленням.

Математика має великі можливості для виховання звички до виразного мислення і чіткого логічно-досконалого мовлення. Щоб успішно відповісти на запитання учителя, здійснити доведення теореми, чи розв'язати задачу, потрібно не лише завчитати матеріал, але й самостійно міркувати. При цьому досвідчений учитель обов'язково звертає увагу на мовлення учня, на точність висловлення, стислість, логічну повноту і обґрунтованість міркувань.

Велика роль у вихованні культури мовлення належить учителю початкової ланки. Мовлення повинно бути переконливим, чітким і одночасно витонченим, збуджувати думку та емоції учнів. Справжня краса і велич слова полягає в простоті, чіткості й доступності.

На уроках математики школяр повинен звикати до стислого, гранично чіткого і логічно-відточеного мовлення. Саме на уроках математики варто привчати учня до того, що навіть у звичайному спілкуванні необхідно уникати порожніх балачок, засмічених зайвими словами і фразами, які позбавлені змістовного та емоційного навантаження.

Мовлення й мислення тісно пов'язані між собою: у процесі оволодіння математичним мовленням та в процесі спілкування на уроках, у дітей розвивається математичне мислення, формуються специфічні для математики мовні конструкції та відповідні математичні дії.

Специфіка математики дозволяє стверджувати, що теоретичний рівень мислення найбільш природно формується саме при вивченні математики, хоча й решта шкільних предметів, безумовно, можуть внести певний вклад щодо формування особистості.

Розв'язування задач, як показник рівня розвитку математичного мислення і мовлення.

Провідною особливістю розвитку логічного мислення в процесі навчання математики є те, що воно має забезпечити як загально-інтелектуальний рівень розвитку учня, так і максимально можливу реалізацію їх математичних здібностей. Тому спеціальні логічні завдання,

що пропонуються учням, мають сприяти як загально-інтелектуальному розвитку дитини, так і більш глибокому осмисленню і закріпленню вже одержаних знань, оволодінню знаннями на якісно новому рівні. Крім того, за допомогою таких завдань можна створити умови, за яких, до вивчення нових питань учні підходять самостійно, а нові типи завдань не викликають психологічного дискомфорту.

Логічні задачі бажано використовувати різних типів. Для прикладу розглянемо деякі з них.

1. Двом дорослим і двом хлопчикам треба переправитись через річку. А човен такий малий, що може утримати на воді лише одного дорослого або тільки двох хлопчиків. Дорослі і хлопчики все-таки зуміли переправитись через річку за допомогою одного човна. Як вони це зробили?

2. Задачі на обчислення.

Розставте в запису $4 \cdot 12 + 18 : 6 + 3$ дужки так, щоб отримати: а) число 50; б) найменше можливе число; в) найбільше можливе число.

3. На сторонах трикутника розмістити числа 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90 так, щоб сума чисел на кожній його стороні дорівнювала: а) 170; б) 230.

4. Десятилітровий бідон наповнений водою. Як з нього за допомогою 7л і 3л бідонів відлити 5л води?

5. Задачі на зважування.

3 12 монет – одна фальшива. Як визначити її за допомогою трьох зважувань на терезах з двома шальками без важків? Якщо врахувати те, що фальшива монета – важча.

Заходи, що активізують мовленнєву та мисленнєву діяльність учнів.

Кожній людині доводиться передавати словами свої думки, враження, бажання, припущення, і в усіх випадках потрібно намагатися досягти того, щоб необхідне розповідалось точно, без спотворень.

Результатом нашої багаторічної роботи над проблемою «Формування комунікативних компетентностей на уроках математики» дало розуміння того, що необхідно:

– викоринювати зайві слова і непотрібні деталі, які роблять тінь на основний зміст;

– постійно звертати увагу на своє мовлення і постійно його вдосконалювати;

– мовлення вчителя повинне бути не тільки граматично і логічно правильним, але й емоційним, щоб володіти увагою учнів, спрямовувати їх свідомість на досягнення певної мети.

Наші спостереження довели те, що правильне мовлення вчителя може зекономити 10 – 15% навчального часу (4,5 - 6,75 хв на кожному 45 хвилинному уроці).

Учитель повинен бути неабияким практичним психологом, щоб уміти вловити настрій аудиторії і, скориставшись цим, повести за своєю розповіддю слухачів.

Висновки.

Метою педагогічної діяльності вчителя є забезпечення необхідного рівня засвоєння систематизованих знань з математики через розвиток комунікативної компетентності, формування здібностей до самоосвіти, потреби в самовдосконаленні.

Понад 2400 років тому видатний китайський педагог Конфуцій сказав три основні твердження, які обґрунтовують необхідність використання активних методів навчання. Деяко змінивши слова педагога, можна сформулювати кредо інтерактивного навчання, яке є основою формування комунікативних компетентностей:

Те, що я чую, я забуваю.

Те, що я бачу й чую, я трохи пам'ятаю.

Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти.

Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок.

Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васюник І. С. Розвиток комунікативних компетентностей на уроках математики. *Математика в школах України*. № 3. 2014.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. №1392)
3. Зверєва Г. Ф., Сердюк В. В. Компетентнісний підхід до навчання учнів на уроках математики. *Математика в школах України*. № 9. 2010.
4. Підласий І. П. Мислення і пам'ять. *Математика в школах України*. № 10. 2012.
5. Науково-методичний журнал «Математика в школах України», №16-18, червень 2014 р.

*Бондаренко Г. І., Сушко О. І.
(м. Дружківка – м. Слов'янськ – м. Дніпро)*

ЛІТЕРАТУРНЕ ЗАСІДАННЯ ЯК ФОРМА НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ У СТАРШИХ КЛАСАХ

ТЕМА: ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ВАСИЛЯ СТУСА

МЕТА: Ознайомити учнів із життєвим подвигом, творчістю і всенародним визнанням В. Стуса. Учити учнів підбирати матеріал з довідкової літератури про життєвий та творчий шлях поета, виразно читати вірші та аналізувати їх, робити самостійні висновки й узагальнення; готувати та проводити літературний монтаж; розвивати в учнів пам'ять, творчу уяву; формувати в школярів інтерес до літератури, почуття національної свідомості та любов до рідного краю.

Обладнання: Портрет В. Стуса, виставка творів поета, ілюстрації до поезій, публікації про поета, спогади близьких і рідних, платівка з українськими піснями, презентація.

Тип уроку: літературний альманах.

*Крізь сотні сумнівів я йду до тебе,
Добро і правда віку.
Василь Стус*

ХІД УРОКУ

I. Організація учнів до уроку.

II. Мотивація навчальної діяльності:

(На тлі ледь чутної музики звучить поезія В. Стуса «Як добре те, що смерті не боюсь я»).

Ведучий читає вірш:

Як добре те, що смерті не боюсь я
І не питаю, чи тяжкий мій хрест.
Що перед вами, судді, не клонюся
В передчутті недовідомих верст,
Що жив, любив і не набрався скверни,
Ненависті, прокльону, каяття.
Народе мій, до тебе я ще верну,
Як в смерті обернуся до життя
Своїм стражденним і незлим обличчям.
Як син, тобі доземно уклонюсь
І чесно гляну в чесні твої вічі

І в смерті з рідним краєм поріднюсь.

1. Слово вчителя.

Перша половина 60-х років ХХ ст. позначена помітним, хоч і не довготривалим розквітом духовного життя в Україні. Після довгих років сталінського терору, що глушив найменші паростки всього свіжого, демократичного, пролунали перші сміливі голоси молодих поетів і письменників: Д. Павличка, В. Симоненка, І. Драча, Л. Костенко, які прагнули по-новому відтворити світ, поглянути на людину як на неповторну особистість. Це було покоління новаторів, що будило національну самосвідомість народу, безкомпромісно висвітлювало соціальні суперечності. Поети несли з собою свіжі теми і мотиви, і цим рішуче ламали офіційні шаблони соціального реалізму, виводили українську літературу на широкі горизонти світового мистецтва. До цієї плеяди митців належить і Василь Стус, чиє життя – це дорога через терни до зірок. Уявно пройдімо сьогодні ці етапи, доторкнімося серцем до великої вірності вибраному ідеалові і, водночас, великої трагедії людської.

III. Повідомлення теми і мети уроку.

Сьогодні урок наш буде проходити у формі «Круглого столу», а це значить, що всі учні мають право висловлювати свої думки і зауваження щодо ходу уроку. (Лунає аудіозапис поезії «Верни до мене, пам'яте моя»).

Верни до мене, пам'яте моя!

Нехай на серці ляже ваготою

Моя земля з рахманною журбою,

Хай сходить співом горло солов'я

В гаю нічному. Пам'яте, верни

Із чебреця, із липня жаротою,

Хай яблука осіннього достою

В мої, червонобокi, виснуть сни.

Нехай Дніпра уроча течія

Бодай у сні, у маячні струмує.

І я гукну. І край мене почує.

Верни до мене, пам'яте моя.

Учень 1. Народився Василь Стус 6 січня 1938 року в с. Рахнівці Гайсинського району на Вінниччині у сім'ї селянина.

Учень 2. Перші уроки мамині. Вона знала багато пісень і вмiла дуже гарно їх виконувати. Найбільший слід на душі – од маминої колискової: «Ой люлі-люлі, моя дитино».

Учень 3. Спогади матері В. Стуса: «Ще до шести років він навчився читати й писати, пішов до школи. Якось приходять до нас вчителька Зоя Петрівна й питає:

– Чому син ходить до школи босий, уже холодно?

– Як? То він до школи ходить? Я не пущу! Малий ще.

Я тоді на заводі працювала, його вдома лишу, якусь роботу загадаю. А він все зробить та й до школи.

– Ні, – каже вчителька, – ви його до школи пускайте, я його за приклад іншим ставлю, отаким переросткам».

Учень 4. Вища освіта – історико-філологічний факультет Донецького університету. Закінчивши університет, іде працювати в семирічку в село Таужне Гайворонського району на Кіровоградщині. Василь Стус теплим крилом своєї долі торкнувся й нашого краю. Понад два місяці працював у школі. «Якби не взяли в армію, то хтозна-скільки б тут прожив, – згадують його учні, колеги. – У В. Стуса нас вражала висока культура в усьому».

Йому дуже подобався наш край, де він хотів знайти справжню Україну: з мальовничими селами, палаючим небокраєм, золоточолими нивами і незабутнім співом пташок. «Стужілий за справжньою Україною, – згадує Василь Стус, – поїхав учителювати на Кіровоградщину поблизу Гайворона. Там відтеплів душею, звільнившись від студентського схимництва».

Учень 5. З 1959 до 1961 року перебуває на службі в армії, а потім працює у Горлівській школі, з 1961 року – літературним редактором газети «Соціалістичний Донбас», невдовзі у «Літературній газеті» з'являється перша добірка поезій В. Стуса. З 1961 року В. Стус – аспірант інституту літератури. Він писав: «Нині найбільше люблю Гете, Свідзинського, Рільке, Пастернака, Квасимодо, Унгаретті. Ще люблю густу прозу Толстого, Хемінгуея, Стефаніка, Камю.

Учень 1. У 1965 році після перегляду кінофільму Сергія Параджанова «Тіні забутих предків» він звернувся до глядачів, щоб висловити протест проти незаконних дій уряду щодо арештів інтелігенції, і почалися поетові поневіряння. На роботу його не брали, навчання в аспірантурі довелося залишити. Твори не друкували. Поет знав, який тернистий шлях йому судився, але не прагнув «сховатися од долі». Як згадує письменник Юрій Покальчук, одного разу Василь Стус сказав: «Я просто інакше не можу! І жити не можу спокійно, і не зможу! Я знаю, що

за мною одного разу прийдуть, знаю свою долю, але я почуваю, що мушу її пережити саме ось так!»

Учень 2. І лихе передчуття збулося. Стус був заарештований у 1972 році, звинувачений у систематичному виготовленні і розповсюдженні антирадянських документів, що порочили радянський державний лад, на 5 років позбавлення волі і 3 роки заслання. Жорстоке і несправедливе покарання Стус відбував у мордовських таборах, заслання – в Магаданській області. Його однокамерник В. Овсієнко згадує: «У кінці листопада 1975 року у нього стався прорив виразки шлунку, тобто внутрішній крововилив. Стус лежав непритомний, а начальство перш за все викликало конвой, щоб відвести його до лікаря... Але до ранку до нього ніхто не підходив».

Учень 3. Та Василь Стус і тут не зігнувся. Він обстоював гідність власну і політичних однодумців, виступав проти знущань табірною начальства. Неодноразово оголошував голодування на 14, 18 діб. За це протягом 1973 – 1976 років був кілька разів покараний – позбавлений побачень, кинутий до карцеру, де гаряча їжа видавалась через день, а другого дня лише 450 грамів хліба й окріп. Не легше було і на засланні. І в таких умовах Стус продовжує творити, пише вірші. Крім усіх слов'янських мов, якими добре володів, та німецької, вивчає французьку, англійську, перекладає такого складного поета, як Рільке, роздумує над минулим, сучасним і майбутнім України.

Учень 4. В. Стус розмірковував у своєму щоденнику: «Як може розвиватись національне дерево, коли йому врубано півкрони? Що таке українська історія без істориків, коли нема ні козацьких літописів, ні історії Русі, ні Костомарова, Марковича, Антоновича, Грушевського. Яка може бути література, коли вона не має доброї половини авторів? І авторів першокласних, – таких, як Винниченко, Хвильовий, Підмогильний.

Учень 5. У 1979 році поет повертається в Україну, продовжує літературну боротьбу. За кордоном виходять дві його збірки: «Зимові дерева» (1970) і «Свіча в свічаді» (1977). Ім'я його стає відоме у світі. Твори В. Стуса перекладаються на німецьку, англійську, іспанську мови. Книги відомі у Франції, Німеччині, Англії, Америці, його ім'я висувалося за кордоном на здобуття Нобелівської премії, а на Батьківщині – новий арешт – позбавлення волі на 10 років у таборах суворого режиму і 5 років заслання. Усього 23 роки неволі призначено долею поетові, хоч на захист виступила громадськість.

Учень 1. Академік Сахаров писав: «Невже країна, у якій уже загинули або зазнали репресій і переслідувань численні її поети, потребує нового сорому, нової жертви? Я закликаю колег В. Стуса – поетів і письменників усього світу, кому дорога людська гідність і справедливість, виступити на захист Стуса».

Учень 2. 4 вересня 1985 року В. Стус помер на чужині в зауральських таборах, а в 1988 році – повна реабілітація поета «за відсутністю складу злочину». У 1989 р. прах поета було перевезено сином Дмитром до Києва. Українська земля прийняла вимучене тюрмами і таборами тіло свого сина. Поряд у могили лягли його побратими Олекса Тихий і Юрій Литвин. Лягли у рідну землю, щоб хоч цим трагічно запізнілим поверненням на батьківщину пригасити на якусь мить журбу рідних та друзів, а нашу громадську совість розбудити і відкрити весь жар наших ганебних компромісів та неминучість гіркою каяття.

Літературна вікторина «Василь Стус»

1. У якому році і яка назва збірки В. Стуса, якій присуджено Державну премію ім. Т. Г. Шевченка? (1991 рік, збірка поезій «Дорога болю», посмертно).

2. Де і коли народився Василь Стус? (6 січня 1938 року в селі Рахнівка Гайсинського району Вінницької області).

3. Професія поета після закінчення Донецького педагогічного інституту. (Учитель української мови та літератури).

4. Газета «Літературна Україна» вміщує добірку творів В. Стуса. Хто з українських письменників написав до них передмову? (Андрій Малишко).

5. У 1966 – 1968 рр. у видавництвах «Молодь» та «Радянський письменник» лежали поетичні збірки В. Стуса, які не були видрукувані. Назвіть їх. («Круговерть», «Зимові дерева»).

6. Коли вперше було заарештовано В. Стуса? (січень, 1972 рік).

7. Де і коли побачила світ збірка «Зимові дерева» В. Стуса? (1970 рік, за кордоном, у Брюсселі).

8. Назвіть збірки творів В. Стуса. («Круговерть», «Зимові дерева», «Веселий цвинтар», «Палімпсести», «Дорога болю», «Вікна в позапростір», «Птах душі» та інші).

9. З яких творів В. Стуса ці рядки:

«Як син, тобі доземно уклонюсь
і чесно гляну в чесні твої вічі,

і в смерті з рідним краєм поріднюсь».
(«Як добре те, що смерті не боюсь я...»).

«Та виростають з личаків,
із шаровар, з курної хати
раби зростають до синів
своєї України-матері».

(«Сто років, як сконала Січ...»).

«Нехай Дніпра уроча течія
бодай у сні у маячні струмує,
І я гукну. І край мене почує».

(«Верни до мене, пам'яте моя...»).

«На колимським морозі калина
зацвітає рудими слізьми.

Неосяжна осонцена днина,
І собором дзвінким Україна
Написалась на мурах тюрми».

(«На колимським морозі калина»).

«Торуй свій шлях, той, що твоїм назвався,
той, що обрав тебе, як побратим.

До нього змалку ти заповідався
Сумним осердям, поглядом сумним».

(«Терпи, терпи – терпець тебе шліфує...»).

10. Коли відбулося перевезення праху В. Стуса на київську землю?
(17–19 листопада 1989 року).

11. Як називалась тема дисертації, над якою працював В. Стус?
(«Джерела емоційності і поетичного твору»).

12. В. Стус – перекладач визначних майстрів художнього слова.
Назвіть їх. (І. В. Гете, Р. М. Рільке, Г. Лорка, М. Цветаєва та ін.).

13. Василь Стус написав ґрунтовну розвідку про поезію П. Тичини.
Яка її назва? («Феномен доби»).

14. Назвіть лауреатів премії імені В. Стуса. (М. Коцюбинська,
І. Калинець, А. Листопад, І. Світличний, В. Слапчук та ін.).

ЛІТЕРАТУРА

1. Бернадська Н. І. Українська література ХХ століття. Навчальний посібник для старшокласників та вступників до вищих навчальних закладів. Київ: Знання-прес, 2006. С. 253–258.

2. Марко В. Усім нам смерть судилася зарання. Пам'яті Василя Стуса – поета, патріота України, правозахисника. *Вікно* [Дружківка]. № 36 (252). 3 вересня 1999 р.

3. Романько В. І. Література рідного краю. Донецьк, 2006. С.11–25.

4. Романько В. І. Василь Стус і Слов'янщина: збірник матеріалів. Слов'янськ, 2007. 47 с.

5. Стус В. Золотокоса красуня. Київ: Слово і час, 1992. 48 с.

6. Стус В. Мені здалося – я живу завжди. Вибрані твори. Харків: КСД, 2023. 398 с.

Волошина А. І.

(м. Слов'янськ – м. Дніпро)

ІНТЕГРАЦІЯ І КОМПАРАТИВІСТИКА: ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНТЕКСТ

Інтегрувати навчальні дисципліни чи не інтегрувати – це питання дотепер викликає неабиякі дискусії серед освітян. Особливо нас ця проблема цікавить, якщо йдеться про інтегрований курс української та зарубіжної літератури. Одні вчителі підтримують цю ідею, інші – категорично заперечують. Які плюси (переваги) чи мінуси (труднощі) має те чи те об'єднання предметів у закладах загальної середньої освіти? Вважаємо, що головною перевагою є усування повторів і паралелізму під час вивчення української та зарубіжної літератури, як-от: теоретико-літературних понять, жанрів, мистецьких напрямів; можливість порівнювати літературні явища на матеріалі різних національних літератур, виокремлювати творчі зв'язки між письменниками як представниками різних народів, зіставляти твори різних літератур одного жанру тощо.

Отже, у публікації акцентуємо на взаємозв'язках понять *інтеграція* і *компаративістика* в літературному контексті. Теоретико-методологічним підґрунтям наукової розвідки є праці О. Бровко [1], В. Будного та М. Ільницького [2], А. Гурдуз [3], В. Кшевецького [4], Д. Наливайка [7], О. Орлової [8], колективна монографія «Літературознавча компаративістика» (упорядники Р. Гром'як та І. Папуша) [5], а також «Літературознавчий словник-довідник» [6] та ін.

Інтеграція – це об'єднання в ціле будь-яких частин; узгоджений розвиток і взаємне доповнення в інтересах ефективнішого застосування всіх елементів методики; упорядкування відносин між літературними сегментами; процес упорядкування, узгодження й об'єднання в цілісну систему. Поняття використовується як на позначення методологічного принципу, так і методичного підходу.

Компаративістика – це порівняльне вивчення літератур, акцент на відмінних способах реалізації художності, на з'ясуванні національних прикмет, на зіставленні явищ різних літератур [2; 7].

Інтегроване навчання – це певний виклик для вчителів, оскільки вони самі повинні мислити інтегровано, бути не лише педагогами, але й дослідниками, менеджерами, науковими керівниками і вочевидь фасилітаторами, вчитися викладати предмет по-новому, знаходити цікаві форми подання матеріалу, прислухатися до потреб учнів. Так, без жодних сумнівів, цікаво може бути не лише учням, а й учителям. Форматуючи у той чи той спосіб співпрацю, об'єднуючи різні дисципліни, педагоги не лише створюють креативний навчальний сенс, відшуковують новітні, нестандартні форми подання матеріалу, але й покращують професійну атмосферу власного навчального закладу.

Можна виокремити такі ступені інтеграції:

1. Тематична інтеграція (одну тему розкривають засобами кількох навчальних предметів, у нашому випадку – української та зарубіжної літератури); т. зв. ілюстративно-описовий рівень.

2. Проблемна інтеграція (одну навчальну проблему вирішують завдяки можливостям двох-трьох предметів, зокрема української та зарубіжної літератури).

3. Концептуальна інтеграція (концепція розглядається різними навчальними предметами з використанням сукупності всіх їх методів, засобів і прийомів).

4. Теоретична інтеграція (філософське взаємодія різноманітних теорій).

Які соціальні та професійні ролі виконує сучасний учитель при такому підході? *Модератор* → керівник; наставник, який здійснює підтримку й організовує активну роботу здобувачів ЗЗСО, які вчаться самостійно шукати інформацію й критично її сприймати й опрацьовувати. *Тьютор* → репетитор, організовує індивідуальні чи групові заняття; здобувачі самі відповідають за результати власної навчальної діяльності.

Фасилітатор → несе відповідальність за виконання завдань здобувачами освіти, але при цьому не представляє інтереси жодної із сторін; у спілкуванні, обговоренні тих чи тих проблем задіяні всі здобувачі. *Коуч* → тренер, «здатний навчити чемпіона»; не лише ефективно розв'язуються навчальні завдання, але й формується згуртована команда. *Ментор* → консультант (індивідуальні консультації); такий вид роботи організується за потреби здобувача особисто.

Процес лише розпочато. Першопроходьцям завжди непросто. Але якщо буде досягнуто мету, яку ставлять до інтегрованих курсів, – «розвиток компетентних учнів-читачів, прилучення їх до високохудожніх надбань української та зарубіжних літератур, формування усвідомлення української літератури як невід'ємного складника світової художньої культури, осмислення національної своєрідності та загальнолюдської цінності включених до інтегрованого курсу художніх творів, розвиток художнього сприйняття навколишнього світу, осмислення конкретно-історичного та загальнолюдського значення зображеного письменником, розширення культурно-пізнавальних інтересів, збагачення емоційно-чуттєвого досвіду та естетичних смаків, сприяння всебічному розвитку і творчій самореалізації в сучасному світі, виховання національно свідомих громадян, формування гуманістичного світогляду, національних і загальнолюдських цінностей» (з *Програми*) – то інтегровані уроки української та зарубіжної літератури необхідно запроваджувати в навчально-виховний процес закладів загальної середньої освіти активніше, вони того варті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бровко О. Основи компаративістики: навчально-методичний посіб. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 214 с.
2. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство. Київ: Києво-Могилянська академія, 2008. 430 с.
3. Гурдуз А. Сучасна літературна компаративістика: теорія і практика: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв: Вид-во МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2017. 154 с.
4. Кшевецький В. С. Порівняльне літературознавство: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д Г., 2012. 140 с.

5. Літературознавча компаративістика: навч. посібник / упоряд. Р. Т. Гром'як, І. В. Папуша. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТДПУ, 2002. 331 с.

6. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. Київ: ВІД «Академія», 1997. 752 с.

7. Наливайко Д. Літературна теорія і компаративістика. Київ: Києво-Могилянська академія, 2006. 347 с.

8. Орлова О. В. Методика навчання зарубіжної літератури: навч.-метод. посіб. Полтава, 2021. 109 с.

9. Прилуцька Л. В. Сучасний педагог: тьютор, модератор, навігатор, фасилітатор чи просто вчитель? URL: <http://surl.li/siums>

Герасименко Т. В.

(с. Андріївка Краматорського р-ну)

МОТИВАЦІЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЧИТАННЯ

Книга вчить, як у світі жити, – говорить народна мудрість. Навичка читання – це двері до успіху для майбутнього покоління. Читання як життєва стратегія має стати способом саморозвитку, щоденною потребою, освітньою практикою дітей. У мене, учителя початкових класів, є ключ від цих чарівних дверей.

Сучасні стратегії залучення учнів початкової школи до читання – це фесрверк і скарбниця одночасно. Пішли в небуття примус, безглузде заучування, авторитарність, покарання за низький темп читання. Для сучасних дітей потрібні інші мотиви, способи і стратегії. Тож, змінивши форми роботи, я успішно застосовую надбання методистів, учених і створюю свої лайфхаки і наробки, які працюють на сучасного школяра.

НУШ дає простір для творчості вчителя і учнів, батьків. Стратегія «Щоденні 5» – це мої практичні кроки, щоденна траєкторія руху кожного учня. Застосовую сукупність мотивів, емоційні стимули, які забезпечують захоплення, бажання читати, аналізувати, творити. У класній кімнаті створено затишне місце для дітей з гарним освітленням. Під час дистанційного навчання – це може бути диван, крісло біля вікна. У класі є бібліотечка, про наповнення якої дбаю я і батьки – мої помічники. Учні взяли участь у декламуванні поезії в Майстерні казок Олександра ЗІМБИ, у творчих проєктах від героїв казкових пригод і отримали грамоти і

подарунок – книжечки, підписані автором, що викликало позитивну рефлексію, захоплення «Ух ти!, овва!, о-о-о!» і бажання читати. У деяких сім'ях за моєю порадою створено Королівство книжок або бібліотечка. Батьки намагаються дібрати книги, які цікавлять дитину. Це можуть бути різноманітні напрямки, що стосуються життя дитини, зокрема, наукові, про тварин чи рослини, про автомобілі, комікси, дитячі журнали тощо. Сімейні читання з батьками перед сном – це можливість довірливого спілкування, фантазування, словесного малювання. Дитина виготовляє невеликий каталог, пропонує рідним брати книги, стає сімейним бібліотекарем і видає батькам нею ж прочитані книги (необхідна умова). У нашій Андріївській громаді дитина з особливими потребами Дмитро РУЖЕВИЧ став наймолодшим бібліотекарем в Україні. У його бібліотеці було близько 2000 примірників, сюди входили як свої власні, так і подаровані йому книги, якими він щедро ділився з однолітками і заохочував їх до читання.

Як учитель, я власним прикладом надихаю і дивую учнів. Приношу з дому найулюбленіші книги, читаю для них повільно, емоційно, декламую поезії. Роблю зупинки на цікавих моментах, щоб діти зробили передбачення, інколи перериваю читання на самому цікавому моменті (інтрига) і прошу прочитати вдома продовження. Дуже полюбляють діти смішні історії, поезії українських гумористів, і тоді я проводжу уроки-гуморини. Інколи гостями на уроках стають мої випускники – учні 5 класу, які є взірцем для школярів початкових класів. Вони читають, як артисти, роблять огляд саморобних книжок-маляток, які спонукають стати письменниками і створити власну книжечку з малюнками та есе. Пропоную написати есе про улюблену тваринку, намалювати комікси або спробувати написати смішинку. Це стає мотивом для читання, письма для себе, роботи зі словами. Часто застосовую оплески класу для похвали, заохочення, привітання, підбадьорювання, оскільки моменти вихваляння дуже мотивують читати і отримувати визнання.

Дуже вдалою була зустріч он-лайн з поетесою, педагогом Надією КРАСОТКІНОЮ, яка прочитала свій вірш про наше село і послухала виразне читання учнями її поезії.

Живу в Андріївці – це Україна!
Навколо всюди точаться бої.
Тут мир і спокій втратила дитина,
А горе й біль у кожного свої.
Іде війна жорстока і кривава...

Рашисти тут ведуть війну свою
Та шириться по всьому світу слава
Про воїнів, незламних у бою...

Спілкування наживо з автором – зразок емоційного, виразного, патріотичного дотику до почуттів дітей, зв'язок із сучасними реаліями життя, мотив багато читати, багато знати, багато вміти, вчитися віршуванню і стати художником слова.

Для першокласників на етапі початкового читання застосовую тексти з картинками, кросворди, анаграми, загадки, якими група може зацікавити весь клас. Іноді школярі перетворюється на розвідників і шифрувальників, яким слід прочитати речення з захованими складами, роз'єднати слова. Особливо учні полюбляють складати карти з різними зупинками, продумують маршрут і записують завдання зі словами, які ми потім виконуємо, отримуючи в кінці приз – книжечки. Книжковий челендж «Улюблені книги моїх батьків» проводжу зазвичай перед канікулами. Це стає запорукою літнього «екстремального читання». Співпрацюю з шкільною бібліотекаркою, яка робить огляди нових книг, сумісно проводимо бібліотечні уроки. Сучасні видання, їх яскраві та динамічні образи, реальні почуття однолітків, описані у творах сучасних письменників, стають найкращим мотивом до читання.

Сучасні стратегії залучення до читання, ситуації успіху на уроках, лайфхаки, ненав'язлива реклама інтернет-додатків для читання, співпраця з батьками, бібліотекарем є перевіреними на практиці способами мотивації до читання. І мої зусилля не марні – учні оволодівають читацькою компетентністю, критичним мисленням, читацькою культурою.

Головко Н. М.
(с. Андріївка Краматорського р-ну)

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ У ПРИКЛАДНОМУ АСПЕКТІ

Тема: Фразеологізми. 10 кл.

Мета: актуалізувати та узагальнити знання учнів про українську фразеологію, систематизувати знання про стилістичні можливості синонімії фразеологічних одиниць, учити використовувати фразеологічні одиниці в мовленні; розвивати логічне мислення, усне та писемне

мовлення, культуру мовлення, збагачувати словниковий запас; виховувати любов до рідної мови.

Обладнання: інтерактивна дошка, конверти і картки із завданнями, дидактичний матеріал, фрагмент відеоуроку, намистини.

Хід уроку

I. Організаційний момент

1. Привітання

День добрий, друзі! Ще один урок
До вас прийшов за розкладом сьогодні.
Отож озброймось книгою й пером,
Щоб упірнуть у мовну нам безодню!
Постарайтесь працювати плідно
Протягом всього уроку,
Щоб всі ми знали на «відмінно»
Мову калинову рідного народу!

2. Прийом «Незвичайний початок»

Учитель. Сядьте зручно! Усміхніться. Заплющіть очі й тихо промовте: «Я вчуся. Я хочу вчитися. Я працюю. Я готовий до праці». Налаштуємося на роботу. Покладіть долоню на серце. Відчуваєте, як воно б'ється – теж працює. Таке маленьке, а так багато працює. От і ми попрацюємо на уроці. Ви все вмієте, ви все знаєте, ви розумні, творчі... Розплющіть очі.

II. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель. Мови – і рідної, і чужої – вчать все життя. Особистість не може формуватися без засвоєння літературної мови. Якщо людина не навчиться говорити точно, доречно й виразно, якщо її мовлення не буде чистим, багатим та різноманітним, не навчиться добре, послідовно і логічно мислити, вона не зможе пізнати навколишній простір і відкрити світ. Саме цьому ми і будемо навчатися сьогодні на уроці. Для того, щоб ви конкретно зрозуміли, про що йтиме мова, необхідно вирішити лінгвістичну задачу.

1. Лінгвістична задача. (Розподільний диктант) письмово

Розподіліть слова в три колонки:

1 – власне українські;

2 – старослов'янські;

3 – запозичені.

Занедбаність, братство, олень, грядущий, базар, блакитний, деревко, турбіна, прошва, сотворити, гарний, аршин, князь.

У кожному слові кожної колонки підкресліть п'яту букву з початку слова.

– Якщо ви правильно виконали завдання, то з підкреслених букв зможете прочитати пораду, дотримуючись якої, ви завжди матимете успіх. Що це за порада? (Дивись у корінь)

– Поясніть, як ви розумієте значення цього вислову.

(Розумітися у справі, знати всі її дрібнички)

– А як називаються подібні вислови? (Фразеологізми.)

– А як називається розділ мовознавства, що вивчає фразеологізми? (Фразеологія.)

III. Оголошення теми та мети уроку.

Учитель. Я вважаю, що саме цей розділ мовознавства найповніше відображає красу, влучність, дотепність, мелодійність українського слова. Сьогодні ми узагальнимо вивчене з розділу, але трохи у незвичній для уроку формі.

Розпочнемо мовний конкурс, на якому будуть завдання з розділу української мови – «Фразеологія».

Ось перед вами чаша пізнання, наповнена намистинами-знаннями. Ваше завдання здобути якомога більше намистин, аби саме ваше намисто було найдовшим, найяскравішим, найзмістовнішим, тобто за кожну правильну відповідь ви отримаєте намистину.

Не будемо гаяти ні хвилини.

IV. Формування мовних вмінь та навичок.

Учитель. Для плідної роботи ви заздалегідь об'єдналися в групи. Отож до роботи. Розпочнемо з мовної розминки.

Оберніться один до одного, утворіть пари. Ви маєте поставити питання і дати повну відповідь.

Більш повна і точна відповідь 3 намистини, менш повна – 2 намистини.

1. Лінгвістична розминка-дуель «Мовне асорті». (Робота в парах. Усно)

1. *Лексика* – це сукупність уживаних у мові слів, її словниковий склад.

2. *Фразеологізм* – одиниця мовлення, що складається з двох або більше компонентів і характеризується відтворюваністю, цілісністю

значення, стійкістю лексичного складу та будови. (Провалитися мені на цьому місці).

1. *Слово* – це умовний знак явища дійсності: предмета, ознаки, дії, закріпленої за цим явищем суспільством. У цьому полягає називна (номінативна) функція слова.

2. *Фразеологічні синоніми* – це фразеологізми, що позначають той же предмет або явище дійсності, виражають те саме поняття, але увиразнюють та відтіняють його різні сторони. (На заході днів. На схилі літ.)

1. *Лексикографія* – це розділ лінгвістики, що вивчає практику й наукові творення словників.

2. *Фразеологічні звороти* вивчає фразеологія. (з грецького фразео – вислів, логос – вчення)

1. *Лексична норма* – норма вживання у властивому йому значенні й норма сполучуваності слова з іншими словами в реченні.

2. Виділяють *три групи фразеологізмів*: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення.

1. *Граматичне значення* встановлює належність слова до певної частини мови, визначає його граматичні ознаки.

2. *Фразеологічні вислови* – це стійкі звороти мови, котрі складаються зі слів, кожне з яких має цілком вільне значення, проте в мовленні такі вислови відновлюються як усталені. (Вовків боятись, у ліс не ходити)

1. *Лексикологія* – розділ мовознавства, що вивчає словниковий склад мови.

Предметом вивчення лексикології є:

- значення слова як самостійної одиниці мови;
- групи слів за значенням;
- уживання слів;
- процеси, що відбуваються в словниковому складі мови.

2. *Фразеологізми* допомагають точно, влучно, дотепно та образно висловити думки, почуття, переживання, передати суть найскладніших явищ, оцінити їх й сформулювати узагальнення.

2. *Термінологічне лото «Збери вислів»*. (Робота в групах та біля дошки)

Учитель. Проведемо термінологічне лото. Яка група виконає завдання швидше, отримує 3 намистини, менш вправна – 2 намистини. (У

конвертах знаходяться слова, з яких треба скласти вислови або правила з розділу «Фразеологія», наклеїти на аркуш паперу, зачитати, що вийшло)

Фразеологія – це галузь науки про мову, яка вивчає усталені вирази, стійкі звороти мови, їх функцію в мові, історію виникнення й розвитку.

Об'єктом вивчення фразеології є стійкі звороти, фразеологічні одиниці, фразеологізми, фразеологічні звороти, сталі вислови мови.

3. Усне малювання «Добери фразеологізм до ілюстрації».

Учитель. А зараз почуємо ваше мовлення. Проведемо усне малювання. (На екрані з'являється малюнок, до якого треба підібрати відповідний фразеологізм). Кожна правильна відповідь 1 намистина.

4. Вибірковий диктант з елементами рольової гри «Найуважніший». (Письмово)

Учитель. Сьогодні завітали до нас гості. Ви їх впізнаєте? Час іде, а ці сусідки ніяк не помиряться. Поки вони нам будуть скаржитись на своє тяжке життя, ви повинні бути уважними і маєте записати ті фразеологізми, які почуєте з їхніх вуст, а потім пояснити їх. І, звичайно ж, упізнати гостей. (Герої оповідання Івана Семеновича Нечуя-Левицького «Баба Параска і баба Палажка»).

«Баба Параска та баба Палажка» (оповідання)

ПАРАСКА: – Ой, люди добрі! Що мені на світі Божому робити? Не можна, не можна за лихими сусідами на селі вдержатись. Хоч зараз спродуйся, пакуйся та й вибирайся на кубанські степи! Дав же мені Господь сусідів – нічого казати. Але ніхто мені так не **допик аж до живих печінок**, як та капосна баба Палажка Солов'їха.

ПАЛАЖКА: – Люди добрі! Що мені на світі Божому робить? Не можна через бабу Параску на світі жити, набріхує на мене, судить мене по селі, як скажена собака бігає по дворах, та вигадує на мене таке, що й **купи не держиться**, я в неї **сиджу на язиці** вдень і вночі.

ПАРАСКА: – Боже мій! Так уже я її обминаю, **обходжу десятою дорогою**; а вона мене зачепить! Якби я під землею лежала, вона б капосна, і там знайшла б! Стара відьма!

ПАЛАЖКА: – Я стара? Я **ще на припічку кашу їла та гусей пасла**, а ти вже ганяла по вулицях та по досвітках за хлопцями, **аж тини тріщали**.

Учитель. То чи уважні ви були, зараз перевіримо. Кожний вгаданий фразеологізм 1 намистина.

Допик аж до живих печінок. (Дуже зачіпати, боляче вражати когонебудь, торкаючись чогось найболючішого)

Купи не держиться. (Логічно не пов'язане)

Сиджу на язиці. (Бути об'єктом розмови)

Обходжу десятою дорогою. (Уникати з ким-небудь зустрічі; не бажати мати яку-небудь неприємність)

Ще на припічку кашу їла та гусей пасла. (Бути в дитячому віці)

Аж тини тріщали. (Інтенсивності вияву якоїсь дії)

Учитель. Подякуємо нашим гостям, бо вони поспішають у справах.

5. Творче завдання. «Актор»

Учитель. Наші гості були досить колоритними, чи зможете і ви такими бути. Перевіримо ваші акторські здібності. Треба показати записані фразеологізми своїм суперникам без слів, а суперники повинні відгадати і пояснити. Кожний відгаданий фразеологізм 1 намистина.

Тинятися з кутка в куток. (лінуватися)

Води в рот набрати. (мовчати)

Наступати на п'яти. (наздоганяти)

Гладити по голівці. (хвалити)

Міцний горішок. (складна людина)

Ані пари з вуст. (мовчати)

Не розгинаючи спину. (важко працювати)

Є голова на плечах. (розумна людина)

Варити воду. (вередувати)

Вбити двох зайців. (виконувати дві справи одночасно)

6. Вправа «ДОМІНО» (Завдання на відповідність. Письмово).

Учитель. Актори ви хороші, не поступаєтесь Парасці з Палажкою. Зараз попрацюємо письмово.

Яка група виконає завдання швидше, отримує 3 намистини, менш вправна – 2 намистини. (Треба знайти другу частину усталеного виразу).

Завдання № 1

Погляд лисячий,

а думка вовча.

Яке сім'ячко,

як віл у борозні.

Не родись багатим,

таке й зіллячко.

Коли з тобою по честі,

то не роби по-кепськи.

Завдання № 2

Багато говорить

а добрі діла.

За терпіння

а хто по дрова.

За вовка промовка,

а вовк у хату.

Їж борщ з грибами,

держи язик за зубами.

Бог дає спасіння та нема чого слухати.

7. Хвилинка культури мовлення. «Урок в уроці».

Учитель. Нині всі дбають про чистоту нашої мови. Щороку проводиться диктант національної єдності, є чимало відео та аудіоуроків з мови та мовлення. Один із них я хотіла б продемонструвати.

Демонстрація відео.

https://youtu.be/zXTdh_-bn3A?si=HoV37KGhsd3LAd7s

Учитель. І ми будемо дбати про чистоту нашої мови, а для цього виконаємо наступне завдання.

8. Моделювання «Доповни фразеологізм». (Письмово)

Учитель. А наступним завданням буде моделювання. Групи працюють письмово. Група, яка впорається швидше, пояснює перші 5 фразеологізмів, наступні 4 – друга група.

Яка група виконає завдання швидше, отримує 3 намистини, менш вправна – 2 намистини.

Мов з води ... (росте) – швидко рости

Вийти ... з води (сухим) – уникнути покарання

Тягти за ... (язика) – Спонукаати, змушувати кого-небудь сказати щось, висловитися з якогось приводу; випитувати, допитувати когось.

Стояти над ... (душею) – набридливо перебувати біля когось.

Як ... води. (в рот набрав) – замовкнути

Класти зуби... (на полицю) – голодувати

Волосся... лізе. (дибки) – охоплює великий страх, гнів, подив
розбити (глека) – розірвати, порушити дружні стосунки; посваритися

9. Лексичний практикум.

Учитель. Так, добре. Продовжимо нашу роботу і проведемо лексичний практикум. Для цього вам потрібно дібрати до кожного з поданих фразеологізмів синонімічну пару та пояснити одним словом – синонімом.

Щойно група збере пару – піднімає руку і відповідає та отримує намистину.

Золоті руки (умілець)

Як оселедців у бочці (тісно)

І за холодну воду не братися (нічого не робити)

Знімати стружку (покарати)

Ні пари з уст (мовчати)

Накласти головою (загинути в боротьбі)

Точити ляси (говорити дурниці)

Правити теревені

Намилити шию

Тримати язика зубами

Полягти кістками

Майстер на всі руки

Сидіти склавши руки

Яблуку ніде впасти.

10. Ситуативна гра «Кіт у мішку».

Учитель. Усі ми любимо сюрпризи, які з них причаїлися в нашому мішку. Кожна правильна відповідь 1 намистина.

(Суперники дістають з мішка предмет і підбирають до нього фразеологізм)

1. Без ножа різати. (ставити в скрутне становище)
2. Важкий хрест нести. (страждати зо когось)
3. Гайку підкрутити. (посилити вимоги)
4. Гордіїв вузол. (заплутана справа)
5. Давати по шапці. (проганяти)
6. Дві сторони однієї медалі. (два складники одного предмета чи явища)
7. Десята вода на киселі. (дуже далека рідня)
8. За пазухою камінь. (помста, прихована злість)
9. Намилити шию. (сварити, лаяти когось)
10. Треті півні. (світанок)
11. Хоч голки збирай. (Ясна, місячна ніч)
12. Червоною ниткою проходить. (бути основним, головним)
13. Шити білими нитками. (зробити щось невміло, погано замасковане)
14. Яблуко розбрату. (причина сварки)
15. Від А до Я. (від початку до кінця)
16. Викласти карти. (Розповідати все, не приховуючи наміри)

V. Підсумок уроку. Рефлексія.

Учитель. Як на мене, ви сьогодні працювали добре і намісто кожної групи не маленьке, а рясне. Мені хочеться, щоб ви прокоментували своє намісто, тобто свої досягнення на уроці

Інтерактивна вправа «Мікрофон»: Сьогоднішній урок для мене...

VI. Оцінювання.

Підрахунок балів-намистин. Нагородження переможців

VII. Домашнє завдання.

Учитель. А що сталося з нашою чашею пізнання? Ми бачимо, що джерело нашої мови невичерпне, а ваші особисті намиста ставатимуть більш вагомими і яскравими. Іще одну намистину принесе вам виконання домашнього завдання.

Дослідницьке завдання. Виписати 10 речень з фразеологізмами з повісті О. Кобилянської «Земля».

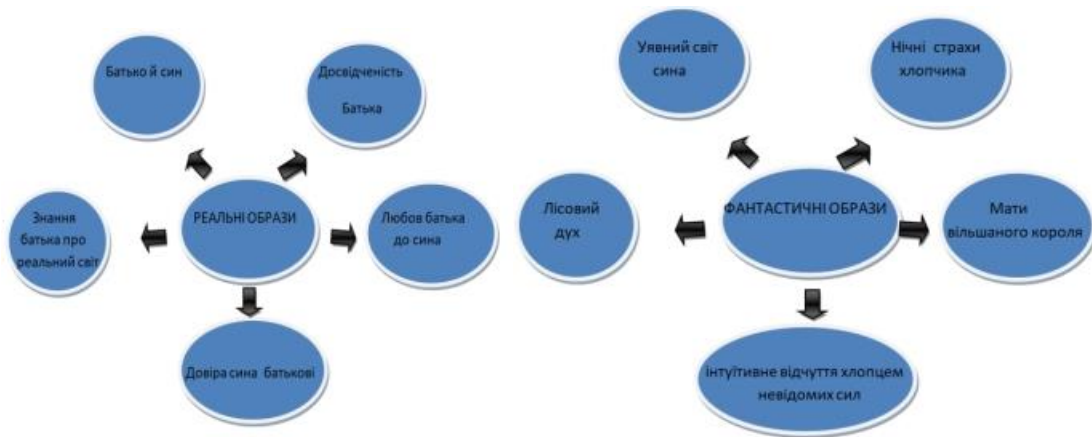
*Голубенко Ю. П., Мушка Н. Є.
(м. Дружківка)*

КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(до твору Йогана Вольфганга Гете «Вільшаний король»)

Ключові компетентності

Вільне володіння державною мовою
1. Розтлумачте значення слова «вільшаний». Чому Й.В. Гете обирає це слово як назву містичного героя?
2. Що надихнуло поета на створення цієї балади?
3. Зверніть увагу, якими словами розпочинається твір. На що вони налаштовують читачів?
4. Що поєднує пісню «Дочка короля ельфів» та баладу «Вільшаний король»?
5. Знайдіть і прочитайте в тексті твору, як автор використав фольклорні мотиви?
6. Знайдіть та зачитайте, які художні засоби були використані у баладі? (епітети, повторення, порівняння, метафори...)
Математична компетентність
7. Порівняйте образи балади. Відокремте реальне та фантастичне у творі.

8. Прокоментуйте обрані приклади реального та фантастичного.

9. Зверніть увагу на постер. Чому обрані для зображень саме такі геометричні фігури?

Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій

10. Коли відбуваються події, описані в баладі? Чому саме цю частину доби обрав письменник?

11. Чим може бути небезпечний ліс вночі?

12. Як розкриває Й.В. Гете у своїй баладі проблему «людина й природа»?

Інформаційно-комунікаційна компетентність

13. Спробуйте уявити себе на місці хлопчика або батька під час подорожі лісом. Перейдіть за покликанням та пройдіть лісовими доріжками.

<https://www.facebook.com/watch/?v=273784244460003>

Громадянські та соціальні компетентності

14. Ви змогли віртуально подорожувати лісовими дорогами минулих часів.

<https://www.facebook.com/watch/?v=273784244460003>

Порівняйте ліс минулого та ліс сучасного. Яка різниця? Які висновки можна

зробити?

15. Чи може одна людина посприяти збереженню недоторканості лісових масивів? Наведіть приклади.

Предметні компетентності

Знаннєвий компонент

16. Доведіть, що цей твір – балада.

17. Окресліть тематику та проблематику твору Й.В. Гете «Вільшаний король».

18. Охарактеризуйте будову балади, ритм читання. Яку функцію виконують порівняння та метафора?

19. Охарактеризуйте систему образів твору й проаналізуйте роль кожного.

Діяльнісний компонент

20. Створіть таблицю образів-символів балади. Дайте тлумачення кожному із символів.

Образ-символ	Тлумачення символу
Вітер	
Ніч	
Туман	
Вільха	
Верба	
Тупіт коня	

21. Знайдіть серед поданих рядків слова, що показують силу зростання напруженого душевного стану сина.

Ціннісний компонент

22. Які загальнолюдські цінності оспівує Й.В. Гете у баладі «Вільшаний король»?

23. Над чим змушує нас замислитись автор твору?

24. Про що йдеться в трьох строфах закінчення балади: «То, сину, вранішній туман!», «То вітер колише в гаю зілля!», «То верби сивіють у даліні!»?

25. Який факт покладено в основу балади «Вільшанський король»?

26. Як характеризувалася епоха Просвітництва в Німеччині?

27. Назвіть основні напрямки та сюжетні елементи балади як форми літературного твору.

28. Які кардинальні зміни суспільної свідомості знайшли своє відображення у творчості Й.-В. Гете?

29. Хто з українських поетів переклав баладу Й.-В. Гете «Вільшанський король»?

ЗНАЙДІТЬ СЛОВА

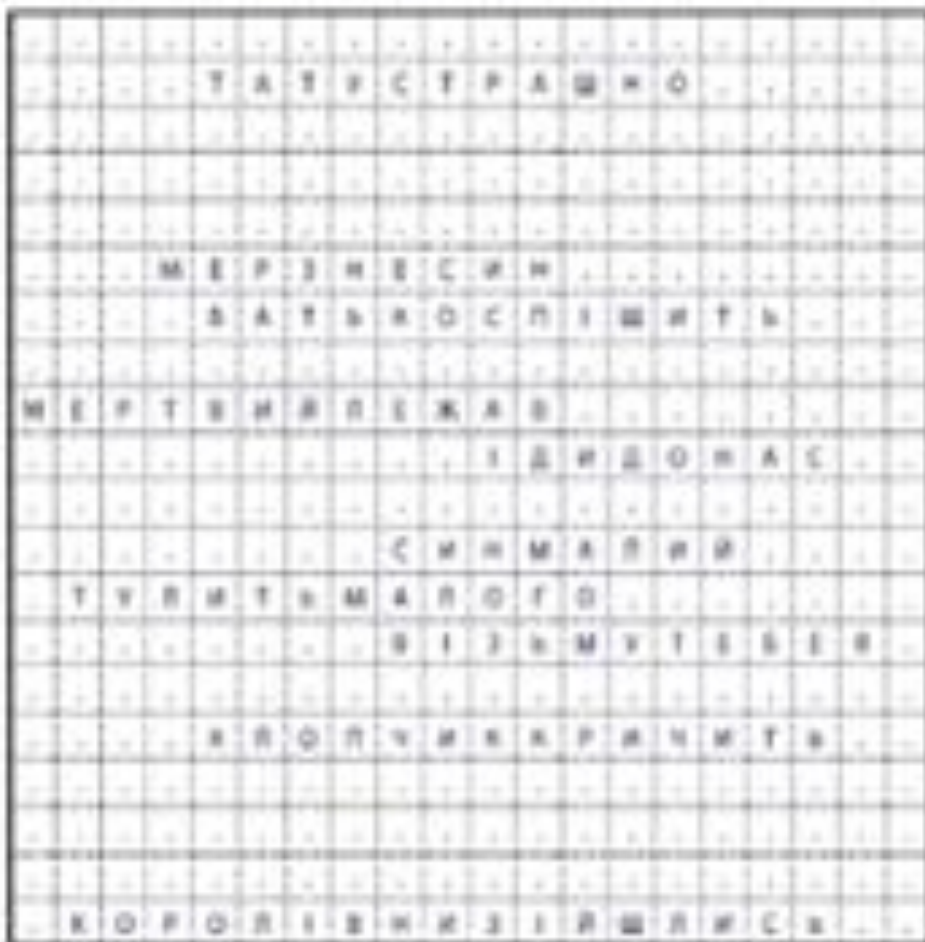
Знайдіть слова 10 рівнослівності.

Ф	О	С	У	Ь	В	П	С	Т	П	У	Ш	С	С	Х	Е	М	И	Л	У
А	Т	І	І	Т	А	Т	У	С	Т	Р	А	Ш	Н	О	П	У	Т	И	М
С	В	Г	А	Ш	І	М	Щ	І	В	Ь	З	Ш	Ц	Х	Н	Л	Щ	Т	Р
Є	Ш	І	Ю	І	Ь	П	В	Н	Л	Е	Р	Ь	Т	І	Н	Н	С	В	
В	А	Ц	Ц	К	С	Щ	Є	І	Щ	Р	І	Т	А	В	У	И	Х	В	
Х	Д	Н	М	Е	Р	З	Н	Є	С	И	Н	В	І	В	Ш	Т	І	Ш	Я
З	С	Ь	Ч	Ь	А	Т	Ь	К	О	С	П	І	Ш	И	Т	Ь	Я	Н	Ь
О	Г	В	Н	І	Ш	Є	К	Ц	Ч	Т	Ц	Ц	А	Н	Ш	М	Щ	Л	Я
М	Е	Р	Т	В	И	Я	Л	Е	Ж	А	В	Ь	І	В	Р	Ю	П	Ю	У
В	Л	Ж	К	Т	А	В	Е	Г	І	Д	И	Д	О	Н	А	С	Ю	Т	
В	С	Е	К	Ю	Ц	М	В	Е	В	Ф	З	Є	Д	Л	Г	Ц	Я	Ж	Ю
Г	Ь	Ц	Т	Т	Д	І	Є	С	И	Н	М	А	Л	И	Я	Г	Ю	Т	О
Є	Т	У	Л	И	Т	Ь	М	А	Л	О	Г	О	З	Е	Я	Ь	И	Д	Д
Е	У	О	Є	Ш	Р	Ь	Г	В	І	З	Ь	М	У	Т	Е	В	Е	Я	Н
Р	Ь	Ш	Ь	П	И	Р	І	М	У	Ь	Т	А	М	Т	М	И	Я	І	И
Т	Ш	С	Г	Х	В	О	П	Ч	И	К	К	Р	И	Ч	И	Т	Ь	Щ	Ц
У	Г	В	Р	І	Є	Р	Л	А	Х	Ф	Ь	А	Г	Ч	Л	І	Р	Є	
И	Ю	Ш	В	Ь	Г	П	Щ	Ф	З	В	Е	Ю	В	Д	Е	М	В	Ц	П
З	Є	І	Е	Н	З	Щ	Ь	Ц	Ч	С	К	Щ	Х	Ч	Т	Г	Т	В	
І	К	О	Р	О	Л	І	В	И	І	І	В	Ш	П	И	С	Ь	Т	У	

СЛОВА СОН: СИМІАЛІН - МЕРІНОСІН - ТУБІТЬМАЛОУ - ТАТУСТРАНО -
САДОНАС - КОРСТІНІВІЦІНОС - КОМУТЕМІ - БАТЬКОСТІЦІТЬ -
ЗЛОТІВІЦІТЬ - МЕРТІВІЦІТЬ (10)

ВІДПОВІДІ

ЗНАЙДІТЬ СЛОВА

Національний центр розвитку освіти та якості підручників

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Н. І. Фольклор у переспівах поезії Й.-В. Гете. Народна творчість та етнографія. 2005. №4. С.54–59.
2. Веприяк Д. М. Світова література 5–8 класи. Київ: «Альфа», 2003. 336 с.
3. Зарубіжна література: Хрестоматія для 9–11 класів / упоряд. К. О. Шахова. Київ: Либідь. 2003. 711 с.

*Делій І. В.
(м. Дружківка)*

ПЕРШИЙ УРОК У 4 КЛАСІ «Я ЛЮБЛЮ УКРАЇНУ»

Мета: повторити з учнями відомості про Україну – державу, рідну землю, Батьківщину; державні та народні символи; розвивати у школярів почуття гордості за Україну, її історію та видатних людей; формувати національну свідомість, виховувати у дітей патріотичні почуття, національну гідність, любов до рідної землі.

Хід уроку

I. Організація класу.

Перше вересня – чарівний день,
це перша пісня із шкільних пісень,
що буде цілий рік дзвеніти
і закликати учнів вчитись!

Дорогі діти! Вітаю вас з початком нового навчального року. Бажаю всім міцного здоров'я, успіхів у навчанні, справжньої дружби та здійснення всіх ваших мрій.

II. Актуалізація опорних знань. Оголошення теми і мети уроку.

Сьогодні ми з вами поведемо розмову про найдорожче серцю кожної людини. Про що саме будемо говорити вам підкажуть рядки вірша Ліни Костенко.

Буває, часом сліпну від краси,
Спинюсь, не тямлю, що воно за диво,
Оці степи, це небо, ці ліси
Усе так гарно, чисто, незрадливо,
Усе, як є – дорога, явори,
Усе моє – все зветься ... (Україна.)

Отже, мова піде про Україну і тема нашого уроку звучить так «Я люблю Україну». На сьогоднішньому уроці ми ще раз переконаємося, яка прекрасна та багата наша Батьківщина, дізнаємося щось нове і пригадаємо все те, що вже вивчили про наш рідний край.

III. Робота над темою уроку

1. Станція «Ми – патріоти»

Любов у нас до Батьківщини іде із серця глибини.

Ми – патріоти України, її ми дочки і сини.
 Нам наймиліша і єдина вітчизна за усі світи!
 Чарівна, рідна Україна, ми – українці, я і ти!

Україна велика держава. У ній нараховується більш як двадцять дев'ять з половиною тисяч населених пунктів. Це і великі міста, селища і маленькі села.

А	Х	Е	Р	С	О	Н	Й	Ц	У	Л	У	Ц	Ь	К
К	М	И	К	О	Л	А	Ї	В	Е	Н	Г	Ш	З	А
Ф	І	В	А	П	Л	Ь	В	І	В	О	К	И	Ї	В
Ж	И	Т	О	М	И	Р	Л	Д	Р	І	В	Н	Е	Ж
Є	Я	П	О	Л	Т	А	В	А	Ч	С	М	И	Т	Ь
Б	Ю	Щ	С	У	М	И	Й	К	Х	А	Р	К	І	В

2. Станція «Коштовності фольклору»

«Всюди на світі добре, а вдома найкраще» – говорить народне прислів'я, а прислів'я та приказки і є коштовностями нашого фольклору.

На годину спізнався,	незгода руйнує.
Шабля ранить голову,	за рік не здоженеш.
Пильнуй свого носа,	робиш зло — зла й сподівайся.
Добре роби —	а не чужого проса.
Робиш добро — не кайся,	добре й тобі буде.
Не копай другому яму,	а слово душу.
Згода буде,	бо сам упадеш туди.
Щоб рибу їсти,	а пізні слізки ллють.
Ранні пташки росу п'ють,	треба в воду лізти.

3. Станція «Бабусина скриня»

Заховались в бабусиній скрині на дні

Різні речі забуті, цікаві мені.

Хоч старенькі, але їм немає ціни.

Найрідніші для нашого роду вони.

Здавна в українців був звичай – найдорожчі речі складати у скриню.

Ми теж зберемо у скриню ті найдорожчі речі, якими й понині славиться Україна. У кожному рядочку вам потрібно підкреслити ці слова і написати, для чого вони потрібні.

Бантик, обруч, віночок –

Хустка, шапка, берет –
 Круасани, млинці, безе –
 Барбі, матр'юшка, мотанка –
 Узвар, компот, сік –
 Балалайка, бандура, гітара –

4. Станція «Славетні українці»

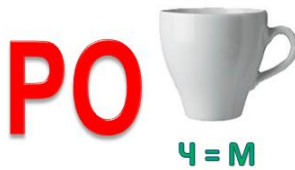

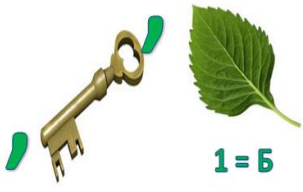
Шануйте тих, хто зберігав культуру
 І мову солов'їну в тяжкий час,
 Та пісню нашу, та літературу,
 Щоб зараз мали націю ми в нас.

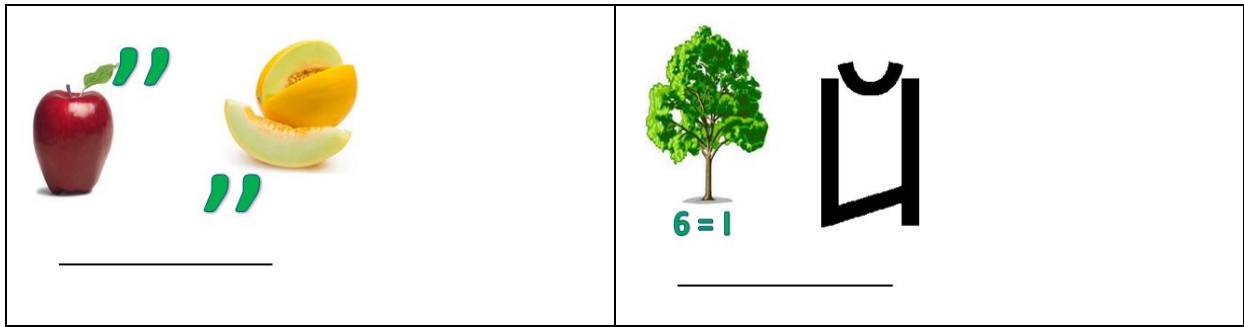
Наша земля багата талановитими людьми. Багато поетів, спортсменів, художників, співаків прославляють нашу Україну в усьому світі. Ваше завдання підписати портрети відомих українців.

5. Станція «Обереги рідної землі»

Матінка віночок-оберіг звивала,
 Калину та вербу у плетіння клала,
 Бо від цього зілля – символа Вкраїни,
 Рожевіє врода кожної дитини.

Обереги – наші прадавні символи-захисники. Вишитий рушник, вишита сорочка, писанка, лялька, віночок, калина, верба, лелека – без них важко уявити нашу Україну. Саме з оберегів починається для кожного Батьківщина. Український вінок був не тільки окрасою та оберегом, але й символом молодості, дівочої чистоти, а також знаком молодої на весіллі. Ми будемо розгадувати ребуси і дізнаємося назви рослин, що входять в український оберіг – віночок.

 <p>_____</p>	 <p>_____</p>
 <p>_____</p>	 <p>_____</p>

6. Станція «Ми – європейці»

Ми європейці, ми українці.

Нація сильна, вільна, єдина.

Ми на оновленій спільній сторінці

Пишем історію днів України.

Наша Вітчизна є європейською країною не тому, що її територія – центр Європи, а тому що українці здавна сповідують ті принципи свободи й незалежності, які притаманні багатьом народам інших держав. За територією Україна є найбільшою державою в Європі. Україна – Європейська держава, в Європі її думки, в Європі її серце, в Європі її місце.

Ваше завдання прочитати зашифрований уривок з вірша Кульчак Христини. Читати потрібно за ходом годинникової стрілки, щоразу пропускаючи дві клітинки.

IV. Підсумок уроку

Це – Україна. Ось подивіться, яка вона гарна, скільки чудових українських куточків ви намалювали. Чого тут тільки нема: і густі ліси, і зелені Карпати з їх полонинами та холодними потоками, і широкі та могутні ріки, і сині моря, і неосяжні степи. Кожен з нас творить своє майбутнє та майбутнє нашої держави. То ж зростаючи, ніколи не забувайте, що ми –українці, і тільки, коли ми будемо всі разом, тоді наша рідна Україна і ми будемо щасливими!

Закінчити урок я хочу такими словами:

Наш прапор – блакитне мирне небо та жовте колосся.

Наш герб – оберіг народу.

Скарб країни – це ми!

Наші цінності – рідна хата, рідна сім'я, хліб, верба, мальва, калина, мирне життя.

Дзина Т. А.

(м. Слов'янськ – м. Кропивницький)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Необхідною умовою існування людського суспільства є діяльність. Існує велика кількість видів діяльності, які охоплюють практичні, інтелектуальні і духовні процеси, що відбуваються в побуті, громадській, культурній, професійній, науковій та інших сферах життя. Модель процесу професійної діяльності в найбільш спрощеному вигляді є складовою з двох елементів: людини і виробничого середовища. У системі «людина – виробниче середовище» передбачається досягнення одночасно двох цілей: перша мета полягає в досягненні певного ефекту в процесі професійної діяльності; друга – у виключенні небажаних наслідків від цієї діяльності.

Тобто виробниче середовище можна розглядати з двох протилежних сторін. З одного боку, для безпечного робочого стану людини необхідна стабільність і відповідність нормативам всіх факторів виробничого середовища, з іншого – професійна діяльність людини неможлива без негативного впливу на неї факторів виробничого середовища. Практика дає підставу стверджувати, що абсолютно безпечного виду діяльності не існує. За аксіомою про потенційну небезпеку жодна галузь професійної діяльності та оточуючого середовища не можуть вважатися цілком

безпечними. У зв'язку з цим формування знань і вмінь безпечної професійної діяльності – важливий елемент підготовки фахівців.

Сучасний розвиток та функціонування суспільства вимагає здійснювати фахову підготовку з урахуванням знань з безпеки життєдіяльності та охорони праці. Тому метою освіти сьогодні є підготовка фахівців, що володіють професійними компетентностями, та здатні забезпечити безпеку у виробничій і поза виробничій діяльності та в умовах надзвичайних ситуацій. Такі фахівці повинні мати поглиблене знання специфіки діяльності в різних галузях, можливість входу в світовий інформаційний простір, вивчення й практичного втілення сучасного зарубіжного досвіду в галузі охорони праці.

Необхідною умовою формування умінь і навичок професійної діяльності сучасного фахівця є навчання безпечним методам взаємодії людини та виробничого середовища.

Для майбутніх фахівців формування компетентностей з охорони праці та безпеки життєдіяльності важливе, оскільки під час трудової діяльності, вони мають обґрунтовано вибирати системи та методи захисту людини і природного середовища від небезпек, нести особисту відповідальність за збереження свого життя і здоров'я та життя і здоров'я оточуючих людей; відповідати за безпечне виконання своїх посадових обов'язків; обґрунтувати виконання комплексу робіт на об'єкті з попередження виникнення надзвичайних ситуацій; ідентифікувати небезпечні чинники і знаходити шляхи попередження й усунення їхньої негативної дії, використовуючи імовірнісні структурно-логічні моделі; оцінити безпеку технологічних процесів і обладнання та обґрунтувати заходи щодо її підвищення тощо.

Мета вивчення дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Охорона праці» полягає у набутті студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій і природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також до формування відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Треба відзначити, що кваліфіковані знання безпеки діяльності можливі тільки за умови, якщо фахівці володіють питаннями щодо нормативно-правових документів з безпеки праці, а також вільно володіють термінологією з питань безпеки діяльності і усвідомлюють

сучасний стан проблем і головних завдань профілактики небезпечних ситуацій.

Фахова компетентність виражається в здатності правильно оцінити ситуацію, що склалась і умінні знайти необхідне рішення, аби досягнути найкращих результатів у професійній діяльності.

Основними загальними (універсальними) компетентностями, які повинні набути студенти в результаті вивчення дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Охорона праці» є:

Змістова компетентність пов'язана з ціннісними орієнтирами студента, його здатністю бачити та розуміти навколишній світ, орієнтуватись у ньому, усвідомлювати свою роль і призначення, уміти вибирати цільові та значеннєві установки для своїх дій і вчинків, приймати рішення. Ця компетентність забезпечує механізм самовизначення студента в ситуаціях навчальної й іншої діяльності. Від неї залежать індивідуальна освітня траєкторія студента та програма його життєдіяльності в цілому.

Інформаційна компетентність – здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел (візуалізація та осмислення зібраної інформації, оскільки інформація є обов'язковим компонентом діяльності як системи, тому чим більш точною й адекватною буде інформаційна основа діяльності студента, тим ефективнішою буде його професійна діяльність).

Соціально-трудова компетентність передбачає володіння знаннями та досвідом у сфері трудової діяльності – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність до адаптації та дії у новій ситуації; здатність особистості до практичної діяльності, що дає змогу оперативно розв'язувати нові проблеми й завдання (тобто не тільки володіти необхідними знаннями, а й уміння адекватно діяти у небезпечних ситуаціях, мобілізуючи здобуті знання, та беручи на себе відповідальність за власні рішення). Студент опановує мінімально необхідні для життя та роботи у сучасному виробництві навички соціальної активності та функціональної грамотності.

Здоров'язберігаюча компетентність – передбачає збереження власного фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я і здоров'я свого оточення; прихильність безпеці (розглядається як властивість людини уникати загроз, зберігаючи здатність захищати власні життєво важливі інтереси, а також суспільства й держави, при цьому обираючи найбільш доцільні способи реагування).

Майбутніх фахівців необхідно мотивувати звертати увагу на дотримання правил безпечної роботи у навчальних майстернях, основ гігієни праці та виробничої санітарії, навчати їх безпечним прийомам роботи із обладнанням, устаткуванням, інструментами тощо, ознайомлювати із заходами попередження виробничого травматизму, звертати увагу на дотримання правил електробезпеки та пожежної безпеки.

Формування професійної компетентності з питань безпеки включає наступні аспекти: формування умінь і навичок з видів діяльності, які здійснюються не тільки в безпечних умовах, але і в умовах ризику; спеціальну теоретичну підготовку до безпечної життєдіяльності (осмислення загальних проблем ризику, безпеки, небезпеки тощо); психологічну підготовку до безпечної життєдіяльності (формування сміливості, рішучості, готовності до діяльності в умовах прийняттого ризику тощо); розвиток якостей особистості, необхідних для безпечної життєдіяльності (далекоглядності, гуманності, оптимістичність тощо, як основи безпеки окремої людини і суспільства в цілому).

Фахова компетентність з БЖД та ОП є результатом опанування набором компетенцій, які визначаються, виходячи із мети та завдань цих дисциплін:

1. Здатність визначати та ефективно виконувати функції, обов'язки і повноваження з охорони праці та безпеки життєдіяльності на робочому місці, відповідно до посади та професійної діяльності.

2. Здатність застосовувати знання законодавства та державних стандартів України про охорону праці та безпеку життєдіяльності.

3. Здатність організовувати власну діяльність відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці (передбачає готовність майбутнього фахівця застосовувати набуті можливості (знання, уміння, навички й особистісні якості) для безпечної реалізації себе у повсякденному житті та професійній діяльності).

4. Здатність оцінювати дотримання санітарно-гігієнічних вимог до підприємств, нормальні метеорологічні умови на виробництві.

5. Вміння оцінювати середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій і обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози та виникнення небезпечних і надзвичайних ситуацій.

6. Здатність дотримуватись вимог безпеки до виробничого обладнання, технологічних процесів та організувати безпечне виконання (важливе усвідомлення головного принципу – безумовності пріоритетів безпеки під час вирішенні будь-яких професійних і особистісних завдань).

7. Здатність обґрунтувати та забезпечити виконання у повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки в межах своїх повноважень.

Отже, прищеплення майбутнім фахівцям свідомого ставлення до охорони життя й здоров'я людини як вищої цінності має стати однією з визначальних цілей. Воно має посісти відповідне місце у загальній системі життєвих цінностей і орієнтирів та стати невід'ємним елементом професіоналізму, загальної і професійної культури фахівця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гедзик А. М., Коберник О. М., Ткачук С. І. та ін. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів технологій: кол. моногр. / авт. кол.: С. М. Ящук [та ін.]. Умань: Видавець «Сочинський М. М.», 2017. 280 с.

2. Кузнецов В. О., Мухин В. В., Буров О. Ю. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини». *Інформаційний вісник «Вища освіта»*. 2001. № 6.

3. Нагайчук О. В. Історико-педагогічний аналіз проблем дисципліни «Безпека життєдіяльності» у вищих навчальних закладах. *Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії: матеріали XXIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції: зб. наук. праць*. Переяслав-Хмельницький, 2016. С. 136–139.

Жуковська І. Я.
(м. Дружківка)

ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА

Тема: СВІТ РЕКЛАМИ

Мета: формувати в учнів поняття про зміст реклами, її види, розрізняти види і призначення реклами, створювати рекламні плакати й буклети, працювати з різними джерелами знань, порівнювати, узагальнювати, робити висновки, висловлювати свою думку; розвивати пізнавальний інтерес, логічне мислення і мислення, уяву; формувати творчу активність, самостійність, сприяти професійній орієнтації учнів.

Презентація до уроку

https://drive.google.com/file/d/1Up_AKgVIM8YmyeIB4IImDVv-0isVnnkF/view?usp=classroom_web&authuser=0

ЛЕКЦІЯ

Реклама стала нині частиною повсякдення, без неї важко уявити сучасне життя. Вона створює віртуальний світ і залучає до нього споживача, формуючи його інтереси й потреби.

РЕКЛАМА

– це певний вид маркетингової діяльності, який спрямований на поширення завідомо оплаченої інформації для залучення споживачів і збільшення обсягів продажів;

– це інформація, яка доноситься до споживача кількома способами, при цьому містить відомості про певний товар, послугу тощо. Це робиться для популяризації продукції з метою привернути увагу до рекламованого об'єкту;

– це попередньо оплачена форма поширення інформації;

– це один з найдієвіших способів донести до потенційних клієнтів заздалегідь розроблену маркетингологами інформацію.

Основною метою реклами є збільшення доходу компанії за рахунок підвищення попиту на надані послуги або реалізований товар. Багато хто думає, що реклама – це марна інформація. Насправді вона ***виконує ряд дуже важливих функцій.***

- Інформування споживачів про рекламований товар.
- Формування іміджу торгової марки.
- Переконавання людей у необхідності вчинити будь-які дії (наприклад, купити товар або скористатися послугою).

- Нагадування про необхідність придбати рекламований товар. Наприклад, ви постійно забуваєте купити запасну лампочку, але увійшовши в магазин, бачите рекламу цього продукту. Можна з великою

впевненістю стверджувати, що ви згадаєте про запасну лампочку й купите її.

- Закріплення досвіду, раніше зробленою покупкою. Припустимо, ви користувалися милом однієї торгової марки і воно вам подобалося. Це мило у вас закінчилося, і ви пішли в магазин за новим. Ви можете вибрати миючий засіб іншого виробника, але якщо торгова марка першого гігієнічного засобу буде часто траплятися на очі (наприклад, переглядаючи телевізійні реклами), то вам не захочеться експериментувати, і ви виберіть перевірений розрекламований продукт.

ЯК ПОШИРЮЄТЬСЯ РЕКЛАМА

Реклама може поширюватися багатьма способами, у тому числі за допомогою телефонних дзвінків. Перерахуємо найпопулярніші методи:

- радіо і телебачення;
- інтернет;
- друковані видання – газети і журнали;
- email-розсилки;
- зовнішні та внутрішні рекламні конструкції;
- PR-заходи.

ВИДИ РЕКЛАМИ

Залежно від способу поширення, мети, місця розташування оголошень, реклама поділяється на види, а вони, у свою чергу, на підвиди. Саме їх ми зараз і розберемо.

Ґрунтуючись на первісній меті, реклама буває:

Комерційна або економічна:

Це реклама, яка нас оточує повсюдно. Тобто інформація, яку поширюють, доносять до потенційних клієнтів з метою подальшого придбання. Наприклад, ви побачили оголошення якої-небудь медичної клініки. Така реклама спонукає вас відвідати цей центр, скористатися послугами фахівців і згодом оплатити консультацію лікарів.

Політична:

Яскравим представником політичної реклами є передвиборча агітація населення. У таких рекламних роликах не змушують щось купувати, але закликають вчинити певну дію, тобто проголосувати за певного кандидата в депутати, партію тощо.

Соціальна:

Така реклама спрямована на досягнення будь-яких важливих громадських або благодійних цілей. Наприклад, реклама, де наочно

інформують про шкоду сигарет або спиртних напоїв, покликана вберегти громадян від згубних звичок. А інформація про сиріт в дитячих будинках допомагає нещасним дітям знайти сім'ю.

Зовнішня реклама:

Це реклама, яка знаходиться на вулиці, тобто поза закритим простором. Вона розрахована на візуальне сприйняття людиною (білборди, вивіски, афіші, плакати тощо).

До основних видів зовнішньої реклами можна віднести:

- Ролерні дисплеї;
- Вуличні білборди;
- Декоративні покажчики;
- Відеоекрани;
- Жива реклама;
- Електронні табло;
- Тумби;
- ПОС-матеріали;
- Масштабні об'ємні конструкції;
- Афішні стенди.

Переглянути відео

<https://www.youtube.com/watch?v=i968QtJZXrw&authuser=0>

Реклама в інтернеті

На сьогоднішній день реклама в інтернеті є найбільш ефективним способом рекламування товарів і послуг. Цей вид з'явився відносно недавно, оскільки і сам Інтернет став доступний не так давно. Основною перевагою інтернет-реклами є її низька собівартість і обхват максимальної кількості користувачів ПК.

На відміну від реклами на телебаченні, у мережі, для того, щоб переглянути рекламний ролик, необхідно зробити певну дію, тобто клікнути в певному місці. Наприклад, коли ми дивимося фільм по телевізору, і він переривається на рекламу, то вас не питають, хочете ви її дивитися чи ні. Її показують незалежно від вашої думки. У випадку з інтернет-рекламою, користувач має право вибору. Він сам вирішує, цікава йому дана інформація чи ні. Якщо так, то він переглядає її.

Інтернет-реклама може бути представлена в різних форматах. Це реклама в Гуглі, контекстна реклама, або у спливаючих вікнах.

Існує кілька видів інтернет-реклами:

- **КОНТЕКСТНА.** Інформація, яка відповідає змісту інтернет-сторінки, на якій вона знаходиться. Наприклад, ви читаете книгу улюбленого автора онлайн. На цьому ж ресурсі вам пропонують купити друкований варіант цієї книги. Така реклама і є контекстною.

- **МЕДІЙНА.** Це інформація, розміщена на сайтах, які є рекламними майданчиками. Приміром, вам необхідно продати ділянку землі і ви своє оголошення розміщуєте на сайті, яке спеціалізується на продажу нерухомості.

- **ВІРУСНА.** Говорячи простою мовою це «сарафанне радіо», тобто та інформація, яку поширюють самі користувачі (у більшості випадків безкоштовно). Припустимо, ви купили зволожувач повітря і порадили придбати цей же продукт своїм знайомим.

- **ТАРГЕТОВАНА** – це донесення інформації до певних користувачів ПК, які відповідають вимогам, встановленим рекламодавцем. Цей вид реклами широко використовується в соціальних мережах. Наприклад, реклама жіночої нижньої білизни буде потрапляти на очі представницям прекрасної статі у віці від 18 до 50 років.

- **НАТИВНА** – це ненав'язлива реклама, яка гармонійно поєднується з контентом сайту. Користувач може навіть не усвідомлювати, що переглядає рекламу. Вона не викликає негативу з боку відвідувачів ресурсу.

- **ТИЗЕРНА** – це поширення завуальованої інформації, при якому створюється якась інтрига. Така реклама заманює користувачів зробити дію (клікнути в певному місці) для того, щоб переглянути відео, картинку повністю.

- **Email розсилка** – це розсилка листів, які містять інформацію рекламного характеру на адреси електронної пошти.

- **ПРОДАКТ ПЛЕЙСМЕНТ** в онлайн-іграх – поширення інформації і самого продукту в геймплеї гри.

Друкована реклама

Це надрукована на папері рекламна інформація (листівки, буклети, каталоги, книги, візитні картки тощо).

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

1. Опрацювати презентацію
2. Переглянути відеоматеріал
3. Виконати завдання

<https://learningapps.org/1241838>

<https://learningapps.org/2709508>

<https://learningapps.org/2146892>

<https://learningapps.org/664807>

Журавель А. В.

(м. Дружківка)

ЦИФРОВА ДИДАКТИКА В РОБОТІ ОРГАНІЗАТОРІВ-ПЕДАГОГІВ

У сучасних умовах у роботі педагога-організатора величезне значення відіграють інформаційні технології та цифрова дидактика.

Соціальна мережа Фейсбук, якою зараз активно користується гімназія, надає зручний і знайомий учням інтерфейс. Учні можуть легко ділитися фотографіями та відео, писати нотатки та коментарі, стежити за новинами гімназії, втілювати в життя всі свої ідеї та пропозиції під керівництвом педагога-організатора.

Основна зручність мережі Фейсбук у тому, що вона дає змогу обмінюватися знаннями, ресурсами та інформацією між собою. Як результат, учні можуть ділитися один з одним новими словами, матеріалами класних проєктів, своїми ідеями та думками на сторінці гімназії. Соціальні мережі надають широкі можливості для користування ними в освітніх цілях, найважливіші якості педагога-організатора – комунікабельність, енергійність, наполегливість, активність, вміння знайти спільну мову з різними людьми і всі ці якості знаходять своє втілення у створенні цифрової дидактики.

Соціальна мережа дає змогу учням розвивати свої мовні навички в неформальній обстановці, при цьому надаючи їм значний освітній досвід.

Наразі зміст моєї роботи як педагога-організатора становить діяльність із функціонування офіційної сторінки гімназії «Інтелект» у Фейсбуці, наповнення її різноманітними насиченими матеріалами з використанням сучасного контенту: скріншоти, фотографії, презентації тощо. Підготовка відеороликів до тематичних заходів, організація національно-патріотичного виховання, створення відеороликів на

національно-патріотичну тематику для участі в конкурсі «Сокіл» (Джура), а також обласних і міських конкурсах.

Нині в умовах воєнного часу як ніколи актуальною є важливість соціальних мереж і створення відеороликів для донесення змістовної інформації та для підтримання зв'язку вчителів з учнями та їхніми батьками.

Ось посилання на офіційну сторінку гімназії «Інтелект» у Фейсбуці – <https://www.facebook.com/intellect.dn.ua>.

Також подаю посилання на тематичні заходи та відеоролики:

1) Тематичний захід та відеоролик, присвячений Всесвітньому Дню Поезії –

<https://www.facebook.com/intellect.dn.ua/posts/pfbid0nun75nUusDZEoDnimNsqUCTXQ1fkCBqkykWmfynCAmRVswf6jrM5DXPjpuXvGzbrl>.

2) Тематичний захід та відеоролик, присвячений Дню Єднання – <https://www.facebook.com/intellect.dn.ua/posts/pfbid024TXUuDL1R2aVEowAiNAhjSX7XKJeeC9vXbWsHmLgMbQu7gwszhhEYjByDMokr3df1>.

3) Відеоролик, присвячений відзначенню Дня ЗСУ – <https://www.facebook.com/intellect.dn.ua/posts/pfbid02HPFeRHwiqDEXMtjtqFaeKzT1W9y4UMjTfLEPXzDQbPD3r3m2E8CNHK9cN4TyAsjul>.

4) Тематичний захід та відеоролик, присвячений Дню Вишиванки – <https://www.facebook.com/intellect.dn.ua/posts/pfbid0AeigR1YvFgUan88tPNwQmM8UEguVwaYvALoTB39vjoX6CERhA1KVP6NPmGwS9oE61>.

Отже, у сценарій до масових свят додаються всі види, жанри та форми мистецтва. Це одна із найпоширеніших форм позакласної роботи, яка стимулює в учнів позитивні емоції, активну взаємодію з педагогом, міцно закріплює в пам'яті отримані знання.

Масові святкові заходи – це організований комплекс різних форм роботи, спрямований на формування суспільної думки, позитивних переживань і психологічних реакцій щодо пам'ятної події.

Успіх будь-якого свята залежить від того, наскільки ретельно воно підготовлено та як реалізована готовність учасників дійства, їх активності.

*Захарова В. Л.
(м. Дружківка)*

ЧЕК-ЛИСТ РЕЧЕННЯ

Тема: Речення, його граматична основа.

Мета: Дати поняття про речення, його особливості, види речень за метою висловлювання; учити учнів визначати граматичну основу речення, другорядні члени речення; поширені та непоширені речення; працювати з тестами; розвивати мислення, мовлення, пам'ять; виховувати любов до рідної мови.

Обладнання: малюнки, виставка книг.

*Велична, щедра і прекрасна мова!
Прозора й чиста, як гірська вода.
Це України мова барвінкова,
Така багата й вічно молода.*

Хід уроку

I. Мотивація навчання школярів.

- 1. Організаційний момент.**
- 2. Оголошення теми та мети уроку.**

II. Актуалізація опорних знань учнів.

1. Повторення навчального матеріалу попереднього уроку.

- 1) Які бувають речення за інтонацією?
- 2) Які речення бувають за метою висловлювання?
- 3) Які речення бувають за будовою?

2. Виконати тести.

1. Що таке речення?

- А. Одне або декілька слів, пов'язаних між собою за змістом;
- Б. Декілька словосполучень;
- В. Декілька слів з розділовими знаками.

2. За інтонацією речення бувають...

- А. Прості і складені;
- Б. Окличні й неокличні;
- В. Розповідні, питальні, спонукальні.

3. Вирізняють такі три види речень за метою висловлювання:

- А. Розповідні, питальні, спонукальні;

Б. Спонукальні, окличні, розповідні.

В. Прості, питальні, окличні.

3. Бесіда з учнями.

- 1) Чи може людина обійтися без мови?
- 2) Для чого потрібна мова?
- 3) Які функції вона виконує?

4. Слово вчителя.

Через мову, її вивчення людина пізнає нові й нові явища дійсності.

Завдяки пізнавальній функції мови ми знайомимося з найрізноманітнішими галузями науки, надбаннями світової культури, з величезним досвідом попередніх поколінь людства.

5. Що складає основу речення?

- 1) підмет і присудок;
- 2) підмет і додаток;
- 3) присудок і обставина;
- 4) підмет і означення.

6. Назвати другорядні члени речення:

- 1) члени речення;
- 2) головні члени речення;
- 3) підмет і додаток;
- 4) підмет і означення;
- 5) підмет і обставина;
- 6) додаток, означення, обставина;
- 7) присудок і означення.

Фізхвилинка.

7. Виписати з речення підмет і присудок:

- 1) *Мова і праця сформували людину.*
- 2) *Рідна мова стала державною в незалежній Україні.*
- 3) *Мова служить нам завжди.*
- 4) *Слово багато важить у нашому житті.*
(пояснення учнів значення мови в нашому житті)

8. Скласти речення за схемою і записати в зошит:

- 1) другорядний член речення, підмет, присудок, другорядний член речення;
- 2) присудок, другорядний член речення, підмет, другорядний член речення.

9. Скласти речення за малюнком і підкреслити підмет і присудок.

10. Прочитати епіграф і прокоментувати зміст.

1) Прочитай і перекажи своїми словами, які розповідають про роль мови в житті народу.

2) Що означає вислів *мова барвінкова*.

3) Якими словами передано велич і багатство нашої мови, порівняй свої враження.

11. З'єднайте залежне слово з головним, утворюючи словосполучення, і складіть з ним речення.

(Незалежний) Україна; (людський) життя; (материнський) любов; дитинство (золотий).

12. Подані розповідні речення переробіть так, щоб вони були питальними, потім – спонукальними.

Ми вивчаємо історію рідного класу. Наш клас відвідав краєзнавчий музей. Учні з цікавістю слухали розповідь екскурсовода.

III. Підсумок уроку. Оцінювання.

IV. Д/з. Підручник, вправа 37.

*Калігаєва О. П.
(м. Слов'янськ)*

НАЦІОНАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОСТІР В ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Українські національні пріоритети у сфері національного виховання полягають у впровадженні як власних, так і зарубіжних технологій в усі галузі виробничої й економічної діяльності. У галузі освіти й виховання – це передусім впровадження нових національних технологій у навчання й виховання особистості учня – громадянина-патріота, здатного утверджувати себе й незалежність української держави у світовому просторі [1].

Особливість національного виховання полягає не тільки у розвитку розумових здібностей вихованців закладів позашкільної освіти, а й у формуванні активної життєвої ролі, небайдужої позиції до власної Батьківщини. Виховання почуття власної гідності, честі, людяності, прагнення до самовираження та самоствердження особистості є основними завданнями у формуванні морально-патріотичних якостей учнівської

молоді ЗПО. Національне виховання ґрунтується на засадах родинного виховання, на ідеях і засобах народного виховання і народної педагогіки, наукової педагогічної думки, що уособлюють вищі зразки виховної мудрості.

Національно-патріотичне виховання є складовою загального виховного процесу підростаючого покоління, головною метою якого є набуття молодими громадянами соціального досвіду, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування особистісних рис громадянина української держави, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, інтелектуальної, правової, трудової, екологічної культури [3]. Здійснення системного національно-патріотичного виховання є однією з головних складових національної безпеки України. Це передбачає визначення й реалізацію першочергових і перспективних заходів, спрямованих на формування активної життєвої позиції молодих громадян, психологічної готовності сумлінно виконувати свої службові обов'язки.

Війна у нашій країні демонструє готовність молодого покоління відстоювати національні цінності, українську державність, орієнтацію на фундаментальні орієнтири світової цивілізації; виховання української молоді людини в дусі толерантності і поваги до інших національних спільнот і релігійних конфесій, бажання долучитися до сім'ї народів, які творять спільний європейський дім.

У процесі організації національно-патріотичного виховання у навчальному закладі бажано дотримуватись наступних принципів:

- ✓ національної спрямованості – передбачає формування національної самосвідомості, виховання любові до рідної землі, свого народу, шанобливого ставлення до його культури;

- ✓ гуманізації виховного процесу – педагог зосереджує увагу на дитині, як вищій цінності, враховує її вікові та індивідуальні особливості й можливості, стимулює свідоме ставлення до своєї поведінки, діяльності, патріотичних цінностей;

- ✓ самоактивності і саморегуляції – формує здатність до прийняття самостійних рішень; поступово виробляє громадянську позицію особистості, почуття відповідальності за її реалізацію в діях та вчинках;

- ✓ культуровідповідності – передбачає єдність патріотичного виховання з історією та культурою народу, його мовою, народними

традиціями та звичаями, які забезпечують духовну єдність, наступність і спадкоємність поколінь;

✓ політкультурності – інтегрованість української культури у європейський та світовий простір [2].

Запорукою ефективності виховного процесу є органічне поєднання системи принципів національно-патріотичного виховання в цілісну систему, яка забезпечить досягнення відповідних результатів – засвоєння загальнолюдських і українських національних цінностей.

Національно-патріотичне виховання – пріоритетний напрям усієї виховної роботи – на заняттях і поза ними, тому що ми маємо виховувати особистість із розвинутою національно-патріотичною свідомістю, громадянина, який пишається історією свого краю, держави.

Особливу увагу слід звернути на посилення актуалізації та підвищення мотивації ознайомлення з історією України, українською мовою та літературою, краєзнавством, художньою культурою. Саме це сприяє формуванню в молоді цілісного розуміння таких засадничих принципів патріотичного виховання як відданість рідній Батьківщині, гордість за її соціокультурні та історичні здобутки.

Мова – найважливіший, найбагатший і найміцніший зв'язок, що зв'язує віджилі, живуці і майбутні покоління народу в одне велике, історично живе ціле. Коли зникає рідна мова, – народу немає більше. Рідна мова – кров національної культури, її титульна сторінка. Так встановлюється живий зв'язок далекого минулого із сучасністю, виховується почуття гордості за свою Батьківщину, свій народ.

Військово-патріотичне виховання учнів у дусі постійної готовності до захисту своєї Батьківщини необхідно проводити систематично, цілеспрямовано і наполегливо.

Складний процес громадянсько-патріотичного виховання здійснюється за допомогою різноманітних форм роботи, вибір яких залежить від змісту та завдань виховної роботи, вікових особливостей вихованців з урахуванням основних напрямів діяльності учнів. Реалізувати це завдання в навчальному закладі можна тільки через різні форми виховних заходів. Зокрема, через формування світогляду, здорового способу життя, через відродження національних традицій, втілення духовних надбань українського народу, через заходи, що спрямовані на зміцнення української родини та виховання любові до рідної землі.

Методи та прийоми роботи щодо національно-патріотичного

виховання гуртківців дуже різноманітні. Це складний педагогічний процес, в основі якого лежить розвиток моральних почуттів.

Вирішуючи завдання патріотичного виховання, кожен педагог буде своєю роботою відповідно з місцевими умовами, напрямом роботи гуртка та особливостями дітей, враховуючи принципи диференційованого підходу до кожної дитини, максимальний облік його можливостей та інтересів, раціональне поєднання різних видів діяльності, відповідних за віком, дитячу активність тощо.

Прийоми виховання – складова частина методу, що забезпечує застосування його в певних умовах. Головні прийоми, що сприяють формуванню національно-патріотичного виховання, – це переконання та особистий приклад. Переконання – це і роз'яснення, і доказ необхідності або недопустимості визначеної поведінки.

Потрібно на конкретних прикладах виховувати у молодших школярів любов до рідного краю і своєї Батьківщини, повагу до національних традицій і символів українського народу, повагу до людей інших національностей, їхніх звичаїв і традицій, почуття гордості за відомих людей України, турботливе ставлення до цінностей і надбань нашої країни. Саме ці і інші вектори є визначальними для педагогів Донецького обласного центру технічної творчості дітей та юнацтва.

Молодші школярі з перших занять у гуртку поринають у світ творчості: початкове технічне моделювання, декоративно-ужиткове мистецтво, найпростіші технічні моделі, макетування, сувеніри, інформаційно-технічні технології тощо. Під час робочого процесу виконання завдань важливе місце, крім суто технічної, має й мистецький бік цієї справи, що полягає насамперед у визначенні художньої ідеї виробу, в основу якого покладено той образ, який виникає в уяві дитини, тих думок і почуттів, які вона хоче передати оточуючим. Використання різноманітних технік у роботі гуртків тісно пов'язане з народним мистецтвом, що бере свій початок ще з прадавніх часів, залишаючись при цьому фундаментальною складовою українського мистецтва. Безмежний простір для створення творчих образів та цікавих ідей, що з'являються в уяві дітей, має використання українських казок, легенд тощо. Саме такі ідеї українських казок використовуються у роботі гуртка «Дитяча анімація». «Ходить Гарбуз по городу...» – анімація, створена вихованцями. Це – цікавий та пізнавальний мультфільм про жартівливу історію численних родичів та знайомих, які часто зустрічаються і

вирішують різноманітні життєві ситуації. Саме через такі народні казки у малечі формуються перші патріотичні почуття до рідного краю.

Роботу висвітлено на YouTube-каналі (<http://surl.li/lncss>) та на сторінці facebook (<http://surl.li/kwuxu>).

З початком введення військового стану з'являються нові роботи вихованців, де відображені реалії сьогодення: відеофільм «Війна очима дітей» (<http://surl.li/lnbxn>), відеофільм «Український вчитель» (<http://surl.li/labyj>) тощо.

Процес патріотичного виховання нерозривно пов'язаний з навчальними закладами, мета яких полягає у вихованні почуття патріотичності, національної гордості, розуміння власних дій і життєвої позиції, осягненні сенсу життя та визначення свого місця у суспільстві, сприянні активній позиції, прагненні до милосердя, доброти, поваги, спонуканні до самовиховання та самовдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ, 2014. 29 с.

2. Добровольська Л. Н., Чорновіл В. О. Національно-патріотичне виховання молодших школярів – пріоритетний напрям діяльності педагогів: навчально-методичний посібник. Черкаси: Видавництво комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2016. 140 с.

3. Найда І. В. Громадянська ідентичність як складова державотворення в контексті аналізу державної стратегії національно-патріотичного виховання. URL: <http://surl.li/mgoag>

*Коваль О. Б.
(м. Дружківка)*

ПЛАН-КОНСПЕКТ УРОКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ З ЕЛЕМЕНТАМИ ФУТБОЛУ, ФІТНЕСУ (для учнів 7 класу)

Тема уроку: Спортивні ігри.

Мета уроку:

1. Удосконалювати функціональні можливості організму, розвивати фізичні якості школярів.
2. Навчати основних елементів техніки гри у футбол.
3. Виховувати в учнів потребу в систематичних заняттях фізичною культурою та спортом, сприяти розвитку морально-вольових якостей.

Завдання уроку:

1. Сприяти розвитку координації рухів, витривалості, спритності, швидкості, стрибучості, уваги.
2. Ознайомити з технікою воротаря.
3. Закріпити техніку ударів правою та лівою ногою по м'ячу, що котиться та зупинку м'яча підошвою.
4. Повторити техніку ведення м'яча зовнішньою частиною підйому стопи та внутрішньою частиною стопи
5. Формування в дітей таких рис характеру, як активність, рішучість, уміння підпорядковувати свої емоції встановленим вимогам, контролювати свою поведінку, оперативно мислити, прагнути до вдосконалення.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Інвентар: футбольні м'ячі, секундомір, маркери, волейбольна сітка, магнітофон, диск із записом музики, турнірне табло, повітряні кулі, бар'єри.

Місце проведення: спортивна зала.

№	Зміст уроку	Дозування	Організаційно-методичні вказівки
І. ПІДГОТОВЧА ЧАСТИНА 13 ХВ			
1.	Вхід до спортивної зали, шикування, привітання	30 с	Вхід до спортивної зали у колоні по одному, дівчата у строю стоять попереду. Фронтальний метод, звернути увагу на зовнішній вигляд
2.	Коротка розповідь про те, як стати відомим спортсменом на прикладі всіма улюбленої футбольної команди Збірної України, багато гравців якої, як: капітан Андрій Шевченко,	1 хв 30 с	Мета розповіді – сприяти у дітей мрії досягти успіхів у спорті, а також віри в те, що це можливо в умовах нашого міста та інших міст України. Наголосити, що серед них

	<p>Анатолій Тимошук, Андрій Воронін та інші, починали свою спортивну кар'єру з простих уроків фізкультури.</p> <p>Усі вони були такими самими учнями, дуже любили уроки фізкультури, тренувалися в секціях, спортивних школах, займалися різними видами спорту, надаючи перевагу одному, дотримувалися режиму дня і тому ще вчилися на «відмінно», а головне – багато займалися самостійно. Серед вас є багато талановитих дітей, і якщо ви будете все робити як вони, зможете стати відомими спортсменами, матимете міцне здоров'я, будете сильними та витривалими.</p> <p>У майбутньому саме Ви допоможете Збірній України з футболу виграти кубок УЄФА.</p>		<p>головним є виховання на прикладі збірної команди України уміння займатися фізичними вправами самостійно.</p>
3.	<p>Повідомлення завдань уроку</p> <p>Виконання ігрової вправи за посиланням https://learningapps.org/display?v=rawn1z4n322</p>	10 с	<p>Учитель: На уроці фізкультури у футбол пограємо всі разом! Розів'ємо мускулатуру технічні дії відпрацюємо! І дуже вправно і уміло Готуємось до всіх змагань! Як роблять це наші кумири: Шевченко, Гусін і Ротань!</p>
4.	<p>Інструктаж з техніки безпеки https://www.youtube.com/watch?v=3auqI9qlu6k&authuser=0</p>	30 с	
5.	Замірювання ЧСС за 10 с	20 с	Звернути увагу на учнів із підвищеною частотою серцевих скорочень
6.	<p>Стройові вправи https://www.youtube.com/watch?v=ENbkigHpE4U&authuser=0</p>	20 с	<p>Звернути увагу на чітк виконання поворотів на місці.</p> <p>Учитель: «Відвідуючи матчі, багато вас бачили, як розминаються»</p>

			гравці нашої Збірної Розізнаємось і ми так».
7.	<p>Вправи для формування гарної постави та профілактики плоскої стопи.</p> <p>Психологічна гра «Привітання» при виконанні ходьби та її різновидів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • звичайним кроком; • на носках; руки на пояс, спину тримати рівно • на п'ятах, руки за голову • у напівприсіданні; руки за спину • у присіданні, руки на колінах 	<p>2 хв</p> <p>10-15 с</p> <p>10-15 с</p> <p>10-15 с</p> <p>10-15 с</p> <p>10-15 с</p>	<p>По малому колу у дві колонки проводиться в русі. Дистанція 1 кроки.</p> <p>Стежити за поставою</p> <p>Темп середній</p> <p>1 свисток – пари вітаються оплеском правої та лівої долоні;</p> <p>2 свистки – торкатися плечима одноіменним</p> <p>3 свистки – торкатися внутрішньою стороною стопи правою і лівою. Відмітити найшвидшу пару.</p>
8.	Спортивна ходьба з переходом на біг	10-15 с	Стежити за поставою Поступово прискорювати темп ходьби. Стежити за правильною постановкою стопи, за активним рухом рук
9.	<p>Біг з м'ячем із додатковим завданням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • звичайний біг, м'яч у руках; • приставним кроком правим лівим боком, м'яч попереду у прямих руках; • з високим підніманням стегна, м'яч тримати перед собою у прямих руках; • схресним кроком правим та лівим боком, м'яч тримати у прямих руках 	<p>2,5-3 хв</p> <p>20-30 с</p> <p>10-15 с</p> <p>10-15 с</p> <p>10-15 с</p>	<p>Дистанція 3 кроки</p> <p>Темп середній</p> <p>Стежити за роботою рук і ніг</p> <p>М'яч попереду. Діставати правим, лівим колінами.</p> <p>Стежити за дотриманням техніки безпеки</p> <p>М'яч за спиною. Діставати п'ятами м'яча.</p> <p>Діти з ослабленим станом здоров'ям виконують</p>

	<p>відводячи праворуч, ліворуч;</p> <ul style="list-style-type: none"> • із закиданням гомілки назад, м'яч у руках за спиною; • прискорення після торкання рукою підлоги, м'яч під рукою 	10-15 м	звичайний біг
10.	Відновлення дихання Руки руками вгору, перекласти м'яч у ліву руку; униз	20 с	Темп виконання повільний – вдих – видих.
11.	Перешиккування у 2 шеренги	10 с	Інтервал 2 м розімкнутися
12.	<p>ЗРВ на місці з м'ячем у руках (танцювальні кроки з аеробіки) Marching (мачінг) ходьба на місці, м'яч під праву руку. Marching у напівприсіданні, м'яч під праву руку; Marching на носках, м'яч під праву руку; Marching у бік, м'яч під праву руку; Walking (вокінг) ходьба в різних напрямках: вперед-назад з рухами м'яча вперед;</p> <p>V-step (ві-степ) м'яч попереду - 4 рахунки І.п.-о.с. 1- крок пр. вперед в сторону, пр. в сторону 2- крок л. вперед в сторону, л. в сторону 3- крок пр. назад, пр. вниз 4- крок л. назад, л. вниз Step Touchfomen (тач) - м'яч попереду, приставний крок - 2 рахунки В.п.-о.с. 1- крок пр. в сторону 2-приставить ліву пр. на носок 3-4-теж з іншою ногою.</p>	<p>3 хв</p> <p>8 р</p> <p>8 р</p> <p>8 р</p> <p>8 р</p> <p>8 р</p> <p>8 р</p> <p>8 р</p>	<p>Учитель розповідає: «Діти, а ви знаєте, що відомі такі футболісти, як Андрій Шевченко, Андрій Гусін і во гравці футбольних клубів, дві рази на тиждень ходять до фітнес залу? Займаються там аеробікою, шейпінгом для того щоб бути координованими вміти орієнтуватись в будь яких ситуаціях на полі».</p> <p>Руки узгоджувати з музичним супроводом</p> <p>Спина пряма, руки рухаються різно направлено;</p> <p>Слідкувати за правильним виконання:</p> <p>– тулуб залишається прямим і спокійним</p> <p>– руки рухаються різно направлено (широко)</p> <p>– коліна трохи зігнуті</p> <p>– стопи з носками опускаються на п'ятку</p> <p>– при вокінг вперед, стопа ставиться з п'ятки з перекочуванням на всю стопу і носок, перекочування виконується м'яко і</p>

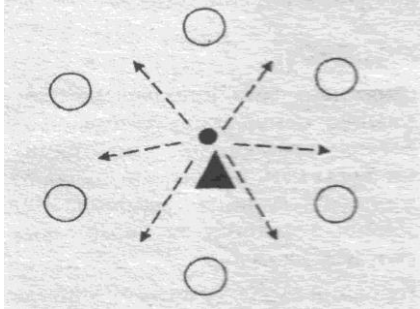
<p>Скоор (скуп) м'яч попереду - 2 рахунки. Скуп - це хай-імпект варіант Степ тач. Нога виставляється убік з перенесенням тягара, після цього стрибком ноги повертаються в зімкнуту стійку</p> <p>Jumping Jack (джампіг Джек) або. Hampelmann (хэмплмэн) - 2 рахунки. Обидві ноги стрибком в стійку ноги нарізно (трохи ширше за плечі), стопи і коліна злегка назовні, коліна злегка зігнуті, щоб пом'якшити приземлення. При другому стрибку зімкнута стійка.</p> <p>Дихальні вправи на відновлення: 1-2-руки вгору 3-4-в.п.</p> <p>Вправи з м'ячем в парах. Техніка воротаря:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Кидки м'яча двома руками від грудей, партнер ловить м'яч; • Кидки м'яча вгору, партнер ловить у стрибку; • В.п. сід на підлозі, ноги нарізно, партнер кидає м'яч двома руками в один бік, • Один силою кидає м'яч у підлогу перед собою, інший з різних вихідних положень намагається швидко встати з в.п. і впіймати його у стрибку, як воротаря: <p>1. В. п. – стійка на колінах сід на п'ятках, спиною до партнера;</p>	<p>8 р</p> <p>8 р</p> <p>20 с 1 хв 30 с</p> <p>По 4 рази</p> <p>По 4 рази</p> <p>По 4 рази</p> <p>По 4 рази</p>	<p>безшумно. Слідкувати за правильним виконанням: коліна залишаються злегка зігнутими Слідкувати за правильним виконанням – коліна залишаються спокійними і не пружиняють – коліна завжди позаду носків (не згинаються дуже сильно). Напрямок виконання вперед, бік.</p> <p>Слідкувати за правильним виконанням: – при стійці ноги нарізно стопи і коліна злегка назовні – повне опускання на п'ятки після підскоку – коліна не переходять лінії носків спереду, гомілка майже вертикально, це досягається за рахунок достатньо широкої стійки.</p> <p>Слухати музику, спина рівна Вдих носом, видих ротом.</p> <p>Учитель запитує: «скільки гравців у футбольній команді?» Після відповіді говорить про важливу роль воротаря пропонує виконати вправи для підготовки воротаря. відстань між партнерами 5-6 м</p>
---	---	--

	<p>2. В. п. –лежачи на спині, ногами до партнера;</p>		<p>відстань між партнерами 5-6 м Виконується в парах, Відстань між партнерами 5 метрів. щоб інший міг його впіймати і падінні і повернути назад;</p> <p>Відстань між партнерами в парі 1.5-2 м Учитель говорить: «Воротарям часто треба після падіння швидко підніматися і ловити м'яч». Відмітити найспритніших дітей.</p>
--	---	--	---

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА 28 хв

1	<p>Вимірювання ЧСС за 10 с Розподіл на 2 команди. Пояснення умов проведення рухливої гри «Україна – чемпіон!» Гра складається з естафет і рухливих ігор. За перемогу в кожній з них нараховується – 2 очки, за поразку – 1. Виграє команда, яка в сумі набере більше очок і одержить почесне право називатися «Збірною командою Україна»</p>	2 хв	<p>ЧСС 120-140 ударів за 1 хв Формування команд, вибір капітанів. Допомагають вчителю судді із учнів, звільнених від занять фізкультурою. Результати кожного випробування фіксуються в спеціально підготовленій турнірній таблиці, яку вивішують на видному місці.</p>
2.	<p>Взаємні привітання футболістів. Перешиккування у 2 колони</p>	10 с	<p>Виконується футбольний марш</p>
3.	<p>«Зустрічна естафета з бар'єрами». За сигналом перший у команді починає вести м'яч через кожен бар'єр, перестрибує через нього і після останнього бар'єру пересувається до гравця, який</p>	2 хв 30 с	<p>Виграє команда, гравці якої швидше і без помилок поміняються місцями.</p>

	розташовується навпроти, передає йому м'яч, а сам стає у кінець колони.		
4.	Зустрічна естафета « Ведення кульки головою » За сигналом гравець, ударяючи повітряну кулю головою у стрибку, пересувається до гравця, який розташовується навпроти, передає йому кулю, а сам стає у кінець колони.	2 хв 30 с	Виграє команда, гравці якої швидше і без помилок поміняються місцями.
5.	Рухлива гра «Шалені мавпи» Грає дві команди. За сигналом діти розбігаються по майданчику і використовуючи обманні рухи намагаються відірвати «хвіст» у гравців іншої команди.	5 хв	Виграє та команда, яка затратила менше часу на відривання «хвостів» у команди суперника.
6.	Гра «Не спіймайся на гачок» Учитель тримає шнур довжиною 3 метри, на кінці прив'язана сітка, у котрій знаходиться футбольний м'яч. За сигналом учитель починає крутити м'яч навколо, намагаючись зачепити когось. Діти повинні ухилятися, перестрибувати і таке інше, від м'яча. Гравець, якого зачепив м'яч, виходить з гри.	4 хв	Волейбольний майданчик. Виграє команда з якої менше гравців попали на гачок
7.	Рухлива гра «Футбол, як теніс» Дві команди. Кожна з них бере 2 м'ячі та розміщується на своїй половині майданчика. Майданчик розділено сіткою (40-50 см від підлоги). За сигналом учителя діти намагаються ударом ноги так спрямувати м'яч, щоб він, прокотився під сіткою, на протилежну сторону майданчика.	4 хв	1 бал нараховується команді, якій вдалося звільнити свій майданчик від м'ячів. Гра продовжується доки одна із команд набере 5 балів – вона і перемагає, якщо одна із команд перекидає м'яч над сіткою, то гра зупиняється і 1 бал нараховується протилежній команді.

8.	Гра « Зміна місць по колу ». Усі стоять по колу. Водячий у центрі, він виконує передачу м'яча в бік будь-якого гравця, біжить за м'ячем і займає позицію того, кому зробив передачу. Гравець, який отримав м'яч, після зупинки подошвою, веде його на місце водячого і виконує передачу гравцю, який стоїть по колу ліворуч від водячого, і т.д. Доки не опиниться на своєму місці в центрі кола.	4 хв	2 кола. Діаметр кола -5 м. Інтервал 1,5 м. Виграє та команда, водячий якої швидше опиниться у центрі.
9.	Гра « Ворота в колі ». Гравці встають в коло обличчям, посередині – капітан команди суперника із м'ячем. Він намагається вибити ногою м'яч із кола. Гравці повинні уважно стежити за діями капітана команди суперника і відбивати м'яч таким чином, щоб він не вилетів, а залишився в колі.	3 хв	2 кола. Діаметр кола -5 м. Інтервал 1,5 м. Перемагає команда, яка менше пропустила голів.
10.	Шиккування в коло, замірювання ЧСС за 10 с	20 с	140-160 ударів на хвилину
11.	Оголошення результатів змагань. Переможець одержує почесне право називатися Збірною командою України	30 с	Учитель вітає переможців. Переможеним пояснює, що не потрібно заздрити, а привітавши суперників, радіти разом з переможцями. Треба більше тренуватися, щоб у наступній грі перемогти
III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА 5 хв			
1.	Вправи на фіт болі (великому м'ячі):	4 хв.	Вправи на балансування та розтягування м'язів виконуються в парах по чергово.
1.	В.п.- лежачи на м'ячі, руки вгорі, розслабитись	2 р	
1	В.п.- лежачи на м'ячі з упором	2 р	При пересуванні напругти

1. 2	на руки та стопи 1-4-пересування вперед 5-7-пересування назад 8-в.п. В.п.- лежачи на м'ячі з упором на руки та стопи	2 р	м'язи тулуба, дихання спокійне. Спину не прогинати, м'язи напружені. Груди над підлогою
1. 3	1-4-пересування вперед 5-6-підтягнути м'яч стопами 7-8-в.п. В.п.- сидячи на м'ячі 1-4-пересування стопами вперед	2 р	Не опускати таз, Тільки верхня частина лопатки залишається на м'ячі.
1. 4	5-7-пересування назад 8-в.п. Вправи на баланс: В.п.- сидячи на м'ячі, руки в сторони	2 р	Дихання спокійне утримання 3 с. потягнутися до ноги. Пружні нахили Стопа на себе
1. 5	1-3-права паралельно підлозі 4-6-нога вгору до рук вперед 7-8-в.п. 1-8- з другої ноги. В.п.- сидячи на м'ячі	2 р	Дихання рівне При розтягненні лікті випрямляти до кінця Спина пряма
1. 6	1,2,3-нахил вперед-вправо 4-в.п. Те саме вперед-вліво. В.п.- сидячи на м'ячі, ноги	2 р	Потягнутись вгору – вдих Розслабитись – видих
1. 7	разом, лікті під коліна 1,2,3-нижня частина спини вгору 4-в.п.	2 р	
1. 8	В.п.- сід на м'ячі,права рука на ліве коліно 1,2,3- пружинні повороти праворуч	2 р	
1. 9	4-в.п. 5-8-з лівої руки. В.п.- сід на м'ячі 1-2-руки вгору 3-4-в.п.	10 с	
2.	Шикування у шеренгу	10 с	
3.	Вимірювання ЧСС за 10 с	10 с	ЧСС 100 уд. хв.
4.	Підбиття підсумків уроку	20 с	Відзначити кращих учнів

			Учитель: «Працювали дуже плідно! У футбол пограли на «Ура!» Оцінку ставлю я – «Відмінно!» У цю гру ви грайте всі щодня!»
5.	<p>Домашнє завдання: Виконати вправу за посиланням: https://jamboard.google.com/d/1O8KUS_Q4zp8nnuMxzIzSna3_Yhq_n0gMNLgu-8xMJso/viewer Вправи для розвитку спритності та координації рухів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стрибки с поворотом на 90 - 180° • Стрибки з імітацією ударів головою 	20 с	
6.	Прощання та організований вихід із спортивної зали.		

*Лазебник С. А.
(м. Дружківка)*

БЕЗПЕКОВІ ПРИНЦИПИ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Актуальним питанням при управлінні закладом загальної середньої освіти для директора є створення безпечного освітнього середовища.

Існують 3 принципи безпечного освітнього середовища:

- наявність безпечних умов навчання та праці;
- комфортну міжособистісну взаємодію, яка сприяє емоційному благополуччю учнів, педагогів та батьків;
- відсутність будь-яких проявів насильства та наявність достатніх ресурсів для їх запобігання.

Відомі 3 сторони безпеки освітнього середовища: психологічна, екологічна та інформаційна.

1. Психологічна: Трансформація психологічної служби закладу освіти та психологічного супроводу з урахуванням впливу військової агресії на учасників освітнього процесу.

Психотравмівні ситуації прямо чи опосередковано впливають на фізичне та психічне здоров'я особистості.

До психотравмівних ситуацій в освітньому процесі належать:

*конфлікти у ланках «учитель–учень», «учень–учень», «учень–батьки»;

*проблема адаптації в освітньому середовищі, атмосфера конкуренції між однолітками;

*надмірна вимогливість педагогів.

Забезпечення психологічної безпеки в школі передбачає:

– добір стратегій взаємодії педагогів з учнями класу, зважаючи на їхній психоемоційний стан і травматичний досвід;

– заходи щодо адаптації дітей у школі;

– заходи щодо інтеграції дітей з внутрішньо переміщених родин новий для них колектив і освітнє середовище;

– референтну значущість і причетність кожного суб'єкта освітнього процесу до конструювання й підтримки психологічної комфортності освітнього середовища;

– протидію булінгу;

– розвиток культури комунікацій.

2. Екологічна:

Екологічно безпечне освітнє середовище – це система психолого-педагогічних умов, впливів і можливостей, які забезпечують захищеність особистості від негативного впливу екологічних чинників, що визначають оптимальність взаємодії зі світом природи.

3. Інформаційна:

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті здійснює масовий глобальний вплив на особистість.

Негативний вплив інформації на сучасне освітнє середовище:

– відсутність належних механізмів контролю якості інформації, доступної через сучасні телекомунікаційні технології, що породжує проникнення в освітній простір великого обсягу недостовірної інформації;

– неконтрольоване проникнення інформації сумнівного, агресивного змісту, яка може сприяти виникненню насильства, булінгу, кібербулінгу тощо.

Безпечне освітнє середовище забезпечується:

– комфортністю в освітньому середовищі (оцінка емоцій, почуттів та переживань, що домінують у процесі взаємодії дорослих і дітей в освітньому середовищі закладу освіти);

– задоволеністю освітнім середовищем (задоволення базових потреб здобувачів освіти у допомозі та підтримці, збереженні та підвищенні самооцінки; пізнанні та діяльності; розвитку здібностей і можливостей).

Процес взаємодії учасників освітнього середовища характеризується в основному особистісно-довірливим спілкуванням, відсутність якого спричиняє досить негативні наслідки:

- емоційний дискомфорт;
- небажання висловлювати свою точку зору, думку;
- негативне ставлення до себе;
- втрата особистої гідності;
- небажання звертатися по допомогу;
- ігнорування особистих проблем і труднощів інших дітей та дорослих;
- неуважність до прохань і пропозицій.

П'ять принципів безпечного освітнього середовища:

1. Принцип домінування життя людини як головної цінності – визначає модель мінімальної (необхідної) безпеки максимально усуває ризики, що загрожують життю як дітей, так і дорослих.

2. Принцип регіональної специфіки передбачає облік небезпек і можливих надзвичайних ситуацій того чи іншого регіону (міста, області, району) під час організації системи безпеки освітнього середовища закладу загальної середньої освіти.

3. Принцип комплексності оцінки небезпек (ризиків) задає методику оцінки різних педагогічних (освітніх) ризиків (зовнішніх і внутрішніх) на основі комплексного, системно-синергетичного підходів.

4. Принцип міні-макса визначає досягнення максимального ефекту безпеки при наявності мінімуму ресурсного забезпечення.

5. Принцип максимальної ефективності поєднує управління системою заходів і створення педагогічних умов, спрямованих на забезпечення максимальної безпеки освітнього середовища й закладу освіти як соціального інституту в цілому.

Робота над створенням освітнього середовища не припиняється з досягненням певного результату – це безперервний процес: реагування на

нові виклики життя, пошуку нових можливостей, ресурсів генерування ідей та правил.

Створення безпечного освітнього середовища:

1. Фізична безпека (фізична безпека здобувачів освіти у закладі загальної середньої освіти); облаштування укриттів; складання та відпрацювання алгоритмів дій для учасників освітнього процесу за сигналом небезпеки; організація охорони в закладі освіти; безбар'єрність школи; класи безпеки в школі та їхня функціональність; мінна безпека; домедична допомога в школі; безпечна дорога до закладу загальної середньої освіти.

2. Інформаційна безпека (забезпечення інформаційної безпеки школи; забезпечення евакуації; зберігання й знищення документів закладу освіти; інформаційна гігієна та академічна доброчесність; інформаційна культура та інфомедійна грамотність учасників освітнього процесу; цифровізація освіти: можливості і ресурси для школи; організація онлайн-комунікації між суб'єктами освітнього процесу; онлайн-ризик у мирний і воєнний час освітнього процесу з урахуванням конфлікту; безпечне дистанційне навчання.

3. Психологічна безпека (психологічна безпека в освітньому середовищі: інструменти і механізми формування, розподіл відповідальності та ролей; профілактика емоційного та професійного вигорання учасників освітнього процесу тощо).

Запровадження в освітній процес закладу освіти програм, спрямованих на формування у здобувачів освіти правової поведінки, запобігання конфліктам та правопорушенням, здобуття навичок щодо безпечної поведінки в Інтернеті, запровадження обов'язкового підвищення кваліфікації рівня обізнаності та підготовки педагогічних та інших працівників закладу освіти з безпекових питань, питань базових психологічних втручань, основ психологічної самопомоги і прав, свобод і обов'язків громадянина.

Відповідно до ст. 23 Закону України Про освіту, держава гарантує академічну, організаційну, фінансову і кадрову автономію закладу освіти. Автономія підвищує рівень відповідальності за прийняття рішень керівника школи, інших учасників освітнього процесу, зокрема зі створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти.

Корисні покликання:

Безпечне освітнє середовище закладу освіти.

URL: <https://is.gd/zpPM5y>

Одним із провідних завдань Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі є створення сучасного, розвивального, безпечного, комфортного та інклюзивного освітнього середовища, яке сприяє збереженню та зміцненню здоров'я, захисту від небезпек, підвищенню рівня рухової активності дітей (Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі: Указ Президента України від 25.05.2022 р. № 195/2020).

URL: <https://is.gd/VAZWJ0>

Під час дії правового режиму воєнного стану Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію безпеки закладів освіти, мета якої – створення рівних, належних, безпечних умов здобуття освіти, організація безпечного освітнього середовища, зокрема в умовах військової агресії російської федерації проти України (*Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти: розпорядження Кабінету Міністрів України від 7.04.2023 р. № 301-р.* URL: <https://is.gd/7ZbAww>).

Державна служба якості освіти спільно з експертами ініціативи «Система забезпечення якості освіти» у межах проєкту «Супровід урядових реформ в Україні» (SURGe) розробила рекомендації для директорів закладів загальної середньої освіти щодо організації безпечного освітнього середовища в очному, дистанційному і змішаному форматах «Безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки».

У рекомендаціях актуалізоване питання формування безпечного простору для перебування учнів і працівників, зокрема його облаштування, організація безпечного освітнього середовища, інформування щодо протоколів безпеки з дітьми, мінної безпеки, підтримки вчителів, налагодження партнерства з батьками, розроблення адаптаційних заходів для здобувачів освіти, оцінювання готовності закладу змінювати спосіб організації освітнього процесу через гнучкий розклад уроків; комп'ютери та інтернет; інструкції / протоколи / алгоритми для вчителів, заступників директора; інформацію для батьків щодо онлайн-навчання; електронні журнали, платформи з навчальними матеріалами; вибір навчальних матеріалів і стратегій роботи з учнями під час уроків тощо.

*Легчи́на О. І., Бондаренко Г. І.
(м. Дружківка)*

РОЛЬ ЦПРПП В ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ЩОДО НАДОЛУЖЕННЯ І ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Вивчення проблеми навчальних втрат значно інтенсифікувалося останнім часом через її актуальність практично для всіх країн світу внаслідок пандемії COVID-19, а в Україні – внаслідок воєнної агресії РФ.

Показуючи, що із втратами в навчанні, спричиненими тимчасовим припиненням очного освітнього процесу в закладах освіти внаслідок карантинних обмежень, зіткнулися майже всі системи освіти світу, а українська система освіти і ще внаслідок війни, дослідники водночас наголошують на таких важливих позиціях:

– навчальні втрати можуть спричинити значний негативний вплив як на розвиток особистості (зокрема через втрату можливостей для розкриття її потенціалу), так і на добробут цілих суспільств у майбутньому;

– навчальні втрати мають накопичувальний (кумулятивний) ефект, а отже, забуте чи упущене сьогодні призведе до ще більших втрат у подальшому, на наступних етапах навчання;

– навчальні втрати поглиблюють нерівність в освіті через збільшення вже наявних навчальних розривів (наприклад, між успішністю здобувачів освіти із родин з низьким і високим рівнем доходу, із сільських і міських шкіл тощо);

– навчальні втрати можуть призвести до серйозних економічних наслідків у майбутньому, зокрема до зниження валового внутрішнього продукту;

– навчальні втрати в країнах із нижчими доходами потенційно мають більший масштаб, порівняно із багатшими країнами.

Роль ЦПРПП полягає в сприянні професійного розвитку педагогічних працівників, наданні консультацій та психологічної підтримки, зокрема й у питаннях надолуження і подолання освітніх втрат здобувачів освіти. Тому, перед керівними та педагогічними працівниками стоїть питання про формування:

* розуміння необхідності вимірювати і долати наявні освітні втрати здобувачів освіти;

* уявлення про:

- інструменти вимірювання і подолання освітніх втрат, що можуть використовуватись у закладі загальної середньої освіти;
- розвиток потенціалу педагогічних працівників у закладі освіти;
- уміння формувати освітню програму, що сприяє надолуженню освітніх втрат учнів.

Отже, рекомендуємо корисні покликання для керівних і педагогічних працівників щодо організації роботи в надолуженні і подоланні освітніх втрат, які підготувала Громадська Спілка «Освіторія» для підвищення кваліфікації педагогів.

Важливо скористатися і можливістю участі у реалізації проекту «Наздоженемо: курс про подолання освітніх втрат», який Громадська спілка «Освіторія» у партнерстві з Міністерством освіти і науки України (МОН) за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) та за кошти Глобального партнерства заради освіти (GPE) організовує та впроваджує Національну програму з навчання вчителів інструментам та методикам вимірювання та подолання освітніх втрат (Лист ГС «Освіторія» від 27.02.2024 № 27/02/24-01 «Про проєкт «Наздоженемо: курс про подолання освітніх втрат»). Рекомендуємо скористатися можливістю не тільки теоретичного проходження ПК онлайн-курсу на платформі «О.Університет», а й практичного – участі в онлайн-тренінгах, які проводять сертифіковані тренери області для вчителів початкової школи, української мови та літератури, математики, керівників міських професійних спільнот педагогічних працівників за галузями і предметами.

За результатами проходження онлайн-тренінгів, усі учасники отримують неоціненний практичний досвід оволодіння інструментами і методиками вимірювання та подолання освітніх втрат.

Враховуючи сучасні реалії життя, результати міжнародного дослідження якості освіти PISA в Україні, рекомендуємо не втратити можливість своєчасного опанування теорією і практикою для надолуження і подолання освітніх втрат здобувачів освіти.

Для того, аби адаптуватися до нових умов та налагодити освітній процес у дистанційному форматі, країнам знадобився час і ресурси. Те, як впроваджували дистанційне навчання, який доступ до необхідних ресурсів мали учасники освітнього процесу, а також тривалість закриття шкіл – усе це вплинуло на масштаб навчальних втрат у конкретних країнах та серед різних груп учнів. Численні дослідження довели, що в країнах із низьким і середнім рівнем доходів учні зазвичай мали гірший доступ до

технологічних ресурсів, а отже, і до освіти загалом, порівняно з більш багатими країнами. Крім того, через нерівний доступ до ресурсів, необхідних для дистанційного навчання, поглиблювалася нерівність у доступі до освіти й серед учнів із родин з низьким і високим рівнем доходів. Іншими словами, закриття шкіл і перехід освітнього процесу в дистанційний режим зумовили поглиблення навчальних розривів серед різних груп учнів.

Серед вітчизняних досліджень на наявність навчальних розривів указують дані загальнодержавного зовнішнього моніторингу якості початкової освіти (ЗЗМЯПО). Так, порівняння результатів двох циклів дослідження (2018 р. та 2021 р.) засвідчило, що учні 4-х класів, родини яких мають вищий рівень домашніх ресурсів (книг, цифрових пристроїв, автомобілів), досягають вищих результатів із читання та математики, порівняно з учнівством із низьким рівнем соціально-економічного статусу. Крім того, спостерігається значна відмінність у результатах випускників початкової школи із сільської та міської місцевості, а також тих, які навчалися в різних типах закладів освіти (гімназіях / ліцеях / спеціалізованих школах та звичайних школах).

Як бачимо, проблема навчальних розривів існувала завжди і так чи інакше є характерною для всіх країн. Однак, тривале закриття шкіл може суттєво поглибити наявні розриви, спровокувавши ще більш негативні наслідки навчальних втрат для найбільш незахищених груп населення.

Як зазначалося вище, тривалі перерви в навчанні, за аргументованими поглядами дослідників, позначаються як на розвитку індивіда, так і на розвитку суспільства загалом. На індивідуальному рівні навчальні втрати перш за все означають втрату можливості всебічного розвитку та розкриття потенціалу. Учнівство має менше можливостей для формування навичок, необхідних у дорослому житті, і відповідно має гірші шанси стати успішними громадянами в майбутньому. Говорячи ж про наслідки навчальних втрат для суспільства, експерти передусім звертають увагу на економічний аспект проблеми.

Корисні покликання

Формати вимірювання освітніх втрат

1. Звіт за результатами дослідження якості організації дистанційного навчання у закладах загальної середньої освіти України

https://sqe.gov.ua/wpcontent/uploads/2022/09/Zvit_Distance_learning_sp_reads_SQE_SURGe_05.09.2022.pdf

2. У селах майже вдвічі менше учнів мають доступ до дистанційного навчання, ніж у містах

<https://sqe.gov.ua/u-selakh-mayzhe-vdvichi-menshe-uchniv-mayut/>

3. Виявити та надолужити навчальні прогалини – МОН та проєкт «SURGE», розробили діагностичні тести для педагогів

<https://mon.gov.ua/ua/news/viyaviti-ta-nadoluzhiti-navchalni-progalini-mon-ta>

[proyekt-surge-rozrobili-diagnostichni-testi-dlya-pedagogiv](https://mon.gov.ua/ua/news/viyaviti-ta-nadoluzhiti-navchalni-progalini-mon-ta)

Формування освітньої програми закладу освіти в умовах надолуження освітніх втрат

1. Закон України Про повну загальну середню освіту, стаття 11

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

2. Наказ МОН №563 від 15 травня 2023 року Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні.

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0563729-23#Text>

3. Наказ МОН №746 від 16 червня 2023 року Про затвердження Положення про вебплатформу дистанційної навчання «Всеукраїнська школа онлайн», зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29 червня 2023 за №1094/40150

<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-vebplatformu>

[distancijnogo-navchannya-vseukrayinska-shko](https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-vebplatformu)

4. Рекомендації щодо організації програм з надолуження освітніх втрат

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/07/31/Unicef.Immmediate.actions.fra>

[me.proofreading.ua.1-31.07.2023.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/07/31/Unicef.Immmediate.actions.fra)

Технологія диференційованого навчання через призму подолання освітніх втрат

1. Яценко Т. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): [монографія]; Ін-т педагогіки Нац. акад. пед. наук України. Київ: Пед. думка, 2016. 360 с.

Технологія персоналізованого навчання

1. Персоналізоване навчання в епоху цифрових технологій

https://urok.osvita.ua/materials/lessons_summary/statta-na-temu-personalizovane

<navcanna-v-epohu-cifrovih-tehnologij/>

Розвиток потенціалу педагогічних працівників у перспективі подолання освітніх втрат

1. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання. Аналітичний матеріал від фахівців УЦОЯО

<http://surl.li/gozknk>

2. Як компенсувати «освітні втрати»: рекомендації для органів влади, засновників і директорів закладів освіти

<http://surl.li/hbhpv>

3. Другий випуск методичних матеріалів «Сучасні підходи і технології Нової української школи»

<http://surl.li/kfbfo>

4. Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови: реалії, досвід, перспективи / методичний порадник

<http://surl.li/kqfvu>

5. Курс «НУШ: базова середня освіта»

<http://surl.li/gkxqf>

*Мельникова Н. В.
(м. Краматорськ)*

МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ.

ПОЕЗІЯ «ОСІНЬ-МАЛЯР ІЗ ПАЛІТРОЮ ПИШНОЮ...» (5 клас)

Тема: Максим Рильський. Вірші «Осінь-маляр із палітрою пишною...».

Картини природи рідного краю в поезії. Відтворення краси рідного краю засобами образної мови (метафори, епітети, персоніфікація).

(слайд 2)

Мета: Повторити поняття про пейзаж, засоби художньої виразності (метафора, епітет, персоніфікація), учити учнів визначати національну своєрідність та загальнолюдську значимість творів української літератури, сприймати твір як мистецьке явище; висловлювати власне ставлення до порушених у творі проблем, визначати їх актуальність, емоційно

сприймати та висловлювати враження від прочитаного, визначати роль і функції пейзажу у віршах та вміти їх зіставляти із внутрішнім станом ліричного героя, працювати в групі (команді), аргументувати власні думки цитатами з тексту;

розвивати гуманістичний світогляд учнів; розвивати навички виразного читання, пам'ять, асоціативне, логічне, критичне мислення; творчі здібності та уяву;

формувати самосвідомість та бажання творчо працювати, самостійність, бережне ставлення до навколишнього середовища.

(слайд 3)

Компетенції.

1. *Інноваційні*: презентувати власні ідеї, бачення, інноваційні погляди, використовуючи приклади цитат із творів; усвідомлювати необхідність поєднання інноваційного поступу особистості з морально-етичними нормами, стратегіями толерантної комунікації та взаємодії.

2. *Предметні*: використання різних видів читання, відтворення думок і фактів; знаходження відповідей на поставлені запитання у почутому та прочитаному художньому тексті, використовуючи медіаресурси; характеристика емоційного стану ліричних героїв; проектування власних почуттів та поведінки в ситуаціях, подібних до тих, що зображені в художньому тексті.

3. *Ключові*: спілкування державною мовою (уміння сприймати, розуміти інформацію, висловлювати думки та погляди; уміння читати, використовуючи різні види читання (пошукове, вибіркове).

Обладнання: підручник, портрет М. Рильського, мультимедійна презентація, ілюстрації, роздатковий матеріал за темою уроку, планшети, смартфони.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, історія, предмети природничого циклу, математика, інформатика.

Хід уроку

О скільки у природи немудро мудрих літер,

О скільки у людини невміння прочитать...

Павло Тичина

(слайд 4)

1. Оргмомент. Встановлення психологічного мікроклімату уроку.

Додаток 1 Презентація до уроку (посилання: https://drive.google.com/drive/folders/1lUAp4_fGzYPdldV8mLYbbtRitYVC5yox)

(слайди 5–23)

Привітання.

Щоб урок минув не марно, працювати треба гарно.

Друзі, гуртом посміхнемось, до роботи всі візьмемось.

Слова вчителя

То бажаю вам сьогодні на уроці бути уважними, натхненними та працьовитими, щоб наприкінці уроку ви змогли відчути задоволення від своєї роботи.

Вправа «Очікування». Запишіть на аркушах ваші очікування від сьогоднішнього уроку.

1. Актуалізація опорних знань. Перевірка випереджувального домашнього завдання

1) Повторення вивченого матеріалу про життя і творчість Максима Рильського (перегляд презентації з коментуванням учителя та учнів) (слайди 5–23)

2) Інтерактивна вправа «Так чи ні» (слайди 24–25)

1. Ім'я письменника було обрано на честь відомого козацького отамана. (Так)

2. Майбутній письменник народився в Чернівцях. (Ні)

3. Музики Максима вчив відомий композитор – Микола Лисенко. (Так)

4. Перший вірш було надруковано, коли Максиму виповнилось 12 років. (Так)

5. Перша збірка поета мала назву «На білих хмарах». (Ні)

6. Поет вільно володів 13 мовами. (Так)

3) Експрес-опитування (слайд 26)

– Що таке лірика?

– Які види лірики ви знаєте?

– Що таке пейзажна лірика?

– Як ви розумієте поняття «ліричний герой»?

3. Мотивація навчальної діяльності учнів

Слово вчителя: Поезія – це не просто римовані слова, це форма вираження почуттів, вражень, емоцій. Читаючи вірші, відчуваєш силу того

почуття, яке відчуває поет до природи рідного краю, до батьківщини. Поезію називають «музикою слів», «живопис, який чують».

4. Повідомлення теми і мети уроку (слайди 2-3)

Слово вчителя: Сьогодні на уроці ми будемо вивчати творчість видатного українського поета Максима Рильського. Згадаємо, що таке пейзаж, метафора, епітет, персоніфікація; визначимо тематику поезії митця, виконаємо багато творчих завдань, які допоможуть проаналізувати його творчість. Епіграфом до сьогоднішнього уроку є слова видатного українського поета Павла Тичини «О скільки у природи немудро мудрих літер. О скільки у людини невміння прочитати...» (слайд 4), бо якраз сьогодні ми з вами і спробуємо навчитися читати природу, щоб її розуміти.

Тема нашого уроку – «Картини природи рідного краю в поезіях Максима Рильського. Відтворення краси рідного краю засобами образної мови». (слайд 2) (запис у зошитах).

1) Вправа «Ключові слова» (слайд 27)

Завдання

Спробуйте визначити мету уроку за поданими ключовими словами і записати в зошити. (Визначену мету декілька учнів озвучують) (слайди 3)

Ключові слова: поглиблювати, формувати, удосконалювати, розвивати, виховувати.

– Що ви чекаєте від сьогоднішнього уроку? (відповіді дітей).

2) Евристична бесіда

– Що таке пейзаж? (Пейзаж – це опис, змалювання природи у творах літератури, образотворчого мистецтва).

– Що таке пейзажна лірика? (Ліричний твір, у якому описано картини природи).

– Що таке персоніфікація? (Художній засіб, за допомогою якого предмет або явище зображають як живу істоту).

– Які ще засоби образної мови вам відомі? (Метафора, епітет).

3) Інтерактивна вправа «Асоціативне гроно»

Завдання: дібрати 7-10 слів-асоціацій до поняття «Пейзажна лірика» і оформити в зошитах у вигляді схеми-гронування. (слайд 28)

Відповіді: природа, почуття, краса, емоції, натхнення, кольори, захоплення.

5. Сприйняття і засвоєння навчального матеріалу

1) **Випереджувальне завдання** (розповіді та письмові повідомлення учнів).

Природа у творчості М. Рильського

(<https://www.ukrlib.com.ua/tvory/printit.php?tid=8710>) (№1), (посилання №3)

Краса природи рідної землі надихала багатьох митців на створення визначних шедеврів, і український поет Максим Рильський не є винятком, оскільки однією із провідних тем поезії митця є оспівування краси природи рідного краю. Ще з дитинства М. Рильський любив спостерігати за природою, відчував єдність з нею, прагнув збагнути її таємниці:

Хіба звичайно шелестить трава,
Коли дитина у садку гуляє?
Ні! Кожна билинка там жива,
Комаха кожна щось розповідає...

Природа для поета є вічним і невичерпним джерелом натхнення, а сам поет був «дбайливим сином» матінки-природи:

Вона – це мати. Будь же сином...

З відчуття краси рідної землі народились у поета і високі почуття патріотизму. У поезії Максима Рильського – це «храм і майстерня». У роздумах про добробут народу поет не протиставляє цивілізацію первісній природі, а стверджує, що тільки гармонійне єднання природи і культури стане «джерелом людського щастя». Поет вважав, що знати закони природи, бережливо, з повагою ставитись до всього, що нас оточує. Людина своєю працею і розумом повинна надавати природі нової, вищої краси.

1. Виразне читання підготовленим учнем вірша «Осінь-маляр із палітрою пишною...»

2. Прослуховування аудіозапису вірша. <https://dovidka.biz.ua/osin-malyar-iz-palitroyu-pishnoyu-analiz/> (№ 2)

3. Евристична бесіда

- Яким описом починається твір?
- Які почуття виникають в душі ліричного героя ?
- З чим герой порівнює свої почуття?
- Як можна зрозуміти останній рядок поезії?
- Знайдіть у тексті художні засоби, використані поетом, визначте їх роль.
- Які кольори використовує автор для характеристики художніх образів?
- Який настрій, які емоції відчутні в поезії? Які почуття викликала поезія у вас?

4. Завдання на зіставлення. Поєднати художні засоби з рядками із твору (слайд 30)

1. Метафора	А. «ніжно сміється до вітру»
2. Епітет	Б. «палітрою пишною»
3. Персоніфікація	В. «тумани розливає».

5. Словникова робота (запис в зошити) (слайд 31)

Маляр – тут: художник.

Шати – багате, розкішне святкове вбрання або одяг певного призначення.

Палітра (від фр. – «пластина») – зазвичай прямокутна чи овальна пластина з дірочкою для утримання пальцем, призначена для змішування олійних фарб художником при роботі над картиною чи ескізом.

Палітра – тут: набір фарб, що використовується художником.

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%> (№ 4)

6. Аналіз поезії (усно)

1. Визначте одним реченням тему вірша.
2. Виразно прочитайте рядки вірша, які вам сподобалися.
3. Знайдіть у тексті поезії ключові слова, визначте їх роль у розкритті теми та ідеї вірша.
4. Як поет розкриває зв'язок між світом людини і природою? Аргументуйте відповідь цитатами з тексту.
5. Визначте настрій вірша. Які почуття у вас викликала поезія? До яких роздумів спонукала?

6. Які художні деталі допомагають уявити картини пейзажних замальовок і краще зрозуміти зміст поезії?

7. Які кольори використовує автор для опису краси осінньої природи?

8. Доведіть, що поет свої твори малює словом.

6. Підбиття підсумків уроку

1. Рефлексія діяльності

Слово вчителя: Діти, давайте повернемося до початку нашого уроку і ще раз прочитаємо та прокоментуємо епіграф – слова видатного українського письменника Павла Тичини:

О скільки у природи немудро мудрих літер,

О скільки у людини невміння прочитать...(слайд 4)

Як можна прокоментувати слова епіграфа і який висновок можна зробити? (Кожна людина повинна жити в гармонії з природою, уміти відчувати її, дбати про навколишнє середовище. І якщо художник малює фарбою, то письменник свої витвори мистецтва малює словом. Ми повинні вчитись відчувати стан природи, це і є її літери).

2. Бесіда

– Чи задоволені ви результатом своєї роботи під час уроку?

– Які строки вірша вам більш запам'ятались? Чому? Які емоції виникли?

3. Вправа «Незакінчене речення» (слайд 41)

Сьогодні на уроці:

– Я дізнався (-лась)...

– Я відчув(-ла)...

– Я зрозумів(-ла)...

– Я буду намагатися...

7. Оцінювання діяльності учнів

8. Домашнє завдання (слайд 42)

1. Опрацювати матеріал підручника с.106-108, усно відповісти на питання с. 108. (Підручник для 5 кл НУШ, автор В. Заболотний).

2. Виразно читати вірш М.Рильського «Осінь-маляр із палітрою пишною...», уміти аналізувати (с. 107).

3. Закінчити роботу з фотоквесту.

4. Намалювати ілюстрацію або створити в текстовому редакторі за допомогою геометричних фігур пейзаж до вірша (за бажанням).

*Милутинова М. Ф.
(м.Слов'янськ)*

ВПЛИВ ГУРТКОВИХ ЗАНЯТЬ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ПРОФЕСІЙНИЙ ВИБІР ВИХОВАНЦІВ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Тема профорієнтації завжди залишається актуальною, оскільки вона стосується вибору життєвого шляху та кар'єри людини і особливо зростає в період воєнного стану, коли життєві обставини можуть раптово змінитися. Профорієнтація у період воєнного стану є надзвичайно важливою темою, яка стосується багатьох людей. Оскільки період воєнного стану може тривати невизначений час, профорієнтаційні заходи повинні бути гнучкими та адаптованими до змінних умов. Вона дозволяє абітурієнтам зробити свідомий вибір професії, що відповідає їхнім здібностям та інтересам, а також забезпечує можливість пристосування до змінних умов життя на ринку праці. Також професійна орієнтація містить технологію розвитку у людини позитивного ставлення до праці. Профорієнтаційна діяльність – заходи, спрямовані на ознайомлення людини з її здібностями та можливостями для того, щоб запропонувати їй вибрати одну з професій, що найбільш підходить людині з урахуванням потреб виробництва.

Дехто вам скаже, до чого тут позашкілля, нехай проблемою вибору майбутньої професії переймається школа і сім'я. Саме заклади позашкільної освіти, які діти відвідують не за необхідністю, а по бажанню, мають величезний вплив на свідомий вибір професії, що в майбутньому принесе людині моральне задоволення від професійної діяльності.

Гурток (секція, клуб, творче об'єднання) – основна традиційна форма реалізації змісту позашкільної освіти і виховання учнів, як у процесі вивчення окремого навчального предмета чи їх сукупності, так і різноманітних інтегрованих курсів у межах навчальних програм, затверджених МОН України чи адаптованих навчальних програм. За своєю сутністю гурток – це специфічна спільність дітей та учнівської молоді, яка ґрунтується насамперед на добровільності, спільності інтересів, спрямованості на певний вид навчальної та практичної діяльності; середовище, де забезпечуються умови інтелектуального, духовного і фізичного розвитку дітей, реалізація їхнього творчого потенціалу в галузі

позашкільної освіти і виховання та створюються комфортні умови соціальної адаптації до умов реального життя.

Професійний вибір людини можна певним чином уявити. Як? Як три сектори у вигляді трьох різнокольорових кіл, які перетинаються. Ці кола позначають словами «Хочу», «Можу», «Потрібно».

Сфера «Хочу» – це власні потреби, інтереси, прагнення, схильності, зацікавленість, уподобання. Сфера «Можу» – це здібності, особливості характеру, первинні навички, тобто внутрішні і зовнішні (матеріальні) ресурси. Сфера «Потрібно» – це умови ринку праці, потреба суспільства у спеціалістах даного профілю. Таким чином, ми підкреслили формулу вибору професії.

Починаючи профорієнтаційну роботу у гуртках, треба врахувати основні принципи профорієнтаційної діяльності:

- комплексний характер профорієнтаційних послуг: організація профорієнтаційної діяльності повинна здійснюватися в соціально-економічному, психолого-педагогічному, медико-фізіологічному та професійному напрямках для забезпечення різнобічної готовності молодшої людини до вибору професії;
- узгодження інтересів особи та суспільства через ринок праці;
- діяльнісний підхід до визначення професійної придатності;
- рівні можливості отримання профорієнтаційних послуг громадянами України незалежно від місця роботи чи навчання, віку, статі, національності, релігійних переконань;
- доступність професійної та іншої інформації стосовно можливостей вибору чи зміни професії, форм навчання та працевлаштування;
- добровільність і безкоштовність отримання профорієнтаційних послуг усіма групами населення на гарантованому державному рівні;
- конфіденційний і рекомендований характер висновків профконсультацій і профдобору, додержання працівниками профорієнтаційних норм професійної етики;
- взаємозв'язок школи, сім'ї, виробництва і громадськості в здійсненні профорієнтаційних заходів.

Профорієнтаційна робота у дитячому колективі відбувається за такою схемою: підготовчий етап – реалізується шляхом включення дитини в різноманітні форми навчально-трудої діяльності (громадську, спортивну тощо), основний етап – реалізується у визначені завдання за рахунок сукупності форм та методів активізації професійного

самовизначення, уточнюючий етап та завершальний етап закінчує цей процес побудовою перспективи професійного зростання.

Профорієнтаційна робота з вихованцями організовується з урахуванням вікових та індивідуально-психологічних особливостей вихованців, їх нахилів, інтересів, задатків та готовності до певних видів діяльності й рівня сформованості учнівського колективу визначення свого місця у суспільстві. Враховуючи ці показники, у профорієнтаційній роботі у гуртках треба виділяти періоди професійної підготовки: Допрофесійний період і професійний період.

Починати профорієнтаційну роботу має сенс уже в молодшій і середній школі. Тут найбільш доцільним виявляються ігрові активізуючі підходи. У цьому віці проблема вибору майбутньої професії ще не постає так гостро, проте уже є сенс пробуджувати інтерес школярів до праці. Для цього батьки, психологи та викладачі можуть знайомити дітей зі світом професій (показувати тематичні відеофільми, запрошувати фахівців із різних галузей діяльності, відвідувати тематичні профорієнтаційні екскурсії, давати можливість спробувати себе в різних видах роботи). Крім того, уже можна починати виявляти інтереси та здібності школярів за допомогою тестів та активізуючих профорієнтаційних ігор.

Після 9 класу школярі переходять у профільні класи або продовжують своє навчання в спеціалізованих професійних коледжах. Тут важливо заздалегідь визначити, який напрям подальшого навчання їм краще обрати й чому. Для цього вихованцям вже потрібно вміти: рефлексувати – бути здатним до самоаналізу знань і вчинків, їх значень та меж, будувати життєві плани, зіставляти свої здібності, особистісні якості, інтереси та цінності з майбутньою професією. Допомогти в цьому можуть: активізуючі методи, які формують ціннісно-змістові аспекти самовизначення, профорієнтаційне тестування, яке дозволяє визначити схильність до того чи іншого профілю навчання. Для підвищення ефективності профорієнтаційної роботи на початку кожної розробки заходу необхідне встановлення контакту зі здобувачами освіти та створення відповідної атмосфери, визначення мети та обговорення можливих дій, узагальнення результатів взаємодії та формування позитивної мотивації на виконання прийнятого рішення.

Отже, програма профорієнтації спрямована на активізацію інтересу учнів до самостійного вибору майбутньої професії на основі індивідуальних властивостей, схильностей, здібностей та вимог до

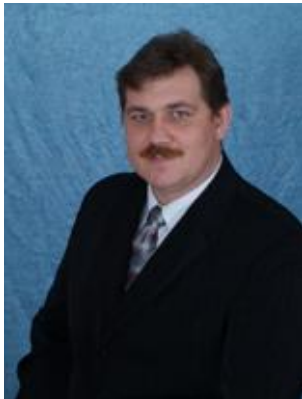
сучасного ринку праці; оволодіння інструментами для свідомого і відповідального вибору професійної діяльності. Практичне значення програми полягає в тому, що за результатами анкетування, діагностики здібностей учнів, схильностей до певного види професій, формує уявлення в дітей про те, яку професію краще обрати. Збільшується усвідомлення власної відповідальності за свій вибір.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джинчарадзе Н. Г., Літвінчук Л. Й. Путівник профорієнтації: наук.-практ. реком. Київ: ІПК ДСЗУ, 2018. 43 с. URL: <https://www.dcz.gov.ua/publikaciya/putivnyk-proforiyentaciyi-2018>

2. Капченко Л. М., Савченко Н. В. Конспект профорієнтаційного заняття «Професії майбутнього»: наук.-практ. реком. Київ: ІПК ДСЗУ, 2017. 35 с.

URL: <https://www.dcz.gov.ua/publikaciya/konspektproforiyentaciyynogo-zanyattya-profesiyi-maybutnogo-2017>

*Михайлов М. В.
(м. Дружківка)*

ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

Важливим структурним компонентом навчального процесу, пов'язаним з його цілями, змістом і методами, є контроль. Від результатів контролю значною мірою залежать постановка цілей і завдань навчання, вибір і послідовність застосування його методів. Завдяки контролю реалізується зворотній зв'язок, що дає змогу надзвичайно оперативно регулювати і корегувати процес навчання, ставити конкретні завдання на наступний урок. Основна мета контролю як дидактичного засобу управління навчанням полягає в забезпеченні ефективності навчання шляхом систематизації знань, умінь і навичок учнів, самостійного застосування ними здобутих знань на практиці. До його завдань також

належить стимулювання учнів старанно навчатися, формування в них прагнення до самоосвіти. Об'єктом контролю в навчанні є знання учнів про основні категорії, принципи, правила, факти, явища в їх тісному взаємозв'язку і взаємозумовленості, їх уміння і навички оперувати цими знаннями. Об'єктом контролю є також діяльність учнів у навчанні, їх уміння застосовувати знання на практиці, самостійно здобувати нові знання. Контроль знань учнів завжди має бути зорієнтований на загальну мету навчання. Урок контролю та коригування знань, умінь та навичок згідно навчальної програми є останнім уроком в темі. Для перевірки знань передбачено контрольні запитання та завдання, тести для самоконтролю та контролю, а також самостійна практична робота.

Тема уроку: Підсумковий урок з розділу «Табличний процесор».

Мета уроку: навчальна: перевірити рівень теоретичних знань про табличний процесор та сформованість практичних навичок роботи у середовищі табличного процесора;

розвивальна: розвивати аналітичне мислення, пам'ять та увагу; показати практичне застосування електронних таблиць до розв'язування задач;

виховна: сприяти вихованню самостійності учнів під час роботи з комп'ютером; формувати навички зібраності, уважності, охайності при роботі з електронними таблицями.

Тип уроку: контроль та коригування знань, умінь та навичок.

Очікувані результати.

- Підтримка індивідуальних форм навчання інформатики для обдарованої молоді в якості дистанційної освіти;
- Підвищення пізнавального інтересу учнів до вивчення хімії;
- Формування навичок розв'язування задач практичного характеру з інформатики;
- Впровадження хмарних технологій у навчально виховний процес.

Хід уроку

I. Організаційний момент (1 хв.)

Привітання з учнями та гостями.

- Перевірка присутніх.
- Перевірка готовності учнів до уроку.

II. Мотиваційна частина уроку. Постановка проблеми (2 хв.)

Запис теми року.

III. Перевірка домашнього завдання (5 хв.)

За допомогою онлайн-сервісу LearningApps перевіримо як ви засвоїли основні поняття теми «Табличний процесор». Прошу всіх зайняти свої місця за комп'ютерами. Не забувайте про правила безпечної поведінки за ПК.

<http://LearningApps.org/display?v=p5xmc54aj16>

IV. Актуалізація опорних знань учнів (5 хв.)

За допомогою онлайн-сервісу LearningApps пригадаймо основні поняття вікна табличного процесора

<https://learningapps.org/display?v=pekriomg516>

V. Практична робота на комп'ютері (15 хв.)

1. Повторення правил безпечної поведінки за комп'ютером.
2. Мотивація до практичної роботи

Кожна людина повинна бути менеджером свого життя, уміти заощаджувати кошти для того, щоб їх використати на свій культурний розвиток.

На сьогоднішній день ми маємо великий вибір продукції та магазинів, щоб обрати найкорисніші продукти та зробити вигідну покупку. І саме тому, я пропоную вам провести дослідження, вкінці якого ви зможете довести всім присутнім, як і де можна заощадити кошти.

Вам було запропоновано виконати розрахунок святкового меню для своєї родини. Це дослідження дуже зручно виконувати саме при вивченні теми «Табличний процесор», де ви зможете опрацювати дані опитування учнів, учителів, виконати розрахунки меню, побудувати діаграми. Під час виконання практичного завдання ви матимете змогу застосувати здобуті знання на практиці.

1. Практична робота за комп'ютером (додаток 1).
2. Фізкультхвилинка.

VI. Звіт учнів щодо результатів виконання роботи (10 хв.)

Учні представляють результати свого дослідження.

– Учні, які розраховували калорійність меню, покажіть на вашій діаграмі найбільш калорійні продукти.

– Дослідники магазину Фуршет назвіть товар, який найвигідніше купувати у вашому магазині.

– Дослідники магазину АТБ назвіть товар, який не вигідно купувати у вашому магазині.

– Дослідники магазину Сільпо, яку суму ви витратили у вашому магазині.

VIII. Повідомлення домашнього завдання (1 хв.)

1. Повторити за підручником § 25 , ст. 180–192.

2. Виконати завдання у хмарі

IX. Підсумки уроку (3 хв.)

Повідомлення оцінок

Рефлексія

Я хочу вам побажати, щоб у ваших серцях завжди була любов до себе, до свої близьких, друзів, до свого рідного краю, своєї держави.

Плануйте так своє життя, щоб вам вистачило сил та можливостей реалізувати всі свої ідеї.

<https://padlet.com/mefelmef/tzuon3j9d45>

The screenshot shows a Padlet board with the following content:

- Meta of the lesson:** навчальна: перевірити рівень теоретичних знань про табличний процесор та сформованість практичних навичок роботи у середовищі табличного процесора; розвивальна: розвинути аналітичне мислення, пам'ять та увагу; показати практичне застосування електронних таблиць до розв'язування задач; виховна: сприяти вихованню самостійності учнів під час роботи з комп'ютером; формувати навички зібраності, уважності, охайності при роботі з електронними таблицями.
- Повторення правил безпечної поведінки за комп'ютером:** Includes a video titled "ПРАВИЛА РАБОТЫ ЗА КОМПЬЮТЕРОМ" (02:30).
- Перевірка д/з:** Includes a video from learningapps.org about basic concepts of the Microsoft Excel spreadsheet program.
- Актуалізація опорних знань учнів (5 хв.):** Includes a video from learningapps.org about using the LearningApps online service to refresh basic concepts of the spreadsheet program.

The screenshot shows a Padlet board with the following content:

- Практична робота за комп'ютером:** Includes a video from konf-my.sharepoint.com showing a spreadsheet.
- Фізкультхвилинка:** Includes a video from konf-my.sharepoint.com titled "Супер фізкультхвилинка для уроку".
- Звіт учнів щодо результатів виконання роботи:** Includes four reports from konf-my.sharepoint.com:
  - Учні, які розраховували калорійність меню
  - Дослідники магазину Фуршет
  - Дослідники магазину АТБ
  - Дослідники магазину Сільпо

*Мірошниченко В. В.
(с. Андріївка Краматорського р-ну)*

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ В ПРОЄКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ВІД ІНІЦІАТОРА ДО ПІДТРИМКИ

Проектна діяльність у сучасній освіті визнається однією з найбільш перспективних складових навчального процесу. Вона створює умови для творчого саморозвитку та самореалізації учнів, сприяє формуванню всіх необхідних життєвих компетенцій. Особливо важливою є роль учителя історії в цьому процесі, він є не лише організатором, але й активним учасником на всіх етапах роботи над проектом.

Перш за все, педагог аналізує ситуацію, висуває ідеї та консулює учнів. Однак найважливішою частиною його ролі є сприяння самостійній роботі дітей, утримання від прямих підказок. На кожному етапі проекту учням можуть зустрічатися труднощі, і вчитель повинен надавати підтримку та консультації, допомагаючи систематизувати та узагальнити отримані знання.

Важливо відзначити, що проектна діяльність доступна для всіх учнів незалежно від їхніх можливостей та здібностей. Цей метод дозволяє кожному учневі розвивати свої потенціали та навички.

Використання методу проекту вимагає від учителя ретельної підготовки та ознайомлення з усіма його перевагами. Ця технологія відрізняється науковою обґрунтованістю, логічністю та результативністю. Учні, займаючись проектною діяльністю, навчаються аналізувати інформацію, взаємодіяти один з одним, досліджувати історичні проблеми в життєвому контексті, а також мають конкретний продукт своєї роботи, що сприяє їхньому особистісному розвитку.

У підсумку, використання методу проекту в навчальному процесі відкриває широкі можливості для саморозвитку як учнів, так і вчителів історії. Цей метод допомагає учням не лише засвоїти історичні знання, а й

розвиває їхні аналітичні та творчі навички, що є ключовими в сучасному освітньому середовищі.

Під час вивчення теми «Стародавній Єгипет» цікавим буде виконання проєкту «Піраміди та її будівництво».

1. Вступне вивчення теми:

– Знайомство з історією та культурою Стародавнього Єгипту.

– Вивчення основних фактів про піраміди та їх значення в єгипетському житті.

Цей етап спрямований на введення учнів у тему «Стародавній Єгипет» та знайомство з основними аспектами історії та культури цієї давньої цивілізації. Учні дізнаються про місце розташування Єгипту на карті світу, його природні умови та особливості географічного положення. З'ясовуються основні періоди історії Єгипту. Вивчають основні аспекти єгипетської культури, включаючи мову, релігію, писемність, мистецтво та архітектуру.

Ознайомлення з пірамідами: учні знаходять основні факти про піраміди як символи Єгипту та його культури. Розглядаються різні типи пірамід, їх роль в єгипетському житті, призначення та історія будівництва. Відбувається активна робота з джерелами. Учні залучаються до роботи з різноманітними джерелами інформації: тексти, зображення, відеоматеріали тощо. Здійснюється аналіз та обговорення інформації, яку надають ці джерела, що допомагає дітям отримати більш глибоке розуміння теми.

За допомогою цікавих фактів, ілюстрацій, а також можливих інтерактивних активностей таких, як відеопрезентації, графічні організатори, групові дискусії, створюється інтерес та мотивація для подальшого вивчення теми.

2. Дослідження архітектури пірамід:

– Аналіз будови та структури пірамід.

– Вивчення різних типів пірамід та їх призначення.

На цьому етапі проєкту «Дослідження архітектури пірамід» учні зосереджуються на детальному аналізі та дослідженні архітектури цих величезних та загадкових споруд. Учні вивчають основні елементи будови пірамід, включаючи базу, стіни, коридори, камери та внутрішні приміщення. Проводиться аналіз техніки будівництва та матеріалів, використаних для створення пірамід. Вивчається призначення різних типів пірамід в єгипетському суспільстві, включаючи їхнє використання як мавзолеї для фараонів, храми чи ритуальні об'єкти.

Учні можуть використовувати різні джерела інформації для проведення своїх досліджень таких, як тексти, відеоматеріали, веб-ресурси, архівні документи тощо. Вони також можуть здійснити власні дослідження, відвідавши музеї, виставки чи вивчаючи літературу.

Під час цих досліджень важливо, щоб учні співпрацювали між собою, обмінювалися знаннями та досвідом і активно застосовували критичне мислення та аналітичні навички. Такий підхід допоможе їм краще зрозуміти архітектурні особливості пірамід та їх роль у стародавньому єгипетському суспільстві.

3. Історичний контекст:

– Розгляд історії будівництва пірамід у різних періодах історії Єгипту.

– Вивчення важливих фігур та правителів, які замовляли піраміди.

На цьому етапі учні поглиблюють своє розуміння процесу будівництва пірамід у різні періоди історії Стародавнього Єгипту та вивчають важливі фігури та правителів, які замовляли ці величезні споруди. Основні завдання цього етапу включають:

– Розгляд історії будівництва пірамід:

Учні досліджують різні періоди історії Єгипту, коли будувалися піраміди. Це включає епоху Стародавнього царства, коли були побудовані найвідоміші піраміди такі, як Хеопса, Хефрена, Менкаура, а також інші періоди історії.

– Вивчення важливих фігур та правителів:

Учні досліджують життя та діяльність великих фараонів, які замовляли піраміди. Це можуть бути фараони такі, як Хеопс, Хефрен та Менкаура, а також інші правителі Єгипту, які внесли важливий вклад у будівництво.

– Аналіз соціального та політичного контексту:

Учні досліджують соціальні та політичні умови, які впливали на будівництво пірамід. Вони розглядають релігійні, соціальні та економічні чинники, які стимулювали цей процес.

– Дослідження релігійного значення пірамід:

Учні вивчають релігійне значення пірамід в єгипетському суспільстві та їхню роль у віруваннях та обрядах.

4. Технології будівництва:

Дослідження технологій, які використовувалися для будівництва пірамід.

Розгляд інструментів та методів, що використовувалися будівельниками.

Основні завдання цього етапу включають:

– Аналіз використаних матеріалів:

Учні досліджують матеріали, що використовувалися для будівництва пірамід такі, як камінь (граніт, вапняк), пісковик, дерево та інші.

– Вивчається, які саме види каменю були використані для різних частин пірамід, які дослідження археологічних матеріалів засвідчили.

– Дослідження технологій та методів будівництва:

Учні вивчають різні техніки та методи будівництва, які використовувалися стародавніми єгиптянами для підняття важких кам'яних блоків та створення споруд. Аналізуються інструменти та механізми, які використовувалися для обробки каменю, підйому та розміщення блоків.

– Вивчення інженерних рішень:

Учні досліджують інженерні винаходи та рішення, які дозволяли єгиптянам будувати величезні та складні структури без сучасних технологій.

– Оцінка ефективності та складнощів:

Учні аналізують, наскільки ефективними були технології та методи будівництва пірамід і які складнощі виникали під час їхнього застосування.

5. Планування та дизайн пірамід:

Створення макетів пірамід за різними проектами та варіантами.

Учні вивчають різні проєкції та варіанти пірамід, які існують у стародавньому єгипетському мистецтві та архітектурі.

За допомогою різноманітних матеріалів таких, як картон, папір-маше, пісок тощо, діти створюють макети пірамід, відтворюючи їхню форму та структуру.

6. Створення презентацій та виставок:

Підготовка презентацій про знайдені артефакти та відомості про піраміди. Організація виставки макетів та проєктів пірамід для представлення учнями та вчителями.

7. Заключний етап:

Презентація результатів проєкту перед класом або шкільною громадою.

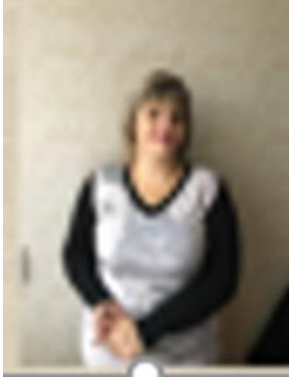
Обговорення вражень та вивчених знань про піраміди та будівництво в Стародавньому Єгипті.

Даний проєкт сприятиме не тільки кращому засвоєнню теми «Стародавній Єгипет», але й допоможе розвинути навички дослідницької роботи, творчості та співпраці.

Використання методу проєктів у навчально-виховному процесі підсилює прагнення до відкриття нового як у вчителів історії, так і в учнів. Цей процес взаємодії стає особистісно орієнтованим та спрямованим на використання різних дидактичних підходів, маючи високу мотивацію. Виконуючи проєкти, учні зацікавлені у вивченні минулого, зануренні у світ історії та залученні до роботи над проєктом. Результативність цієї роботи визначається сформованістю практичних навчальних умінь.

У сучасних умовах навчання не обмежується лише засвоєнням готових знань та навичок, але й передбачає застосування різних методів розвитку особистості дитини, її творчих здібностей, самостійності мислення та відчуття власної відповідальності. Під час роботи над проєктом учні не лише опановують комплекс історичних умінь, але й вчаться отримувати нові знання, аналізувати їх, взаємодіяти один з одним та досліджувати історичні проблеми в життєвому контексті. Кожен етап роботи над проєктом має кінцевий результат, що сприяє усвідомленню ролі знань для розвитку особистості.

В історичній галузі часто бракує наочності, і метод проєктів є ефективним засобом нейтралізації цієї проблеми. Він дозволяє учням більш глибоко зануритися у вивчення історії, зрозуміти її значення та вплив на сьогодення, а також розвиває критичне мислення та творчість. Отже, використання методу проєктів стає важливою складовою сучасного навчально-виховного процесу у вивченні історії.

Міхеєва О. М.
(м. Дружківка)

**ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ З ОСНОВ
ПРАВознавства
(розробка уроку у 9 класі)**

**Практичне заняття. Тема: ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРАВНИКА.
ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ.**

Мета: ознайомитися з основними юридичними професіями, повноваженнями представників правоохоронних органів, вимогами, що висуваються щодо осіб, які прагнуть працювати в галузі права; формувати навички аналізу життєвих ситуацій з точки зору доцільності звернення за допомогою до представників юридичних професій; на основі інтеграції знань формувати цілісне уявлення про світ юридичних професій; розвивати розумові здібності на основі прийомів створення образу, перенесення знань, узагальнення, порівняльного аналізу матеріалу; виховувати повагу до людей, які захищають права та інтереси громадян.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Проблемне питання: Розкрити практичний аспект застосування знань про юридичні професії

Побудова асоціації у зошиті: «Юридичні професії в моєму житті»

Матеріали до уроку:

<https://www.youtube.com/watch?v=puGqSe-oDyY> Навчальне відео до уроку

<https://learningapps.org/display?v=p44srctbj24> Вправа для актуалізації опорних знань учнів, перевірки знань умінь та навичок.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ УРОКУ

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. Повторення матеріалу попереднього уроку.

Як називають фахівців, які мають професійні правові знання в галузі юридичних наук, законодавства і практики його застосування. (Правниками (або юристами))

Хто такі ЮРИСТИ? (Юрист – це спеціаліст, який використовує свої правові знання на практиці, тобто він уміє вчиняти певні юридичні дії, складати юридичні документи. Види юридичної діяльності різняться за змістом, функціями, професійними якостями).

Пропоную перевірити знання з попереднього уроку, виконавши інтерактивну вправу за покликанням

<https://learningapps.org/display?v=p44srctbj24>

Спеціалізовані знання потрібні для певного виду юридичної діяльності.

Правники обов'язково повинні мати юридичну освіту, а напрями їх підготовки можуть бути найрізноманітнішими:

«право» з різними спеціалізаціями,
«правоохоронна діяльність»,
«судова експертиза»,
«міжнародне право».

Особа з дипломом юриста може працювати викладачем правових дисциплін в університеті або державним службовцем, наприклад, в управлінні юстиції, органах РАЦС, податковій інспекції, СБУ чи поліції.

III. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Сьогодні ми продовжуємо вивчати правничі професії та дослідимо питання охорони правопорядку і правозахисної діяльності.

Давайте спочатку пригадаємо, що таке ПРАВО?

ПРАВО – це система загальнообов'язкових, формально визначених правил поведінки загального характеру, що встановлює й охороняє держава для регулювання суспільних відносин.

Відповідно **ПРАВОПОРЯДОК** – суспільний порядок, урегульований правом, законом.

А для забезпечення такого правопорядку державі потрібно створити ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ.

ПРАВОохоронні органи – це державні органи, створені з метою охорони правопорядку.

Також держава створює органи, до повноважень яких уналежнено забезпечення дотримання права – правозахисні організації.

Хоча існують і недержавні ПРАВОзахисні організації.

ПРАВОзахисні організації – це державні чи недержавні організації, діяльність яких спрямована на утвердження й захист прав і свобод людини, контроль за їх дотриманням державою її органами і посадовими особами.

Які ж органи держава визначає як правоохоронні?

Розглянемо далі детальніше.

Звернімося до статті 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів».

Для охорони правопорядку, суспільних відносин, контролю за дотриманням норм права створюють правоохоронні органи. До правоохоронних органів належать:

- Органи прокуратури;
- Органи Національної поліції;
- Органи служби безпеки (СБУ);
- Органи Міністерства юстиції України;
- Національне антикорупційне бюро України;
- Органи охорони державного кордону;
- Органи й установи виконання покарання, слідчі ізолятори;
- А також інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.

Уживають ще одне юридичне поняття, пов'язане з правом, – «правозастосування».

Ним позначають функції з безпосереднього застосування норм права, що наділяють конкретних учасників правовідносин суб'єктивними юридичними правами, покладають суб'єктивні юридичні обов'язки, вирішують спори про наявність чи міру прав і обов'язків, визначають юридичну відповідальність.

Спробуймо розпізнати правоохоронний орган за його юридичним тлумаченням.

Завдання.

Виберіть з переліку правильну відповідь.

Центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку – це:

Варіант А) органи прокуратури

Варіант Б) органи Національної поліції

Варіант В) органи служби безпеки

Варіант Г) Національне антикорупційне бюро України

Варіант Д) органи охорони державного кордону

Правильна відповідь – Варіант Б) органи Національної поліції.

У завданні ми вживаємо термін «органи Національної поліції»,
адже у її складі функціонують такі підрозділи, як:

1) кримінальна поліція (зокрема, кіберполіція);

2) патрульна поліція;

3) органи досудового розслідування;

4) поліція охорони;

5) спеціальна поліція;

6) поліція особливого призначення;

7) та інші підрозділи, діяльність яких спрямована на виконання завдань поліції або на забезпечення її функціонування.

Зокрема, і підрозділ ювенальної превенції.

Цікаво, що ж можуть означати ці два терміни?

Ювенальний – від латинського слова *juvenalis* – юнацький.

Превенція (від латинського *praeventio* – випереджаю, попереджаю) – це врегульовані нормами права випереджувальні дії, спрямовані на недопущення настання небажаних наслідків.

Отже, підрозділ ювенальної превенції працює саме з малолітніми та неповнолітніми особами – здійснює профілактичну роботу із запобігання вчиненню ними кримінальних і адміністративних правопорушень, виявляє причини й умови, які цьому сприяють, уживає заходів для їх усунення.

У полі зору підрозділу ювенальної превенції – і протидія домашньому насильству (вчиненому дітьми та стосовно них), і протидія жорстокому поведінню з дітьми.

Профілактичні, виховні бесіди з дітьми та їхніми батьками чи законними представниками також проводять працівники підрозділу.

До вас у школу ще можуть завітати **шкільні офіцери поліції.**

Серед їхніх обов'язків:

– поширення важливої правової інформації;

– профілактична робота з учнями й ученицями;

– реагування на інциденти, що сталися на шкільній території;

– консультування осіб, які постраждали від насильницької поведінки інших осіб.

Працівники підрозділу ювенальної превенції та шкільні офіцери поліції проходять спеціальну підготовку.

На відміну від правоохоронних органів **правозахисні організації** спрямовують свою діяльність на утвердження й захист прав і свобод людини, контроль за їх дотриманням державою, її органами і посадовими особами.

Є державні правозахисні організації такі, як:

- органи юстиції;
- органи захисту прав споживачів;
- Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- міжурядові правозахисні організації.

та недержавні правозахисні організації такі, як:

- адвокатура;
- недержавні нотаріуси;
- інші правозахисні недержавні організації;
- міжнародні неурядові правозахисні організації.

Щодо поняття «правозахисник», то: з одного боку, правозахисником називають кожну людину, яка сповідує філософію верховенства права людини, висловлює власні думки, досвід і бачення світу з позиції дотримання прав людини як єдиної загальносвітової ідеології; з іншого ж – правозахисник – це експерт / експертка у сфері законодавства внутрішньодержавного та загальносвітового рівнів за напрямом «Права людини», та особа, для якої правозахисна діяльність є професією.

Правозахисниками можуть бути журналісти, екологи, викривачі, профспілкові діячі, юристи, викладачі, учасники житлових кампаній або просто приватні особи, які діють з метою сприяння або захисту прав людини.

Підкреслю, що такий захист прав може здійснюватись і як відстоювання власних прав та свобод або прав та свобод інших людей, і як професійна діяльність.

Так, ще у 1976 році розпочала свою діяльність Українська Гельсінська спілка з прав людини, яка якраз і відстоювала права інших людей, за що майже всіх її членів було заарештовано.

Свою діяльність Українська Гельсінська спілка з прав людини змогла відновити у 1988 році.

Діяльність ще однієї з правозахисних організацій України – Центру громадянських свобод – у жовтні 2022 року було відзначено Нобелівською премією миру.

Поліція охорони (раніше Державна служба охорони)

Вживає заходів щодо охорони нерухомих об'єктів та іншого майна, забезпечення особистої безпеки громадян згідно з законом.

Наступний структурний підрозділ поліції поліція охорони.

Спеціальна поліція

Забезпечує громадський порядок на об'єктах і територіях, які мають особливе значення або постраждали від стихійного лиха, заруднення доквілків, катастрофі.

Поліція спеціального призначення «КОРД» (Корпус оперативної-раптової дії)

Це спеціальний підрозділ швидкого реагування, який замінить низку «звіриних спецпідрозділів»: «Беркут», «Сокіл», «Грифон» тощо.

Поліція спеціального призначення «КОРД» (Корпус оперативної-раптової дії)

Це спеціальний підрозділ швидкого реагування, який замінить низку «звіриних спецпідрозділів»: «Беркут», «СОБР», «Сокіл», «Грифон» тощо.

ЗАЧИТАТИ

Патрульна поліція України

Патрульна поліція — підрозділ Національної поліції України, що здійснює цілодобове патрулювання вулиць, а також перший реагує на виклики 102, з метою забезпечення публічного порядку і безпеки, захисту прав громадян, а також безпеки дорожнього руху.

Дільничні офіцери поліції

Дільничний офіцер поліції — посадова особа, яка представляє Національну поліцію на визначеній території (полицейській дільниці). Діяльність дільничних стражує на забезпечення публічного порядку, протидію злочинності та формування правосвідомості громадян шляхом постійної взаємодії з громадськістю та місцевими органами.

Що можуть вимагати дільничні офіцери поліції

- Пред'явити документи, що посвідчують особу, та інші документи у випадках, коли особа зовнішньо схожа на особу, яка перебуває у розшуку, або обсясно низьку, яку достатньо підста вважати, що особа ризикує або має намір вчинити правопорушення, особа перебуває у місці вчинення правопорушення або події, або є підставою вважати, що вона причетна до них.
- Співпрацювати з вами у випадках, коли кому достатньо підста вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень.
- Загукнути підтримку у випадках критичного або адміністративного правопорушення, доставити таких осіб до поліцейської станції або підрозділу поліції.
- Проводити перевірку присуття злочинців осіб до місця провадження.
- Викласти заяву у випадках зі зброєю у справі дітей щодо встановлення особи дитини, місця її провадження та інших відомостей у разі надходження повідомлення про дитину, яка загрожує безбатьківського виховання.
- Застосувати у випадках, передбачених законом, такі превентивні (попередні) поліцейські заходи, як тушування транспортної засоби, припинення до життя чи іншого володіння особою, обсясження її пересування, або фактичного володіння речю.

ЗАЧИТАТИ

Кримінальна поліція

Розслідує кримінальні правопорушення згідно з Кримінальним Кодексом України (включає також Кіберполіція, Департамент протидії наркотизації тощо)

Оперативні працівники

Розшукують злочинців, затримують їх робота досить небезпечна, а від її успіху залежить безпека нашого існування; іноді потрапляють під кулі чи ножі злочинців; часом вб'ють в саме "пекло".

Органи досудового розслідування

Збирання, оцінка, перевірка та використання доказів з метою запобігання кримінальним правопорушенням та розслідування кримінальних проваджень, установлення об'єктивної істини, забезпечення правильного застосування закону.

Слідчий

Службова особа органу внутрішніх справ, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, органу державної кримінально-виконавчої служби України, підрозділу детективної Національного антикорупційного бюро України, уповноважені в межах компетенції, передбаченій цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень.

У повноваженнях слідчого досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України:

1. Здійснювати розслідування кримінальних справ, розслідування в межах компетенції, передбаченої ЦПК, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень, що передбачено цим Кодексом, кримінальних правопорушень, передбачених статтями 349-351 Кримінального кодексу України, кримінальних правопорушень, передбачених статтями 349-351 Кримінального кодексу України, кримінальних правопорушень, передбачених статтями 349-351 Кримінального кодексу України, кримінальних правопорушень, передбачених статтями 349-351 Кримінального кодексу України.

Слідчий

Слідчий — це службова особа, яка здійснює слідство. Він проводить попереднє слідство, тобто здійснює дії, які вивчають і фіксують об'єкти історичного злочину, у пошуку винного і пред'явленні йому обвинувачення.

У своїй справі слідчий:

- поліції;
- прокуратури;
- Служби безпеки України;
- Національного Антикорупційного Бюро;
- Державного бюро розслідувань.

Головне завдання будь-якого слідчого — якісне, всебічне, повне та об'єктивне розслідування кримінальних справ з дотриманням законодавчих вимог.

Експерт-криміналіст

Специалісти різних галузей науки:

- досліджують відбитки пальців;
- слідять гальмування автомобілів;
- Пошукують відбитки чийось рукою, кулі та гвинти, знайдені на місці злочину;
- досліджують молекулярні залишки на документах (пошери, бухгалтерські документи).

Ще один підрозділ Національної поліції України це Кіберполіція.

Кіберполіція

Кіберполіція — структурний підрозділ Національної поліції України, який діє у складі кримінальної поліції та спеціалізується на попередженні, виявленні, припиненні та розкритті кримінальних правопорушень, скоєних за допомогою інформаційних або прихованих мереж, передатчиків використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), телекомунікаційних чи комп'ютерних інтернет-мереж і систем.

ДО ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ КІБЕРПОЛІЦІЇ ВХОДЯТЬ:

- ✓ Реалізація державної політики в сфері протидії кіберзлочинності
- ✓ Завчасне інформування населення про нову нових кіберзлочинців
- ✓ Впровадження програмних засобів для систематизації кіберзлочинів
- ✓ Реагування на запити зарубіжних партнерів, які будуть надходити по каналах Національної Цифрової мережі контактних пунктів.

У яких випадках та як можна звертатися до Кіберполіції?

Якщо Ви або Ваші діти стали жертвою, чи свідком будь-якого кіберзлочину - Ви можете звернутися до Кіберполіції.

- ✓ Звернутися до нас можна одним із таких способів:
  - 123 за номером: на телефонному номері за ліку на сайті Кіберполіції - https://bit.ly/cyberpolice_ua
  - 123 за номером: за адресою: callcenter@cyberpolice.gov.ua
- ✓ на телефоні:
  - на гарячу лінію Національної поліції 102
  - на гарячу лінію Кіберполіції 8 800 50 51 70
- ✓ 49 за адресою за адресою:
  - Департамент кіберполіції Національної поліції України, вул. Боромисська 19, м. Київ, 02093, Україна

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

*Морозова О. С.
(м. Краматорськ)*

ВИШИВКА ШОВКОВИМИ СТРІЧКАМИ. МАЙСТЕР-КЛАС «КВІТКОВЕ ДЕРЕВО»

Художня вишивка – найпоширеніший вид народної творчості України. Це мистецтво краси, фантазії, естетичної насолоди; мистецтво мудрого декоративного відтворення світу, почуттів людини, її історичного минулого.

У вишивці своєрідними засобами відображаються прагнення людини возвеличити те, що її оточує, чим вона живе. Це і рослинний світ, земля і небо, усе те прекрасне, що створене працею людини, що зберігається як вселюдська пам'ять про історію, землю, природу.

Використовуючи надбання декоративно-ужиткового мистецтва, можна виготовити багато корисних та красивих речей. Наші бабусі прикрашали свої домівки вишитими виробами: рушниками, скатертинами, серветками. Але сучасні господині не відстають від них. Українські вишивальниці постійно збагачують, розробляють нові техніки вишивання. Образи природи особливо емоційно і поетично звучать у вишивці стрічками.

У процесі занять з вишивки учні набувають певних трудових умінь, оволодівають доступними їм прийомами ручного шиття, навчаються практично осмислювати свою роботу, працювати індивідуально. Поряд з цим вони ознайомлюються з народним декоративним мистецтвом, яке пробуджує любов до рідного народу, сприяє розвитку художнього смаку, відродженню народних традицій, навчає цінувати художні якості речей.

Широко застосовуючись у сучасному побуті, мистецтво вишивання. У народних вишивках художники декоративно-прикладного мистецтва знаходять багатющій матеріал для творчих композицій і дають нові зразки стильної декоративності в тканині.

Матеріали та обладнання:

- шовкові стрічки рожевого та зеленого кольорів шириною 0,5 см (2 метри кожної);
- різнокольорові шовкові стрічки шириною 0,3 см (жовта, блакитна) 20–30 см;
- пакетик бісеру зеленого та білого кольорів;
- тканина для фону, нитки муліне зеленого кольору;
- голки, п'яльця, ножиці, нитки, швацька крейда.

Інструкційна карта виготовлення виробу

	<i>Послідовність операцій</i>	<i>Поопераційні ескізи</i>
	<p>На п'яльця натинаємо ткану для фону, швацькою крейдою або олівцем малюємо ескіз майбутнього дерева (крона та стовбур)</p>	

<p>Рожевою шовковою стрічкою по колу, невеличкими стібками (довжина 0,7–0,8 см) заповнюємо крону дерева. Стібки не треба занадто притягувати, вони повинні з напуском лягати поверх тканини.</p>	
<p>Беремо бісер зеленого кольору та за допомогою бісерної голки кожен стібок рожевої стрічки прошиваємо бісериною, притягуючи його до фону</p>	
<p>Місця на кроні, які залишились порожніми, заповнюємо стібками зеленою шовковою стрічкою</p>	
<p>Вишиваємо стовбур дерева зеленими нитками муліне, щільно заповнюючи ескіз малюнка невеличкими стібками. За бажанням під деревом можна вишити квіти та листя різнокольоровими яскравими стрічками</p>	

<p>Коли малюнок вишитий, оформлюємо його використовуючи для цього вторинну сировину – вінілову платівку часів наших бабусь</p>	
<p>По краю малюночка прошиваємо межувальними стібками товстою ниткою</p>	
<p>Натягуємо вишитий малюнок на платівку та добре закріплюємо на зворотньому боці</p>	

ЗРАЗКИ-АНАЛОГИ

*Нерівна В. А.
(м. Дружківка)*

ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ БІОЛОГІЇ

Анотація

Інформатизацію освіти варто розглядати не просто як використання комп'ютера та інших електронних засобів у навчанні, а як новий підхід до організації навчання і як напрямок у науці, який вчені називають педагогічною інформатикою.

Інформаційна технологія навчання – це педагогічна технологія, яка використовує спеціальні програмні і технічні засоби (кіно, аудіо- та відеозасоби, комп'ютери, телекомунікаційні мережі) для роботи з інформацією.

Інформаційні технології навчання являють собою додаток для створення нових можливостей передачі знань, сприйняття знань, оцінки якості навчання і розвитку особистості учня в ході навчально-виховного процесу.

Використання цифрових технологій в освіті дає можливість активізувати навчальний процес, прискорити якість та швидкість сприйняття інформації, полегшити засвоєння знань. За допомогою різних інтерактивних та цифрових засобів учителю легше впроваджувати інноваційні підходи такі, як розвиваючі навчальні ігри, відеопрезентації, лабораторні та практичні заняття, кейси та різні проєктні технології.

Учні краще засвоюють інформацію, а процес навчання більш цікавим та мобільним, це стимулює до власних роздумів, активізує психіку, сприяє розвитку зорової та емоційної пам'яті. Але ці новітні технології не замінюють учителя, вони лише доповнюють урок.

Сучасний педагог має навчитись користуватись та створювати інтерактивний контент, щоб зацікавити нове молоде покоління учнів. Зараз на уроках активно використовуються: конструктори та робототехніка,

віртуальні лабораторії, скрайбінг-презентації, ігрове навчання, мобільне навчання і тестування знань, хмарні технології тощо.

Комп'ютери є найбільш поширеним типом цифрової техніки, яку використовують у шкільному навчанні. Вони потрібні для створення і перегляду презентацій, відеоуроків, роботи з навчальними програмами тощо. Крім того, комп'ютери дають можливість учням швидко знайти інформацію в Інтернеті, працювати з електронними підручниками та розвивати навички програмування, вивчати мови та багато іншого.

Комп'ютер може використовуватися на всіх етапах процесу навчання біології: при поясненні (введенні) нового матеріалу, закріпленні, повторенні, контролю знань, умінь, навичок. При цьому для дитини він виконує різні функції: учителя, робочого інструмента, об'єкта навчання, ігрового середовища.

Комп'ютер значно розширює можливості подання навчальної інформації, дозволяє підсилити мотивацію учня. Застосування мультимедійних технологій дозволяє моделювати різні ситуації і середовища. Ігрові компоненти, включені в мультимедійні програми, активізують пізнавальну діяльність учнів і підсилюють засвоєння матеріалу.

Сьогодні інформаційні комп'ютерні технології можна вважати новим способом передачі знань, який дозволяє дитині з інтересом вчитися, знаходити джерела інформації, виховує самостійність і відповідальність при отриманні нових знань, розвиває дисципліну інтелектуальної діяльності.

УЗАГАЛЬНЮЮЧИЙ УРОК ЗА ТЕМОЮ «НАДКЛАС РИБИ»

Мета: узагальнити знання про будову та різноманітність організмів надкласу Риби; систематизувати знання про будову органів риб, функції та їхній взаємозв'язок; учити порівнювати, узагальнювати, логічно мислити, робити висновки; розвивати в учнів пізнавальний інтерес, виховувати бережне ставлення до природи, здійснювати екологічну освіту та виховання, формувати культуру спілкування під час змагання, залучати учнів до наукової творчості. **Обладнання:** таблиці «Зовнішня та внутрішня будова риб».

Тип уроку: узагальнення й систематизація знань; контроль знань.

Форма уроку: гра.

Підготовка до уроку

– Вибрати журі;

- поділити учнів на команди;
- придумати назви команд;
- підготувати емблеми, що відображають назви команд;
- підготувати аркуші для взаємоконтролю;
- вибрати капітанів команд «Акула», «Окунь» тощо;
- ознайомити учнів із правилами гри;
- як домашнє завдання на попередньому уроці командам пропонується скласти кросворди з теми «Зовнішня та внутрішня будова риб».

СТРУКТУРА УРОКУ

I. Організаційний етап

Повідомити тему та мету уроку; нагадати учням правила гри; відрекомендувати журі (учнів з команд-суперниць); підписати аркуші, на яких буде відзначено індивідуальні бали та виконано письмове завдання під час конкурсу «Мовчанка».

II. Узагальнення й систематизація знань (конкурси)

Конкурс «Розминка»

Учитель по черзі ставить командам питання.

1. Назвіть систематичну одиницю, яку ми зараз вивчаємо. (*Надклас Риби.*)
2. До якого типу належить цей надклас? (*Тип Хордові.*)
3. Які класи належать до надкласу Риби? (*Класи Хрящові риби та Кісткові риби.*)
4. Які ряди належать до класу Хрящові риби? (*Ряди Акули, Скати, Химери.*)
5. Які надряди належать до класу Кісткових риб? (*Надряди Кистепері, Дводишні.*)
6. Які ряди належать до класу Кісткові риби? (*Ряди Осетроподібні, Оселедцеподібні, Лососеподібні, Короподібні, Оку неподібні.*)

Конкурс кросвордів

Команди пропонують своїм суперникам кросворди з теми «Зовнішня та внутрішня будова риб». До цього конкурсу учні готуються вдома. Вони заздалегідь показують кросворди вчителю, який перевіряє правильність їхнього складання. Поки команди розв'язують кросворди протягом відведеного на цей конкурс часу, учитель запрошує по одному гравцеві від команди для проведення наступного конкурсу.

Конкурс скоромовок

Учні одержують картку зі скоромовками. Завдання полягає в тому, щоб вимовити їх не запинаючись тричі підряд і відповісти на питання вчителя.

1. Вчора сталась новина –

Сом зробив собі човна,

Бо уже старому сому

Важко плавати самому.

2. Щука борщику зварила,

Ляща щиро припросила:

– Ляще, ляще,

Хочеш ще?

Після цього конкурсу йде перевірка кросвордів.

Конкурс «Цікава іхтіологія»

Умовою конкурсу є швидкість і правильність відповіді; відповідати на питання може будь-який учасник команди.

1. Яка риба з ряду Акули має назву старовинної холодної зброї? (Меч.)

2. Риба з ряду Акули та інструмент коваля для кування металу мають однакову назву. Яку? (Молот.)

3. Порода золотої рибки із родини Коропоподібні й оптичний прилад для спостереження за небесними світилами мають однакову назву. Яку? (Телескоп.)

4. Назва якої риби – частина назви гір? (Карпати.)

5. Які міста носять назви риб? (Судак, Калуга.)

6. Назва цієї риби однакова з назвою органу рослин, це здійснює фотосинтез.

Конкурс «Риболовля»

До дошки запрошуються по одному гравцеві від команди, на дошці по вертикалі написано назви риб (плотва, білуга). Назва риби по горизонталі – це вудка; кожна літера по вертикалі – це гачок із наживкою. На нього треба спіймати рибку (написати назви риб, що починаються на ту саму літеру). Хто швидше й більше спіймає рибок, той і переможець.

Приклад оформлення «риболовлі» на дошці:

Плотва

Вобла

Лин

Омуль

Осетер, омуль, окунь

Білуга

Тріска, телескоп, тунець

Лящ, латимерія, лосось, лин

Вобла, в'юн

Акула, амур

Акула, амур

Після «риболовлі» учні називають родини риб, до яких належать написані гравцями види.

Рибалкам пропонується згадати прикмети, на які вони зважають під час риболовлі або підготовки до неї.

Чому в рибалок іноді погано клює риба? *(Це до дощу, перед дощем риба опускається на дно водойми).*

Конкурс «Іхтіологічна ромашка»

Учні по черзі відривають пелюстки ромашки, на звороті яких написані анаграми з назвами риб. Наприклад:

Тапвол – (плотва)

Дукса – (судак)

Ропко – (короп)

Алука – (акула)

Сетеро – (осетер)

Роопк – (короп)

Алгібу – (білуга)

Ерунам – (мурена)

Нимь – (минь)

Літературно-іхтіологічний конкурс

Учні по черзі пояснюють, як вони розуміють запропоновані вислови та відповідають на питання вчителя.

1. Почуває себе як риба у воді. Коли вживають цей вислів? *(Коли хтось добре пристосувався до чого-небудь).* Як риба пристосована до життя у воді? Чи може риба жити на суші? Чому? Які риби можуть жити на суші, що їм у цьому допомагає? *(Рясне виділення слизу, щоб тіло не висохло і у ньому міг розчинитися кисень.)*

2. Мовчить як риба. Коли вживають цей вислів? *(Коли людині нема чого сказати, вона не знає відповіді на питання).* Ви згодні з тим, що риби мовчать? Як вони розуміють одна одну? *(Видають звуки зябровими кришками, плавцями, плавальним міхуром; сприймають звуки органом слуху – внутрішнім вухом).*

3. Чи правильне з біологічної точки зору прислів'я: «На те щука в морі, щоб карась не дрімав»?

4. З якого твору ці слова: «У товаристві лад – усяк тому радіє. Дурне безладдя лихо діє...»? *(Л. Глібов «Лебідь, щука і рак»).* До чого може призвести зникнення щуки з водойми?

Екологічний конкурс

На «рибках», вирізаних з паперу, написано питання конкурсу. «Рибки» прикріплені до дошки, а представники команд по черзі знімають їх і дають відповіді.

1. Узимку на річках та озерах люди проробляють у льоді ополонки. Іноді в ополонки вставляють стебла очерету. З якою метою це робиться?

2. Яку рибу використовують у боротьбі з малярією? Як називається такий метод боротьби? (*Гамбузія; біологічний.*)

3. Кета з родини Лососеві восени відкладає ікру в річках, що несуть свої води в басейн Тихого океану. На весну з ікри виходять мальки і скочуються в океан, де нагулюються і стають статевозрілими. Дорослі риби повертаються на нерест у ті ж місця, де вони повиводилися з ікринок. Щоб збільшити кількість кети, ікру, зібрану в одній річці, штучно запліднювали, і мальків, які з'являлися, випускали в іншу річку. Проте, як правило, успішної адаптації риби до нових умов не відбувалося. Поясніть причину цього явища.

Додаткові питання

1. У яких випадках вода може бути перешкодою для поширення риб?

2. Чому маленькі морські рибки плавають зграйками?

Конкурс «Риба Чудо-юдо»

Учитель вивішує на дошці плакат із зображенням фантастичної риби, тіло якої складається із частин різних риб.

Учитель: Відомий мореплавець передав нам знімок дивовижної риби і звернувся з проханням придумати їй назву та скласти біологічну характеристику.

Після виконання цієї роботи учні по черзі називають частини тіла фантастичної риби й визначають, якій рибі належить ця частина.

Конкурс «Якби риби могли говорити»

Команди по черзі називають екологічні проблеми, від яких залежить життя риб. (*Якби риби могли говорити, то вони розповіли б, що люди дуже мало знають про них, і, напевне, поскаржилися б на жадібних рибалок-браконьєрів, а також на безвідповідальних людей, які викидають у ріки сміття та спускають туди брудну воду, нафту, через що гине багато мешканців водоймищ.*)

Учням пропонується гра у формі естафети: по черзі перелічують види риб, занесених до Червоної книги.

III. Підсумок уроку

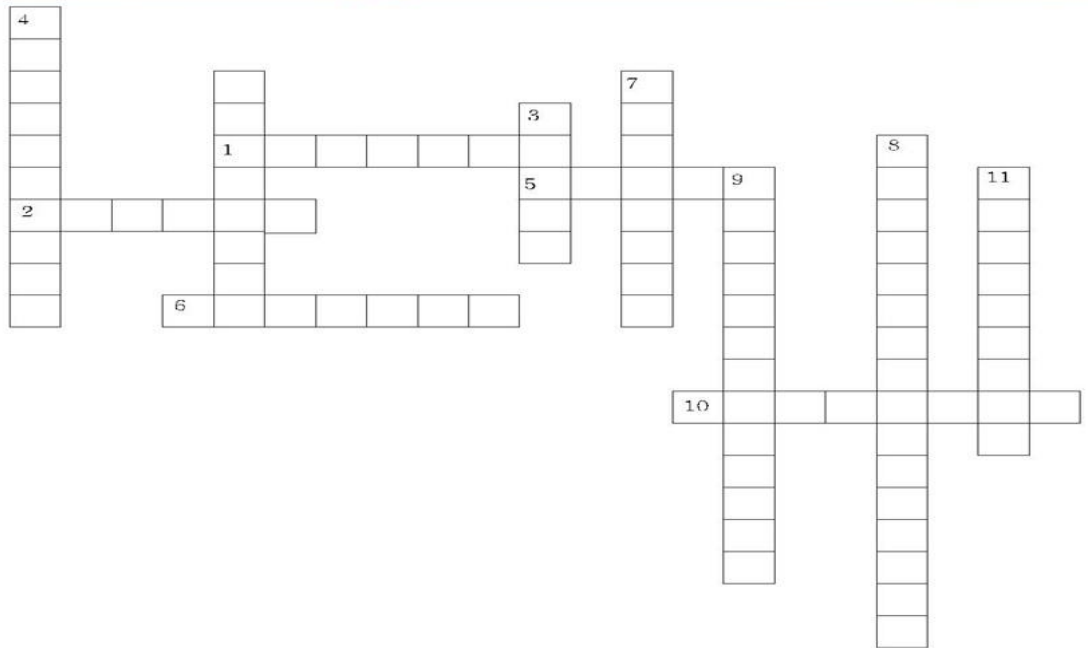
Загальний аналіз знань учнів з теми (слово членам журі).

IV. Домашнє завдання

Написати твір-мініатюру на тему «Доля риб у забрудненому водоймищі»; пригадати загадки, вірш або скласти питання, кросворд із теми «Риби».

Конкурс знавців

Конкурс «Цікава іхтіологія»

Морський коник

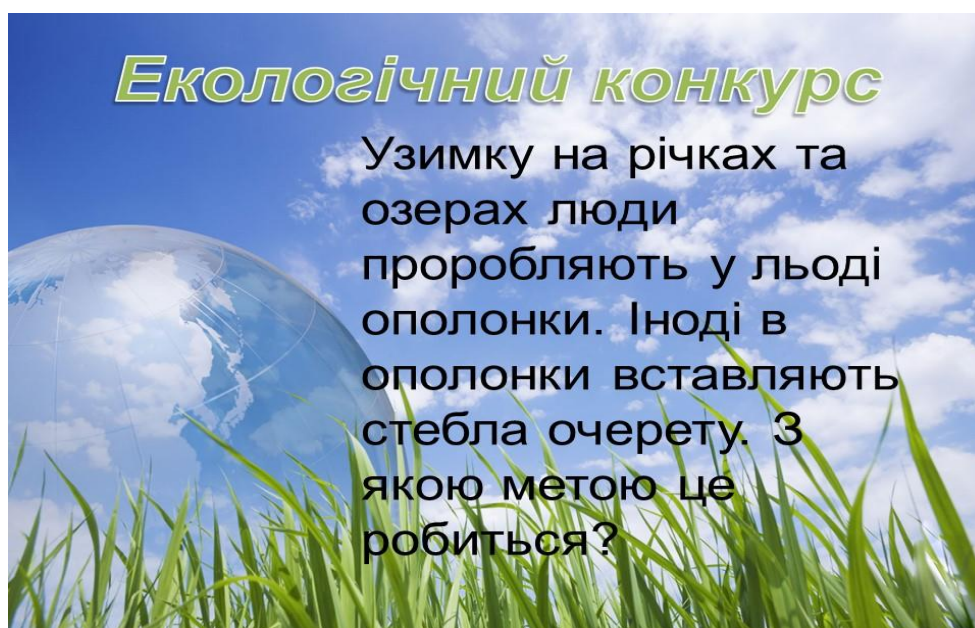
Конкурс «Риболовля»

П
Л
О
Т
В
а

В
О
Б
Л
А

1. Почуває себе як риба у воді.
2. Мовчить як риба.
3. На те щука в морі, щоб карась не дрімав.
4. У товаристві лад — усяк тому радіє. Дурне безладдя лихо діє.

*Нестерова Т. П.
(м. Краматорськ)*

ДЕКОРАТИВНА ПРИКРАСА-ЯЙЦЕ В ТЕХНІЦІ ДЕКУПАЖ ПО ЯЄЧНІЙ ШКАРАЛУПІ

Мета: навчити дітей робити декоративну прикрасу-яйце в техніці декупаж по яєчній шкаралупі.

навчальна: познайомити з технологією виготовлення роботи в техніці декупаж по яєчній шкаралупі; навчити авторським прийомам роботи в екостилі, кракле, показати особливості роботи в цій техніці; навчити гуртківців оздоблювати вироби декоративними та природними

матеріалами, набувати певних навичок в аранжуванні, дизайні, вдосконалювати зображувальну техніку; навчити застосовувати отриманні знання і уміння у своїй практичній діяльності; формувати практичні навички художньо-творчої діяльності;

розвивальна: сприяти розвиткові пізнавальних інтересів учнів; розвивати творчі здібності учнів їх уяву, дрібну моторику рук, розширювати уявлення про композицію та елементи декору;

виховна: виховувати художній смак і творче ставлення до роботи, наполегливість в досягненні мети, акуратність; прищеплювати любов до роботи з декоративними матеріалами; сприяти вихованню почуття краси, любові до праці, підвищувати самооцінку, виховувати естетичний смак.

Завдання: навчитись створювати великодню прикрасу; сприяти розкриттю творчого потенціалу.

Матеріали: серветки, папір, клей, форма-заготовка яйця (двп, картон), яєчна шкаралупа, акрилові фарби, стрази, пензлик, ножиці, прикраси, простий олівець і голка, стрічка для кріплення.

Міжпредметні зв'язки: креслення, природа, трудове навчання, малювання.

Попередня підготовка: розгляд ілюстрацій та книг, які знайомлять з технікою; розгляд готових виробів;

Тип заняття: комбіноване

Мотивація навчальної діяльності.

Формування навичок виготовлення творчих виробів з застосуванням арт-терапевтичних технік.

Зацікавленість вивченням даної теми

Викладання нового матеріалу.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Декупаж – одна з технік декору по різних поверхнях. Використовуючи цю техніку можна створювати ексклюзивні предмети інтер'єру, посуд, вази, кашпо, рамки для фотографій і т.д. Декупаж – старовинна техніка, знову стала модною буквально в останні роки. Декупаж на яєчній шкаралупі надає поверхні виробу незвичайну фактуру і об'ємність.

Техніка кракле – створення візерунку із тріщин з ефектом старовини. А самі тріщинки, що утворюються на поверхні, незалежно від матеріалу виготовлення мозаїки, стали називати кракелюрами.

Багато століть тому китайським та в'єтнамським майстрам лакового мистецтва спала на думку чудова ідея – використовувати для своїх мініатюр яєчну шкаралупу. Народні умільці помітили: тоненькі тріщинки, що утворюються при натисканні на її поверхню, створюють красивий візерунок, який нагадує розтріскану скелю, давно не фарбовану стіну, або древню фреску. Східні майстри перетворили основний недолік яєчної шкаралупи – крихкість – на її найбільшу цінність і почали використовувати оболонку яєць під час зображення різноманітних будівель та дерев.

Інструкційна карта

Роботу необхідно почати з підготовки шкаралупи. Вимити шкаралупу свіжого яйця. Видалити плівку, що знаходиться з внутрішньої сторони, після чого дати шкаралупі гарненько висохнути. Шкаралупа стане більш крихкою і не буде запаху.

Беремо шкаралупу, розламуємо на не дуже великі шматочки і за допомогою клею ПВА, увігнутою стороною всередину, починаємо приклеювати. Осколки шкаралупки, як і відстань між ними, на ваш розсуд можуть бути великими або маленькими.

Поступово заповнюємо весь простір повністю. Основа зроблена, залишаємо нашу роботу до повної просушки клею.

Зараз нам необхідно зробити шкаралупу однотонною. Беремо білий акрил і двічі покриваємо основу фарбою з проміжним просушуванням. При нанесенні фарби треба звернути увагу: якщо акрил густий, то необхідно розбавити його трохи водою. При нанесенні фарби необхідно стежити, щоб не «залились» проміжки між шкаралупками, що б не вирівнялася поверхня, інакше ефект тріщин буде виражений не чітко.

Беремо просту одношарову серветку. Визначаємося, які мотиви будемо використовувати для декупажу. Вирізаємо по контуру, приміряємо. Якщо є необхідність, щось прибираємо або додаємо.

Працювати треба дуже акуратно, так як серветка дуже тонка і легко може порватися.

Приміряємо другий мотив. Акуратно його приклеюємо.

Ми залишаємо роботу до повного висихання клею.

Яйце можна виконати в цій техніці з двох сторін або зворотний бік пофарбувати білим акрилом (на вибір).

Прикрашаємо нашу писанку блиском і стразами. Можна прикріпити декоративну квіточку або бантик.

Наше виріб готовий

Підсумки заняття

Керівник гуртка: Що нового ви дізналися на занятті?

Де ви можете застосувати ці знання?

Розглядаємо готові вироби та звертаємо увагу на недоліки;

Керівник. А тепер поділіться своїми враженнями (рефлексія), чи цікаво вам було на занятті? Чи задовільні ви своїм результатом? Я вважаю, що у нас сьогодні вийшов гарний результат і ви почули багато корисної інформації.

Рефлексія: гуртківці по колу висловлюються одним реченням, вибираючи початок фрази: сьогодні я дізнався...

було цікаво...

було важко...

я виконував завдання...

ВИСНОВКИ:

Цілі та завдання поставлені на початку виконано.

Виріб відповідає пропонованим вимогам: естетично оформлено; матеріал оптимально підбраний, екологічний і гігієнічний; відсутні вади.

Дана робота надає можливість проявити свої здібності та творчу фантазію. Під час роботи над виробом серйозних труднощів не виникало.

Виконані вироби оригінальні та креативні.

ПРОЄКТ З ГЕОМЕТРІЇ «МЕТАЛЕВІ ПТАХИ»

(з теми «Співвідношення в прямокутному трикутнику», 8 клас)

Актуальність. Навчальний проєкт допоможе учням більш детально дізнатися про цікаві факти, літаки, конструкторські бюро, про відомих авіаконструкторів, архітекторів.

Мета проєкту.

- ❖ Відпрацювати навички знаходження сторін і кутів прямокутного трикутника;
- ❖ Розвинути творчість, креативність учнів;
- ❖ Вміння працювати в команді ;
- ❖ Виховувати комунікативну компетентність;
- ❖ Розширювати кругозір учнів;
- ❖ Прищеплювати інтерес до пізнання нового.

Задачі проєкту.

- ❖ Розширити знання учнів, які використовуються при розв'язанні прикладних задач в рамках теми «Розв'язання прямокутних трикутників»;
- ❖ Реалізувати міжпредметні зв'язки (математика, історія, трудове навчання, мистецтво, інформатика);
- ❖ Розвинути вміння користуватися дослідницькими прийомами: збирання інформації; аналіз матеріалу; вміння робити висновки;
- ❖ Розвивати ініціативу і творчу здібність учнів.

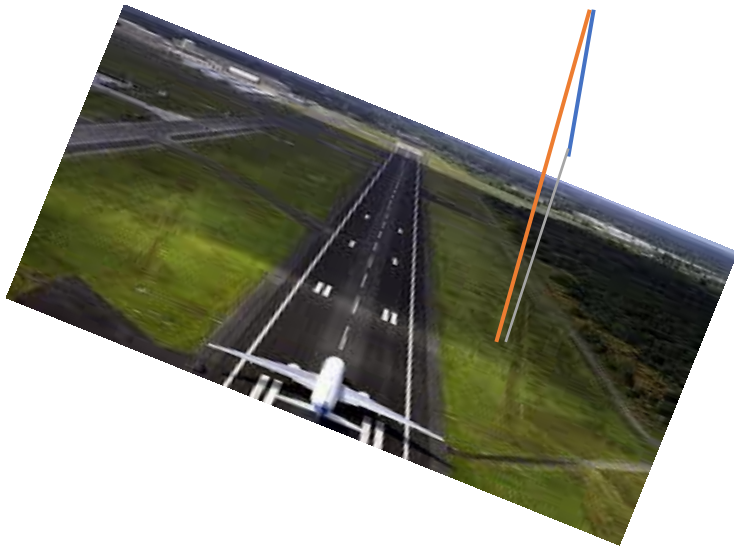
Очікуванні результати.

- ❖ Удосконалення вмінь знаходити потрібну інформацію;
- ❖ Розширення кругозору;
- ❖ Удосконалення вмінь застосовувати математичні знання на практиці

Проблема проєкту.

- ❖ Розв'язати прикладну задачу:

Під яким кутом повинен злетіти літак, щоб не торкнутися вишки, яка розташована біля аеропорту, якщо довжина полоси 500 м та висота вишки 25 м.

Етапи проєкту:

I етап. Проєкт проводиться протягом двох тижнів.

Діти розбиваються на групи:

I група. Авіаконструктори;

II група. Диспетчера;

III група. Архітектори;

IV група. Поети та співаки;

V група. Айтішники.

II етап. Кожна група виконує свої завдання.

Завдання для авіаконструкторів:

- 1) Познайомити з марками літаків та їх характеристиками;
- 2) Знайти інформацію про авіаконструкторів;
- 3) Продемонструвати фотографії цих літаків.

Завдання для диспетчерів:

- 1) Розв'язати задачу;
- 2) Дослідити, які фактори впливають на кут, під яким піднімається літак (швидкість вітру; погода)

Завдання для архітекторів:

- 1) Дослідити, які побудови повинні бути на аеродромі, їх розміри;
- 2) Зробити макет аеродрому;
- 3) Обчислити площу кожної побудови і площу всього аеродрому.

Завдання для поетів та співаків.

- 1) Зробити підбірку віршів і пісень про літаки.

Завдання для айтішників:

- 1) Прийняти та опрацювати всі матеріали, які наробили групи;
- 2) Зробити презентацію проєкта.

- Підбір задач: 1. <http://surl.li/ryokl>
2. <http://surl.li/ryomq>

Підбір віршів: 1. <http://surl.li/ryopd>

III етап.

- 1) Захист проєкту;
- 2) Кожна група готує прикладну задачу, по даній темі.

Висновки.

- 1) Кожен учень відпрацював тему «Співвідношення в прямокутному трикутнику»;
- 2) Навчилися працювати в групах;
- 3) Кожен учень навчився знаходити цікаві факти по даній темі;
- 4) Було наочно отримано міжпредметні зв'язки між науками.

*Осінова О. М., Стрикачова І. В.
(м. Дружківка)*

ПРОЄКТ МАТЕМАТИКА «АКВАРІУМ»

(у межах теми «Прямокутний паралелепіпед», 6 клас)

Актуальність проєкту полягає в тому, щоб ознайомити учнів із темою «Об'єм прямокутного паралелепіпеда і куба» шляхом проведення навчального проєкту, який допоможе успішно оволодіти певними прийомами математичної діяльності та навичками їх застосування до розв'язання практичних задач.

Навчальний проєкт допоможе учням більш детально розкрити тему; навчить розв'язувати прикладні задачі; використовувати формули для знаходження повної поверхні прямокутного паралелепіпеда та об'єму.

Мета проєкту:

- Відпрацювати навички побудови прямокутного паралелепіпеда та куба; навички знаходження площі поверхні і об'єму прямокутного паралелепіпеда та куба;
- Уміння працювати в команді;
- Реалізовувати міжпредметні зв'язки (математика, інформатика, мистецтво);
- Розвивати ініціативність і творчість учнів через продуктивну діяльність;
- Виховувати охайність при виконанні малюнків та розв'язанні задач;

- Розширювати кругозір учнів;
- Прищеплювати інтерес до будівельних професій.

Задачі проєкту.

- Розширити знання учнів, які використовуються при розв'язанні прикладних задач у рамках теми «Прямокутний паралелепіпед та куб»;
- Реалізувати міжпредметні зв'язки (математика, трудове навчання, мистецтво, інформатика);
- Розвивати вміння користуватися дослідницькими прийомами: збирання інформації; аналіз матеріалу; уміння робити висновки;
- Розвивати ініціативу і творчу здібність учнів;
- Розвивати комунікативні навички учнів, уміння знаходити вихід з проблемних ситуацій.

Очікуванні результати.

- Удосконалення вмінь знаходити потрібну інформацію;
- Розширення кругозору;
- Удосконалити вміння застосовувати математичні знання на практиці.
- Проведення розрахунків відповідно до задач проєкту.

Учасники проєкту: учні 6 класу

Термін проведення проєкту: протягом одного тижня

Проблема проєкту:

В акваріум, що має форму прямокутного паралелепіпеда, з шириною 30 см і довжиною 40 см, Оля вилила 6 відер води по 6 літрів у кожному. Вирішила виміряти глибину води, вона вертикально опустила до дна акваріума паличку, довжиною 28 см, тримаючи її за вершок. Чи намочила Оля руку?

I етап. Діти розбиваються на групи:

- ✓ Математики;
- ✓ Зоологи;
- ✓ Ботаніки;
- ✓ Дизайнери;
- ✓ Поети;
- ✓ Айтішники.

II етап. Кожна група виконує свої завдання.

Завдання для дизайнерів:

- 1) Досліджують види акваріумів та їх розміри;
- 2) Досліджують матеріал, з яких виготовляють акваріуми;

3) Зроблять макети акваріумів.

Завдання для зоологів:

- 1) Досліджують, які рибки можуть жити в одному акваріумі;
- 2) Досліджують, яка кількість рибок може бути в одному акваріумі.

Завдання для біологів:

- 1) Досліджують, які можуть бути рослини в акваріумі;
- 2) Досліджують: скільки рослин може бути в акваріумі.

Завдання для математиків:

- 1) Аналізують роботу дизайнерів;
- 2) Обчислюють об'єми акваріумів;
- 3) Обчислюють об'єм води; площу поверхні прямокутного паралелепіпеда.

Завдання для айтішників:

- 1) Перепрацьовують всю роботу, яку їм надали;
- 2) На основі досліджень, роблять презентацію проєкту.

III етап.

- 1). Захист. Задача проєкта. <http://surl.li/sbekc>

Кожна група готує прикладну задачу, з даної теми.

Прикладні задачі.

1. <http://surl.li/sbdzk>
2. <http://surl.li/sbdxx>
3. <http://surl.li/sbebo>
4. <http://surl.li/sbecy>

2) **Висновки:** Кожен учень проєкту навчився збирати інформацію; робити математичні розрахунки; що є свідченням досить широкого кругозору учасників проєкту, вмінням бачити додаткові проблемні питання у запропонованій ситуації та бажання застосовувати свої знання на практиці.

*Осіпова О. М., Стрикачова І. В.
(м. Дружківка)*

«ЗОРЯНЕ НЕБО».

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЄКТ З МАТЕМАТИКИ, 6 клас

(у межах теми «Координатна площина, побудова точок на координатній площині»)

Актуальність. Навчальний проєкт допоможе учням більш детально дізнатися про цікаві історичні факти зірок та сузір'їв.

Мета проєкту.

- Відпрацювати навички побудови точок на координатній площині;
- Складати малюнок зірок та сузір'їв, за допомогою координат точок;
- Дізнатися цікаві історичні факти та міфи виникнення зірок та сузір'їв;
- Виховувати охайність при виконанні малюнків зірок та сузір'їв;
- Відпрацювати вміння складати презентації;
- Прищеплювати інтерес до астрономії.

Задачі проєкту.

- Розширити знання учнів про додатні та від'ємні числа;
- Побудова точок за заданими координатами на координатній площині;
- Реалізувати міжпредметні зв'язки (математика, історія, інформатика, астрономія);
- Прищеплювати учням вміння користуватися дослідницькими прийомами (збирання інформації; аналіз матеріалу) та вміння робити висновки;
- Розвивати ініціативу та творчу здібність учнів.

Очікувані результати.

- Удосконалення вміннь знаходити потрібну інформацію;
- Розширення кругозору учнів;
- Удосконалювати вміння застосовувати математичні знання на практиці;
- Виявлення практичного використання побудови точок на координатній площині.

Учасники проєкту: весь клас

Термін проведення проєкту: один тиждень

Проблемна задача:

Зашифрувати сузір'я за допомогою координат точок і побудувати задані сузір'я.

Проблемні питання:

I етап.

- Провести пошук та знайомство з інформацією про зірки та сузір'я;
- Дослідити історичні факти про своє сузір'я (знак Зодіаку);

Історичні факти.

З усіх картин природи до найвеличніших безперечно належить картина зоряного неба. Світ, у якому ми живемо, – земну кулю, ми можемо облетіти або об'їхати.

- А зоряне небо – нескінченний простір, в якому є космічні тіла, поки мало вивчено і перелітати з однієї галактики до іншої можуть поки лише фантастичні зорельоти.

Зоряне небо та Сонце здавна привертали увагу людини. Вони були її помічником, оскільки допомагали визначати погоду, зміну пір року, найкращий час для посіву та збирання врожаю, сторони горизонту, допомагали не заблукати на місцевості, знаходити дорогу в безмежних морських просторах.

Зорі та сузір'я допомагають орієнтуватися на місцевості, тому здавна мали важливе значення для мореплавців, мандрівників, купців.

За сузір'ям Великої Ведмедиці легко знаходити Полярну зірку. Так, яскрава Полярна зоря завжди вказує на північ. Знаючи це, можна легко визначити сторони горизонту, що дасть змогу швидко зорієнтуватися на місцевості. Якщо стати до Полярної зірки обличчям, то спереду буде північ, позаду – південь, праворуч – схід, ліворуч – захід. Зоряне небо вивчалось в найглибшій стародавності усіма народами.

Таблиця деяких сузір'їв.

<http://surl.li/ryavv>

II етап.

- Підібрати вірші та пісні про зірки та сузір'я.

III етап.

- Презентація та захист проєкту.

Висновки.

- Кожен учень навчився знаходити цікаві історичні міфи та факти про своє сузір'я;

- Зашифрувати сузір'я та зірки за допомогою координат точок;

- Будувати сузір'я та зірки на координатній площині по заданим координатам;

- Було наочно отримано міжпредметний взаємозв'язок між науками (математика, інформатика, історія, астрономія);

- Наглядно для вашої уваги надається

Презентація:

1. Сузір'я Лев <http://surl.li/ryang>

2. Сузір'я Телець <http://surl.li/ryarq>

Математика – дивовижна наука, вона допомагає нам розширювати кругозір дітей, прищеплює інтерес до астрономії та інформатики.

*Помазунова М. С.
(м. Дружківка)*

ЛЮБЛЮ СВІЙ РІДНИЙ КРАЙ (комплексне заняття з розвитку мовлення)

Програмний зміст: дати поняття дітям про державні та рослинні символи України та про національні промисли українського народу. Учити дітей створювати декоративні композиції в ліплені, аплікації, малюванні за українськими мотивами. Розвивати творчу уяву, логічне мислення, зв'язне мовлення. Виховувати любов до рідного краю, до великої та малої Батьківщини.

Хід заняття

Вихователь: Діти, сьогодні ми поговоримо про нашу країну, наш рідний край, наше улюблене місто.

Мій рідний край, моя земля
Велика-превелика.
Є в ній степи, ліси, поля,
Моря і гори, й ріки.

Вихователь: Діти, а як називається наша чудова країна, у якій ми живемо? (Україна)

Вихователь: Правильно. Велика і красива земля України. Неозорі степи, гори, лани, ліси. Ми дуже любимо свою землю. Кожна доріжка, деревце, колосок, квіточка, травичка – невід'ємні частини нашої природи та її багатств. І ми з вами складаємо малесеньку часточку нашої землі.

Вихователь: Я знаю, що вам подобається ходити та їздити рідним містом, мандрувати рідним краєм і дізнаватися щось цікаве. Так?

Відповіді дітей.

Вихователь: Сьогодні я вам пропоную трішечки помандрувати просторами нашої неозорої України. А щоб швидко потрапляти з одного місця в інше, як ви думаєте, що потрібно мати? (*Казкові речі, чарівні предмети*).

Вихователь: А які казкові речі ви знаєте? (*шапка-невидимка, чоботи скороходи, чарівна лампа, перо, килим*).

Вихователь: Молодці! Але так, як нас з вами тут чималенько, як ви гадаєте, яка чарівна річ для нас найбільш підійде? (*Килим*).

Вихователь: Тож заплющимо очі, промовимо чарівні слова, щоб з'явився наш чарівний летючий килим.

Діти заплющують очі, промовляють слова: «Рексі, нексі, фексі, кидим! З'явися наш казковий чарівний килим!» І килим з'являється.

Вихователь: Розплющуйте очі, сідайте на килим і полетіли до казкової, чудової країни з широкими зеленими та багатими полями, квітучими луками, річками, у яких тече чиста та цілюща вода. Там живуть щирі, доброзичливі та привітні, ввічливі й дуже працьовиті люди.

Хлопчик: Україна звідусіль в гості друзів просить.

Дружбу й миру, хліб та сіль приязно підносить.

Вихователь: Молодець! Добре сказав. А спілкуються люди мелодійною мовою. Як ви думаєте, яка це мова? (*Українська*).

Вихователь: Правильно, українська! Бо це наша державна мова.

Дівчинка: Мова наша рідна, мова солов'їна,

Ти така співуча, гарна й колоритна.

Вихователь: Так, наша мова ніжна, лагідна, чарівна, співуча, барвінкова. Мова для українця – це сила його і відвага. Українці святкують народні свята, дотримуючись звичаїв наших дідусів і бабусь, співають пісні, танцюють українські танці. А впізнати українців неважко, бо вони одягнені у вишитий український одяг.

Вихователь: Так, українці вміють добре працювати, але вміють і гарно відпочивати, а особливо люблять пісні співати. То ж давайте і ми заспіваємо гарну українську пісню.

Діти співають «Пісню про Батьківщину».

Вихователь: Молодці дітки, дуже гарно співали.

Вихователь: Дивіться, ми летимо над полями пшениці, жита, кукурудзи, соняшника. Від подиху вітерця їх стебла низько вклоняються до землі, ніби запрошують нас у гості.

Вихователь: Діти, а нащо нам потрібні зерна пшениці та жита? (з нього роблять борошно, з якого печуть хліб, гарні паляниці, бублики, торти. Хлібом годують домашніх тварин та птахів).

Вихователь: А кукурудза? Чим вона корисна? (з неї роблять кукурудзяну олію, крупу, борошно, годують худобу та птахів).

Вихователь: А що роблять з насіння соняшника? (З нього роблять соняшникову олію, солодоці – халву, казинаки. А на лушпинні вирощують гриби).

Вихователь: Молодці, дітки! Недарма в народі є таке прислів'я...

Дитина 1: Земля багата – народ багатий!

Вихователь: Це правильно. Дивіться, ми знову летимо над зеленим густим лісом. Зверніть увагу, яка гарна, чарівна галявина серед лісу. Давайте зупинимося та відпочинемо.

Діти встають.

Вихователь: Діти, а галявина якась незвичайна, ніби казкова. Подивіться, які тут чудові дерева та кущі. А ви знаєте, це все рослинні символи та обереги України.

Вихователь: Діти, а які ви тут впізнаєте дерева та кущі? (*Дуб, верба, калина, бузок*).

Вихователь: Згадайте, будь ласка, прислів'я, загади та приказки про українські дерева та кущі.

Дитина 2: Вузьке довге листя маю, віттям стовбур прикриваю. Що це?

Дівчинка: Верба.

Вихователь: Молодці!

Дитина 1: Стоїть дід над водою з червоною бородою. Хто йде – той скубне.

Дівчинка: Калина.

Дитина 2: А я віршик про калину знаю.

Я калинонька вродлива.

Я стою в зеленім листі

У червоному намисті!

Вихователь: Молодці, діти! А хто знає щось про дуб?

Дитина1: Відгадайте загадку: один батько багато синів має. (Дуб із жолудями).

Дитина 2: Ми – плоди міцного тата, нас на гілочках багато. Нас білочки любляють, люди свинкам припасають. (Жолуді).

Дитина 1: А я віршик про дуба знаю.

Ми з Іванком у садочку

Посадили по дубочку.

Цілий день роботу маєм,

Все по черзі поливаєм.

Потім прутиком зміряєм

Що години по росточку:

Хто з нас швидше підростає,

Ми з Іванком чи дубочки?

(«Дубочки» В. Ладиженець)

Дитина 2: А ще в народі кажуть: «Міцний як дубок».

Вихователь: А ще, дітки, у народі кажуть: «Без верби і калини ... (Діти: нема України!...)»

Вихователь: Чому так кажуть? (Бо дерева та кущі оберігають та лікують людей).

Вихователь: Молодці, дітки! Добре розповіли нам про дерева та кущі. Те ж саме можемо сказати і про квіти.

Вихователь: Діти, які квіти ви знаєте? (Пролісок, первоцвіт, ромашки, троянди, мальви, волошки, барвінок, чорнобривці, любисток, дзвіночки...).

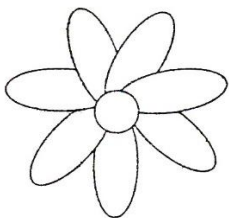
Вихователь: А де ростуть квіти? (У квітнику, у саду, в лісі, у лузі...)

Вихователь: А на нашій галявині гарні квіти? (Так, гарні).

Вихователь: Діти, ці квіти не прості, трішечки чарівні. Кожна квіточка хоче щось сказати, про щось нам розповісти або попросити вас виконати завдання. Ви готові до цього? (Готові).

Вихователь: Подивимося, що ховає від нас перша квіточка? На всіх пелюстках якісь... (Діти: букви).

Вихователь: Скільки пелюстків у квіточки? (Діти рахують – сім).

Вихователь: Значить ця квіточка зветься семиквіточка. А які букви на пелюстках? (Діти називають: а, ї, к, н, р, у, а).

Вихователь: Цікаво, що тут написано? Давайте спробуємо відгадати. (Діти читають слово – Україна).

Вихователь: Молодці, що здогадалися. Ви правильно прочитали.

Вихователь: А це, дітки, незвичайна квітка. Дивіться. Вона має зашифроване завдання. А в середині ще якісь цифри.

Діти: Це – приклади.

Вихователь: І справді. Давайте подумаємо, як це розшифрувати.

Діти дивляться, думають. Треба спочатку розв'язати приклади, а потім поставити букви з цифрами по порядку і прочитати слово.

Вихователь: Хто виконав завдання і зможе прочитати слово? (Символи).

Вихователь: Символи, діти, це предмети, які характеризують державу, відображають її побут, традиції, історичне минуле, прагнення народу.

Вихователь: Діти, що нагадує нам ця квітка? (Віночок).

Вихователь: Правильно, це віночок. А ви знаєте, що означає віночок?

Віночок – це символ добра і надії, у давнину його називали «знахарем душі» або «лікарем душі». Віночок вважають оберегом.

Вихователь: А які ви знаєте віночки? (Весільний, лавровий, терновий, а ще український).

Вихователь: Так, він символізує молодість і кохання, може визначати долю. А хто плете і носить віночки? (Дівчатка).

Вихователь: А скільки квіточок влітали у віночок? (Дванадцять).

Вихователь: А чим прикрашали віночок? (Різнокольоровими стрічками, які мали своє значення).

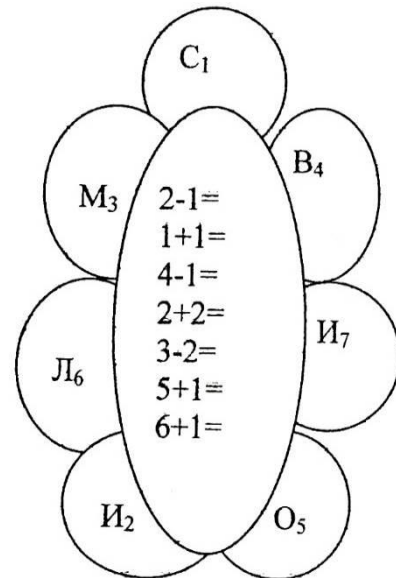
Вихователь: Молодці, дітки! Давайте подивимося, що ця квітка нам розповість? Що ми тут бачимо? (Склади і знак). (прапор).

Вихователь: Щоб прочитати слово, треба переставити склади і букви.

Діти: Читають «Прапор».

Вихователь: Молодці! А якого кольору наш прапор? (Жовтоблакитного).

Вихователь: Діти, а що означає жовтий колір?

Діти: Це колір пшеничного поля, колір хліба, зерна, колір сонця.

Вихователь: А блакитний колір? (Це колір чистого мирного неба).

Вихователь: Правильно. Молодці!

Вихователь: А що це за золотий тризуб на синьому фоні? (Це державний герб України).

Вихователь: Що означає герб? Чому має три зубці? (Герб означає життя: батько – мати – дитя. Це сила, мудрість, любов).

Вихователь: Молодці, дітки! Я дуже рада, що ви такі розумні, добре виконували завдання. Я пропоную вам відпочинок, пограти в гарну українську гру «Подoliaночка».

Гра «Подoliaночка». Діти грають і співають пісню.

Рижеголова О. О.

(м. Слов'янськ – м. Дніпро)

ШІСТДЕСЯТНИЦТВО ЯК ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ ФЕНОМЕН ГАРТУ НАЦІОНАЛЬНОГО ДУХУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ У ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ СТУСА

Шістдесятництво – літературно-мистецька та суспільно-політична течія серед української інтелектуальної еліти наприкінці 50-х – на початку 70-х рр. ХХ століття.

Українські митці-шістдесятники своїми творами і активною громадською діяльністю намагалися відроджувати національну свідомість, боролися за збереження української мови та культури. У творах шістдесятників Василя Стуса, Василя Симоненка, Ліни Костенко, Івана Драча, Євгена Гуцала, Дмитра Павличка висвітлювалися реальні проблеми

життя, болючі питання тогочасного суспільства, замовчувані в часи сталінізму.

Вивчення української літератури на сучасному етапі вимагає переосмислення художніх явищ у контексті етнокультурної та естетико-філософської вартості духовних цінностей. З появою шістдесятників гостро постала проблема «батьків і дітей» у літературі. Молода генерація закидала «літературним батькам» відповідальність за сталінські злочини, пристосуванство до деспотичного режиму, творчу імпотенцію. У своїх творах намагалися говорити про реальні проблеми життя, болючі питання інтелігенції, яких змушували мовчати у часи сталінізму і які хвилювали тогочасне українське суспільство.

У літературний процес шістдесятництво увійшло на початку 60-х років минулого століття, у період так званої «хрущовської відлиги», коли література наповнювалася новими якісними ознаками. Так, Олексій Вертій у своїй статті «Народні джерела національної самобутності української літератури 70–90-х років XIX століття» зазначає: «Історичне й сьогоденне буття нації, вироблені нею соціальні, політичні, духовні та інші цінності, проблеми, породжені в ході історичного поступу народу ..., – головний предмет будь-якої національної літератури» [2, с. 177]. За означенням Олексія Вертія, наукові дослідження українського літературознавства з'ясовували проблеми, які визначали особливості українського письменства. Актуальності в контексті українського шістдесятництва набирає процес, коли художня мета і прагнення митців усе більше зосереджуються на проблемах, пов'язаних із усвідомленням шістдесятниками суті людини й змісту життя взагалі, в ідеалах, що мали не класовий, ідеологічний, а гуманістичний загальнолюдський характер.

Дослідники явища шістдесятництва: Іван Дзюба, Микола Жулинський, Михайло Наєнко, Михайлина Коцюбинська – об'єктивно й усебічно поцінували феномен шістдесятництва в літературному процесі України та відзначили роль творчої індивідуальності письменника часу, народження духовної енергетики відродження нації.

Так, Алла Бондаренко у статті «Спроба аналізу філософських творів Василя Стуса» розглядає чи не найскладніші філософські твори з творчого доробку В. Стуса: «Присмеркові сутінки опали», «Цей спалах снігу, тьмяно-синя тінь», «Цей біль – як алкоголь агоній», які об'єднує пошук буттєвих істин [1, с. 15].

Василь Стус належить до шістдесятників, до тієї когорти поетів, для яких цінність внутрішнього світу людини, його досконалість, морально-етична довершеність займає провідне місце. Багато важить для поета розвиток особистості, «занурення» у самого себе, спроби якнайглибше пізнати навколишній світ через власні почуття, знайшовши своє місце в ньому, – одне з головних завдань Стуса-людини і Стуса-поета.

Отже, кожен повинен нести свою суть, іти далі – пізнавати світ, життя, своє місце в ньому, відповідно до того, чого воліє, прагне, за чим скніє душа. На це питання намагається відповісти у своїй статті «Стусове «самособоюнаповнення» Михайлина Коцюбинська. Світло на розуміння цього проливає сам поет в одному з листів: «Тяжко живому – у замертвілому світі отруйних соціальних інтеграцій. Тяжко тому, що животіння мають за повне існування, а спробу квітування сприймають за асоціальність» [5, с. 137].

У статті «Феномен доби» М. Жулинський зазначив: «Василь Стус-поет – нової якості українського слова і нової системи ідейно-естетичних координат для виходу української культури на європейський рівень естетичного мислення» [3, с. 171]. У своїх поезіях В. Стус передає нюанси душевних переживань людини. Поновлюючи пам'ять літературними творами письменників, науковими та критичними працями ХХ століття, визначаються головні історико-культурні закономірності виникнення шістдесятників.

Домінуючою творчості шістдесятників виявилася гуманістична ідея любові до свого народу, землі, вітчизни, коханої. Визначальною цінністю буття постала душа людини, непримиренність до людської байдужості, аморальності. Вражає щирість, довірливість, доброта, яку так і не змогла знищити система, викликає глибоку повагу вірність внутрішній правді, прагнення попри все лишитися самим собою. Тому-то й намагаються дослідники творчості поета розпочати справжній діалог В. Стуса з читачем, справді широке знайомство з його поезією.

Так, син Василя Стуса Дмитро у своїй монографії «Життя і творчість Василя Стуса» подає широкий коментар біографії свого батька, де перед нами постають невідомі сторінки з життя поета, яке вліталося у всенародне життя України. «Бідність, – наголошує Д. Стус, – була тим критерієм, на якому випрямлювалось та формувалось усвідомлення «Я» – людини, батьки котрої за волею Долі змушені були терпіти і навіть де в чому вірити від початку ворожій їм владі» [8, с. 16].

Микола Ільницький з повагою ставиться до В. Стуса як особистості, а відтак і до його поезії. Розглядаючи палімпсести Василя Стуса, автор зазначає, що ліричний герой «перебуває переважно у двох станах, двох часових вимірах: спогаду й чекання, минулому й майбутньому» [4, с. 14]. Особливе значення приділяє дослідник зіставленню Стусової поезії з шевченківською традицією, говорить, що вона «кожною клітиною виростає з традицій української поезії». Він не відділяє В. Стуса від свого покоління, з яким єднає не тільки поетична образність, ускладнена метафорика, де зорово-слухові асоціації апелюють водночас до всіх почуттів людини, а й прагнення очистити поезію, історію, власну душу від неправди, фальшу, нещирості і відновити істину. Василь Стус, наголошує автор, митець високої культури слова. Без його творчості українська література була б позбавлена цілих тематичних пластів [4, с. 15].

З середини 1960-х шістдесятники розпочали формування політичної опозиції комуністичному режиму і незабаром стали активними учасниками дисидентського руху в Україні, зокрема як члени Української гельсінської групи.

Як зазначає син поета Д. Стус, особливу увагу Василь Стус зосереджує на тематичній стороні своєї творчості. У середині шістдесятих років прямих текстових запозичень не так і багато, зате тематичне розмаїття має місце. Далі – лише розростання, поповнення тематичних площин ушир і заглиблення в психологічні мотивації ліричного героя [8, с. 23].

У 60-х роках В. Стус, перебуваючи на Донеччині та вчителюючи в школах Донбасу, у своїх записах зазначає про непривабливість цього краю з вихолощеним українським духом. Цей дух виявлений у постатях Івана Світличного, Івана Дзюби, Олекси Тихого, Василя Голобородька, Василя Захарченка, Василя Симоненка та інших. Хай не всім вистачило вміння тримати удар, але яка піч може вигартувати той дух, який би без вродженої аристократичності зумів вистояти в боротьбі зі всіма силами зла одразу. Тож працювалося В. Стусові дуже важко, бо мови, живої мови, діти не чують, їхні життєві прагнення та майбутні реалізації лежать в інших площинах. На цей час припадає і літературна творчість поета. Поезія та осмислення реалій буття, витворення цілісного уявлення про світ відбувалося одночасно. Проявляється в цей період і філософське світовідчуття поета: беруть початок мотиви смерті й глибокої самотності,

тривога за долю народу як «предвісник смертних конань свого віку», усвідомлена потреба самоти, яка неодмінно пов'язується зі смутком.

У центрі світобудови Василь Стус ставить внутрішнє буття людини. Проте радість віднайдення істини єдності буття підсилюється самонаказом та порівнянням світла душі з просвітлювальною силою навколишньої дійсності:

Душе, світися.

Як цей сліпучий – в кучугурах – сніг [6, с. 17].

Тож пізнання їх дає можливість згармоніювати світ почуттів і навколишню дійсність, бо прожив життя так, як сам того хотів – вільним і ніким іншим бути не хотів.

Використовуючи все найкраще попередніх поколінь у процесі виховання молоді, кожна нація має власне свої багатовікові загальнолюдські традиції, які формують особистість як сучасних, так і прийдешніх поколінь. Людина вільна свідомо обирати шлях, яким доведеться йти в житті. Добра – ніколи не зверне на стежку зла, лиха – рано чи пізно потрапить у полон своїх низьких пристрастей, які відберуть у неї розум і надалі штовхатимуть на нові злочиння.

Отже, саме сьогодні громадянам України необхідно зрозуміти, що тільки висока духовність та патріотичні мотиви можуть зупинити війни між країнами, коли вони ведуться під ідеологічними знаменами в ім'я нібито моральних цілей, сходять нанівець.

Образи такої тональності узагальнюється в образ самої України, зрадженої й зрадливої, моєї й чужої мені, божевільної «вичужілої вітчизни», «храму, зазналого скверни», «нестерпної рідної чужини» – України, де нема живих людей –

Горить свіча –

А спробуй відшукай людину

На всю велику Україну [6, с. 12].

Де навіть під час останнього Страшного суду

Покинуть яму з мертвих в сталі,

А ці – ще спатимуть – і далі [6, с. 25].

Особливо в період війни яскраво виявляються ментальні риси особистості, її характер, погляди, вдача, дії, сутність і особливості національного виховання, започатковані шістдесятниками. Шістдесятництво було індивідуалізованою опозицією тоталітарному режимові тодішньої України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко А. Лексична парадигма «страждання» в поезиці В. Стуса. *Мовознавство*. 2009. № 2–3. С. 47.

2. Вертій О. Народні джерела національної самобутності української літератури 70-90-х років XIX століття: монографія. Суми: Собор, 2005. 486 с.

3. Жулинський М. Люди, що виривалися із обмежень звичайності. Українська інтелігенція періоду Хрущовської «відлиги». Феномен доби. *Слобожанщина*. Київ: Дніпро, 1999. № 3. С. 145–187.

4. Ільницький М. Палімпсести Василя Стуса: [Про творчість українського поета]. *Вітчизна*. 1990. № 3. С. 14–16.

5. Коцюбинська М. Стусове «самособоюнаповнення». *Сучасність*. 1999. № 6. С. 137.

6. Стус В. Золотокоса Красуня: Вірші / упоряд. Д. Стус. Київ: Слово і час, 1992. 48 с.

7. Стус В. Мені здалося – я живу завжди / Вибрані твори: збірка. Харків: КСД, 2023. 398 с.

8. Стус Д. Життя і творчість Василя Стуса. Київ: МП «Фотовідеосервіс», 1992. 90 с.

*Рижих Н. О.
(м. Слов'янськ)*

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЧАСОМ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПОЗАШКІЛЛЯ

У сучасних умовах входження України до загальноєвропейського освітнього простору та визначення нових пріоритетів збільшується потреба у підвищенні адаптивності особистості, швидкості її реагування на зміни. Причинами впровадження тайм-менеджменту в освіті на сьогоднішній день виступають такі фактори:

- ✓ зростаючі темпи змін середовища, які вимагають прийняття самостійних рішень, самостійної організації та планування своєї роботи,
- ✓ постійні суттєві зміни діяльності – запровадження нових навчальних планів і програм,

✓ необхідність педагогу постійно вишукувати резерви часу для здійснення проєктів, що дозволяють освітній установі безперервно розвиватися,

✓ значне зростання з появою інформаційних технологій великого потоку інформації в усіх галузях людської діяльності, що зумовлює використання нових методів фільтрування та обробки цих даних.

Сучасна освіта повинна готувати людину, здатну жити в надзвичайно глобалізованому і динамічно змінюваному світі, сприймати його мінливість як суттєву складову власного способу життя. Використання методів, засобів, прийомів тайм-менеджменту може бути чинником підвищення ефективності, конкурентоспроможності у діяльності педагога.

Тайм-менеджмент – комплексна система управління собою і своєю діяльністю або можна звести до трьох слів: плануй, виокремлюй головне, дій.

Актуальною для педагогів залишається проблема пошуку оптимальних та ефективних шляхів організації свого робочого та особистого часу. Останнім часом одним із каталізаторів цього процесу стало впровадження дистанційного та змішаного навчання. Простежується стійка тенденція до збільшення об'єму роботи, пов'язаної з використанням інформаційних технологій. Саме на цьому ґрунті постає потреба розглянути деякі принципи та їхньої інтеграції з можливостями хмарних сервісів.

Завдання ефективного використання робочого часу завжди є актуальним для працівників освіти ще й тому, що вони управляють не тільки власним часом, а й робочим часом свої колег, учнів чи вихованців.

Враховуючи специфіку діяльності, можемо виокремити такі основні принципи тайм-менеджменту:

✓ узгодженість (єдність між баченням і місією, ролями і цілями, пріоритетами і планами, бажаннями і дисципліною);

✓ збалансованість (гармонійний розподіл часу між особистим і професійним життям);

✓ зосередженість (зосередження на вирішенні важливих справ);

✓ людяність у відносинах;

✓ гнучкість (мають стати зручними та гнучкими для виконання у професійній діяльності);

✓ компактність (всі обрані інструменти тайм-менеджменту мають бути максимально портативними, що в цілому допоможе не втратити жодної важливої ідеї чи незавершеної справи.

Реалізацію цих функцій може оптимізувати використання хмарних технологій, які надають кінцевим користувачам можливості відділеного динамічного доступу до послуг, обчислювальних ресурсів і додатків через Інтернет.

Розглянемо деякі онлайн-сервіси та їхню роботу в контексті вищезгаданих функцій. Досить популярними зараз є різноманітні додатки **Google**, які допомагають організувати індивідуальну чи колективну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу. Суттєвою перевагою можна вважати те, що всі додатки доступні після створення облікового запису **Google** і не потребують окремої реєстрації.

Легким та зрозумілим інструментом для планування своєї діяльності може стати **Google Календар**. Цей додаток допоможе чітко розпланувати як широкі, так і вузькі проміжки часу, ставити цілі, додавати завдання, розставляти пріоритети тощо. Дуже зручно, що доступна синхронізація додатку на різних пристроях за допомогою аканту Google.

Схожі функції виконує нотатник **Google Keep**, який стане чудовим інструментом для збереження різної інформації, планування особистого робочого часу, організації роботи над невеликими проектами, співпраці з іншими користувачами тощо. Має аналогічні можливості синхронізації з попереднім додатком.

Для власників облікових записів **Microsoft** доступні подібні додатки. Один з них **OneNote**. Він дозволяє створювати та вести повноцінний цифровий аналог блокнота, який складається із окремих розділів та сторінок. **OneNote** зручний у використанні та створює додаткові можливості для роботи з інформацією у різних форматах.

Для створення інтерактивного списку завдань корисною стане програма **Microsoft To Do**. Зрозумілий та доступний інтерфейс допоможе користувачам, легко її опанувавши, контролювати власний час за допомогою більш ефективного планування. **To Do** синхронізується між смартфонами iPhone пристроями з ОС Android і Windows 10, а також доступна в Інтернеті, що забезпечує необмежений доступ.

Значно ширші можливості надає хмарний сервіс **Trello**, який дозволяє керувати різними за масштабом проектами, залучати інших учасників, втілювати різноманітні ідеї за допомогою великого набору

інструментів. Цей ресурс допоможе як в реалізації особистих цілей та планів, так і в роботі адміністратора освітнього процесу на рівні одного чи кількох закладів освіти.

Для продуктивного само менеджменту важливо ефективно використовувати час. Допомогти налагодити цей процес може чимало технік та методик тайм-менеджменту. Одна з таких технік – це техніка **Pomodoro**. Її зміст можна описати так: працювати над завданнями проміжками по 30 хвилин, де 25 хвилин витратити на роботу, а 5-10 хвилин – на відпочинок. Один такий проміжок називають «помідором».

Розглянемо детальніше, як працює ця техніка.

1. Ви складаєте список завдань, які потрібно виконати протягом дня.
2. Розставляєте пріоритети, формуючи певну послідовність пунктів.
3. Починаєте роботу. Але попередньо вмикаєте таймер на 25 хвилин.
4. Через 25 хвилин робите перерву на 5-10 хвилин.
5. Повторюєте так 4 рази, потім робите перерву на 15-30 хвилин. Це може бути кава-брейк чи обід.

І ще 4 «помідори», і ще велика перерва. І так протягом всього робочого дня або поки не виконаєте всі завдання. Якщо працюєте на 8-годинним графіком, «помідорів» у вас буде 12–14, а довгих перерв – 3–4.

У мережі існує досить багато онлайн-ресурсів та додатків, які допоможуть автоматизувати використання техніки **Pomodoro** на вашому пристрої.

Цей та інші подібні додатки можна завантажити мобільному пристрої за допомогою **Google Play** чи **Apple Store**.

Отже, хмарні технології – це потужний інструмент в руках педагога, який створює додаткові можливості у всіх сферах організації освітнього процесу, у певному сенсі, його автоматизуючи. Тому цілком природно, що вони стали невід’ємною частиною ефективного тайм-менеджменту для освітян. Використання подібних інструментів дозволяє економити час, стежити за прогресом та зменшувати перевантаження.

Щоб визначити на скільки ефективно Ви плануєте свій час, виконайте невеличкий тест на визначення ефективності планування. Прочитайте запропоновані твердження у таблиці, і на кожне оберіть варіант відповіді (ніколи, рідко, іноді, часто, завжди), і запишіть цифру, яка відповідає Вашому варіанту.

Питання	Ніколи	Рідко	Іноді	Часто	Завжди
Як часто Ви плануєте для того, аби життєві ситуації не виходили з-під Вашого контролю?	1	2	3	4	5
Чи фіксуєте, записуєте Ви свої щоденні плани?	1	2	3	4	5
Як часто Ви використовуєте гнучкість під час виконання свого плану?	1	2	3	4	5
Як часто у Вас виходить повністю виконати усі пункти плану за день?	1	2	3	4	5
Як часто Ви плануєте час для важливих речей?	1	2	3	4	5
Як часто руйнуються Ваші плани на день через випадково виникненні ситуації?	5	4	3	2	1

Підрахуйте суму чисел, яку Ви отримали.

6-10 балів – ефективність відсутня. Вам слід подумати про використання нових методів та інструментів для підвищення ефективності планування.

11-15 балів – ефективності планування робочого та особистого часу нижче середнього. Можливо у Вас є особиста система планування, але вона не в достатній мірі контролює ситуації аби зменшити стрес.

16-20 балів – середній рівень. Ваша система планування працює, але може працювати краще. Зверніть увагу, як Ви розставляєте власні пріоритети, і як Ви складаєте план на день.

21-25 балів – рівень вище середнього. Ваша система з планування гарно працює. Підтримуйте її роботу

26-30 балів – Вітаємо, Ви чудовий планувальник...можливо, навіть занадто.

ЛІТЕРАТУРА

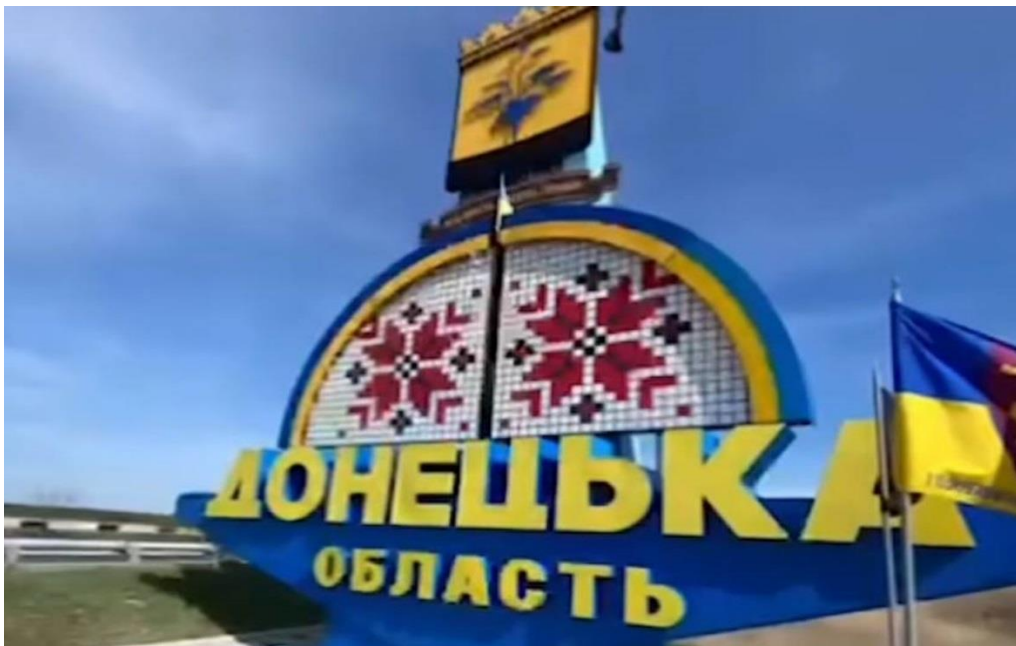
1. Тайм-менеджмент у професійній діяльності педагога. URL: <https://vseosvita.ua/library/tajm-menedzment-u-profesijnij-dialnosti-pedagoga-345760.html>

2. Презентація «Тайм-менеджмент у професійній діяльності педагога». URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-taym-menedzhment-u-profesiyniy-diyalnosti-pedagoga-104023.html>

*Романова О. Є.
(м. Дружківка)*

**РОЗРОБКА УРОКУ
В ДИСТАНЦІЙНОМУ ФОРМАТІ.
ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ДОНЕЦЬКОЇ
ОБЛАСТІ, АДМІНІСТРАТИВНО-
ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ,
ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ**

Тема. Географічне положення Донецької області, адміністративно-територіальний устрій, історія формування і розвитку.

Мета. Сформувати знання про географічне положення своєї області. Ознайомитись з сучасним адміністративно-територіальним устроєм Донецької області. Уміти визначати і оцінювати географічне положення Донецької області. Формувати соціальну та інформаційно-комунікативну компетентності.

Наскрізнi змістові лінії: «Громадянська відповідальність» (формування ставлення учня як громадянина до своєї держави та рідного краю); «Здоров'я і безпека» (формування духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінних членів суспільства).

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань.

Вгадай місто за фото. Робота з фото на карті Гугл

<https://www.google.com.ua/maps/@48.6318901,37.6613348,8z?entry=ttu>

III. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Приєм «Асоціативна павутина»

*Немов душею п'ю твого труда весну я
у радості степів, у гомоні дібров,
і музику гудків твоїх я знову чую,
Донеччино моя, життя мого любов!
В. Сосюра*

Діти, а що для вас є наша Донеччина?

https://jamboard.google.com/d/1bqviv7qaAudi1OXcyuxfgv9-IBrnhDG_1mLmUKdGlus/edit?usp=sharing

Визначаємось та залишаємо свої думки на дошці Jamboard

IV. Вивчення нового матеріалу

Картографічний практикум

1. Визначення географічного положення Донецької області.

Згадаємо план характеристики географічного положення

1. У якій частині держави розташована Донецька область.

2. З якими областями вона межує.

3. Особливості рельєфу (загальний характер поверхні, корисні копалини).

4. Кліматичні умови (тип клімату, що переважає, та його сезонні зміни, кліматичні пояси, середні температури січня і липня, річна кількість опадів).

5. Внутрішні води (крупні річки, озера, водосховища тощо).

6. Природні зони і їх особливості (грунти, рослинність, тваринний світ).

Робота з атласом

https://drive.google.com/file/d/1P8wG7QoDYG8VZSN5gBWQ6TBfaJABX95p/view?usp=classroom_web&authuser=0

Висновок. Визначте плюси та мінуси географічного положення нашої області (бліц-опитування)

1. Адміністративний устрій Донецької області (робота з презентацією)

https://docs.google.com/presentation/d/1FD4F2J5GuFj4wpXOjs-UzMkCdcTfGc3s/edit?usp=drive_link&ouid=110360154140628528997&rtopf=true&sd=true

2. Історія утворення області. Повідомлення учнів.

V. Підсумки уроку

Прийом «Робимо висновки».

1. Що нового ти дізнався на уроці?

2. Що здивувало тебе на уроці?

3. Як ти оцінюєш свою роботу на уроці?

VI. Домашнє завдання

Опрацювати конспект уроку, переглянути презентацію.

Міні-твір у п'ять речень «Якою я бачу нашу область у майбутньому».

Конспект до уроку.

Географічне положення, адміністративно-територіальний устрій Донецької області

Донецька область (у 1938-1961 – Сталінська) – адміністративно-територіальна одиниця України. У сучасних межах утворена 3 червня 1938, коли з її складу відокремили Ворошиловградську область. Площа – 26 517 км² (4,4 % загальної території України).

Географічне положення

Область розташована на південному сході України в межах Донецького кряжа, Приазовської височини та частково Придніпровської низовини.

На заході межує із Запорізькою та Дніпропетровською, на північному заході з Харківською, на північному сході та сході з Луганською областями України та з Ростовською областю Росії. З півдня область омивається Азовським морем.

Довжина області з півночі на південь – 278 км, із заходу на схід – 201 км. Загальна довжина меж області становить 1 526 км, з них: сухопутні – 1 376 км, морські – 140 км. Найвища точка області – 344 м, розташована поблизу селища Рідкодуб Шахтарського району, найнижче місце (– 0,4 м) – рівень води в Азовському морі.

Адміністративно-територіальний устрій

Адміністративний центр – місто Донецьк. З 13 червня 2014 року обласну державну адміністрацію тимчасово перенесено до Маріуполя, а з 13 жовтня 2014 року – до Краматорська.

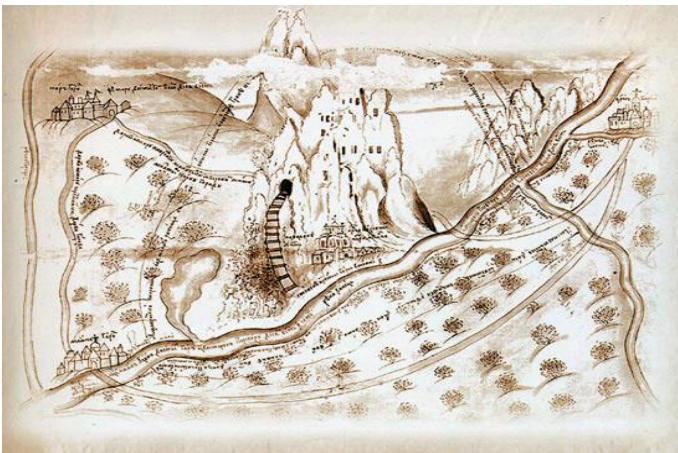
Донецька область України поділяється на 8 районів:

Усього адміністративно-територіальних одиниць (на 2021 рік):

- районів – 8
- міст – 52
- селищ – 131
- сіл – 1 115
- райони в містах – 21 в 4 містах.

Історія Донецької області

Археологічні дослідження доводять, що Донецька область належить до тих регіонів України, які були заселені з епохи палеоліту. У більш пізній період тут мешкали здебільшого кочівники: скіфи, сармати, печеніги, половці та інші. Ученими-краєзнавцями доведено, що події, які відображаються у «Слові о полку Ігоревім», відбувалися на території нашого краю.

У XI сторіччі в степовій зоні поселяються українці. Однак цей процес виявився короткочасним. Після походів кримського хана Менглі-Гірея на Київ і в різні райони України в XI ст., населенню степів довелося відступати в більше захищені місця. Тому за Степовою Україною

закріпилася назва Дике поле.

У XVI сторіччі під прикриттям замків на границі степу й лісостепу на берегах Сіверського Дінця в XVI сторіччі поселяються українські козаки, а також селяни-утікачі із Правобережжя України та з Росії. Одним з перших населених пунктом вважається Святогірський монастир, письмове згадування про яке відноситься до 1642 року.

У XVII сторіччі винятково вигідним для нашого краю стає видобуток кам'яної солі. У 1676 році на соляних озерах виникає перше місто Донбасу

– Тор (Слов'янськ). У 1715 році на базі державних солеварень будуються перші солеварні заводи на Донеччині: Бахмутський і Торський.

Завдяки стихійній міграції на кордонах України протягом 50-х – середини 80-х рр. XVII ст. значно збільшилося населення Степової України.

У 1721 році на Донеччині було знайдене вугілля. У зв'язку з початком його промислового видобутку наприкінці XVIII сторіччя починається інтенсивне засвоєння території області. З 1776 року почалася масова роздача земель. У цей час на землях Кальміуської паланки Запорізької Січі виникає місто Маріуполь.

У I половині XIX ст. з'являються перші великі фабрично-заводські підприємства, проводяться геологічні дослідження Донбасу, виникають нові міста, розвивається торгівля.

Розвиток промисловості потребує реформи системи освіти, організації та професійної освіти робітників. У цей період з'являються спеціальні гірничі навчальні заклади. Зароджується духовне життя, літературна й пісенна творчість.

У першій половині XIX сторіччя з'являються медичні установи на великих підприємствах, у військових частинах. При Святогірському монастирі відкривається госпіталь, створюється курорт на соляних озерах біля Слов'янська.

У II половині XIX сторіччя, у зв'язку зі скасуванням кріпосництва та розвитком капіталістичних відносин, швидкими темпами відбувається модернізація промислового виробництва Донбасу, будуються залізниці, ґрунтуються металургійна й металообробна промисловість, відкриваються нові шахти, заводи. Природні багатства регіону, дешева робоча сила, пільгові умови уряду створюють підстави до залучення іноземних інвесторів, особливо франко-бельгійських і англійських.

У 1869 році англійський підприємець Джон Юз (Хьюз) будує металургійний завод, з розширенням якого та відкриттям шахт, виникає селище Юзівка (Донецьк). Воно швидко зростає й перетворюється у великий промисловий центр.

Новий розвиток одержує система освіти, відкриваються початкові земські, сільські й фабрично-заводські міські школи, зароджується поліграфія, друкарство, з'являються перші загальнодоступні бібліотеки в

м. Бахмут. У м. Маріуполь у 1899 році виходить перша в Донбасі газета – «Маріупольський довідковий листок». До початку ХХ ст. у Донбасі був створений

потужний індустріальний потенціал, що став основою майбутнього розвитку України.

У 1917 р. робоче селище Юзівка одержує статус міста. А 5 лютого 1919 р. Раднарком України приймає декрет «Про створення Донецької губернії». У січні 1920 року центром Донецької губернії стало місто Луганськ. У серпні 1920 року центр губернії перенесли в місто Бахмут. Донецька губернія поділялася на 8 повітів і 299 волостей.

У червні 1925 року Донецька губернія була ліквідована, а на її території були створені п'ять округів: Артемівський, Луганський, Маріупольський, Старобельський і Сталінський.

Обласним центром спочатку було визначено місто Артемівськ, але вже з 16 липня 1932 року ним стало місто Сталіно.

Згідно з Указом Президії Верховної Ради СРСР від 3 червня 1938 року Донецька область була розділена на Сталінську і Ворошиловградську.

Територія Сталінської області складала 25,4 тис. кв. км.

У листопаді 1961 року Сталінська область стала Донецькою, місто Сталіно – Донецьком. З географічної карти області зникли всі назви, пов'язані з ім'ям Сталіна.

Запитайте у своїх батьків, бабусь та дідусів, як розвивалась Донеччина останні роки? А які події ви бачили на власні очі, що увійдуть в історію нашого краю?

*Савченко В. В., Зоненко Н. В.
(м. Дружківка)*

**СУЧАСНИЙ УРОК З КУРСУ
ГЕОМЕТРІЇ 11 КЛАС
З ЕЛЕМЕНТАМИ ЗАСТОСУВАННЯ
СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.
«Повторення та систематизація матеріалу
з курсу стереометрії»**

ВСТУП

Навчання в сучасних умовах, а також підготовка учнів до випускних іспитів, є дуже складним завданням як для учителя, так і для учнів. Наші учні більше двох років навчаються онлайн (фактично заочно) і звичайний, традиційний урок вже не може влаштувати учнів та вчителів. Основним результатом вивчення курсу стереометрії мають бути не вивчені учнем формули, означення, ознаки та теореми, а вміння аналізувати, знаходити, застосовувати у повсякденному житті – сформовані компетентності. Великий обсяг та складність програмового матеріалу доволі часто не лишають часу на глибоке розуміння предмету та розв’язування стереометричних задач. Одним із способів вирішити цю проблему є активізація навчального процесу та застосування сучасних гаджетів та цифрових технологій. Щоб самостійна робота сприяла формуванню ініціативи і пізнавальних здібностей учнів, потрібно пропонувати такі завдання, виконання яких не допускало б дій виконання за готовими рецептами і шаблонами.

Тому ми пропонуємо не просто використовувати найновіші цифрові технології, а логічно вплітати їх у структуру традиційного уроку. Пропоную вашій увазі один із блоку уроків узагальнення та систематизації матеріалу зі стереометрії в 11 класі.

ГЕОМЕТРІЯ 11

Тема уроку: Узагальнення та систематизація знань зі стереометрії.

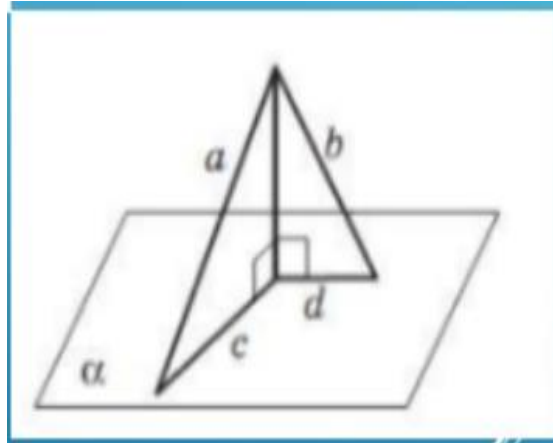
Мета уроку: Формувати вміння застосовувати знання, набуті в курсі стереометрії 10 та 11 класів, для розв’язування задач. Розвивати логічне мислення, просторову уяву.

ПЕРЕБІГ УРОКУ.

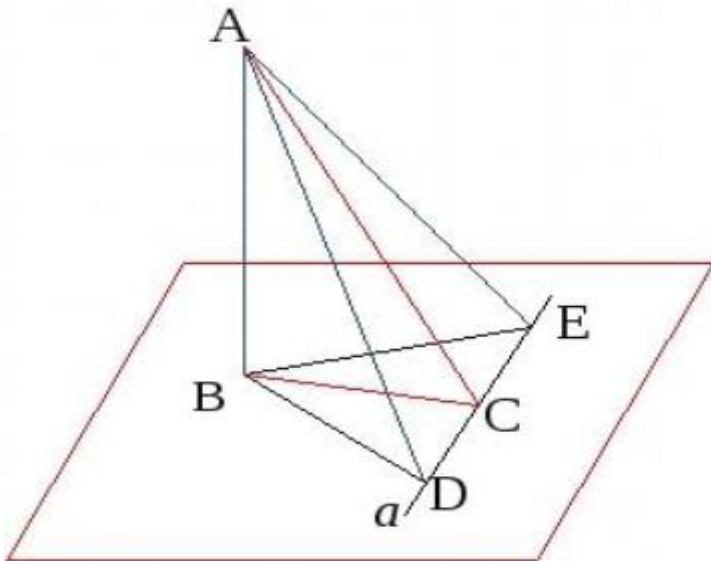
I. Перевірка домашнього завдання.

Задача 1

- 1) $a = b$ тоді $c = d$
- 2) $a > b$ тоді $c > d$
- 3) $a < b$ тоді $c < d$

Задача 2

За умовою $AB \perp (BDE)$, AD , AC , FE – похилі, $BD = BE$ і $DC = CE$ тоді BC – медіана і висота $\triangle DBE$. Маємо $BC \perp DE$, тоді за ТТП $AC \perp DE$. AC – відстань від точки A до прямої DE .

Задача 3.

Свинцеву кулю радіуса 5 см переплавили в кульки однакового розміру, радіус кожної з яких – 1 см. Скільки таких кульок одержали? Втратами свинцю під час переплавлення знехтуйте.

Розв'язання

Оскільки всі кулі подібні, то відношення об'ємів залежить тільки від відношень радіусів куль. Отже кулюк одержимо у 5^3 раз більше, ніж їх було.

II. Актуалізація знань.

Бесіда на тему «Властивості прямих, площин та стереометричних тіл»

– Перпендикуляр, похила, проєкція: назвіть їх властивості, сформулюйте теорему Піфагора та теорему про три перпендикуляри.

– Що на вашу думку більше а) твірна конуса чи його висота? б) твірна циліндра чи його висота?

– Яка різниця між поняттями «геометрична фігура» та «геометричне тіло»?

– Назвіть геометричні тіла, які завжди будуть подібні між собою? Поясніть чому.

– Якщо тіла подібні з коефіцієнтом подібності k , як відносяться їх площі поверхонь? А об'єми? Чому?

– Як ви розумієте терміни «рівновеликі тіла», «рівновеликі фігури».

– Скільки площин паралельних даній площині проходить через дану точку простору? А скільки прямих?

– Чи може проєкція відрізка на площину бути пряма, промінь, відрізок? Поясніть чому.

III. Застосування знань на практиці.

1) Пропоную вам застосувати свої знання, виконавши тест за посиланням

<https://learningapps.org/watch?v=p0k9392s222>

На роботу над тестом учням надається до 15-17 хв.

2) Після закінчення роботи обговорюються всі питання, які виникли під час виконання тесту.

IV. Завдання додому.

До наступного уроку підготувати (у програмі learningapps) опитування з теми «Геометричні тіла та їх властивості» (кількість питань 5–6).

Висновки.

Ми запропонували вашій увазі невеликий фрагмент уроку з повторення матеріалу та підготовки учнів до випускних іспитів.

https://www.canva.com/design/DAGDVPo0XaY/SqXiLRhk248p7rUhH67hbg/view?utm_content=DAGDVPo0XaY&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=editor

Вважаємо, що поєднання класичних методів проведення уроку та сучасних інформаційних технологій допоможе досягти найкращого результату щодо підготовки учнів до ЗНО.

*Северіна І. А.
(м. Дружківка)*

ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

LearningApps.org – онлайнний сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи. Їх можна використовувати в роботі з інтерактивною дошкою, або як індивідуальні вправи для учнів.

Посилання <http://learningapps.org/>

На сайті доступна велика база завдань, розроблених учителями з різних країн для усіх предметів шкільної програми. Кожен із ресурсів можна використати на своєму уроці, змінити під власні потреби, розробити схожий чи зовсім інший навчальний модуль.

Вправи на сайті подаються у зручному візуальному режимі сітки зображень, навівши на які вказівник миші можна побачити тип вправи та її рейтинг на сайті (залежить від кількості переглядів та оцінок користувачів).

Клацнувши на зображенні значка вправи, відбувається перехід у режим її виконання. На передньому плані видно завдання, сформульоване вчителем, яке закривається після клацання кнопки ОК, що дозволяє перейти до безпосередньої роботи із вправою.

Виконання вправи полягає в інтерактивній роботі з об'єктами, розміщеними на екрані.

Після виконання вправи потрібно клацнути напис Перевірити рішення: відповіді буде перевірено і вказано на можливі помилки. Далі можна внести виправлення і знову перевірити рішення.

Усі вправи поділено на категорії, що відповідають виду завдання, яке потрібно буде виконати учням: вибір; розподіл; послідовність; заповнення; онлайн-ігри; інструменти.

У кожній групі доступно кілька шаблонів вправ, опис та зразки яких можна попередньо переглядати перед тим, як створити власний навчальний ресурс.

На сайті <http://learningapps.org/> можна детальніше ознайомитись із різними вправами та спробувати створювати власні.

Приклади вправ, які я розробила за темою «Подільність чисел»:
<https://learningapps.org/user/irina1973>

- 1) <https://learningapps.org/watch?v=pgi4er8yn21>
- 2) <https://learningapps.org/watch?v=phk6e2q1c21>
- 3) <https://learningapps.org/watch?v=pb2i1qui521>

Такі уроки дозволяють учням:

1. Активізувати розумову діяльність шляхом створення спеціальних умов для виконання завдань.
2. Формувати стійкий інтерес учнів до предмета.
3. Активізувати сприйняття матеріалу засобами наочності та комп'ютерної техніки.
4. Поєднати новітні й традиційні дидактичні засоби навчання.
5. Розвинути універсальні форми розумової діяльності (аналіз, синтез, індукція, порівняння, систематизація тощо).
6. Робити висновок роботи на уроці (аналіз досвіду, отриманого на занятті).

*Смаглий Н. Т.
(м. Дружківка)*

ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

У сучасному світі, охопленому технологічним прогресом, поняття навчання і виховання переживають глибокі зміни. Інформаційні технології вже давно ввійшли в усі сфери нашого життя, зокрема й освіту. Саме тому виникає необхідність в адаптації навчального процесу до вимог сучасності. Одним із ключових напрямків є впровадження цифрової дидактики, особливо актуальної на уроках української мови та літератури. За допомогою цифрових інструментів педагог може створювати ефективні уроки, що сприяють розвитку ключових компетентностей.

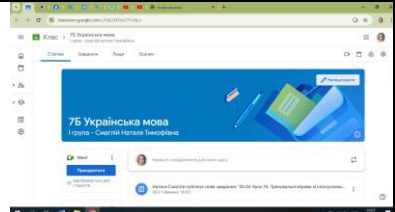
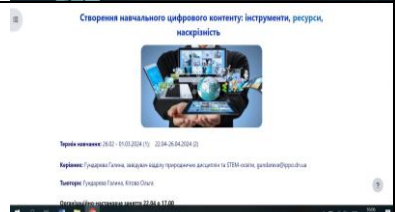
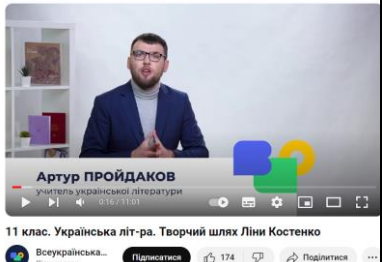
Використання цифрових технологій під час сприйняття та усвідомлення мовних і літературних явищ не лише допомагає досягати освітньо-виховні завдання, але й активно залучає школярів до процесу навчання, робить його захопливим, цікавим. Причому суттєвою перевагою ІТ є можливість застосовувати їх на різних етапах уроку. Так, починаючи вивчення теми, часто використовують проблемний метод, що дозволяє усвідомити учням потребу розібратися в чомусь, активізує увагу. Онлайн-пазли, інтерактивні плакати особливо в середній ланці пропонують для розвантаження, перерви, але без відриву від вивчення теми, або ж для закріплення матеріалу. Учнім старшої ланки інтерактивні плакати надають можливість взаємодії та спільної роботи над навчальним матеріалом, стимулюючи активну участь та обмін ідеями. Вправи на LearningApps ідеальні для самостійного відпрацювання будь-якої теми. Етап перевірки знань – це онлайн-тестування в Гугл формах чи на сайті «Всеосвіта». З дошкою Jamboard легко й цікаво дається рефлексія.

Однак, крім використання конкретних інструментів, важливо також враховувати технологічні потреби та можливості нового покоління. Сучасні учні вже звикли до постійного доступу до інформації та активного використання смартфонів, планшетів та комп'ютерів. Тому інтеграція

цифрових технологій у навчальний процес відповідає їхнім потребам та сприяє підвищенню мотивації до навчання, дозволяє його зробити диференційованим та індивідуалізованим. Інструменти ІІІ якраз і пропонують завдання на будь-який смак та рівень здібностей, а учні отримують більше можливостей для самовираження та творчості, що позитивно впливає на їхню мотивацію та активність.

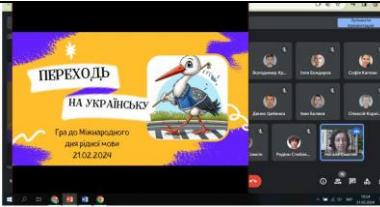

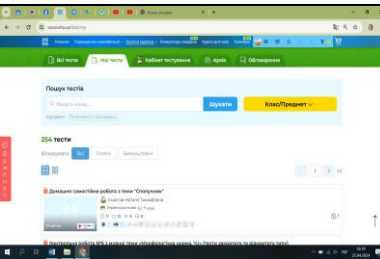
Отже, цифрова дидактика на уроках української мови та літератури відкриває нові горизонти для якісної освіти, сприяючи розвитку ключових компетентностей учнів. З упевненістю можна сказати, що інтеграція цифрових технологій у навчальний процес робить уроки більш цікавими, зрозумілими та результативними для кожного учасника освітнього процесу.

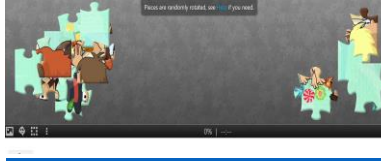

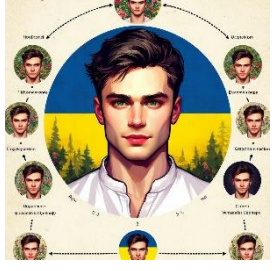
Таблиця 1

№ з/п	Назва сукупності цифрових інструментів	Її призначення	Назва цифрового інструмента	Покликання або скріншот
1	Системи керування навчанням: Google Classroom Moodle	організують матеріал, комунікацію та завдання в одному місці	Google Classroom	
			Moodle	
2	Системи передавання інформації: Google Workspace, платформа YouTube, Google Docs	доносять навчальний матеріал у зручному форматі, дозволяють систематизувати його	YouTube (відео)	11 клас. Українська літ-ра. Творчий шлях Ліни Костенко https://www.youtube.com/watch?v=EZ7zrqfjHh0

			<p>Google Docs</p>	
			<p>Презентація</p>	<p>https://docs.google.com/presentation/d/1K14xYVX7Zdv30vr-eEfqWLGfd6FihG_M/edit#slide=id.p1</p>
<p>3</p>	<p>Інструменти для колективної роботи: Microsoft Teams, Google Workspace, Zoom, Google Drive, онлайн-дошки (padlet, Jamboard)</p>	<p>допомагають налагодити взаємодію між учасниками НВП, формують навички роботи в команді/групі</p>	<p>Онлайн-дошка – Padlet Групові завдання, 11 кл.</p>	<p>https://padlet.com/NatalyaSmagliy/padlet-b6tkcem2f0qr71yi</p>
			<p>Інтерактивний плакат «Цар Плаксі́й та Лоскотон» Симоненко 5 кл. Етап узагальнення</p>	<p>https://www.thinglink.com/scene/1518612706100248577</p>

			<p>Онлайн-конференція в Meet Виховна година, робота в командах</p>	
			<p>Jamboard Етап рефлексії</p>	<p>https://jamboard.google.com/d/1DpaGmvAGAKBAYo-41UkPIBYcssJe5pjDUijElsjs2hY/viewer?f=0</p>
4	<p>Інструменти оцінювання: Гугл форми, сайт «Всеосвіта»</p>	<p>автоматизують процес перевірки знань</p>	<p>Тестове опитування для учнів 7 класу з теми «Про далекі минулі часи. Творчість І.Франка та Т.Шевченка» у Гугл формах</p>	
			<p>Тестові опитування для учнів на освітній платформі «Всеосвіта»</p>	 <p>https://vseosvita.ua/test/diahnostychna-robota-10-klas-3391753.html</p>

5	Інструменти для індивідуальної: Google Classroom, інтерактивні вправи LearningApps	допомагають кожному ретельно учню відпрацювати певну тему	Інтерактивна вправа засобами LearningApps Вправа знаходження художніх засобів на	https://learningapps.org/display?v=p6rxozv6522
6	Інструменти зацікавлення та мотивації навчальної діяльності	Сприяють активізації активності, диференціюють та індивідуалізують завдання відповідно до здібностей та уподобань учнів	Jigsaw planet Штучний інтелект Copilot	https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=30f0a04b7c2c

7	Інструмент проблемного навчання: Kahoot	Активізує розумову діяльність	Тест на відмінювання іменників 10 кл. перед систематизацією знань	
---	---	-------------------------------	---	---

*Татарченко А. М., Білик Н. А.
(м. Дружківка)*

**ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ
ЗАХИСТУ УКРАЇНИ.
ВИХОВАННЯ УЧНІВ НА ГЕРОЇКО-
ПАТРІОТИЧНИХ ТРАДИЦІЯХ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ТА
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

Складовою системи національного виховання є військово-патріотичне, що передбачає вироблення високого ідеалу служіння народові, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання Української держави. Воно покликане формувати громадянина-патріота, виробляти в нього глибоке розуміння громадянського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини, оволодівати військовими і військово-технічними знаннями, спонукати до фізичного самовдосконалення, а також вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії українського народу, його Збройних Сил.

РОЛЬ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СУЧАСНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Виховний ідеал – основа патріотизму молоді

Відродження України неможливе без пробудження національної свідомості українського народу, насамперед молоді. Патріотичне виховання – це формування патріотичних почуттів, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання української держави.

Воно покликане:

1. формувати громадянина-патріота;
2. виховувати любов та повагу до української мови, історії, культури;
3. виробляти глибоке розуміння громадянського обов'язку, готовності у будь-який час стати на захист Батьківщини;
4. виробляти глибоке розуміння оволодіння військовими і військово-технічними знаннями;
5. спонукати до фізичного вдосконалення;
6. вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії українського народу, його Збройних Сил.

Наукові дослідження переконливо доводять, що молода людина повинна знаходитись під постійним виховним впливом як матеріальної, так і духовної спадщини.

Завданнями військово-патріотичного виховання молоді є:

- формування почуття патріотизму, любові до свого народу, його історії, культурних та історичних цінностей;
- виховання громадянських почуттів і свідомості, поваги до Конституції та інших законів України, соціальної активності і відповідальності за доручені державні та громадські справи;
- формування здібностей до аналізу зовнішнього та внутріполітичного становища, уміння на цій основі самостійно адекватно оцінювати події, що відбуваються у державі і світі, свою роль та місце в цих подіях.

Військово-патріотичне виховання здійснюється за такими **напрямами**:

- державний – базується на забезпеченні державою системи військово-патріотичного виховання;
- соціальний – ґрунтується на вивченні норм моралі, їх дотриманні,

орієнтований на усвідомлення пріоритету загальнолюдських цінностей та інтересів, виховання шанобливого ставлення до культури, історії, мови, звичаїв і традицій українського народу;

- військовий – передбачає вивчення військової історії України, переможних битв українського війська, основних зразків техніки й озброєння Збройних Сил України, набуття початкових навичок користування ними, підвищення фізичної загартованості в інтересах підготовки до захисту Вітчизни;

- психолого-педагогічний – ґрунтується на вивченні психологічних особливостей молоді, їх урахуванні в процесі підготовки юнаків до військової служби, проведенні методичної роботи з узагальнення та поширення передового досвіду військово-патріотичного виховання, удосконаленні форм і напрямів цієї діяльності;

- правовий – передбачає формування глибоких правових знань, прищеплення високої правової культури.

Військово-патріотичне виховання молоді на уроках захисту Вітчизни

На сучасному етапі становлення правової демократичної держави та інтеграції України до загальноєвропейського співтовариства все більшої гостроти набуває проблема виховання в суспільстві духовної, високоморальної особистості – творця власного майбутнього, гуманіста, громадянина-патріота України. Адже зміцнити і розвинути демократичну правову державу, яка ввійшла б повноправним суб'єктом до європейської спільноти можуть громадяни, які люблять свій народ, свою державу, готові самовіддано її розбудовувати й захищати, які мають людську гідність, національну самосвідомість, гуманістичну моральність, знають свої права і свободи та вміють цивілізовано відстоювати їх, підтримуючи громадянський мир і злагоду в суспільстві.

Складовою частиною національно-патріотичного виховання молоді є військово-патріотичне виховання, яке передбачає вироблення високого ідеалу служіння народові, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання Української держави.

Військово-патріотичне виховання сучасної молоді на козацько-лицарських традиціях нашого народу

Глибоку багатогранну духовність, що стала гордістю української культури, створила епоха козацтва. Її освітньо-виховний, ідейно-моральний, емоційно-естетичний потенціал покладено в основу не лише козацької, а й усієї української національної системи виховання. Козацтво

було, у кращому розумінні цих понять, аристократією національного духу, високоморальною і освіченою елітою своєї нації. Палкий український патріотизм козаків був могутнім стимулом до державотворчого і незалежного життя.

У козацькі часи нашому народові були притаманні високий рівень шляхетності, моральної духовності, доблесті й звитяги, знання і бездоганне дотримання національних традицій і звичаїв, у козацькій державі не було такого ганебного явища, як бездомні діти. Ці якості потрібні українському народові і сьогодні – у період відновлення державності, і особливо завтра – у процесі розбудови і зміцнення могутності нашої Батьківщини, у процесі практичних дій щодо відновлення і збагачення слави України.

На прикладі козацтва варто виховувати в сучасній молоді гордість за своїх предків, синівську вірність, навчати її бути сильними, дужими, готовими віддати своє життя, якщо вирішується доля рідної Вітчизни, як це робили славні козаки-запорожці.

Сучасне Українське козацтво відновилося в Україні в 1990 році і має своєю метою історичну місію – шляхом боротьби за незалежність і соборність України, відновити в етнічній пам'яті українців глибокі національно-патріотичні переконання, традиції і безмежну любові до своєї Батьківщини, втілити в життя українську національну ідею.

Виховувати в людині патріотичні почуття, любов до рідного краю, любов до України необхідно починати з раннього дитинства.

Отже, сьогодні в школярів необхідно виховувати глибокі почуття патріотизму, національної самосвідомості, етнічної та загальнолюдської гідності, морально-психологічні та духовні якості захисника Батьківщини, забезпечувати високий рівень загальної культури та опанування народних знань (народної астрономії, медицини, астрології, метеорології), народної етики, моралі, мистецтва.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ З ПРЕДМЕТА «ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ».

Методичні рекомендації щодо покращення національно-патріотичного виховання молоді.

Основною організаційною формою предмета «Захист Вітчизни» згідно з програмою в усіх загальноосвітніх навчальних закладах є урок. Однак, особливістю уроків з основ військової справи є їх військова тематика, а тому урок є радше зовнішньою формою, тобто оболонкою навчання, яка містить внутрішні, специфічні для військової справи форми. Такими формами в системі військової підготовки виступають теоретичні

та практичні заняття. Урок починається із шикування, перевірки готовності класу та тренування за тематикою уроку протягом 3–5 хв. Стосунки між учнями і викладачами предмета на уроках і позакласних заходах будуються на основі вимог загальновійськових статутів в обсязі тем, що вивчаються. Порядок проведення 3-денних навчально-польових зборів (занять) передбачає, згідно з рекомендаціями програми, загальновійськову, вогневу, тактичну, стройову, прикладну фізичну, військово-медичну підготовку та підготовку з військової топографії і основ цивільного захисту. Навчально-польові збори (заняття) здійснюються з метою практичного закріплення знань, умінь та навичок учнів наприкінці навчального року або поетапно в міру вивчення тем (розділів) наприкінці першого семестру та навчального року. До заходів військово-патріотичного виховання в програмі віднесено вивчення традицій, історії, духовної спадщини, символіки, звичаїв українського народу, національної гідності, культури міжнаціональних відносин, морально-психологічних якостей громадянина, патріота, захисника Вітчизни.

Важливу роль у патріотичному вихованні дітей та учнівської молоді відіграє педагог, його особистий приклад, його погляди та практичні дії, повинні бути взірцем для наслідування.

Військово-патріотичне виховання в навчальному закладі. Досвід роботи передових шкіл показує, що військово-патріотичне виховання учнів у дусі постійної готовності до захисту своєї Вітчизни необхідно проводити систематично, цілеспрямовано і наполегливо.

Курс нашої держави на створення професійної армії (перехід Збройних Сил України на контрактну основу їх комплектування) передбачає зменшення кількості юнаків, котрі будуть призвані до війська для проходження строкової військової служби в мирний час, і одночасно збільшення числа випускників навчальних закладів, яких після досягнення 25-річного віку без проходження військової служби братимуть на військовий облік військовозобов'язаних і призначатимуть для комплектування військових частин на воєнний час лише з допризовною підготовкою.

Висновок

Можна констатувати, що за роки незалежності в Україні створено передумови для оновлення змісту й технологій патріотичного виховання, формування гуманістичних цінностей та громадянської позиції

підростаючого покоління. У центрі патріотичного виховного процесу постала особистість дитини як найвища цінність.

В основу системи патріотичного виховання покладено національну ідею як консолідуєчий чинник розвитку суспільства і нації в цілому.

Завдяки змістовим характеристикам предметів соціально-гуманітарного циклу, зокрема, громадянської освіти, зросла патріотична компетентність учнівської молоді.

Поглибився громадський характер патріотичного виховання, освітні заклади стали відкритими для батьків, громадських організацій. Збільшилась кількість суб'єктів виховного впливу, посилилась узгодженість їхніх дій. Успішно здійснюються загальноукраїнські заходи, акції, спрямовані на активізацію патріотичної, моральної позиції дітей та учнівської молоді.

Широко вживані форми та методи виховання спираються на народні традиції, кращі надбання національної та світової педагогіки і психології.

Значно зріс інтерес держави до виховання патріотів України, сформоване соціальне замовлення на розробку ефективних технологій патріотичного виховання підростаючого покоління.

Поряд з ознаками позитивних змін у патріотичному вихованні особистості загострилися й певні протиріччя, виникли нові суттєві проблеми. Головна з них стосовно виховного процесу полягає в тому, що нинішнє підростаюче покоління дорослішає, востає в життя нового, ціннісного невизначеного суспільства. Стара суспільна система зруйнована. Нова ж лише задекларована Конституцією. У дійсності перехід від державно-планової до ринкової економіки на фоні правового нігілізму поєднався з небаченою корупцією, яка стала головним механізмом шахрайського розподілу суспільної власності, зухвалого обкрадання українського населення та встановлення режиму олігархічної «демократії».

У результаті чисельність українського народу, доведеного до зубожіння, без війни скоротилась більше ніж на п'ять мільйонів чоловік (це кожен десятий українець). У цій ситуації багато хто термін «патріот» вживає з іронією. Жодна політична сила в Україні не взяла поки що на себе сміливість запропонувати перспективу України хоча б на 25 років вперед.

Відтак, й учні не знають, ні при якому суспільному ладі вони житимуть, ні яким курсом піде наша країна в недалекому майбутньому. Це породжує в молодих громадян непевність у завтрашньому дні,

психологічний дискомфорт, комплекс національної меншовартості та особистої неповноцінності, зневіру в цивілізоване життя в Україні, бажання назавжди покинути Батьківщину. Тож без їх громадянського самовизначення, патріотизму, національної самосвідомості, культури міжнародних стосунків не прийде ні бажана стабілізація в суспільстві, ні його розвиток.

Не сприяє розвитку патріотизму підрастаючого покоління і така об'єктивна реальність, як відсутність етнонаціональної ідеологічної єдності і відповідної суспільної консолідації.

Аналіз шкільної практики показує, що значна частина педагогів переконана: одвічні поняття «Батьківщина», «Патріотизм» повинні домінувати у свідомості громадян та у виховному процесі школи, стати могутніми факторами розбудови і утвердження Української держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ, 2014.
2. Ващенко Г. Виховний ідеал. Підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків. Полтава: Полтавський вісник, 1994.
3. Ващенко Г. Психологічні властивості українців і причини наших невдач. *Рідна школа*. 2000. № 2.
4. Вишневський О. Орієнтири національного виховання. *Рідна школа*. 1999. № 6.
5. Вишневський О. Сучасне українське виховання: Педагогічні нариси. Львів: Львів. наук.-метод. ін-т освіти, Львів. обл. пед. т-во ім. Г. Ващенка, 2000.
6. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2003.
7. Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави. *Рідна школа*. 2001. № 2.
8. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). Київ: МО, 1993.
9. Концепція допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді, схвалена Указом Президента України від 25 жовтня 2002 року № 948.
10. Указ Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки».

*Тимошина Е. В.
(м. Костянтинівка)*

«ТВІЙ ВИБІР – МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ»: З ДОСВІДУ ПРОВЕДЕННЯ ОНЛАЙН-ФЕСТИВАЛЮ ПАРАДУ ПРОФЕСІЙ ДЛЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

«Як вибрати майбутню професію?» – це питання постає перед кожною людиною. Це справа нелегка, але необхідна, адже щасливе й успішне життя багато в чому залежить від роботи. Знайти професію до душі – важливий етап в житті кожної людини.

Вибір професії – один з головних життєвих виборів, який здійснює людина в юному віці. Він має значення як для самої людини, так і для суспільства, оскільки, чим вдалішим буде вибір і зроблений крок, тим досконалішим та повноцінним буде його життя і ваговим внесок у розбудову нашої держави.

Тема профорієнтації завжди залишається актуальною і особливо зростає у період воєнного стану, коли життєві обставини можуть раптово змінитися. Оскільки цей період може тривати невизначений час, профорієнтаційні заходи повинні бути гнучкими та адаптованими до поточних умов. Тому ця тема є надзвичайно важливою і стосується багатьох людей. Це дозволяє зробити свідомий вибір професії, а також забезпечує можливість пристосування до змінних умов життя на ринку праці.

При переході на дистанційну форму навчання з'явилися певні труднощі у проведенні профорієнтаційної роботи: обмеження очних зустрічей з випускниками закладів загальної середньої освіти, поява тимчасово переміщених осіб, серед них діти, яких потрібно включити в систему профорієнтаційного інформування та консультування, відсутність інтернету, що утруднює доступ до інформації.

Останнім часом проводиться дедалі більше освітніх заходів, які покликані допомогти підліткам визначитись із майбутньою професією.

«Твій вибір – майбутнє України»... Вже другий рік поспіль, під такою назвою проходить онлайн фестиваль-парад професій для учнівської молоді Донецької області (далі – Фестиваль) організаторами якого є комунальний заклад «Донецький Палац молоді «Юність» (далі – Палац). Метою Фестивалю є популяризація та поєднання професій на одній

території у різних форматах, цікавих не лише для дітей шкільного віку, але і підлітків та абітурієнтів, розвиток критичного мислення, командних навичок, лідерських якостей та творчих здібностей учнівської молоді, ознайомлення учасників з практичною стороною професій та допомога зробити більш усвідомлений вибір фаху.

Основними завданнями Фестивалю є:

сприяння популяризації різних видів професій та закладів професійно (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти;

ознайомлення старшокласників з можливостями закладів професійно (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, зацікавити їх навчанням у цих закладах;

знайомство та подальша співпраця учнівської молоді для втілення різноманітних проєктів у творче та професійне життя Донецької області.

До участі у Фестивалі запрошуються здобувачі освіти та педагогічні працівники закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти Донецької області.

Програма Фестивалю складається з п'яти конкурсів:

1 конкурс: «Професійний одяг». Питання зовнішнього вигляду не нове, проте його актуальність з роками не зникає. Одяг є певною візитною карткою. Вдало підібраний гардероб допоможе своєму власнику не тільки справити сприятливе враження на оточуючих, а й підкреслить його професійні та особисті якості. Як би ви були дизайнером одягу, то яку форму розробили для своєї професії (фото, малюнок, тощо).

2 конкурс: «Моє портфоліо». Ви один(на) із тисячі претендентів на посаду за своєю професією. Як саме ви можете запропонувати правильне поєднання навичок, досвіду та особистісних якостей для цієї роботи. Чому саме ви унікально підходите для цієї посади і що відрізняє вас від інших кандидатів (відеопортфоліо, презентація, подкаст тощо).

3 конкурс: «П'ять правил професіонала». Щоб зробити успішну кар'єру, потрібно бути професіоналом своєї справи. Але що це означає насправді? Назвіть п'ять ключових правил, які допоможуть стати справжнім професіоналом.

4 конкурс: «Найкраща». Перед вами 1000 здобувачів освіти, які ще не визначились з майбутньою професією. І вони, можливо, ваші майбутні студенти. Доведіть, що саме ваша професія особлива, престижна, варта поваги з боку суспільства і найважливіша для України в цей час (це може бути розповідь, презентація, відеоролік, подкаст тощо).

5 конкурс: «Я – директор!». Ви директор (керівник) підприємства, яке тільки починає працювати. Привернути увагу з перших слів – непросте завдання, для її вирішення потрібен досвід і професійні навички. Але це необхідно, оскільки люди «сканують» рекламну продукцію дуже швидко. Зробіть рекламу вашого підприємства так, щоб саме до вас прийшли найкращі професіонали. Підприємство за фахом вашої спеціальності (наприклад: перукар – салон краси, автослюсар – СТО, педагоги – заклад освіти, медичні працівники – медичний кабінет).

Попри те, що воєнний стан змінив формат проведення заходів, у цьому році до Фестивалю долучилися 24 заклади освіти, які представили в досить цікавій та оригінальній формі близько 70 професій ІТ-сфери, будівництва, машинобудування, транспорту, промисловості, сфери послуг, сільського господарства, медицини та педагогіки.

Близько 1000 глядачів 9–11 класів взяли участь у Фестивалі. По закінченню заходу випускники мали можливість зробити свій вибір на користь певного закладу, який їх зацікавив, шляхом голосування за QR кодом. Бо вибір професії – відповідальний крок у житті дітей. Тому дуже важливо, що на шляху самовизначення їм донесли всю можливу інформацію про спектр майбутніх професій, проаналізувавши яку вони й зроблять свій свідомий вибір.

Військова агресія проти України, кардинально змінила ринок праці – інтелектуальні професії поступаються робітничим, в пріоритеті затребуваності стають ті професії, які працюватимуть на відбудову зруйнованої інфраструктури, відновлення економіки. З вірою у Перемогу дивимося в майбутнє України, а тому роботу маємо організувати з врахуванням викликів нашого сьогодення та умов воєнного часу, коли переважає режим роботи у форматі онлайн.

Маємо надію, що глядачі, які відвідали наш Фестиваль, з легкістю оберуть майбутню професію, і зможуть відшукати ту формулу успіху, яка допоможе побудувати власну кар'єру і перетворити нашу країну у процвітаючу європейську державу.

Хлинін А. А.
(м. Дніпро)

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА МАЙБУТНЄ МАШИНОБУДІВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У світі, який швидко змінюється, технології набувають усе більшої значущості в промисловості. Серед цих технологій виокремлюється штучний інтелект, який стає ключовим фактором у розвитку машинобудівної галузі. Він не лише змінює підхід до проектування та виробництва, але й переосмислює весь життєвий цикл виробів.

Автоматизація та оптимізація виробництва

Штучний інтелект перетворює традиційні виробничі процеси, роблячи їх більш ефективними та продуктивними. Одним із важливих напрямків є використання роботів та автономних систем для виконання рутинних операцій, що раніше вимагали присутності людини. Наприклад, виробничі лінії, які використовують роботів зі штучним інтелектом, можуть автоматично адаптуватися до змінних умов виробництва, забезпечуючи безперервну роботу та оптимальне використання ресурсів.

Прикладом такого використання може бути виробництво автомобілів, де роботи з ШІ вміють самостійно регулювати швидкість інструментів, керувати рухом робочих ліній та виявляти дефекти на виробах шляхом аналізу відео-потоків з камер.

Ще одним аспектом є використання систем прогнозування попиту, які допомагають компаніям управляти запасами та розкладами виробництва. Це дозволяє підприємствам планувати виробництво та постачання таким чином, щоб мінімізувати затримки та збільшити ефективність використання обладнання та ресурсів.

Покращення процесів дослідження та розробки

У сучасній машинобудівній промисловості процеси дослідження та розробки відіграють вирішальну роль у створенні конкурентних продуктів. Використання ШІ дозволяє підвищити ефективність цих процесів та прискорити час від ідеї до масового виробництва. Наприклад, аналітичні моделі штучного інтелекту можуть аналізувати великі обсяги даних, зокрема результати іспитів, відгуки клієнтів, технічні характеристики тощо. Це допомагає інженерам зосередитися на найбільш важливих аспектах досліджень та розробок і виявити нові інноваційні рішення.

Більш того, ШІ дозволяє створювати віртуальні прототипи та моделі, що спрощує процес розробки та тестування нових продуктів. За допомогою комп'ютерного моделювання та стимуляції, інженери можуть експериментувати з різними конструкціями та параметрами без необхідності виготовлення фізичних прототипів, що економить час та ресурси підприємства.

Персоналізовані рішення та клієнтський досвід

ШІ змінює підхід до взаємодії з клієнтами та надає можливість компаніям створювати більш індивідуалізовані продукти та послуги. За допомогою алгоритмів машинного навчання, компанії можуть аналізувати великі обсяги даних про споживання, поведінку та переваги клієнтів для створення персоналізованих пропозицій.

Наприклад, виробники автомобілів можуть пропонувати клієнтам індивідуально налаштовані автомобілі з урахуванням їхніх особистих вимог та стилів водіння. Це може включати вибір кольору, матеріалів, опцій та функцій, що надає можливість клієнтам створити унікальний автомобіль, який відповідає їхнім потребам і перевагам.

Крім того, ШІ дозволяє створювати персоналізовані рекомендації та пропозиції для клієнтів на основі їхньої попередньої історії покупок, використання продукції та інших факторів.

Збільшення безпеки та прогнозування ушкоджень

У сучасній машинобудівній промисловості безпека та надійність продукції відіграють вирішальну роль. Використання ШІ дозволяє виробникам забезпечити високу якість своєї продукції, а також зменшити ризик аварій та непередбачених проблем.

Одним із способів застосування ШІ є використання систем моніторингу та прогнозування ушкоджень. Ці системи аналізують великі обсяги даних з сенсорів та інших джерел, щоб виявляти ознаки потенційних проблем або відхилень у роботі обладнання. Наприклад, виробники можуть використовувати аналітичні моделі для моніторингу параметрів виробництва таких, як температура, тиск, вібрація тощо, та автоматично сповіщати про можливі проблеми або потребу в технічному обслуговуванні.

Екологічна ініціатива та енергоефективність

Штучний інтелект також відіграє важливу роль у підтримці екологічних стандартів та зменшенні негативного впливу машинобудівної промисловості на навколишнє середовище. Одним із способів досягнення

цієї мети є використання алгоритмів оптимізації та автоматизації для зменшення споживання ресурсів та викидів.

Наприклад, системи моніторингу енергоспоживання можуть аналізувати дані про використання енергії виробничим обладнанням та ідентифікувати можливість ефективнішого використання електроенергії. Це може включати оптимізацію розкладів роботи обладнання, використання енергоефективних технологій та впровадження програм енергозбереження. Крім того, ШІ дозволяє виробникам оптимізувати процеси логістики, що дозволяє зменшити кількість викидів вуглекислого газу та інших шкідливих речовин.

Штучний інтелект відіграє ключову роль у майбутньому машинобудівної промисловості, забезпечуючи її розвиток у напрямку більш ефективного, інноваційного та сталого виробництва. Використання алгоритмів машинного навчання та аналітичних моделей дозволяє компаніям оптимізувати виробничі процеси, покращити якість продукції та підвищити задоволеність клієнтів, а також зменшити вплив на навколишнє середовище.

*Холод Л. В.
(м. Дружківка)*

ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

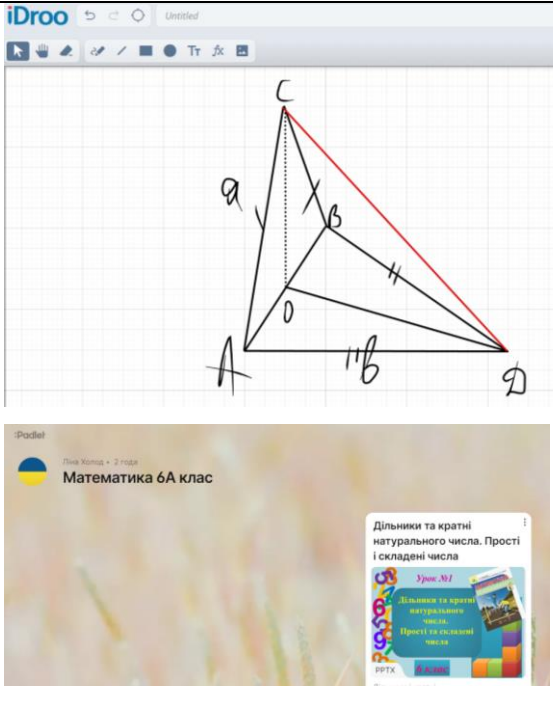
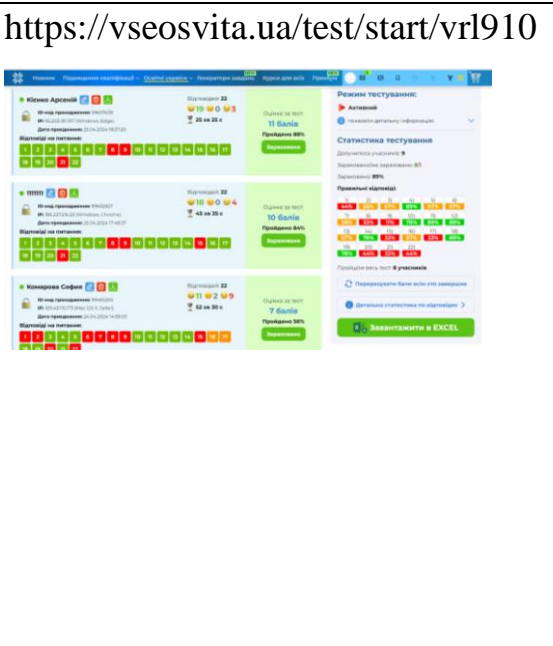
На сучасному етапі розвитку суспільства, у нову добу розвитку людства необхідна людина, яка здатна не лише ефективно творчо оволодіти знаннями, а й уміє застосовувати їх на практиці, швидко адаптуватися до нестандартних ситуацій. Учень повинен уміти самостійно здобувати потрібну інформацію, застосовувати її на практиці, аналізувати.

Останнім часом у викладанні математики відбулися зміни. Математика перетворилась з методу обчислень у метод досліджень. Головна мета на сьогодні – сформувати вміння бачити та застосовувати математику в реальному житті, будувати математичну модель,

досліджувати її методами математики, та мати високий рівень математичної грамотності.

№ з/п	Назва сукупності цифрових інструментів	Її призначення	Назва цифрового інструменту	Покликання або скріншот
1	Системи керування навчанням: Google Classroom	Структурований матеріал, який зберігається в одному місці	Google Classroom	
2	Системи передавання інформації: Microsoft Teams, платформа YouTube	доносять навчальний матеріал у зручному форматі (у зручний час для здобувачів освіти)	YouTube (відео)	Відео-урок https://youtu.be/PSVBiJ4thxs
3	Інструменти для колективної роботи: Microsoft Teams,	Допомагають налагодити співпрацю учнів і вчителів,	Онлайн-дошка Idroo	

	<p>Google Workspace Zoom, Google Drive, онлайн дошки (padlet, miro, idroo Jamboor)</p>	<p>(можлива взаємодія в реальному часі при одночасному використанні)</p>	<p>Онлайн-дошка – Padlet</p>	
<p>4</p>	<p>Інструменти оцінювання: Гугл форма</p>	<p>Автоматизують процес оцінювання шляхом виконання учнями інтерактивних завдань</p>	<p>Тестове опитування на платформі «На урок» або <i>Всеосвіта</i></p>	<p>https://vseosvita.ua/test/start/vr1910</p>

Застосування цих методів на уроках дозволяють активізувати навчальний процес, зробити його більш цікавим та менш втомлюваним для здобувачів освіти.

*Цанаєва В. В.
(м. Краматорськ)*

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ БАТЬКАМ: ЗАЙМАЄМОСЯ ТВОРЧІСТЮ ВДОМА

В умовах збройної агресії росії проти України наш заклад позашкільної освіти продовжує активно працювати для розвитку творчих здібностей дітей і молоді, забезпечуючи їх змістовне дозвілля та психологічну підтримку. Заклад СЮТ став тим острівком миру, де дитина може відволіктися від страшного повсякдення війни.

Через вимушене перебування вдома педагоги та батьками зіткнулися з численними питаннями, що потребують нових рішень. Наприклад, як і чим зайняти дитину під час перебування дома та в бомбосховищі? Як сприяти її розвитку, не маючи професійних навичок вихователя? І багато інших питань. У такий період батьки надають своїм дітям ще більше підтримки та спокою, ніж зазвичай. Варіантів провести корисно та цікаво цей час – безліч. Це не значить, що його потрібно провести з гаджетами. Є безліч занять, які сподобаються вашій дитині й будуть для неї корисними. Відволікти дитину від телефону – нелегка справа, але реальна. Якщо дитині запропонувати цікаві альтернативні творчі ігри, вона неодмінно погодиться провести час граючись з вами.

Розглянемо декілька творчих ігор та занять, які урізноманітнять перебування дитини вдома, підтримають батьківську компетентність, акцентуючи увагу на навичках і вміннях, які розвиватимуть ваші діти. Ці життєво важливі навички й уміння розвиваються під час гри, спілкування, спільної діяльності, коли ви разом щось досліджуєте або читаєте книжку. Коли ви щось робите разом з дитиною, ви допомагаєте їй пізнавати себе і світ, сприяєте емоційному й фізичному здоров'ю, розвитку мовлення, критичному мислення.

Нехай спільне прибирання та складання речей на місце після ігор стане звичним ритуалом. Діти здатні добре засвоїти це правило. Проявіть фантазію у використанні іграшок. Наприклад, машинки можуть не лише їздити – їх можна сортувати за кольором, відправляти на «автомийку» тощо.

Можна склеїти докупи кілька аркушів паперу й намалювати на них дороги й будинки – так ви створите «місто», яким можна «мандрувати». Те саме стосується й інших іграшок.

Підтримуйте розпорядок дня. Діти обожнюють співати й танцювати, особливо коли ви приєднуєтеся до них! Ось кілька ідей: Заспокоймося! Щодня дітям (і вам також) потрібен період спокою. Увімкніть музику та влаштуйте танцювальну вечірку.

Почитайте щось разом чи окремо (малюки, які ще не вміють читати, можуть гортати книжки й описувати те, що бачать на ілюстраціях). Співайте розвивальних дитячих пісень.

Грайте в шаради: імітуйте тварин рухами й голосом і пропонуйте дітям відгадати, що це за тварина.

Грайте по черзі. Зробіть музичні інструменти: перекиньте каструлі й відра догори дном і «грайте» на них дерев'яними ложками. Можна також зробити маракаси, насипавши рис у порожні пляшки чи пластикові контейнери.

Пропонуйте дітям розмальовки, разом складайте пазли чи будуйте щось із кубиків. Грайтеся в «доньки-матері» з м'якими іграшками, ляльками. Спробуйте намалювати на аркушах паперу різноманітні форми, літери чи цифри, а дитина з'єднуватиме їх за допомогою пластиліну, скотчу або стікерів.

Скотч на папері: ви можете нарізати клейку стрічку на маленькі шматочки, а дитина наклеюватиме їх на папір (дорослим це може здатися нудним, проте малюки обожнюють таке заняття).

Грайтеся з ліхтариком: чи зможе дитина дострибнути до плями світла чи дотягнутися до неї на стіні? Після таких вправ діти зазвичай самі хочуть узяти ліхтарик до рук – звісно, не відмовляйте їм! Ліхтарики надовго захоплюють малюків.

Грайтеся в «Мисливця за кольорами». Запропонуйте дитині знайти в помешканні три сині речі, скласти їх докупи, а потім повернути на місце. Повторюйте вправу з різними кольорами. Пластилін – чудовий матеріал, адже з ним діти проявляють свою креативність, зміцнюють руки й розвивають дрібну моторику.

Малюки обожнюють ліпити щось із пластиліну і їм особливо приємно, коли ви долучаєтеся до них. Діти справді можуть проявити свою творчість, але іншими плюсами таких ігор є зміцнення рук і розвиток дрібної моторики. Це заняття сприяє розвитку творчості та креативності,

навичок дослідницької діяльності, адже використовуючи пластилін чи тісто для ліплення можна досліджувати, аналізувати, прогнозувати. Наприклад, що буде з тістом, якщо додати більше води? Уміння дотримуватися правил (послідовність дій), розвиток дрібної моторики; мовлення, зокрема формування вміння описувати процес дії, відповідаючи на запитання «Що ти/ми робиш/робимо зараз? Для чого?».

Їстівна фарба. Усе, що вам потрібно – це борошно, вода й харчовий барвник. Нанизуйте намистини на нитку й робіть прикраси. Якщо у вас немає бісеру, зробіть прикраси або змійки з макаронів-трубочок чи ріжків. Можна також пофарбувати макаронні вироби. Картонні коробки. Неймовірно, наскільки діти любляють гратися з такими простими речами! Із коробки можна побудувати фортецю, обмалювати її, обклеїти наліпками чи картинками, вирізаними зі старих журналів. Дитяча фантазія не має меж!

Ці заняття сприяють розвитку таких навичок і вмінь, як дрібна моторика; мовлення, важливо, щоб дорослі демонстрували, як можна ставити запитання, і спонукали дитину це робити; також важливо спонукати дитину прогнозу; сенсорні й математичні навички: колір, форма, розташування на площині тощо; розвиток емоційного інтелекту.

Експериментуйте з барвами й матеріалами. Кільця із сухих сніданків + спагеті. Візьміть пластилін, зліпіть із нього кульку та встроміть у неї кілька довгих макаронин. Запропонуйте малюкові нанизати на спагеті кільця із сухих сніданків. А якщо вони будуть різнокольоровими, то це додасть грі певного навчального елемента (групування за кольорами).

Перевдягання та рольові ігри. Зберіть удома різноманітний одяг, прикраси й інший реквізит, а потім запропонуйте вашому малюкові стати лікарем, пожежником, ветеринаром, фермером, астронавтом тощо.

Створення спогадів. Придбайте два примірники того самого журналу – бажано глянцевого, з великою кількістю фотографій. Краще за все вибрати тематичний журнал: дозвілля, машини, природа, домашні улюбленці тощо. Потім дайте дітям ножиці (якщо вони вміють ними користуватися), клей та аркуші паперу, щоб вони вирізали картинки й створювали власні «спогади».

Сьогоднішня вплинуло на зміст позашкільної роботи з дітьми і підлітками. Вільний вибір галузі діяльності сприяють посиленню потреби особистості у додатковій освіті, ранньому професійному самовизначенні. І

головне – посилюється увага й зацікавленість батьків до позашкільної діяльності дітей, зростає попит на додаткові освітні послуги.

Отже, головне завдання – допомогти дітям реалізувати здібності та творчий потенціал і створити хоч невеликий простір безпеки, дати можливість відкритого доступу до якісної позашкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борщ Р. М., Самойлик Д. В. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості». Тернопіль: Мандрівець, 2013. 72 с.

2. Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років «Оберіг». Тернопіль: Мандрівець, 2014. 160 с.

*Штена Ю. О.
(м. Одеса)*

Я, МОЯ РОДИНА ТА ДРУЗІ. МІЙ ДРУГ (англійська мова, 6 клас)

Практичні задачі: навчити читати вголос текст з вилученням основної інформації; ознайомити учнів з лексичними одиницями, що стосуються зазначеної теми і навчити оперувати ними на рівні фрази в ситуації; навчити учнів мовленнєвої взаємодії у діалозі за змістом тексту для читання.

Освітні задачі: розширювати філологічний кругозір учнів, вчити учнів мовленнєвої взаємодії з партнерами по комунікації в парах, формувати культуру мовлення.

Розвиваючі задачі: розвивати довготривалу і оперативну пам'ять, логічне мислення, здатність до мовної та контекстуальної здогадки; формувати здібність самостійно планувати мовленнєві вчинки.

Виховні задачі: виховувати культуру спілкування; виховувати активне ставлення до навчання та позитивне емоційне ставлення до навчальної роботи; виховувати повагу до людей.

Тип уроку: формування знань, умінь і навичок.

Обладнання: підручник, інтерактивна дошка, картки

ХІД УРОКУ

I. ПІДГОТОВКА ДО СПРИЙНЯТТЯ ІНШОМОВНОГО МОВЛЕННЯ

1. Організаційний момент.

- What day is it today?
- What month is it now?
- What season is it now?
- What are winter months?
- What is the weather like today?
- Do you like today's weather?
- Is it warm or cold today?
- Is the sun shining now?
- What is your favorite season?

2. Повідомлення теми та мети уроку.

T: Today we'll have a very interesting topic. We are going to speak about friends and friendship.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА УРОКУ

1. Перевірка домашнього завдання.

T: And now let's test your homework.

2. Повторення правила.

T: Now let's repeat the rule.

PastSimple

Ствердження

I **worked** yesterday.
Я працював вчора.

☹️ + $\frac{V_{ed}}{V_2}$ + ...

Заперечення

I **didn't** work yesterday.
Я не працював вчора.

☹️ + did + not + V + ...

did not = didn't

Питання

Did you work yesterday?
Ти працював вчора?

Did + ☹️ + V + ... ?

QW + did + ☹️ + V + ... ?

☹️ – підмет

V – перша (словникова) форма дієслова;

V_{ed} – дієслово з закінченням ed;

V₂ – друга форма неправильного дієслова;

QW – question word (питальне слово).

Простий (неозначений) минулий час

3. Виконання вправи.

Розкрити дужки у PastSimple.

1. He (help) _____ his mum about the house yesterday.
2. Sam (play) _____ football with his friends last Sunday.

3. Jenny and Pam (visit) _____ their grandparents last weekend.
4. Ann (listen) _____ to music in the evening.
5. Taras (learn) _____ his English.
6. Bill (wash) _____ the plates after dinner.
7. Jane and Ron (play) _____ computer games yesterday.

4. Уведення нової лексики.

Features of character:

tidy	охайний	friendly	дружній
kind	добрий	greedy	жадібний
untidy	неохайний	serious	серйозний
kind-hearted	добросердечний	attentive	уважний
well-bred	добре вихований	polite	ввічливий
clever	розумний	cheerful	веселий
ill-bred	погано вихований	strong	сильний
brave	відважний	stubborn	упертий
active	активний	boastful	хвалькуватий
honest	чесний	shy	сором'язливий
hard-working	працьовитий	optimistic	оптимістичний
lazy	ледачий	reliable	надійний
helpful	корисний	coward	боягуз
selfish	егоїстичний	irresolute	нерішучий

5. Опрацювання нової лексики.

- аудіювання нових слів;
- повторення учнями (хорова робота);
- фронтальна бесіда з використанням нових слів.

T-Ps

1. Are you tidy?
2. Are you active in the English lessons?
3. Is your friend a well-bred boy/girl?
4. Are your classmates helpful and friendly?
5. Is your friend polite and honest?
6. Are you attentive when you cross the street?
7. What features of character has your friend got?
8. What features of character have you got?
9. What features of character are good?
10. What features of character are bad?

6. Закріплення вивченого матеріалу.

Установіть відповідність між словами та їх значенням.

1) polite;	a) a person who is clever learns and understands things quickly;
2) boastful;	b) a person who is polite has good manners and shows respect for others;
3) clever;	c) a person who is boastful talks too proudly about himself;
4) optimistic;	d) a person who is optimistic expects good things;
5) tidy;	e) a person who is attentive watches, listens or thinks carefully;
6) honest;	f) a person who is selfish thinks only about his own needs or wishes;
7) attentive;	g) a person who is honest tells the truth;
8) selfish.	h) a person who is tidy keeps their house, clothes etc neat and clean.

Key: 1-b; 2-e; 3-a; 4-d; 5-; 6-g; 7-e; 8-f.

7. Впр. 3 ст. 39.

Pupils do the exercise according to the textbook.

8. Читання тематичного тексту.

T. Read and translate the text.

«My Friends»

As we live, we meet lots of interesting people in our way. Some become our friends, some just acquaintances and some stay for a long time with becoming our best friends.

Friendship is an important part of life. In friendship people of similar interests unite, they trust and support each other. Some people say that friendship is like a tree. If it finds good soil and favorable conditions, it will grow and prosper.

As for me, I have lots of friends and I'm proud of it. I know that most of them will give me a hand when needed. I choose friends carefully. I don't like traitors and gossipmongers, so I try to stay with those who value friendship, can keep secrets and will help in difficult situation. Of course, it is good to have many friends, ten or twenty, for example. However, it is even better to have a couple of best friends, who are like brothers or sisters to you.

I'm lucky to have such friends. Their names are Barbara and Victoria. Barbara is two years older than me and Victoria is almost my age. We go to the same school

and we live in the same neighborhood. I've known them from childhood as we attended the same nursery. We spend lots of time together, discussing our school progress, boyfriend problems, etc. They say we should share same interests to be friends, but we are completely different. I like music and literature. Victoria is rather sporty and she is interested in basketball. Barbara is our intellectual center. She is very good at Maths and she easily solves all kinds of computing tasks. It's good to be different, as we always can help each other with a number of school subjects. My parents say I'm lucky to have such friends.

Questions:

1. What is friendship?
2. Why is it important to have friends?
3. Have you got many friends?
4. Who is your best friend and what can you tell about him/her?
5. What do you usually do when you meet with your friends?
6. What common interests do you have with your friends?
7. Are common interests important for friends?
8. Do you have friends among your classmates?
9. What qualities should a good friend have?
10. What annoys you in your friends?
11. Would you like to have more friends than you have now?
12. Does age matter for friends?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА УРОКУ

1. Домашнє завдання.

Впр. 4 стор. 41 (письмово), повторити лексику теми.

2. Підведення підсумків уроку. Рефлексія.

T: Today you've learned about friends. What was the most difficult for you? What was the most interesting for you?

T: And now your marks ....

T: Thank you, everybody. Good-bye!

*Штреккер І. В.
(м. Дружківка)*

ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальність

Згідно зі статтею 12 Закону України «Про освіту» однією з ключових компетентностей, що мають набути випускники закладів загальної середньої освіти, є екологічна грамотність і здорове життя. Ціннісною складовою зазначеної компетентності є усвідомлення значущості здорового способу життя, фізичної підготовки та фізичного розвитку для повноцінного життя людини (за програмою «Нова українська школа в поступі до цінностей»). Безумовно, формування компетентності екологічна грамотність і здорове життя, зокрема набуття навичок вдосконалення власної фізичної підготовки, значною мірою залежить від відповідального ставлення учителя фізичної культури до власної педагогічної діяльності.

Тема заняття: Легка атлетика.

Мета заняття: Формування здорової фізично-розвиненої людини засобами легкої атлетики.

Підвищення загальної працездатності організму і рівня технічної підготовленості учнів

Навчальна: визначити основні фази естафетного бігу на короткі дистанції; повторити та закріпити техніку бігу з низького старту; удосконалення техніки передачі естафетної палички.

Розвивальна: заохочувати учнів до постійних занять фізичним вихованням та свідомого ставлення до зміцнення свого здоров'я.

Виховна: сприяти вихованню почуття відповідальності та колективізму засобами командних естафет та спортивних ігор

Оздоровча: Сприяти укріпленню систем організму, які несуть головне навантаження при виконанні спеціальних легкоатлетичних вправ.

Вид заняття: практичне.

Тип заняття: комбінований

Форми та методи проведення заняття: При організації занять: фронтальні, групові, індивідуальні; при повторенні техніки: пояснення, показ, повторний, поточний.

Обладнання та інвентар: Естафетні палички, свисток, секундомір, волейбольний та баскетбольний м'ячі, волейбольна сітка.

Місце проведення: Спортивний майданчик.

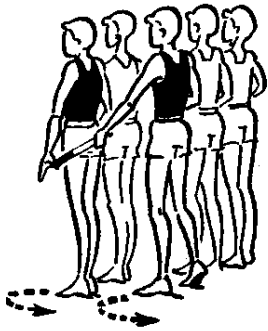
План-конспект уроку

з/п	Зміст заняття	Дозування	Організаційно-методичні вказівки
Підготовча частина – 27 хвилин			
1	Шикування, привітання, переклик. Завдання та зміст занять. Визначення початкового рівня частоти серцевих скорочень за 15 сек.	5 хв.	Правила поведінки та техніка безпеки на заняттях л/а. Опитування про самопочуття учнів у стані спокою і при навантаженні протягом занять. Час не тренувального: юнаки – 60-70; дівчата – 65-95 уд/хв.
2	Надати визначення поняттям «фізична культура», «особисте здоров'я» Виконання тесту з легкої атлетики. https://www.youtube.com/watch?v=CIQyWmOarME&authuser=0	1 хв.	
3	Мотивація занять легкоатлетичними вправами Потопити техніку безпеки https://www.youtube.com/watch?v=_iUBHvfDU2Y&authuser=0	1 хв.	
4	Стройові вправи (повороти на місці, перешикування в 2 шеренги). Різновиди ходьби: на носках, п'ятках, прискорення з поєднанням: 25м + 25м	5 хв.	Чітке виконання команд. Основна увага на правильну поставу. Дихання вільне
	Повільний біг 200 м	5 хв.	Дихання відкритим

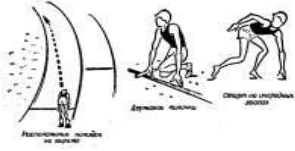
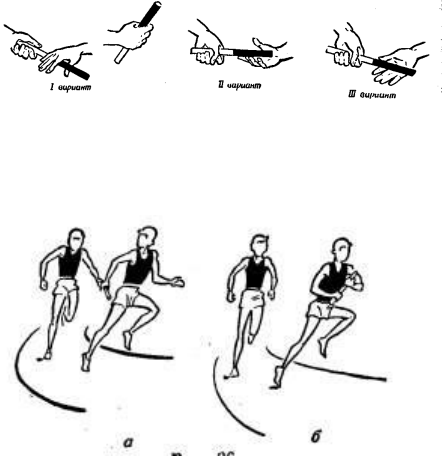
5			ротом і носом, 2 кроки – вдих, 2 кроки – видих. Після ходьби активний відпочинок: вправи на встановлення дихання.
6	Комплекс загальнорозвивальних вправ для розігріву м'язів рук і плечового поясу, тулуба в русі і на місці. Вправи для розвитку сили м'язів ніг і укріплення зв'язкового апарату гомілкових і колінних суглобів: ходьба випадами, стрибки на одній нозі та на двох ногах з просуванням вперед (до 20 м)	10 хв.	Комплекс спеціально-підготовчих вправ учні виконують за самопочуттям. Вправи виконувати з повною амплітудою. Інтервал відпочинку між вправами для ніг не більше 30 сек. Активний відпочинок: вправи на встановлення дихання
7	Ходьба: 1-2 – руки вгору (вдих); 3-4 – руки вниз (видих);	20 м	«Кроком руш!»
8	Перестроювання з колони поодинці в колону по чотири.	30"	Стежити за диханням. Дистанція та інтервал 2 кроки.
9	Загальнорозвиваючі вправи на місці: а) і. п. – вузька стійка, ноги нарізно, руки на пояс 1-4 – кругові рухи головою вправо; 5-8 – те ж уліво.	4-6 разів	Темп повільний
	б) і. п. – вузька стійка, ноги нарізно, руки в сторони 1-2 – відведення зігнутих рук назад; 3-4 – те ж із прямими руками,	4-6 разів	Руки не опускати вниз.
	в) і. п. вузька стійка, ноги нарізно, руки в сторони	4-6 разів	Руки прямі

	1-4 кругові рухи руками вперед; 5-8 те ж назад;		
г) і. п. – ноги на ширині плечей, руки на пояс 1 – крок правою ногою вперед, руки нагору в замок, прогнутися; 2.– і. п. 3–4 – те ж зі зміною положення ніг;	4-6 разів	Прогнутися	
д) і. п. – ноги на ширині плечей, руки на пояс 1-2 – нахил тулуба уперед; 3-4 – нахил тулуба назад;	4-6 разів	Спина пряма	
е) і. п. – ноги на ширині плечей, руки на пояс 1-2 – нахил тулуба вліво; 3-4 – нахил тулуба вправо;	4-6 разів	Спина пряма	
ж) і. п. – ноги на ширині плечей, руки перед грудьми зігнути в ліктях 1-2 – правим коліном дістаємо до лівого ліктя; 3-4 – те ж лівим.	4-6 разів	Не сутулитися, вище коліно	
з) і. п. широка стійка, ноги нарізно, руки на пояс 1 – нахил до правої ноги. 2 – нахил; 3 – нахил до лівої ноги; 4 – і. п.	4-6 разів	Ноги в колінному суглобі не згинати	
і) і. п. широка стійка, ноги нарізно, руки на пояс 1-2 – сід на праву ногу; 3-4 – сід на ліву ногу.	4-6 разів	Спина пряма, не сутулитися	
к) і. п. широка стійка, ноги нарізно, руки на пояс 1-2 – випад лівою ногою уперед; 3-4 – випад правою ногою уперед.		Спина пряма, не сутулитися	
л) і. п. – вузька стійка, ноги нарізно,	4-6 разів	Стрибати на	

	руки на пояс 1-2 – стрибки на правій нозі; 3-4 – те ж на лівій нозі; 5 – стрибки на обох ногах уперед; 6 – стрибки на обох ногах назад; 7 – стрибки ноги в сторони; 8 – стрибки ноги разом і. п.		носках
10	Вправи на поновлення дихання	30 сек.	
11	Визначення часу за 15 сек.	15 сек	120-140 уд/хв..
Основна частина – 45-50 хвилин			
1	Визначення основних фаз естафетного бігу на короткій дистанції: старт, стартовий розбіг, біг по дистанції, передача естафетної палички, фінішування, гальмування. Виконати вправу: https://learningapps.org/display?v=pe6uy8ut322	3 хв.	Коротка інформація про техніку естафетного бігу на короткій дистанції.
2	Вибігання із старту з різних початкових положень	2 рази	Спрямувати увагу на фази бігу.
3	Біг короткими кроками з постановкою ноги з носка на всю стопу 10-15 м	1-3 підходи	Візуальне спостереження. Кількість підходів відповідно самопочуттю учнів
	Біг з високим підйомом стегна на місці 10-15 сек.	1-3 підходи	Увага на роботу рук. Кількість підходів

4			відповідно самопочуттю учнів
5	Пружинистий біг на передній частині стопи 15-20 м	1-3 підходи	Виконувати без напруги, вільне. Кількість підходів відповідно самопочуттю учнів
6	Рівномірний біг з руками за тулубом 15-20 м	1-3 підходи	Винос стегна вперед-вверх, дихання відкритим ротом і носом. Кількість підходів відповідно самопочуттю учнів
7	Біг з прискоренням	2-3 підходи	Рівномірно набрати швидкість з послідовним гальмуванням
8	Техніка передачі естафетної палички 	10 хв.	Учні шикуються у дві шеренги з інтервалом і дистанцією 1м. Друга шеренга стоїть на 0,5м правіше за першу так, щоб ліва рука передавального була за правою рукою того, що приймає. Приймають по команді відводять вниз-вперед праву руку, одним з вказаних способом, а передавальний вкладає паличку. Після команди «Кругом!» учнів виконують вправу у зворотному порядку.

9	Вибігання зі старту з естафетною паличкою	 по 2 підходи	
10	Передача естафетної палички в бігу по дистанції	 по 2 підходу	1 спосіб передачі естафети є передача з перекладанням естафетної палички з однієї руки в іншу. Бігун передає естафету лівою рукою в праву руку приймаючого бігуна. Як тільки приймає одержує естафетну паличку, він перекладає її в ліву руку і таким же чином передає її наступному. 2 спосіб: бігун, прийнявши паличку в праву руку, передає її в ліву наступного бігуна, який біжить, не перекладаючи палички, і передає на наступному етапі в праву руку.
11	Навчальна двостороння гра за вибором (баскетбол, футбол)	10 хв.	Дотримуватися правил гри з баскетболу і футболу
12	Визначення рівня чсс за 15 сек.	15 с	Чсс 110-130 уд/хв.
Заключна частина – 5 хвилин			
	Шикування в одну шеренгу,	3 хв.	Встановлення чсс:

1	визначення рівня чсс, підсумок заняття. https://jamboard.google.com/d/1iH-nshz3K6eKdxoKXg6XEnOJPMtV9Jmmcb1pIFR7PUo/viewer		юнаки – 65-75, дівчата – 70-90 уд./хв.
2	Домашнє завдання	30 хв.	Тестування з легкої атлетики https://vseosvita.ua/test/start/hmc117
3	Організований вихід зі спортивного майданчику	1 хв.	

Методична картка № 1

1 Техніка виконання низького старту

За командою «На старт!» руки на ширині плечей і упираються в ґрунт пальцями /рис. 1/. Якщо пальці не достатньо сильні, можна спиратися на руки із зігнутими пальцями /рис. 1, положення в колі/. Голова утримується в такому положенні, що якщо провести лінію уздовж спини, то потилиця буде нижча цієї лінії. Погляд направлений на 1-2 м вперед від лінії старту.

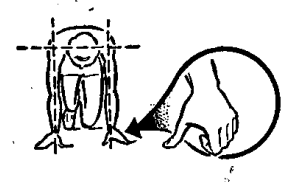

Рис. 1

При постановці ніг пропонується три варіанти:

– попереду опорна нога ставиться приблизно на відстані 1 - 1,5 стопи від стартової лінії, друга – на відстані двох стоп від першої;

– попереду опорна нога ставиться на відстані двох стоп від стартової лінії, а відстань між ногами бігуна приблизно одна стопа;

– попереду опорна нога ставиться на відстані однієї стопи від стартової лінії і відстань між ногами також складає одну стопу /рис. 2/.

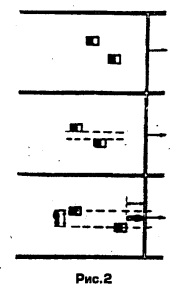
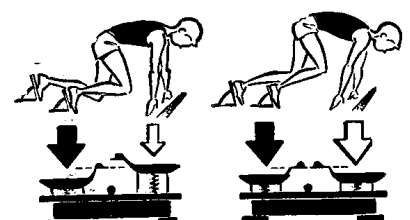

Рис. 2

За командою «Увага!» /рис. 3, б/ бігун приходить в положення, яке забезпечує йому хорошу рівновагу і

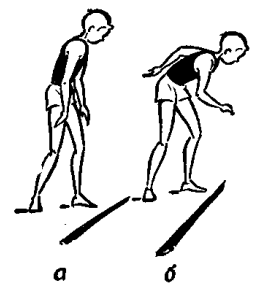

створює умови для початку швидкого бігу. Тяжкість тіла переноситься на руки і попереду опорної ноги. Махова нога не випробовує великого навантаження тяжкості тіла, але спирається в ґрунт, інакше рух за командою «Марш!» буде недостатньо швидким. Таз підводиться вгору на 15-20 см вище за рівень плечей, ноги випрямляються, підводячись з коліна, руки прямі, лінія спини направлена вперед-вниз до плечей. Перехід з положення «на старт» в положення «увага» повинен бути плавним. Потім припинити рухи, чекаючи команди «Марш!»

Методична картка № 2

2. Техніка виконання високого старту

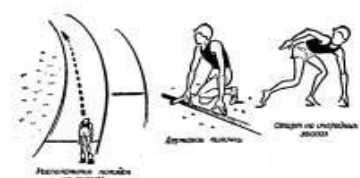
За командою «На старт!» бігун підходить до стартової лінії, ставить опорну ногу носком до лінії, не переступаючи її, іншу відставляє назад, упираючись в ґрунт носком /рис. 2 а/. Тулуб випрямлений, руки вільно опущені уздовж тіла, голова тримається прямо.

За командою «Увага!» бігун згинає обидві ноги так, щоб основна вага тіла розташовувалася попереду опорної ноги /рис. 2 б/. Руки повинні бути опущені вільно вниз або дещо зігнуті в ліктьових суглобах, погляд направлений вперед /на 5-6 м/. При другому варіанті за командою «Увага!» згинається опорна нога, а махова одночасно відставляється назад. Необхідно стежити за тим, щоб плечі не виходили вперед за опорну ногу, що звичайно приводить до втрати рівноваги.

3. Старт і біг в естафетному бігу

У змаганнях естафетного бігу старт і біг на дистанції не відрізняється від загальноприйнятих /рис.3

Основною труднощію є передача естафетної палички на великій швидкості.

За правилами змагань передача може проводитися в «зоні передачі». Незалежно від довжини етапів естафети довжина зони рівна 20 м. Від лінії, що позначає межу між етапами, у ту чи іншу сторону (рис. 3) відмірюється по 10 м. Межі зони передачі повинні бути відмічені добре видимими лініями. Крім того, на стадіоні під час передачі бігуни обмежені шириною бігової доріжки.

Двом учасникам естафетної команди, що біжать з граничною швидкістю, при передачі палички потрібно виконати такі умови:

а) провести передачу, не втративши при цьому жодної десятої секунди;

б) передати паличку до перетину останньої межі зони передачі.

Цей вид бігу часто включається в заняття ігрової спрямованості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інтерактивна вправа.

URL: <https://learningapps.org/display?v=pebuu8ut322>

2. Інструкції на блок занять «Легка атлетика» з дисципліни «Фізичне виховання» / уклад.: викладач фізичного виховання Н. О. Лапочук. 2010.

3. Методичні картки на блок «Рухливі ігри» з дисципліни «Фізичне виховання» / уклад.: викладач фізичного виховання Н. О. Лапочук. 2010.

4. Навчальна програма для навчальних закладів України I–II рівнів акредитації «Фізичне виховання». Затверджено наказом Міністерства освіти і науки від 14.11.2003 р. № 75. Київ, 2003. 44 с.

5. Платонов В. М., Булатова М. М. Фізична підготовка спортсмена: навчальний посібник. Київ: Олімпійська література, 1995. 320 с.

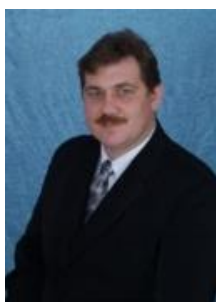
МАЙСТЕР-КЛАС
«ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ
У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ»:
колективний проєкт

*Білик Н. А., Михайлов М. В., Білик Н. О., Божко С. В.,
Міхєєва О. М., Бояринцева М. Д., Жуковська І. Я., Журавель А. В.,
Маричева М. В., Нерівна В. А., Романова О. Є., Северіна І. А.,
Татарченко А. М., Штреккер І. В., Якушева А. Б.*

*Дружківська гімназія «Інтелект»
Дружківської міської ради Донецької області,
м. Дружківка*

Білик Наталія Анатоліївна, учитель математики та інформатики, заступник директора з НВР, виконуюча обов'язки директора Дружківської гімназії «Інтелект», спеціаліст першої кваліфікаційної категорії, «старший учитель»

Михайлов Михайло Володимирович, учитель інформатики Дружківської гімназії «Інтелект», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, «старший учитель», відмінник освіти України

Білик Надія Олександрівна, учитель фізики Дружківської гімназії «Інтелект», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, «учитель-методист», відмінник освіти України

Міхєєва Олена Миколаївна, соціальний педагог, учитель правознавства гімназії «Інтелект», спеціаліст першої кваліфікаційної категорії

Бояринцева Марія Дмитрівна, учитель української мови та літератури гімназії «Інтелект», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, «учитель-методист», відмінник освіти України

Жуковська Ірина Яківна, учитель музичного мистецтва гімназії «Інтелект», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії

Журавель Алла Володимирівна, педагог-організатор Дружківської гімназії «Інтелект», спеціаліст першої кваліфікаційної категорії

Маричева Марина Валеріївна, учитель української мови та літератури гімназії «Інтелект», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель

Нерівна Валентина Альбертівна, учитель біології Дружківської гімназії «Інтелект», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії

Романова Олена Євгенівна, учитель географії Дружківської гімназії «Інтелект», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель

Северіна Ірина Анатоліївна, учитель математики Дружківської гімназії «Інтелект», спеціаліст першої кваліфікаційної категорії

Татарченко Анатолій Миколайович, учитель технічної праці Дружківської гімназії «Інтелект», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії

Штреккер Інна Володимирівна, учитель фізичної культури Дружківської гімназії «Інтелект», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, «учитель-методист»

Якушева Алла Броніславівна, учитель зарубіжної літератури Дружківської гімназії «Інтелект», спеціаліст першої кваліфікаційної категорії

Наша держава має сьогодні безліч економічних та культурних проблем, розв'язувати які доведеться вчорашнім і сьогоднішнім учням. Тому школа покликана дати учням узагальнену систему знань про природу, суспільство, людину, сучасне виробництво, культуру. Основний напрям навчання і виховання – це визнання учня головною фігурою всього навчально-виховного процесу.

Питанню творчої активності особистості приділяв велику увагу В.О.Сухомлинський, який стверджував, що творчість є діяльністю, у яку людина вкладає немовби частинку своєї душі, і чим більше вона вкладає, тим багатшою стає її душа.

Обдаровані діти – майбутній цвіт нації, її інтелектуальна еліта, гордість і честь України, її світовий авторитет. І завдання вчителя на етапі модернізації змісту освіти в умовах особистісно орієнтованого підходу полягає в тому, щоб дбайливо зростити нові таланти.

Обдарованість дитини як педагогічна проблема Поняття «обдарованість» і «обдарована дитина»

Обдарованість – це системна якість психіки, що розвивається протягом життя, визначає можливість досягнення людиною більш високих (незвичайних, високих) результатів в одному чи декількох видах діяльності порівняно з іншими людьми.

Обдарована дитина – це дитина, що виділяється яскравими, очевидними, іноді видатними досягненнями (або має внутрішні передумови для таких досягнень) у тому чи іншому виді діяльності.

Обдарованість – це високий рівень творчого потенціалу, який виражається, перш за все, у високій пізнавальній та дослідницькій активності.

Відповідно до даних психологічних досліджень, обдарованими є не більше 5% дітей. Разом з тим, беручи до уваги генетично закладені в

кожній дитині здібності й різноманіття видів обдарованості, можна припустити, що потенційно кожна дитина – обдарована.

Ознаки обдарованих дітей

Досвід роботи з обдарованими дітьми показує, що на першому етапі їх необхідно відшукати серед безлічі учнів. У роботах педагогів і психологів виділені такі головні особливості обдарованих дітей:

- наявність великого обсягу інформації;
- великий словниковий запас;
- уміє інтегрувати і синтезувати інформацію;
- здатна організувати й узагальнити наявну інформацію.

Сфери обдарованості дітей

1. Інтелектуальна сфера. Обдарована дитина вирізняється гарною пам'яттю, мисленням, допитливістю, добре розв'язує різні задачі, зв'язно викладає свої думки, може мати здібності до практичного застосування знань.

2. Сфера академічних досягнень. Це успіхи дитини з читання, інформатики, природознавства та інших навчальних предметів.

3. Творчість (креативність). Дитина дуже допитлива, виявляє незалежність і оригінальність мислення, висловлює оригінальні ідеї.

4. Спілкування. Добре пристосовується до нових ситуацій, легко спілкується з людьми, ініціативна, бере на себе відповідальність за свої дії.

5. Сфера художньої діяльності. Дитина виявляє великий інтерес до візуальної інформації, захоплюється художніми заняттями. Виявляє інтерес до музики, легко відтворює мелодію, із задоволенням співає, намагається створювати музику.

6. Рухова сфера. Тонка і точна моторика, чітка зорово-моторна координація, широкий діапазон рухів, має високий рівень розвитку рухових навичок.

Поведінка обдарованих дітей

Відзначено, що ознаки обдарованості охоплюють два аспекти поведінки обдарованої дитини: інструментальний і мотиваційний. Інструментальний характеризує способи діяльності. Мотиваційний – ставлення дитини до того чи іншого боку дійсності, а також до своєї діяльності.

Система роботи з обдарованими дітьми у процесі навчання інформатики

Особистісно-орієнтований підхід до навчання обдарованих школярів

Талановиті діти завжди хочуть чогось нового, більш складного, інакше вони втратять інтерес до предмета. Тому система їх навчання повинна відрізнятися від системи навчання інших дітей. Вони працюють з науковою, статистичною та енциклопедичною літературою, розвиваючими кросвордами, вирішують цікаві завдання, виконують експерименти, відвідують спецкурси. Учителі-наставники, які працюють з обдарованими дітьми, активно використовують індивідуальний підхід, що враховує в першу чергу здібності учнів. Така робота повинна бути систематичною, особливо на перших порах, коли необхідно закласти основи, фундамент знань.

Умови успішної роботи з обдарованими учнями

1. Усвідомлення важливості цієї роботи кожним членом колективу і посилення у зв'язку з цим уваги до проблеми формування позитивної мотивації до навчання.

2. Створення та постійне вдосконалення методичної системи роботи з обдарованими дітьми.

3. Визнання колективом педагогів і керівництвом школи того, що реалізація системи роботи з обдарованими дітьми є одним з пріоритетних напрямків роботи школи.

4. Виявлення обдарованих дітей повинно починатися вже в початковій школі на основі спостереження, вивчення психологічних особливостей, мови, пам'яті, логічного мислення.

4. Мати широке коло інтересів, добрі організаторські здібності;

5. Уміння створювати ситуацію успіху, умови для самореалізації особистості учня, стимулювати творчість дитини;

6. Бути готовим до виконання різноманітних обов'язків, пов'язаних із навчанням обдарованих дітей.

7. Мати педагогічну і спеціальну освіту.

8. Володіти почуттям гумору.

9. Мати живий та активний характер.

10. Виявляти гнучкість, бути готовим до перегляду своїх поглядів і до постійного самовдосконалення.

11. Мати творчий, можливо, нетрадиційний особистий світогляд.

12. Бути цілеспрямованим і наполегливим.
13. Володіти емоційною стабільністю.
14. Уміти переконувати.
15. Мати схильність до самоаналізу.
16. Уміння використовувати у своїй діяльності інноваційні методи та технології навчання й розвитку дітей.

Система нашої роботи з обдарованими і здібними дітьми включає такі важливі складові:

- розробка системи викладання інформатики, яка забезпечує ефективне навчання всіх здобувачів освіти, зокрема здібних та обдарованих дітей;
- проведення олімпіад, різноманітних інтелектуальних тестів з інформатики, тижнів інформатики, позакласних заходів;
- участь у різноманітних олімпіадах і різноманітних конкурсах (наприклад, «Кенгуру»);
- підвищення ролі творчих, науково-пошукових, експериментальних робіт.

Прийоми роботи з обдарованими і здібними дітьми

Робота із здібними та обдарованими дітьми дуже кропітка, але цікава. Варто учнів зробити співучасниками процесу вироблення цілей, задач, змісту і напрямків НВП, зробити урок по-справжньому відкритим – і станеться диво: здобувач освіти перестане бути засобом технологічного огранювання дитини, а стане простором індивідуального, живого, самостійного творчого розвитку.

Система роботи з обдарованими дітьми

Педагогічний колектив Дружківської гімназії «Інтелект» вже багато років (з 2005–2006 н. р.) працює з обдарованими дітьми за комплексною системою роботи, основні етапи якої затверджені рішенням педагогічної ради (протокол № 2 від 3 жовтня 2005 року), засновником якої була й я у співавторстві зі своїми колегами, які працювали в складі колективу гімназії у 2005 році. Поділюсь основними педагогічними «родзинками» нашої роботи.

Умови роботи в гімназії дозволяють проводити виявлення учнів зі здібностями до вивчення інформатики в 5–11 класах. Задля цього ми проводимо анкетування, тестування, бесіди з дітьми, їх батьками, вчителями. На ранніх етапах вивчення предметів робота проводиться індивідуально. На початковій стадії роботи необхідно сприяти розвитку в

школярів інтересу до інформатики – пропонувати для читання цікаву науково-популярну літературу, дозволяти проводити найпростіші експерименти.

Велику увагу приділяємо другому етапу – позаурочній роботі. Зазвичай такі учні вже засвоїли шкільну програму свого класу. Тому доцільним вважаємо пропонувати їм індивідуальну програму, творчі задачі, досліди. Результативним виявилось включення таких дітей у роботу класу в ролі консультантів на семінарах і заліках, дослідників при вивченні нового матеріалу, при підготовці додаткового матеріалу. Це дозволяє залишити учня в полі зору свого класу, сприяє його подальшому розвитку, систематизує знання, зміцнює його авторитет серед однолітків, привчає до самостійності й відповідальності. На третьому етапі, який може тривати до року, проводиться індивідуальна оцінка творчого потенціалу і психологічних особливостей кожної дитини. Якщо за цей час виявляється учень з оригінальним мисленням, великим обсягом знань – починається четвертий етап. Якщо школярі показують, що хотіли б продовжувати поглиблювати свої знання, а головне, бажають брати участь в олімпіадах, необхідно починати з ними активну позаурочну роботу.

Плануючи самостійну діяльність школяра, необхідно націлювати його на роботу з такими *матеріалами*:

- матеріали олімпіад різного рівня;
- вузівські підручники;
- спеціалізована література.

Крім природничо-наукових знань, у школярів повинен бути певний набір методологічних прийомів-способів, що допомагають добувати нові знання й творчо переробляти вже наявні. Необхідно пропонувати учневі самому складати олімпіадні завдання. Крім того, варто приділяти особливу увагу самоперевірці отриманих результатів при розв'язанні різних завдань.

Якщо за цей час виявляється учень з оригінальним мисленням, великим обсягом знань – починається четвертий етап.

Його зміст – індивідуальна робота за спеціальною творчою програмою. Проводяться бесіди з дитиною, її батьками, вивчаються життєві умови сім'ї. З'ясовується, чи пов'язує учень майбутню професію з інформатикою, чи хоче брати участь в олімпіадах? Вибір повністю за учнем, головне, щоб він був свідомий.

Види роботи з обдарованими дітьми

Основною формою роботи вчителя з дитиною, зокрема обдарованою, був і залишається урок. За словами Пойя, хороших методів існує стільки, скільки існує хороших вчителів

Таких методів існує безліч: це всі ті методи, які позитивно впливають на розвиток допитливості, критичного і незалежного мислення, винахідливості дитини. Але найбільш поширеним методом розвитку творчих здібностей у дітей є метод використання творчих завдань.

Зміст роботи з обдарованими учнями визначається в рамках кожної з навчальних дисциплін, однак загальними вимогами до відбору навчальних програм виступає відповідність програми специфіці школи як навчального закладу, у разі відсутності такої програми серед опублікованих можливе коректування існуючих програм або створення авторських програм.

Найбільш важливим явищем у школі, найбільш повчальним предметом, найбільш живим прикладом є сам учитель. Він втілює метод навчання, він є втіленням принципу виховання. (О. Дістеверг)

Індивідуальна освітня програма

Зміст роботи з обдарованими учнями визначається в рамках кожної з навчальних дисциплін, однак загальними вимогами до відбору навчальних програм виступає відповідність програми специфіці школи як навчального закладу, у разі відсутності такої програми серед опублікованих можливе коректування існуючих програм або створення авторських програм.

Розвиток творчих здібностей учнів

Вивчення інформатики створює можливості для інтелектуального розвитку особистості, насамперед – розвитку логічного мислення, просторових уявлень і уяви, алгоритмічної культури, формування вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, обґрунтовувати твердження, моделювати ситуації тощо. Інформатика є засобом вивчення багатьох дисциплін, а розвинене логічне мислення сприяє засвоєнню гуманітарних предметів. Тому таким необхідним є вивчення інформатики в школі, і успіх цього процесу залежить від обраної учителем системи методів і прийомів активного навчання інформатики.

Висновки

Педагог під час роботи з обдарованими дітьми має бути доброзичливим і чуйним, мати високий рівень інтелектуального розвитку, мати широке коло інтересів, добрі організаторські здібності. Потрібно створювати ситуацію успіху, умови для самореалізації особистості учня, стимулювати творчість дитини, бути готовим до виконання різноманітних обов'язків, пов'язаних із навчанням обдарованих дітей, бути цілеспрямованим і наполегливим, уміти переконувати, уміти використовувати у своїй діяльності інноваційні методи та технології навчання й розвитку дітей.

Сприяють ефективній роботі з обдарованими дітьми творчі методи, які використовуються в педагогічній діяльності. Це повага до бажання учнів працювати самостійно, уміння утримуватись у процесі творчої діяльності, надання дитині свободи вибору галузі застосування своїх здібностей, методів досягнення мети, індивідуальне застосування навчальної програми залежно від особливостей учня, заохочення роботи над проєктами, запропонованими самими учнями, виключення будь-якого тиску на дітей, схвалення результатів діяльності дітей в одній галузі метою спонукати бажання випробувати себе в інших галузях діяльності, надання авторитетної допомоги дітям, які висловлюють відмінну від інших точку зору і у зв'язку з цим відчувають тиск з боку ровесників, переконання учнів, що вчитель є їхнім однодумцем, а не ворогом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Моляко В. А. Психологічні проблеми творчої обдарованості. Київ: «Либідь», 1995.
2. Туріщева Л. В. Особливості роботи з обдарованими дітьми. Харків: Вид. група «Основа», 2008.
3. Шарко В. Д. Сучасний урок. Київ, 2005.

*Тесленко Н. І.
(м. Слов'янськ)*

ПЛЕКАЙМО ОБДАРОВАНІСТЬ РАЗОМ!
**(із досвіду роботи Слов'янського закладу загальної
середньої освіти І–ІІІ ступенів № 5 Слов'янської
міської ради Донецької області)**

Обдарованість людини – це маленький паросточок, який ледве прокльовується із землі і вимагає до себе величезної уваги. Необхідно нестити і леліяти, доглядати за ним, зробити все необхідне, щоб виріс він і дав рясний плід.

В. А. Сухомлинський

Відповідно до Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 18.08.1998 р. № 305, згідно плану роботи школи, з метою пошуку, підтримки, розвитку творчого потенціалу, створення належних умов для виявлення та підтримки талановитої молоді, розвитку її інтересів, схильностей та природних обдарувань у нашому освітньому закладі проводиться значна робота та налагоджена система роботи з обдарованими учнями. Все це забезпечує участь найбільш обдарованої учнівської молоді у І–ІІ та ІІІ–ІV етапах Всеукраїнських олімпіад, у І–ІІ етапах конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН, у конкурсах різноманітного спрямування як на шкільному, так і на Рівні громади, обласному та Всеукраїнських рівнях.

Реалізація цієї програми відбувалася через втілення в практику роботи системи пошуку обдарованих дітей, їх анкетування та діагностування, підготовку учнів до участі у Всеукраїнських учнівських олімпіадах із базових дисциплін, конкурсах, захисті науково-

дослідницьких робіт, інтелектуальних ігор, залучення до проведення заходів у рамках предметних днів та тижнів.

Шкільна програма роботи з обдарованими дітьми спрямована на реалізацію програми «Обдарована молодь», державних стратегій та основних завдань, викладених у цій програмі, розв'язання проблем, пов'язаних із пошуком, навчанням, вихованням та розвитком обдарованої молоді, забезпечення її соціально-педагогічної підтримки, гарантованою державою.

З метою розвитку творчих здібностей учнів, виявлення обдарованих, талановитих дітей у школі сформована система роботи, яка включає діагностування, проведення анкетувань, бесід, індивідуальних та групових занять, проведення позакласних заходів. Ведеться облік результативності участі учнів у предметних олімпіадах, різноманітних конкурсах. Системна робота вчителів із дітьми у даному напрямі має свої результати.

Педагогічний колектив працює над реалізацією заходів щодо виявлення та підтримки обдарованих дітей. Основними напрямками в цій роботі є:

- пошук і цілеспрямований відбір обдарованих дітей;
- створення умов для морально-естетичного, духовного, інтелектуального, фізичного розвитку здібних та обдарованих учнів;
- підтримка та стимулювання розвитку інтелектуально і творчо обдарованої молоді;
- розвиток інтересу до знань, формування творчої особистості;
- формування високопрофесійного, творчо працюючого педагогічного колективу;
- робота з родинами обдарованих учнів та громадськістю;
- використанню інформаційних технологій, методу проектів, моделювання педагогічних ситуацій;
- поєднанню всіх видів діяльності учнів та вчителів для розвитку спільної творчості;
- вихованню компетентної особистості учня для життя в інформаційному суспільстві;
- формуванню в учнів стійких мотиваційних установок і застосування набутих знань про здоровий спосіб життя та системи підтримки здоров'я, організації самоосвітньої діяльності, науково-дослідницької роботи вчителів;

– впровадженню принципу органічного взаємозв'язку навчання та розвитку обдарованих дітей.

Місія Нової української школи – це допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини, адже кожна дитина неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами і можливостями. Тому одним з важливих напрямів діяльності педагогічних колективів нашого району має бути впровадження в роботу цікавих форм і методів навчання та виховання талановитих дітей, створення умов для природних здібностей учнів, виховання творчої соціально-активної особистості, бо, як зазначається у Концепції Нової української школи, дитині недостатньо дати знання, а ще необхідно навчитися користуватися ними.

Педагогічний колектив нашого закладу здійснює належну роботу для забезпечення результативності навчально-виховного процесу, оволодіння учнями базовими, загально-навчальними вміннями і навичками, які були спрямовані на розвиток індивідуальних здібностей кожної дитини та створення умов для самореалізації.

Обдарована молодь – це інтелектуальне багатство нації, її творчий потенціал. Турботу про розвиток талановитих дітей необхідно розглядати як піклування про майбутнє української держави. Саме тому особлива увага у нашому освітньому закладі приділяється розвитку творчих здібностей обдарованих дітей. Вважаємо своїм завданням розпізнати в дитині талановиту особистість, а також пробудити в ній радість новизни й творчості; розвивати її здібності, вміння мислити нестандартно, сміливо, впевнено.

За останні роки у нашому педагогічному колективі склалася певна система роботи з обдарованими учнями. Вона включає в себе виявлення і відбір обдарованих дітей; створення комфортних умов для їхнього розвитку; пошук нових форм роботи з обдарованими учнями під час навчальних занять та в позаурочний час; сприяння розвитку кожної особистості; психологічний супровід на кожному етапі роботи.

Мета: створення сприятливих умов і рівних можливостей для розвитку обдарованої молоді в інтересах особистості, суспільства і держави.

Задачі: – запровадження діагностик виявлення обдарованих дітей;
– втілення в освітній процес усіх видів і форм діяльності для інтелектуальної та творчої самореалізації учнів;

- розвиток масових, групових, індивідуальних форм позаурочної роботи;
- створення системи позаурочної роботи, дослідницької роботи учнів;
- стимулювання і підвищення педагогічної майстерності і творчості вчителів закладу освіти;
- підвищення педагогічної культури батьків у питаннях виховання обдарованої дитини;
- співпраця із зацікавленими структурами в роботі з обдарованою молоддю.

Важливою умовою є вміння відшукати серед безлічі учнів талановитих дітей. Процес виявлення обдарованих дітей заснований не тільки на таких об'єктивних даних, як рівень успішності, а й на досвіді педагога. Ця задача – виявити якомога більше дітей з ознаками обдарованості і забезпечити їм сприятливі умови для вдосконалення властивих їм видів діяльності – є однією з найважливіших в роботі вчителя і класного керівника. В основі пошуку юних обдарувань покладено комплекс заходів (медико-психологічних, педагогічних), спрямованих не тільки на дітей, а й на батьків і педагогів.

Важливо використовувати різноманітні методики відбору дітей і надалі безперервно спостерігати за їх успіхами.

На першому етапі виявлення обдарованих дітей враховуються відомості про високі успіхи в якій-небудь діяльності дитини від батьків і педагогів. Можуть бути використані також результати групових тестувань, соціологічних опитувальних листів. Це дозволить окреслити коло дітей для більш поглиблених індивідуальних досліджень.

Другий етап можна позначити як діагностичний: проводиться індивідуальна оцінка творчих можливостей і особливостей нервово-психічного статусу дитини психологом та психотерапевтом. Залежно від результатів першого етапу дитина обстежується набором психологічних тестів в залежності від переваги того чи іншого варіанта потенційних можливостей.

При перевазі розвитку інтелектуальної сфери дитина відрізняється гостротою мислення, допитливістю і легко вчиться, виявляє практичну кмітливість. У цих випадках використовуються методики, спрямовані насамперед на визначення базових когнітивних і мовних параметрів у обдарованих дітей (наприклад, методика Векслера).

У дітей, обдарованих у сфері академічних досягнень, найбільш розвинені можуть бути окремі схильності – до мови та літератури, математики або природознавства. Тому завдання психолога не тільки визначити рівень загального інтелектуального розвитку, а й оцінити бажану сторону мислення.

Діти з творчим і продуктивним мисленням відрізняються незалежністю, неконформністю поведінки, здатністю продукувати оригінальні ідеї, знаходити нестандартне рішення, винахідливістю. Їх виявлення передбачає оцінку, передусім їх творчих нахилів (тести Торренса) і особистісних характеристик (опитувальники Айзенка, Личко, тест Люшера і т. п.).

Діти з переважним переважанням контактності, потреби в спілкуванні і лідерстві відрізняються ініціативністю, високими організаторськими здібностями, їх зазвичай легко вибирають на головні ролі в іграх і заняттях, вони впевнено почуваються серед однолітків і дорослих. В цьому випадку вам допоможуть особистісні методики та соціометрія.

Якщо ж у дитини переважають художні здібності, вона з ранніх років виявляє схильність до малювання або музики, психологічне тестування тут має бути спрямоване на оцінку ступеня емоційної стійкості та рівня нейротизму, оскільки ці діти зазвичай відрізняються високою ранимістю і вимагають індивідуального психологічного підходу з боку педагогів і нерідко психотерапевтичної корекції лікаря-фахівця.

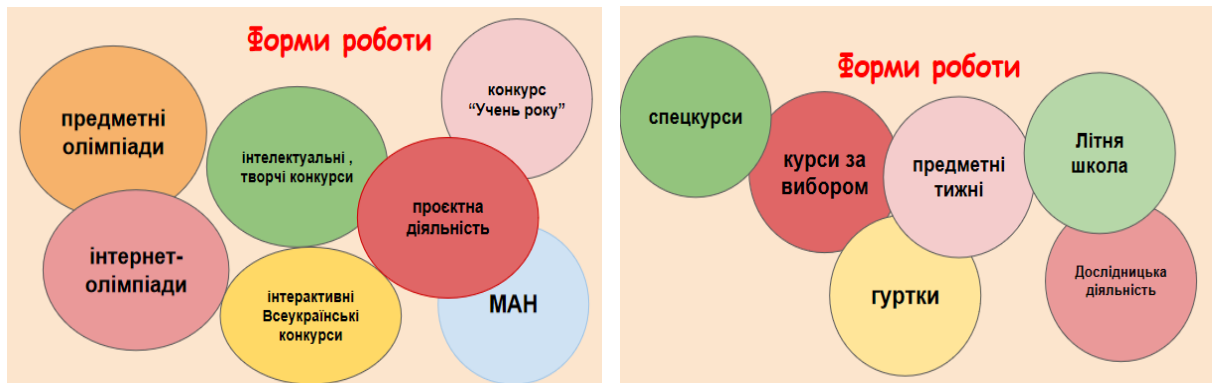
Обдарованість у руховій сфері виявляється високим ступенем психомоторних реакцій, спритністю, розвитком рухових навичок (біг, лазіння, стрибки), фізичної сили. Діагностика обдарованості в цій сфері проводиться методиками визначення зорово-моторної координації, тахіоскопією.

Багато дітей виявляють високу ступінь обдарованості не в одній якій-небудь сфері, а в декількох. Завдання педагогів і психологів не тільки виявити це, а й удосконалити, розвивати їх.

На третьому етапі роботи з обдарованими дітьми основна роль відводиться педагогам, завдання яких – сформувати і поглибити їх здібності. Реалізуються ці вимоги за допомогою широкого спектра педагогічних прийомів і методів (авторські програми, індивідуальні заняття, консультації тощо, а також різнобічні програми в ліцях, гімназіях, коледжах).

Обдаровані діти набагато швидше за своїх однолітків проходять початкові рівні соціальної адаптації (слухняність і зразкову поведінку, орієнтоване на отримання позитивної оцінки дорослих); в підлітковому віці вони часто як би минуть фазу дитячого конформізму і чинять опір стандартним правилам, груповим нормам і внутрішньогруповим орієнтаціям на авторитарних лідерів.

Надаємо перевагу таким формам роботи:

У роботі з обдарованими учнями ми обрали пріоритетними такі напрямки:

1. Широкий олімпіадний рух.
2. Участь у предметних конкурсах, турнірах змаганнях;
3. Робота наукового учнівського товариства Літня школа.
4. Діяльність шкільної МАН, залучення учнів до роботи в секціях обласної МАН.

4. Участь учнів в інтелектуальних, творчих конкурсах і змаганнях.

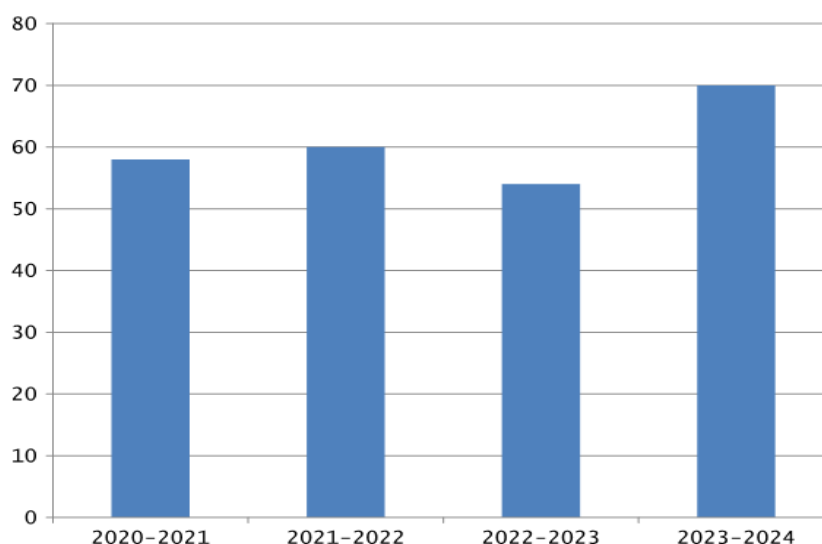
Очікувані результати:

- Максимальний розвиток творчої та інтелектуальної обдарованості.
- Майбутній учений, дослідник.
- Уміння співпрацювати в колективі.
- Прагнення до вдосконалення здоров'я: духовного, фізичного, соціального, психічного.
- Формування гуманістичного світогляду.

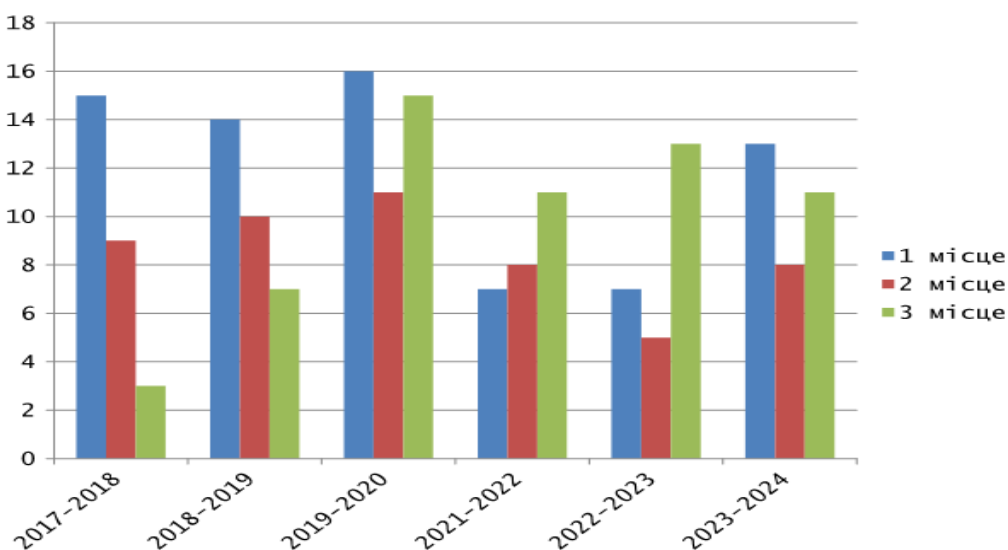
Ми переконані, що робота з обдарованими дітьми веде до позитивних результатів лише тоді, коли вона є безперервною, цілеспрямованою і системною. Високопрофесійний педагогічний колектив нашого закладу постійно здійснює належну роботу для забезпечення результативності навчально-виховного процесу, оволодіння учнями

базовими, загально-навчальними вміннями і навичками, які були спрямовані на розвиток індивідуальних здібностей кожної дитини та створення умов для самореалізації.

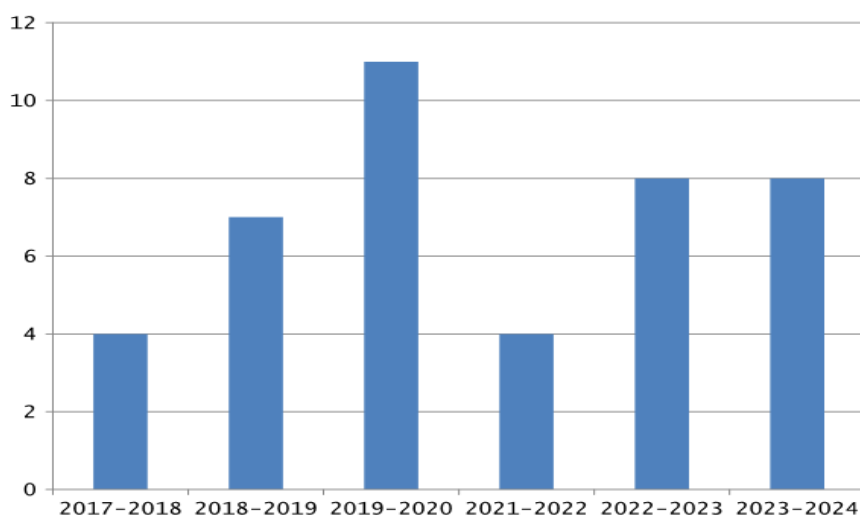
Підтвердженням високого результату роботи нашого колективу – це щорічне збільшення кількості учасників в олімпіадах і конкурсах:

Кількість учнів, які посідають призові місця у II (міському) етапі Всеукраїнських учнівських олімпіад з таких предметів, як математика, українська мова та література, хімія, біологія, фізика, географія, правознавство, історія України, конкурсів ім. П. Яцика та Т. Г. Шевченка, є стабільно високою:

Учні нашого закладу – постійні переможці III (обласного) етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад:

Протягом 2022–2023 та 2023–2024 н. р. вихованці нашого закладу брали участь у IV етапі олімпіади з математики; мовно-літературного конкурсу ім. П. Яцика та у 2022–2023 році учень 9 класу посів III місце з математики. Пишаємося тим, що серед переможців III етапу конкурсу ім. П. Яцика є учні 3 та 5 класу!

Робота з обдарованими учнями в нашому закладі має системний характер. На початку кожного навчального року складаємо загальношкільний план роботи з обдарованими учнями, на основі якого кожен педагог складає індивідуальний. Постійно поповнюється банк даних обдарованих дітей.

У школі функціонують класи з поглибленим вивченням математики, класи біолого-хімічного, правового, інформаційного, філологічного профілів, організовані спецкурси за вибором для поглиблення знань із профільних предметів, діє ряд факультативів, спрямованих на загальний розвиток учня. Результативність участі учнів в олімпіадах та конкурсах з певних предметів надає можливість зробити висновок про правильність спрямування профільного та допрофільного навчання.

В освітньому процесі вчителі приділяють велику увагу самостійній роботі учнів, використовують спеціальні прийоми розвитку творчого мислення. Цьому сприяють вправи на знаходження оригінальних варіантів розв'язання завдань, здійснення дослідницької роботи. Розвитку обдарованості сприяє створення на уроці проблемних ситуацій,

знаходження нестандартних рішень. Така організація навчального процесу виробляє в учнів навички здобувати знання самостійно, шляхом власних міркувань, розвиває нахили і здібності.

Учні школи постійно здобувають призові місця у конкурсах різного спрямування. Популярними стали різноманітні міжнародні і національні інтерактивні конкурси «Колосок», «Соняшник», «Левеня», «Кенгуру», «Гринвіч». В умовах дистанційного формату навчання школярі з великою активністю залучаються до участі в Міжнародних дистанційних конкурсах освітнього проєкту «Олімпіс», мають дипломи I–III ступенів; беруть участь в інтернет-олімпіадах на платформах онлайн-освіти «На Урок», «Всеосвіта». Кількість їх учасників зростає.

Неодноразово наші учні виборювали призові місця в обласних конкурсах навчальних проєктів з предметів «Фізика», номінація «За інноваційний підхід до оформлення проєкту» (2017 рік); з інформатики – за темою «Презентація професії» (2018 рік, Диплом III ступеня). У конкурсі «Подорож у космос» посіли III місце (2019 рік). У 2022 році учні 8 класу брали участь у Всеукраїнській олімпіаді з фізики факультету РБЕКС ХНУ ім. В. М. Каразіна «Радіоолімпіада – 2022» та отримали Диплом III ступеня; у конкурсі дослідницьких відео «Досліди – це явище» в межах «Фестивалю фізичного експерименту» у форматі онлайн, посіли III місце.

У 2023–2024 н. р. наші учні були залучені педагогами до участі у національному фестивалі «Код нації», у рамках якого стали учасниками Всеукраїнської дистанційної олімпіади з української мови «Найnudніша олімпіада України», а також 4-го мовного марафону до Дня української писемності, отримали дипломи і сертифікати.

Такі форми роботи допомагають учителям розвивати у школярів інтерес до предмета, підказують учням, як поєднати використання традиційних і новітніх джерел інформації.

Невід’ємним складником роботи нашого закладу з обдарованими дітьми є організація діяльності шкільної МАН. Це товариство діє відповідно до плану роботи. Щороку воно об’єднує у своїх лавах талановитих дітей, які прагнуть удосконалювати знання з основ наук, розширювати світогляд, поглиблювати ерудицію і шліфувати інтелект.

Діють такі секції МАН: математика, українська література, англійська мова, географія, історія, зарубіжна література, історичне краєзнавство, інтернет-технології і веб-дизайн, мистецтво, якими керують

досвідчені педагоги. Вони направляють свої зусилля на розвиток творчих здібностей учнів, залучають їх до активного дослідництва, прищеплюють навички самостійної роботи, розвивають комунікативні здібності, навчають основних методів і прийомів доступних їм наукових досліджень.

Протягом навчального року керівники секцій проводять індивідуальні консультації для учнів, на яких розглядають завдання підвищеної складності, надають необхідні рекомендації щодо виконання роботи, її оформлення і захисту. Робота секцій МАН складається з декількох етапів, а звітом про науково-дослідну роботу є наукова конференція, яка відбувається щороку в травні. Протягом декількох років учні нашого закладу брали участь у роботі секцій обласної МАН та посідали II та III місця в обласному конкурсі-захисті робіт у секції «Історичне краєзнавство». Заняття в МАН допомагають юним науковцям розвинути працелюбність, глибокий інтерес до пізнання, до відкриття нового, виявляють схильність до постійних творчих пошуків, прагнення досягти результатів у наукових дослідженнях. А головне, вчать узагальнювати факти, здійснювати творчий аналіз, встановлювати закономірності під час вивчення певної проблеми чи питання.

У нашому навчальному закладі створено наукове товариство Літня школа, робота якого спрямована на впровадження STEM-освіти, яка сьогодні залишається найбільш важливим складником в оволодінні учнями практикою та методами дослідження, освоєнні інженерної справи, тобто створення нового у відповідь на завдання. Учні мають вивчати наукові закономірності «своїм шляхом відкриття», рухатися від розв'язку практичних і конкретних завдань до більш загальних, мати можливість експериментувати і створювати своїми руками, конструювати з підручних матеріалів, що дозволяє розвивати уяву і актуалізує теоретичні знання. Традиційними в нашому закладі є проведення STEM-тижнів, які відзначаються великою активністю педагогів та учнів, що сприяє підвищенню інтересу вихованців до вивчення природничо-математичних наук, формування навичок використання наукового методу та проектування.

На наш погляд, розвиток творчої обдарованості – це, звичайно, не тільки робота в секціях МАН, олімпіади, конкурси і безпосередньо уроки. Вона має широкий спектр різноманітних напрямків. Базовим блоком у нашій роботі є створення найсприятливіших умов для розвитку й самореалізації здібних та обдарованих учнів. У школі працюють різні

гуртки, спортивні секції, мистецькі студії, клуби, успішно діє учнівське самоврядування. Саме обдаровані діти – це зазвичай та ініціативна група, на яку спирається вчитель, організовуючи різноманітні свята, предметні тижні.

Обдаровані діти у нашій школі не замикаються на вузькій сфері своїх інтересів, вони є лідерами учнівського самоврядування, учасниками традиційних шкільних заходів, яких у нас проводиться чимало. Уміння організувати інших, повести за собою – це теж особливий дар, який потребує розвитку, визнання оточуючих ще більшою мірою, ніж будь-який інший. Шкільне життя настільки насичене різноманітними формами учнівської творчості, що кожен за роки навчання може спробувати свої сили у ролі ведучого, режисера, актора, співака, поета, художника.

Адміністрація нашого закладу та педагогічний колектив підтримують творче зростання талановитої молоді. Підсумком спільної інтелектуальної, науково-дослідницької діяльності учнів і педагогів є традиційне шкільне Свято обдарованої молоді, на якому вшановуються переможці і призери олімпіад, конкурсів-захистів, інших інтелектуальних, спортивних, туристичних, музичних фестивалів, змагань, турнірів. Кожен призер, переможець обов'язково нагороджується грамотою. Учні, які досягли найвищих результатів, оголошуються «Учнем року».

Досягнення обдарованих учнів висвітлюються в ЗМІ, соціальних мережах та на офіційному сайті закладу. Неодноразово наші вихованці нагороджувалися стипендіями міського голови та обласної адміністрації. Те, що ми у своїй роботі з обдарованими школярами на правильному шляху, підтверджує добре і відмінне навчання наших випускників в університетах, академіях та інших навчальних закладах як в Україні, так і за кордоном.

Наш час – складний час змін і перетворень у різних сферах життя, зокрема і в освітньому процесі. Ми, педагоги, покликані виховати людину – перспективну, ділову, у якій поєднується багатий духовний світ, знання, практика та ініціативність. Насамкінець, допомогти людині стати просто щасливою, впевненою у собі, такою, яка не боїться труднощів і сміливо крокує у незвідане завтра. Плекаймо обдарованість разом!

**РОЗРОБКА ЗАСІДАННЯ
ПЕДАГОГІЧНОЇ РАДИ
Дружківської гімназії «Інтелект»
Дружківської міської ради
28 березня 2024 року
«Підсумки класно-узагальнюючого
контролю в 10 класах»**

Н. Білик

Н. Білик

Н. Смаглій

С. Божко

О. Міхеєва

В. Савченко

М. Бояринцева

Н. Зоненко

І. Северіна

М. Михайлов

Л. Артемова

Л. Батирова

І. Жуковська

А. Журавель

О. Коваль

С. Мурга

В. Нерівна

О. Романова

В. Ланчева

А. Татарченко

Л. Холод

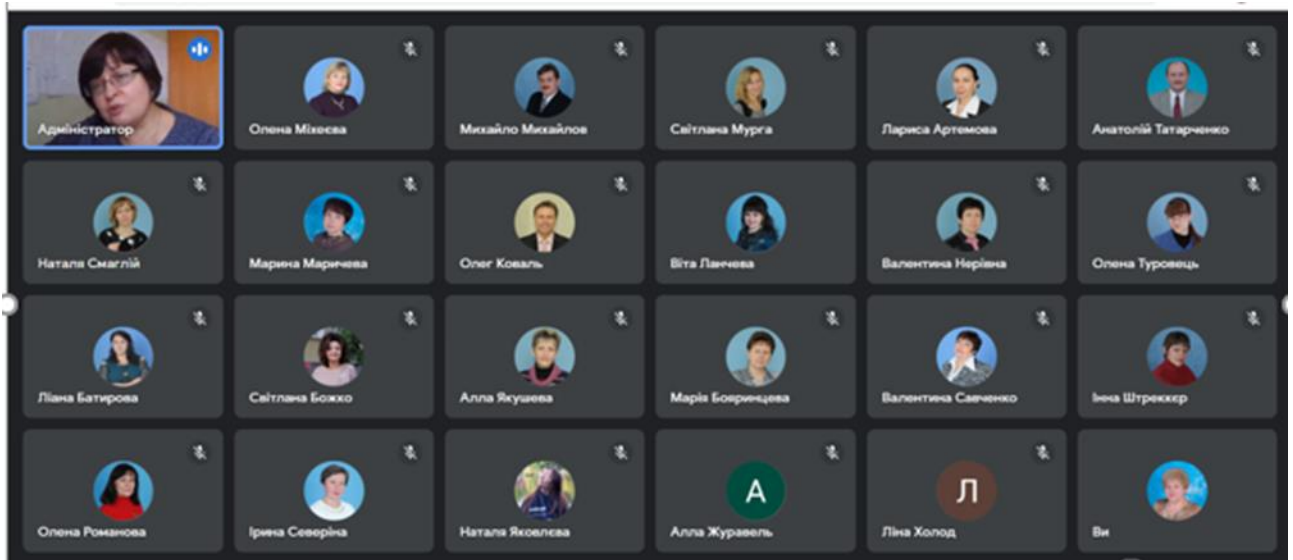
І. Штреккер

О. Яковлєв

А. Якушева

Науково-методична проблема навчального закладу: «Розвиток професійної компетентності педагога під час змішаного (денного та дистанційного) навчання в контексті європейської інтеграції як умова формування успішного учня сучасного начального закладу України».

Виховна проблема: «Створення єдиного виховного простору як умова формування сучасної особистості, розвиток виховної системи гімназії».

Мета: створення цілісної системи розвитку професійної компетентності педагогічних кадрів як умови формування успішного учня й розвитку особистості компетентного випускника.

Етапи реалізації науково-методичної проблеми:

- I. 2023-2024 н.р. (1-й рік) Концептуально-організаційний (діяльнісно-прогностичний);
- II. 2024-2025 н.р. (2-й рік) Практичний розвиток системи (конструктивно-моделювальний);
- III. 2025-2027 н.р. (3-4 роки) Оперативний розвиток системи;

«АДАПТАЦІЯ»

Адаптація (від. лат. adapto - пристосовую) - це пристосування органів чуття та цілого організму до нових, змінених умов існування.

основних параметрів розвитку гімназистів; усебічний аналіз та пошук шляхів підвищення НВП.

Завдання: контроль основних параметрів розвитку гімназистів з метою корекції навчально-виховної діяльності педагогів гімназії; виявлення рівня розвитку навчально-пізнавальних, соціальних мотивів; рівня розвитку інтересу до навчання; визначення шляхів підвищення результативності навчально-виховного процесу.

Методи здійснення контролю:

► Спостереження за діяльністю вчителів та класних керівників: відвідування та аналіз уроків; відвідування та аналіз виховних заходів; аналіз повідомлень на стрічках та завдань до уроків в Google Classroom, аналіз повідомлень на стрічках та завдань до уроків в Google Classroom.

► Аналіз документації: класних (електронних) журналів, робіт учнів.

► Бесіди з учителями та класними керівниками за підсумками навчальної діяльності та аналіз даних, отриманих у результаті співбесіди.

► Засідання педагогічної ради.

Характеристика освітнього процесу в 2023-2024 н.р.: форма здобуття освіти – дистанційна, формат проведення уроків-офлайн, робота у Google Classroom та онлайн конференція в Meet.

Дистанційне навчання

► **Складові ефективності НВП:**

- * офлайн робота у Google Classroom
- * онлайн конференція в Meet
- * самоосвітня робота здобувачів освіти

IV. 2027-2028 н.р. (5 рік)

Результативно-узагальнюючий.

Засідання педагогічної ради «Підсумки класно-узагальнюючого контролю у 10 класах»

Мета: вивчення процесів адаптації здобувачів освіти в профільній школі, використання педагогами ефективних форм і методів навчання та контролю

основних параметрів розвитку гімназистів; усебічний аналіз та пошук шляхів підвищення НВП.

Завдання: контроль основних параметрів розвитку гімназистів з метою корекції навчально-виховної діяльності педагогів гімназії; виявлення рівня розвитку навчально-пізнавальних, соціальних мотивів; рівня розвитку інтересу до навчання; визначення шляхів підвищення результативності навчально-виховного процесу.

Методи здійснення контролю:

► Спостереження за діяльністю вчителів та класних керівників: відвідування та аналіз уроків; відвідування та аналіз виховних заходів; аналіз повідомлень на стрічках та завдань до уроків в Google Classroom, аналіз повідомлень на стрічках та завдань до уроків в Google Classroom.

► Аналіз документації: класних (електронних) журналів, робіт учнів.

► Бесіди з учителями та класними керівниками за підсумками навчальної діяльності та аналіз даних, отриманих у результаті співбесіди.

► Засідання педагогічної ради.

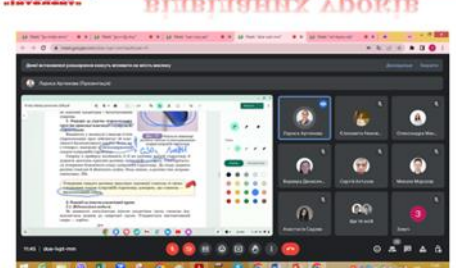
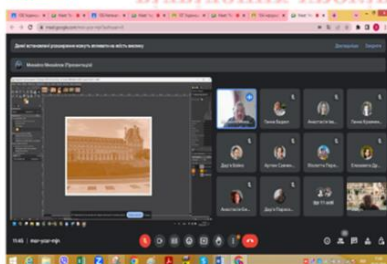
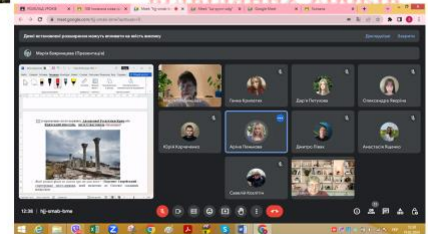
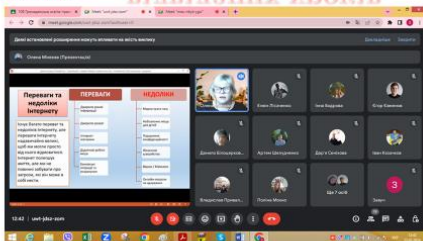
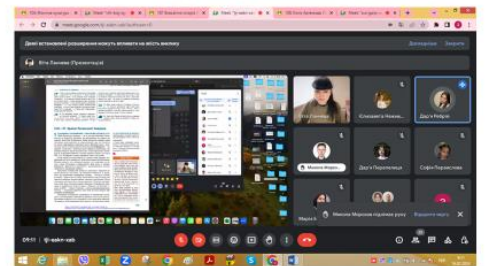
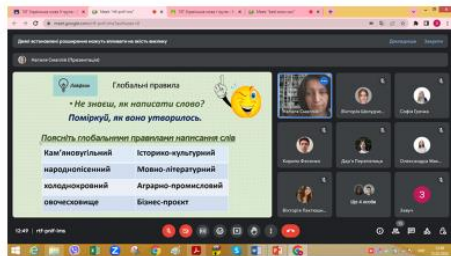
Характеристика освітнього процесу в 2023-2024 н.р.: форма здобуття освіти – дистанційна, формат проведення уроків-офлайн, робота у Google Classroom та онлайн конференція в Meet.

На погляд нашого педагогічного колективу, важливими факторами ефективності дистанційного навчання є наявність та висока якість таких аспектів оберненого із здобувачами освіти у предметних Google Classroomax: 1. Повідомлень на стрічці.

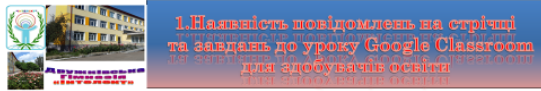
2. Завдань до уроку.
3. Дидактичного матеріалу та мультимедійного контенту до уроку.
4. Своєчасна перевірка й аналіз виконання здобувачами освіти завдань уроку та їх оцінювання.

Важливими умовами ефективності навчання є своєчасне виставлення оцінок до електронних класних журналів (щоденників учнів) та проведення онлайн-зустрічей у Meет.

Протягом першого семестру були відвідані та проаналізовані уроки всіх педагогів, які викладають у 10-х класах.

Деякі результати узагальненого аналізу відвіданих уроків:

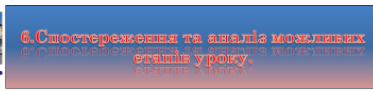
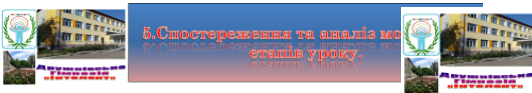
№ з/п	Назва складової	Відсоток наявності
1	Завдання у Google Classroom	100%
2	Своєчасність публікації завдання	100%
3	У Google Classroom дидактичний матеріал- конспекту теоретичного матеріалу та / або текстів завдань	100%
4	У Google Classroom презентація до уроку	90%
5	У Google Classroom відеоматеріал до уроку	90%

№ з/п	Назва
9	Своєчасність початку уроку
10	Якість звуку вчителя
11	Увімкнення вчителем камери
12	Демонстрація презентації або відео
13	Виконання записів учителем під час демонстрації

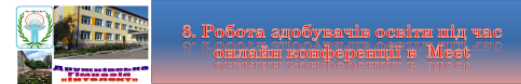

№ з/п	Назва	Відсоток наявності
14	Повідомлення теми уроку	100%
15	Повідомлення мети та завдань уроку	100%
16	Мотивація навчальної діяльності	90%
17	Актуалізація опорних знань	90%
18	Перевірка ДЗ	80%

№ з/п	Назва	Відсоток наявності
19	Первинне засвоєння нового матеріалу // обміркування зв'язків і залежностей між елементами вивчаного	100%
20	Фізкультхвилинка	40%
21	Самостійне застосування учнями знань	90%
22	Група (2-5) найактивніших учнів під час усних відповідей	100%
23	Група (2-5) найактивніших учнів під час застосування можливостей онлайн конференція в Meet (рука, реакція, чат)	80%

№ з/п	Назва	Відсоток наявності
24	Група (2-5) найактивніших учнів під час застосування віртуальної дошки	10%
25	Інтерактивні завдання та/або вправи	20%
26	Підсумки уроку	90%
27	Повідомлення ДЗ	100%
28	Рефлексія	80%
29	Своєчасність закінчення уроку	70%

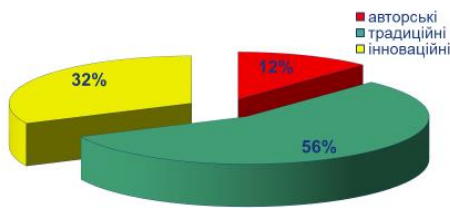
	10-А	10-Б	10-В	10-Г
Склад групи (2-5) найактивніших учнів під час усних відповідей	Бадюк Ганна	Пенькова Аріна	Бодрова Інна	Белов Єгор
	Кравченко Ганна	Петухова Дар'я	Іванова Олександра	Морозов Микола
	Оленбург Ганна	Холод Каміла	Лісаченко Ельвін	Миросєді Софія
	Параскеєва Дар'я	Яворіна Олександра	Сенкова Дар'я	Садова Анастасія

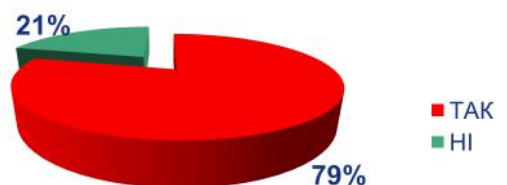
№ з/п	Назва	Відсоток наявності
32	Рівень підготовки до уроку та його проведення	
	Низький	0-20 0%
	середній	21-40 0%
	достатній	41-50 35%
	високий	понад 50 65%

Використовуються активні методи із залученням інноваційних технологій, застосовується комплекс прийомів і засобів, у тому числі й авторських.

Використовуються активні форми організації діяльності дітей.

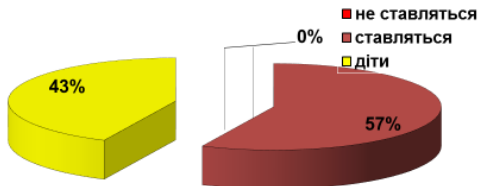

Аналіз відвіданих учнями вчителів уроку

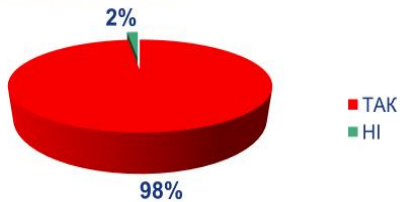
ВИМОГИ ДО СУЧАСНОГО УРОКУ:

- Мета навчання формулюється на кожному уроці, учні залучаються до постановки особистих цілей і підбиття підсумків уроку для досягнення колективних та особистих цілей.

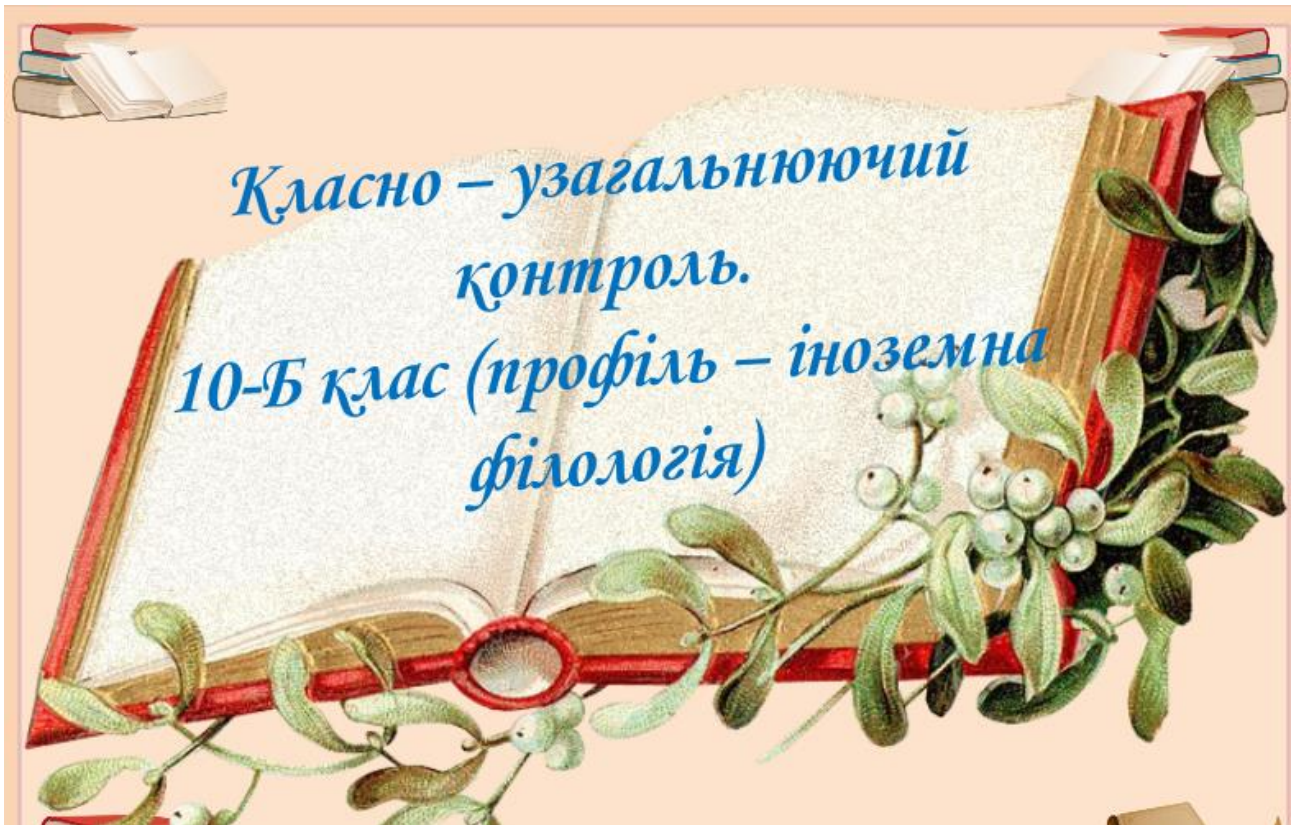
Аналіз відвіданих учнями вчителів уроку

- Використовується систематично в повному обсязі наочність, ІКТ-технології, відео- та аудіозаписи.

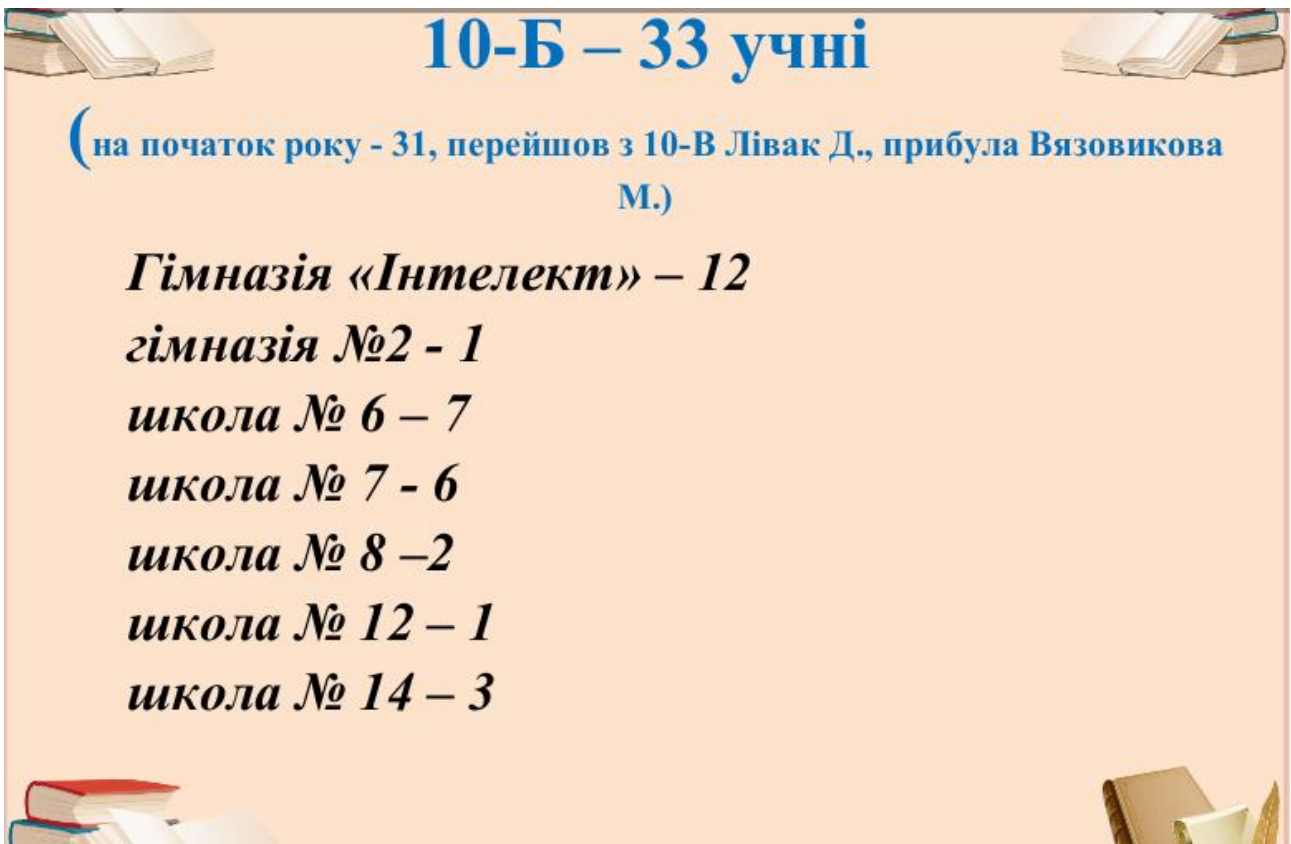
10-А КЛАС

- ▶ Всього учнів – 31
- ▶ Хлопців – 10
- ▶ Дівчат – 21

*Класно – узагальнюючий
контроль.*

*10-Б клас (профіль – іноземна
філологія)*

10-Б – 33 учні

(на початок року - 31, перейшов з 10-В Лівак Д., прибула Вязовикова М.)

Гімназія «Інтелект» – 12

гімназія №2 - 1

школа № 6 – 7

школа № 7 - 6

школа № 8 – 2

школа № 12 – 1

школа № 14 – 3

За результатами I семестру

10-12б.- 3 (Пенькова А., Петухова Д., Яворіна О.)

7-9б. – 11 учнів

4-6б. – 16 учнів

1-3б.- 3(Веремєєнко Р., Козлітін С., Тараненко В.)

н/а з окремих предметів- Веремєєнко Р., Гладкова А.,
Козлітін С., Кончинська А., Хачко І., Чупрін С.

1 «6б.» - Морозова О., Силецький І.

1-3 «9б.» -- Довганіч С., Крилатих Г., Холод К.

Призери II етапу олімпіад

Призери III етапу олімпіади з англійської мови

Переможці й призери обласних конкурсів

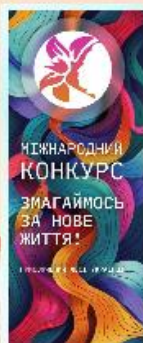
Міжнародний конкурс «Змагаймося за нове життя»

СЕРТИФІКАТ
Добосія Софія Анаріївна
взяла участь у ІІ Міжнародному (ІІ International) ІІ Виступаючому (ІІ Performing) конкурсі учасників та студентської творчості «Змагаймося за нове життя»
Нагородна: **Докладання**

СЕРТИФІКАТ
Потурбава Дар'я Олексівна
взяла участь у ІІ Міжнародному (ІІ International) ІІ Виступаючому (ІІ Performing) конкурсі учасників та студентської творчості «Змагаймося за нове життя»
Нагородна: **Докладання**

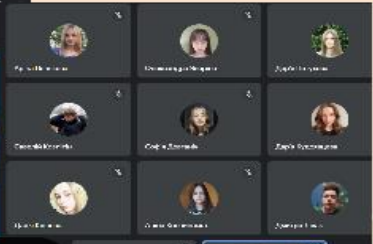
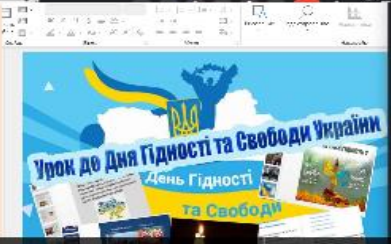
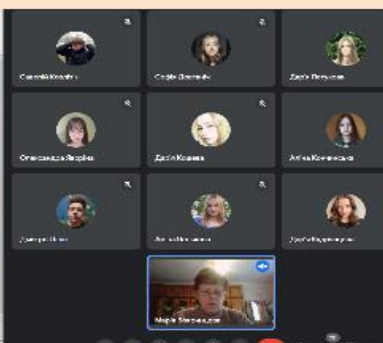
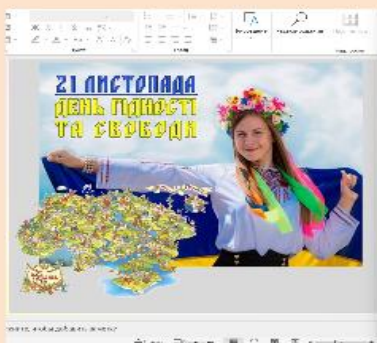

СЕРТИФІКАТ
Петусова Аріна Сергіївна
взяла участь у ІІ Міжнародному (ІІ International) ІІ Виступаючому (ІІ Performing) конкурсі учасників та студентської творчості «Змагаймося за нове життя»
Нагородна: **Докладання**

СЕРТИФІКАТ
Калозж Каліна Олексівна
взяла участь у ІІ Міжнародному (ІІ International) ІІ Виступаючому (ІІ Performing) конкурсі учасників та студентської творчості «Змагаймося за нове життя»
Нагородна: **Докладання**

День гідності та свободи

Педагогічна характеристика 10-В класу

Профіль: інформаційно-математичний
Класний керівник: Зоненко Н.В.

Колектив 10-В налічує:

- ▶ 32 учні
  - ▶ З них:
    - ▶ 20 юнаків
    - ▶ 12 дівчат
- Віковий бар'єр – 15-17 років

Учасники предметних олімпіад

Прізвище та ім'я	Предмет
Бодрова Інна	Біологія, II етап, II місце
Іванова Олександра	Фізика, II етап, II місце
	Математика, II етап, III місце
	Астрономія, II етап, II місце
Лісаченко Елвін	Фізика, II етап, III місце
Сергієнко Федір	Історія, II етап, III місце

2023-24 нр

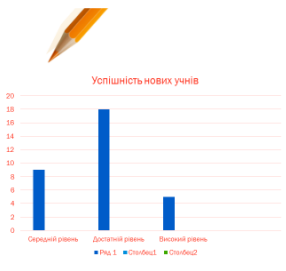
10 - Г клас (історико-філологічний)

Класний керівник Северіна І.А.

10 - Г

Відмінники (після 9го класу):

1. Алексєнко Аліса
2. Алексєнко Анна
3. Гречка Софія
4. Морозов Микола
5. Садова Анастасія

10 - Г

Садова Анастасія

Обдаровані діти

12

10 - Г

Жданова Анастасія

Обдаровані діти

13

10 - Г

Шелудченко Вікторія

Обдаровані діти

14

З 4 січня по 9 березня цього року Інститут модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України провів VI Всеукраїнський конкурс учнівської та студентської творчості "Мій Шевченко". У номінації "Учні 9-11 класів" було допущено 947 робіт! Однією з конкурсанток була й наша гімназистка, учениця 10-Г класу, Вікторія Шелудченко. Її есе журі відзначило в персональній номінації "Психологія творчості Т.Шевченка".

10 - Г

Морозов Микола

Обдаровані діти

11

Проект рішення

Учителям:

1. Застосовувати сучасні освітні технології навчання.
2. Продовжити цілеспрямовану роботу щодо організації самоосвітньої діяльності учнів на уроці та в позаурочний час.
3. Використовувати на уроках ТЗН, можливості мережі Internet.
4. Розвивати творчі здібності учнів шляхом залучення їх до участі в олімпіадах, конкурсах, роботі факультативів.
5. Створювати ситуації обов'язку та відповідальності за якість одержаних знань. Упроваджувати форми та методи стимулювання мотивації учнів до навчання.
6. Неухильно дотримуватися вимог до ведення шкільної документації (класних журналів, поурочного планування). Вчасно відмічати відсутніх на уроці, систематично виставляти поточні оцінки, доводити їх до відома батьків.
7. Вимагати від учнів дотримання єдиних орфографічних вимог, а також правил поведінки на уроці та під час перерви.

УХВАЛИЛИ:

1. Адміністрації:

1.1. Продовжити цілеспрямовану роботу з удосконалення навчально-виховного процесу.

Постійно

1.2. Створювати умови для організації ефективного процесу навчання та виховання.

Постійно

1.3. Працювати над зміцненням науково-методичного забезпечення дистанційного навчання.

Постійно

2. Завідувачам кафедр:

2.1. Проводити цілеспрямовану роботу із залучення вчителів гімназії до семінарів, спільних засідань предметних кафедр з питань наступності між середньою та старшою ланками гімназії.

Постійно

2.2. Скласти графік взаємовідвідування уроків, відвідування вчителями вищої кваліфікаційної категорії, старшими вчителями, учителями-методистами уроків молодих учителів.

Березень 2024 р.

2.3. На засіданнях кафедр розглянути питання виконання навчальних програм, практичного мінімуму, дотримання єдиного орфографічного режиму, вимог до ведення шкільної документації.

Березень 2024 р.

2.4. Організувати обговорення питання щодо використання сучасних інформаційних технологій у процесі навчання учнів, скласти перелік електронних засобів навчання.

Березень 2024 р.

3. Заступникам директора з НВР:

3.1. Здійснювати контроль за виконанням навчальних програм, веденням класних журналів та зошитів учнів.

Постійно

3.2. Надавати вчителям-предметникам методичну допомогу у визначенні ефективних форм та методів роботи.

Протягом року

3.3. Здійснити контроль за дотриманням рекомендацій класно-узагальнюючого контролю.

Протягом року.

4. Практичному психологу:

Проводити корекційні заняття, тренінги з метою осмислення учнями свого місця в соціумі та власної діяльності в умовах воєнного часу.

Постійно

5. Учителям-предметникам:

5.1. З метою реалізації фундаментального завдання сучасної освіти – дотримання принципів об'єктивності на неупередженості, задля

переорієнтації процесу навчання на розвиток особистості учня ухвалити та взяти до роботи «Єдині підходи в системі оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти Дружківської гімназії «Інтелект» під час дистанційного навчання в поточному навчальному році в умовах воєнного часу».

Постійно

5.2. Застосовувати сучасні освітні технології навчання, навчальні та контролюючі комп'ютерні програми в практиці роботи з метою якісної організації навчального процесу, підвищення ефективності педагогічних методик, реалізації індивідуального підходу до кожного учня.

Постійно

5.3. Продовжувати цілеспрямовану роботу щодо організації самоосвітньої діяльності учнів на уроці та в позаурочний час.

Постійно

5.4. Створювати ситуації обов'язку та відповідальності за якість одержаних знань. Впроваджувати форми та методи стимулювання мотивації учнів до навчання.

Постійно

5.5. Використовувати на уроках ТЗН, можливості мережі Internet.

Постійно

5.6. Учителям інформатики надавати консультації педпрацівникам з питань програмного забезпечення.

Протягом року

5.7. Неухильно дотримуватися вимог до ведення шкільної документації (класних журналів, поурочного планування).

Постійно

5.8. Вимагати від учнів дотримання єдиних орфографічних вимог, а також правил поведінки на уроці та під час перерви.

Постійно

6. Класним керівникам:

6.1. Планувати виховну роботу, виходячи з проблеми, над якою працює гімназія, з урахуванням нормативних документів з питань виховання, даних моніторингу.

Постійно

6.2. Пріоритетним напрямком у виховній роботі визначити формування здоров'язберігаючої компетентності учнів.

Постійно

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Артемова Лариса Миколаївна – учителька хімії, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, «учитель-методист», відмінник освіти України Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради (м. Дружківка).

Батирова Ліана Борисівна – учителька англійської мови та зарубіжної літератури, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради (м. Дружківка).

Білик Надія Олександрівна – учителька фізики, заступник директора НВР Дружківської гімназії «Інтелект», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, «учитель-методист», відмінник освіти України (м. Дружківка).

Білик Наталя Анатоліївна – учителька математики та інформатики, заступник директора з НВР, виконуюча обов'язки директора Дружківської гімназії «Інтелект», спеціаліст першої кваліфікаційної категорії, «старший учитель (м. Дружківка).

Божко Світлана Володимирівна – учителька математики, заступник директора з НВР Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради Донецької області, спеціаліст першої кваліфікаційної категорії, старший учитель (м. Дружківка).

Бондаренко Галина Іванівна – консультантка з науки та підвищення кваліфікації комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Дружківської міської ради, кандидат педагогічних наук, доцент (м. Дружківка).

Бояринцева Марія Дмитрівна – учителька української мови та літератури гімназії «Інтелект», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, «учитель-методист», відмінник освіт України (м. Дружківка).

Волошина Анастасія Ігорівна – здобувач 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти філологічного факультету; спеціальність: 014 Середня освіта; Предметна спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література); Додаткова предметна спеціальність 014.02 Англійська мова та зарубіжна література; освітня (освітньо-професійна програма) «Середня освіта (Українська мова і література). Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)»; ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ – м. Дніпро).

- Герасименко Тетяна Вікторівна** – учителька початкових класів вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель Андріївського ЗЗСО І–ІІІ ступенів Андріївської сільської ради Краматорського району Донецької області.
- Головко Наталія Миколаївна** – учителька української мови та літератури І кваліфікаційної категорії Сергіївського ЗЗСО І–ІІІ ступенів Андріївської сільської ради Краматорського району Донецької області.
- Голубенко Юлія Петрівна** – учителька початкових класів вищої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 1 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Делій Ірина Вікторівна** – учителька початкових класів І кваліфікаційної категорії ЗШ І–ІІІ ступенів № 17 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Дзина Тетяна Анатоліївна** – викладач дисциплін «Охорона праці» та «Безпека життєдіяльності» Відокремленого структурного підрозділу «Слов'янський фаховий коледж Національного авіаційного університету» (м. Слов'янськ – м. Кропивницький).
- Жуковська Ірина Яківна** – учителька музичного мистецтва гімназії «Інтелект», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії (м. Дружківка).
- Журавель Алла Володимирівна** – педагог-організатор Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради Донецької області, спеціаліст першої кваліфікаційної категорії (м. Дружківка).
- Захарова Вікторія Леонідівна** – учителька початкових класів ІІ кваліфікаційної категорії ЗШ І–ІІІ ступенів № 1 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Зоненко Наталія Василівна** – учителька математики, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, «старший учитель» Дружківської гімназії «Інтелект», Дружківської міської ради (м. Дружківка).
- Калігаєва Олена Павлівна** – заступник директора з навчально-виховної роботи Донецького обласного центру технічної творчості дітей та юнацтва (м. Слов'янськ).
- Коваль Олег Борисович** – учитель фізичної культури Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради Донецької області, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії (м. Дружківка).
- Лазебник Світлана Анатоліївна** – начальник відділу освіти Дружківської міської ради.
- Ланчева Віта Юрійівна** – учителька історії, спеціаліст І кваліфікаційної категорії Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради (м. Дружківка).

- Легчиліна Олександра Іванівна** – директорка комунальної установи «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників» Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Маричева Марина Валеріївна** – учителька української мови та літератури гімназії «Інтелект», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель (м. Дружківка).
- Маторін Борис Іванович** – директор видавництва Б. І. Маторіна (м. Слов'янськ); старший викладач кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету (м. Слов'янськ – м. Дніпро).
- Маторіна Наталя Михайлівна** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету (м. Слов'янськ – м. Дніпро); докторант кафедри полоністики і перекладу факультету філології та журналістики Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк).
- Мельникова Наталя Валеріївна** – учителька зарубіжної літератури та української літератури I кваліфікаційної категорії Краматорської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 20 Краматорської міської ради Донецької області (м. Краматорськ).
- Милутинова Марина Федорівна** – методист відділу початкового технічного моделювання та декоративно-ужиткової творчості Донецького обласного центру технічної творчості дітей та юнацтва (м. Слов'янськ).
- Михайлов Михайло Володимирович** – учитель інформатики вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель, відмінник освіти України Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради (м. Дружківка).
- Мірошніченко Віталій Васильович** – учитель історії вищої кваліфікаційної категорії Андріївського закладу загальної середньої освіти I–III ступенів Андріївської сільської ради Краматорського району Донецької області.
- Міхеєва Олена Миколаївна** – учителька громадянської освіти та основ правознавства, I кваліфікаційної категорії Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради (м. Дружківка).
- Морозова Олена Сергіївна** – керівник гуртка-методист «Художня вишивка» Комунального позашкільного навчального закладу «Станція юних техніків» Управління освіти Краматорської міської ради (м. Краматорськ).
- Мурга Світлана Олександрівна** – учителька англійської мови, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради (м. Дружківка).

- Мушка Наталя Єгорівна** – учителька зарубіжної літератури I кваліфікаційної категорії ЗШ I–III ступенів № 1 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Нерівна Валентина Альбертівна** – учителька біології, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради (м. Дружківка).
- Нестерова Тетяна Павлівна** – керівник гуртка-методист Комунального позашкільного навчального закладу «Станція юних техніків» Управління освіти Краматорської міської ради, майстер сучасного декоративно-прикладного мистецтва (м. Краматорськ).
- Осіпова Ольга Миколаївна** – учителька математики I кваліфікаційної категорії ЗЗСО гімназія № 8 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Помазунова Марина Станіславівна** – вихователька I кваліфікаційної категорії дошкільного дитячого закладу № 34 «Дельфін» Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Рижеголова Ольга Олександрівна** – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти; факультет спеціальної освіти; ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ – Дніпро).
- Рижих Наталія Олександрівна** – завідувач відділу організаційно-масової роботи Донецького обласного центру технічної творчості дітей та юнацтва (м. Слов'янськ).
- Романова Олена Євгенівна** – учителька географії, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Рубан Алла Анатоліївна** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету (м. Слов'янськ – м. Дніпро).
- Савченко Валентина Вікторівна** – учителька математики, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради (м. Дружківка).
- Северіна Ірина Анатоліївна** – учителька математики, спеціаліст першої кваліфікаційної категорії Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Смаглий Наталя Тимофіївна** – учителька української мови та літератури, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).

- Стрикачова Ірина Володимирівна** – учителька математики I кваліфікаційної категорії ЗШ I–III ступенів № 17 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Сушко Оксана Іванівна** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ – м. Дніпро).
- Татарченко Анатолій Миколайович** – учитель технічної праці Дружківської гімназії «Інтелект», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії (м. Дружківка).
- Темніков Володимир Вікторович** – викладач вищої категорії Дніпровського фахового педагогічного коледжу КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради (м. Дніпро).
- Темнікова Інна Миколаївна** – викладач-методист Дніпровського фахового педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради (м. Дніпро).
- Тесленко Наталія Ігорівна** – заступник директора з навчально-виховної роботи Слов'янського закладу загальної середньої освіти I–III ступенів № 5 Слов'янської міської ради Донецької області, вчитель української мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель (м. Слов'янськ).
- Тимошина Елла Володимирівна** – методист відділу художньої самодіяльності Комунального закладу «Донецький Палац молоді «Юність» (м. Костянтинівка).
- Хлинін Антон Андрійович** – студент II курсу механіко-машинобудівного факультету національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (м. Дніпро).
- Холод Ліна Володимирівна** – учителька математики, спеціаліст другої кваліфікаційної категорії Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Цапаєва Вікторія Вікторівна** – заступник директора з навчально-виховної роботи Комунального позашкільного навчального закладу «Станція юних техніків» Управління освіти Краматорської міської ради (м. Краматорськ).
- Штена Юлія Олександрівна** – учитель англійської мови першої кваліфікаційної категорії Одеського ліцею № 40 Одеської міської ради (м. Одеса).
- Штреккер Інна Володимирівна** – учитель фізичної культури Дружківської гімназії «Інтелект», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, «учитель-методист» (м. Дружківка).

Яковлев Александр Александрович – учитель математики, спеціаліст I кваліфікаційної категорії Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради (м. Дружківка).

Яковлева Наталя Вікторівна – учителька української мови та літератури, спеціаліст II кваліфікаційної категорії Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради (м. Дружківка).

Якушева Алла Броніславівна – учитель зарубіжної літератури Дружківської гімназії «Інтелект», спеціаліст першої кваліфікаційної категорії (м. Дружківка).

ЗМІСТ

Артемова Л. М. ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ ХІМІЇ.....	4
Білик Н. О. ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ ФІЗИКИ ТА АСТРОНОМІЇ.....	6
Білик Н. О. ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ФІЗИКИ ТА АСТРОНОМІЇ. ТВОРЧЕ ІНТЕГРОВАНЕ ЗАВДАННЯ З ФІЗИКИ ТА АСТРОНОМІЇ (10 клас).....	9
Білик Н. О. МАКЕТУВАННЯ НА УРОКАХ ФІЗИКИ ТА АСТРОНОМІЇ. ПРОЄКТ З ВИКОРИСТАННЯМ СВІТЛОДІОДУ «КОЛЬОРОВИЙ ВОГНИК».....	14
Божко С. В., Білик Н. А. ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.....	17
Бондаренко Г. І., Сушко О. І. ЛІТЕРАТУРНЕ ЗАСІДАННЯ ЯК ФОРМА НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ У СТАРШИХ КЛАСАХ.....	24
Волошина А. І. ІНТЕГРАЦІЯ І КОМПАРАТИВІСТИКА: ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНТЕКСТ.....	30
Герасименко Т. В. МОТИВАЦІЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЧИТАННЯ.....	33
Головко Н. М. ФРАЗЕОЛОГІЗМИ У ПРИКЛАДНОМУ АСПЕКТІ.....	35
Голубенко Ю. П., Мушка Н. Є. КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (до твору Йогана Вольфганга Гете «Вільшаний король»).....	43
Делій І. В. ПЕРШИЙ УРОК У 4 КЛАСІ «Я ЛЮБЛЮ УКРАЇНУ».....	48
Дзина Т. А. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.....	52
Жуковська І. Я. ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА.....	56

Журавель А. В. ЦИФРОВА ДИДАКТИКА В РОБОТІ ОРГАНІЗАТОРІВ- ПЕДАГОГІВ.....	61
Захарова В. Л. ЧЕК-ЛИСТ РЕЧЕННЯ.....	63
Калігаєва О. П. НАЦІОНАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОСТІР В ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	65
Коваль О. Б. ПЛАН-КОНСПЕКТ УРОКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ З ЕЛЕМЕНТАМИ ФУТБОЛУ, ФІТНЕСУ (для учнів 7 класу).....	69
Лазебник С. А. БЕЗПЕКОВІ ПРИНЦИПИ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	79
Легчиліна О. І., Бондаренко Г. І. РОЛЬ ЦПРПП В ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ЩОДО НАДОЛУЖЕННЯ І ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.....	84
Мельникова Н. В. МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ. ПОЕЗІЯ «ОСІНЬ-МАЛЯР ІЗ ПАЛІТРОЮ ПИШНОЮ...» (5 клас).....	88
Милутинова М. Ф. ВПЛИВ ГУРТКОВИХ ЗАНЯТЬ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ПРОФЕСІЙНИЙ ВИБІР ВИХОВАНЦІВ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	95
Михайлов М. В. ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ.....	98
Мірошниченко В. В. РОЛЬ УЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ В ПРОЄКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ВІД ІНІЦІАТОРА ДО ПІДТРИМКИ.....	102
Міхеєва О. М. ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ З ОСНОВ ПРАВознавства (розробка уроку у 9 класі).....	107
Морозова О. С. ВИШИВКА ШОВКОВИМИ СТРІЧКАМИ. МАЙСТЕР-КЛАС «КВІТКОВЕ ДЕРЕВО».....	114
Нерівна В. А. ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ БІОЛОГІЇ.....	118

Нестерова Т. П. ДЕКОРАТИВНА ПРИКРАСА-ЯЙЦЕ В ТЕХНІЦІ ДЕКУПАЖ ПО ЯСЧНІЙ ШКАРАЛУПІ.....	128
Осінова О. М., Стрикачова І. В. ПРОЄКТ З ГЕОМЕТРІЇ «МЕТАЛЕВІ ПТАХИ» (з теми «Співвідношення в прямокутному трикутнику», 8 клас).....	133
Осінова О. М., Стрикачова І. В. ПРОЄКТ МАТЕМАТИКА «АКВАРІУМ» (у межах теми «Прямокутний паралелепіпед», 6 клас).....	135
Осінова О. М., Стрикачова І. В. «ЗОРЯНЕ НЕБО». НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЄКТ З МАТЕМАТИКИ, 6 клас (у межах теми «Координатна площина, побудова точок на координатній площині»).....	137
Помазунова М. С. ЛЮБЛЮ СВІЙ РІДНИЙ КРАЙ (комплексне заняття з розвитку мовлення).....	140
Рижеголова О. О. ШІСТДЕСЯТНИЦТВО ЯК ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ ФЕНОМЕН ГАРТУ НАЦІОНАЛЬНОГО ДУХУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ У ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ СТУСА.....	146
Рижих Н. О. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЧАСОМ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПОЗАШКІЛЛЯ.....	151
Романова О. Є. РОЗРОБКА УРОКУ В ДИСТАНЦІЙНОМУ ФОРМАТІ. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ, АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ, ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ.....	156
Савченко В. В., Зоненко Н. В. СУЧАСНИЙ УРОК З КУРСУ ГЕОМЕТРІЇ (11 клас) З ЕЛЕМЕНТАМИ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ. ПОВТОРЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МАТЕРІАЛУ З КУРСУ СТЕРЕОМЕТРІЇ.....	162
Северіна І. А. ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.....	165
Смаглій Н. Т. ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	167

<i>Татарченко А. М., Білик Н. А.</i> ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ ЗАХИСТУ УКРАЇНИ. ВИХОВАННЯ УЧНІВ НА ГЕРОЇКО-ПАТРІОТИЧНИХ ТРАДИЦІЯХ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ТА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	172
<i>Тімошина Е. В.</i> «ТВІЙ ВИБІР – МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ»: З ДОСВІДУ ПРОВЕДЕННЯ ОНЛАЙН-ФЕСТИВАЛЮ ПАРАДУ ПРОФЕСІЙ ДЛЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	179
<i>Хлинін А. А.</i> ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА МАЙБУТНЄ МАШИНОБУДІВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	182
<i>Холод Л. В.</i> ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.....	184
<i>Цанаєва В. В.</i> МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ БАТЬКАМ: ЗАЙМАЄМОСЯ ТВОРЧІСТЮ ВДОМА.....	187
<i>Штена Ю. О.</i> Я, МОЯ РОДИНА ТА ДРУЗІ. МІЙ ДРУГ (англійська мова, 6 клас).....	190
<i>Штреккер І. В.</i> ЦИФРОВА ДИДАКТИКА НА УРОКАХ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	195
<i>Білик Н. А., Михайлов М. В., Білик Н. О., Міхєєва О. М., Бояринцева М. Д., Жуковська І. Я., Журавель А. В., Маричева М. В., Нерівна В. А., Романова О. Є., Северіна І. А., Татарченко А. М., Штреккер І. В., Якушева А. Б.</i> МАЙСТЕР-КЛАС «ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ»: колективний проєкт.....	205
<i>Тесленко Н. І.</i> ПЛЕКАЙМО ОБДАРОВАНІСТЬ РАЗОМ! (із досвіду роботи Слов'янського закладу загальної середньої освіти І–ІІІ ступенів № 5 Слов'янської міської ради Донецької області).....	215
РОЗРОБКА ЗАСІДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ РАДИ Дружківської гімназії «Інтелект» Дружківської міської ради 28 березня 2024 року «Підсумки класно-узагальнюючого контролю в 10 класах».....	
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	242
ЗМІСТ.....	248

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів і здобувачів вищої освіти Донбаського державного педагогічного університету, вчителів та учнів закладів загальної середньої освіти, працівників закладів позашкільної освіти

Випуск 15

Частина II. Круглий стіл

*«Нова українська школа: теорія і практика (обмін досвідом)»
(м. Слов'янськ – м. Дніпро – м. Дружківка, 15–17 травня 2024 р.)*

Відповідальний редактор А. А. Рубан, кандидат філологічних наук,
доцент

Статті друкуються в авторській редакції.

Матеріали надано авторами публікацій в електронному вигляді. Відповідальність за допущені помилки та неточності несуть автори публікацій.

Підписано до друку 15.04.2024 р.
Формат 60x84 1/16. Ум. др. арк. 16,8.

Видавництво Б. І. Маторіна
84116, м. Слов'янськ, вул. Г. Батюка, 19.
Тел./факс +38 06262 3-20-99. E-mail: matorinb@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №3141, видане Державним комітетом телебачення та радіомовлення України від 24.03.2008 р.
